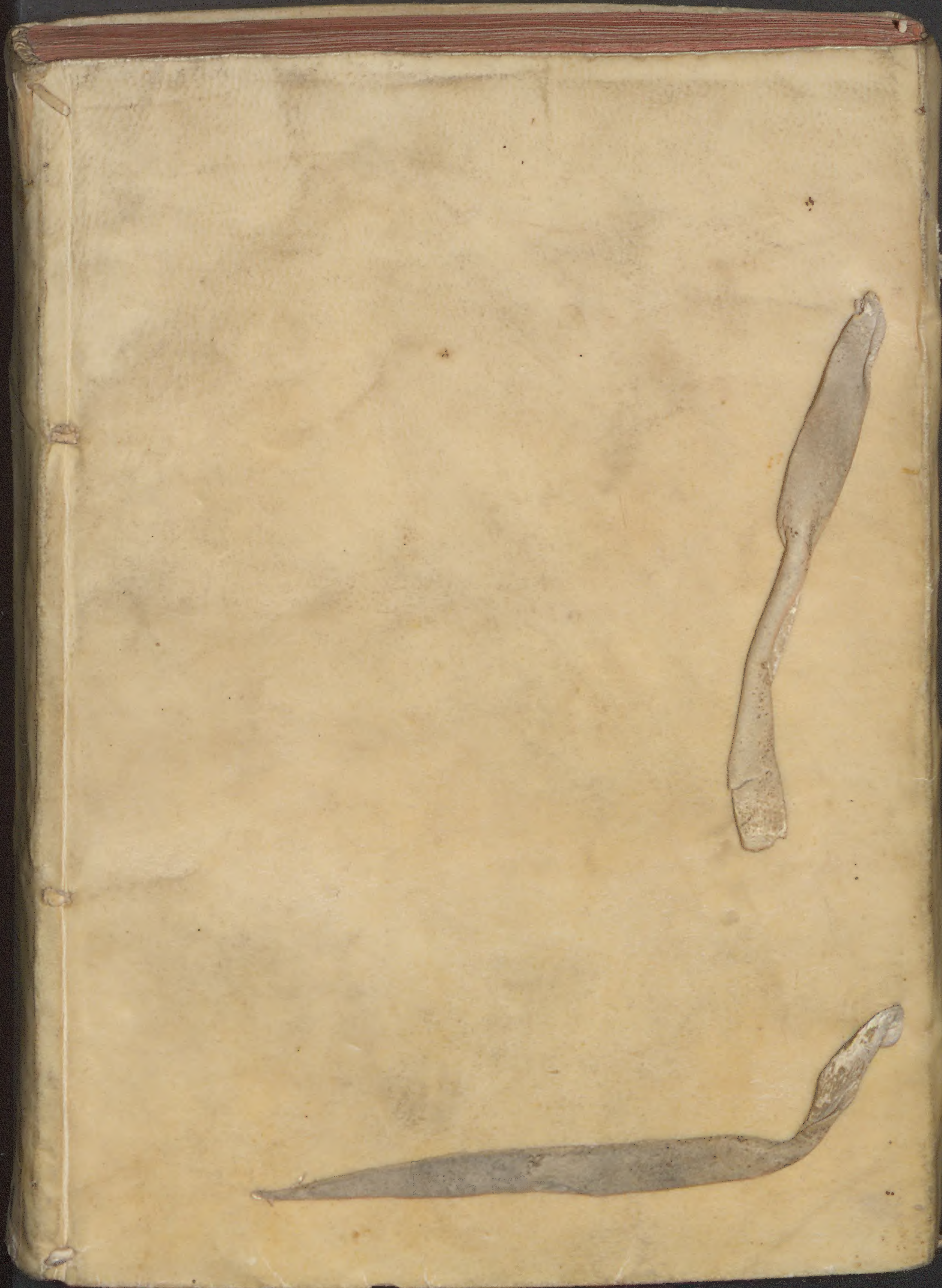
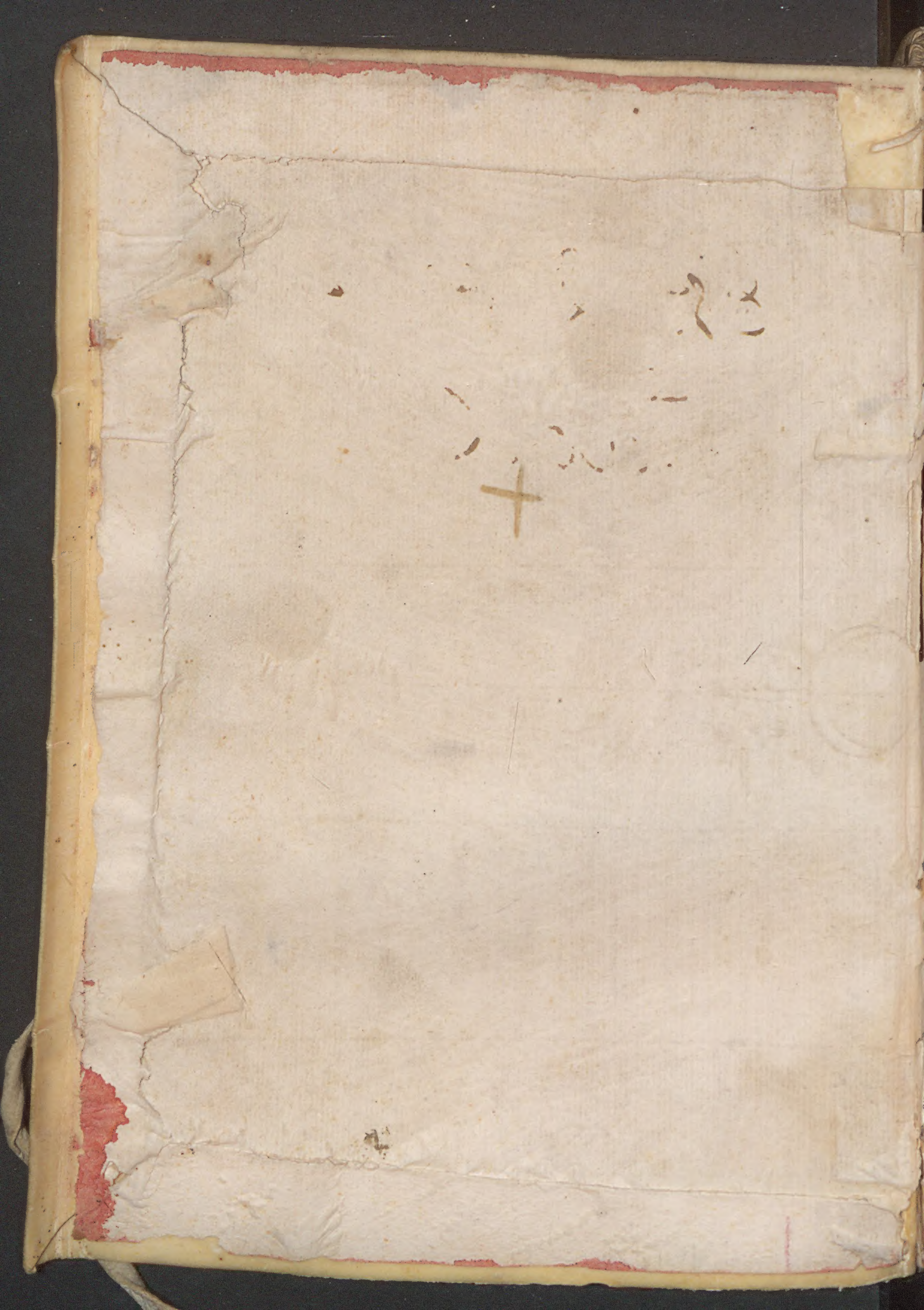

M. S. en 4.º pergamino, bien tratado, con 395 hojas.

Tractatus de voluntario et involuntario ad quaest. 6.ª 1.ª 2.ª Sti Thomae

Autore P. Didacus Perez.

Rotulata

Diego Perez, de actibus humanis.

Nov[a]

Tractatus de volun
tario.
Ac in voluntario ad quaestione
sexta primae 2dae
D. Angelici S. Thomae
explanda.
Authore Patre Didaco Perez
In collegio Hispalensi
Societatis Jesu divi Her
Menegildi
Die 20 septembris anni 1653.

Praefatio.

Sanctus Thomas 1a 2ae de actibus humanis gravissimus instituit tractatus a quaestione sexta usque ad decimam septimam inclusive quas doctis commentariis illustrare et explicare instituimus. Solumque quaestio sexta pro praesenti nobis est explicanda, in qua de voluntario et involuntario disserit, ex parte quae potissima theologiae moralis continet fundamenta.

Divisio

Dividit hanc quaestionem sanctus doctor in octo articulos. In primo explicat voluntarii definitionem, affirmat in humanis actibus voluntarium reperiri. In secundo docet voluntarium in actibus brutorum reperiri, non tamen perfecto modo voluntarii. In tertio defendit posse contingere voluntarium absque actu, quandoque sine externo, quandoque sine interno, et externo. In quarto disputat, utrum violentia possit inferri voluntati.

In quinto utrum eius modi violentia causet involuntarium. In sexto metum non causare absolute et simpliciter involuntarium, sed solum secundum quid. In septimo discutit utrum concupiscentia aliquando causet involuntarium. Tandem in 8 inquirit an, et quatenus ignorantia causet involuntarium. De his ergo plures quaestiones morales investigando, de eo autem sic sequentibus disputationibus agendum est nobis.

Disputatio 1a.

Quid sit voluntarium explicatur

Nisi explicetur accurate, quid sit voluntarium in
deliberatio non poterit [illegible] certationis scopus ideo recte
pro illo definitionem investigare necessarium est, ut ad alias
questiones de voluntario gradum faciamus.

Caput Primum.

Examinantur Aristotelis et Aliorum definitiones.

Aristoteles 3 Ethicorum, cap. 1o sic definivit voluntarium
cuius principium est in agente sciente singula in quibus
est actus. In his verbis significari videtur agentem debere
vere cognoscere singula, quae commitant actionem vo-
luntariam, quare haec definitio non comprehendit
omne voluntarium, et consequenter vera esse non
potest. Probatur, quia actus procedentes a voluntate, quando
per amorem v.g. tendit in obiectum, quin progrediatur in
actionem aliquam externam, sunt voluntarii, ut ad-
mittunt omnes, et tamen ipse intellectus non cognoscit ea
quae sunt actus, aut reflexe non cognoscit actum ipsum amoris
procedentem. Ad amandum enim obiectum aliquod non requiritur cognitio
ipsius amoris, sed solum obiecti amandi. Ergo Aristote-
lica definitio non comprehendit omne voluntarium.
Constat,

et explicatur, per hanc definitionem
... in mente dei exponitur inten

intendit Aristoteles, quoad ea-
tenus quis praestat actionem
aliquam voluntariam, quatenus
exercet illam sciens, et volens, ita
ut sub ea ratione, sub qua illam
ignoranter exercet, non exerceat illam
voluntarie; sed voluntas saepe
exercet actionem aliquam volu-
ntariam, nimirum v.g. dilectionem ta-
lis amoris, non sciens neque vo-
lens talem amorem, quia
neque datur cognitio neque amor
reflexus talis amoris: ergo datur alia
qua actio proprissime voluntaria,
cui non convenit Aristotelica de-
finitio.

Respondeo cum ali-
quibus Doctoribus compluten-
sibus Aristotelem non fuisse loquutum
de voluntario per modum formae quod
constituit voluntatem formaliter vol-
entem, sed de voluntario per modum obiecti
affecti. Itaque voluntarium sub obiecto
requirit, quod agens cognoscat singula, quali-
ter in definitione Aristotelica continetur
exemplo manifesto in filio occidente patrem, sin-
e ignorans nesciat occidere patrem ipsum, sed homicida
sed vero cum cognitione paternitatis occidat, parricida
est. Unde actio voluntaria requirit
cognitionem eorum quae committantur illam et conse-
quentes salvat Aristotelica definitio.

Respondeo primo

d[istin]g[uen]do a[ntecedens] ... [illegible] ... in [illegible] ... si [illegible] ... definit[io] ...

et actio extra voluntatem non [illegible] ...

definitio ... [illegible] ...

[illegible], ... voluntaria [illegible]

[illegible] ... [illegible] ...

[illegible] ... adequata et conv[ertibilis] ... [illegible]

[illegible] ... voluntario sufficiens ... [illegible]

definitio ... absolute ... [illegible] ... volun

tarium ... [illegible] ... ut non cognoscat [illegible]

[illegible] ... [illegible] ...

[illegible] ... ut actio ... voluntaria ... [illegible]

[illegible] ... voluntaria ... [illegible]

[illegible] ... requirat.

[illegible] ... definiunt

voluntarium, quod ... in [illegible] cum

cognitione finis. Ex qua definitione [illegible]

[illegible] voluntarium, quod ... a voluntate

cum ... in [illegible] finis. In

[illegible] ... actio, et operatio ...

[illegible] ...

[illegible]. ... [illegible] ... sufficienter ... voluntarium, quod ... [illegible]

[illegible] ... in [illegible] cum

cognitione finis. Igitur actio ... voluntaria

[illegible] ... voluntario ... volun

tarii ... operationibus voluntatis, vel

appetitus ... [illegible] ...

[illegible] definitio voluntarii non [illegible]

R. ad 2um Maiorem. Nam sicut actus volitionis est
ex precedenti apprehensione cognoscentis,
itaque tendat vi intellectus et actus volitionis. Quod
sicut actus voluntatis est a principio intrinseco
cognoscente finem, et consequenter voluntarium, quia
procedit a voluntate presupposita cognitione
finis, sic actus intellectus erit a principio intrinseco, et consequenter voluntarius, quia procedit ab
intellectu presupposita apprehensione finis.

§ 11 . 56

Dices tendere in finem sub
formalitate est proprium voluntatis non vero intellectus, sicut
precisum tendit in verum sub formalitate veri: non ergo valet
ex definitione exposita quod actus intellectus sint voluntarii, quia licet procedant ex aliquo actu intellectus presupposito,
non tendunt in finem formaliter ut talem. Sed hanc responsionem
devolvit ad voces tota discordia. Certe ego non video, quare voluntas tendat per suum actum in finem
formaliter, ut finem amplectendo obiectum per cognitionem propositum, intellectus vero non tendat in finem formaliter
finem amplectendo obiectum propositum per apprehensionem.

§ [illegible] Ostendo praeterea
per hanc definitionem [illegible] explicari. Ratio
finis non est formalitas aliqua intrinseca in
obiecto, quae tangatur per actum voluntatis, non vero per actum
intellectus, cum quidquid in obiecto est per cognitionem
precedentem ad actum voluntatis attingatur, ergo bonitas
[illegible] bonitas, quae specialissimum obiectum voluntatis
habet nuncupari. Unde si ratio finis
formaliter ut talis dicit per ordinem ad voluntatem ista
est demonstratio extrinseca, veniens ab
actibus voluntatis, quare, quando sic [illegible]

D. Dicunt voluntarium esse id, quod procedit cum fine, idque est accidere voluntarium, id est id, quod respicit obiectum denotatum a actu voluntatis, quae evidenter idem est explicare.

Caput 2. Verum voluntarii definitio.

Facillime iudico sine verborum ambagibus, sic posse voluntarium definiri. Voluntarium est quod a potentia appetitiva fertur ab intrinseco in obiectum cum praevia cognitione. Ita Pater Arriaga, disp. 5 sect. 2, a quo non discordant R. R. alii. Complectitur haec definitio omne voluntarium sive divinum sive creatum: Divinum, quatenus divina voluntas, quae cum ratione appetendi convenit cum aliis voluntatibus, quae fertur cum suis actibus ab intrinseco in obiectum cum praevia cognitione: creatum, quatenus voluntas creata est quaevis alia potentia appetitiva producens vitaliter suos actus, et fertur ab intrinseco in obiectum. Eodem modo colliges.

Eodem modo colliges in brutis voluntarium inveniri; nihil enim est in definitione, quod non possit actibus brutorum adaptari. Nec obstat quod haec vox voluntarium a voluntate, quae non adest in brutis, derivetur, quia per omnem accomodum modum, bene possunt nominari, quae ab alio derivantur, saltem significare. Colliges 2. si forte voluntas ferretur incognitum, daretur voluntarium, quia voluntarium, ut tale non solum includit operationes voluntatis, sed etiam operationes intellectus praevias.

4

Colliges 3.° si deus produceret actum voluntatis et constitueret illum in voluntate, licet verius probabiliter sentio denominaret illam volentem, non daret voluntarium actuale propter defectum influxus potentiae vitalis in actum. Ratio est quia, ut liquet, voluntarium fert ab intrinseco voluntas motum; ferri autem ab intrinseco in creatis dicitur operari ab intrinseco: ergo quandocumque deficit operatio ab intrinseco, deficit voluntarium sic, et nunc in voluntate. Sed recentes aliqui affirmant, quod cum ille actus constituat voluntatem actualiter volentem, habet quidquid requirit ad rationem voluntarii formalis, quod nil aliud est, quam forma huius denominationis.

Cum his non multum contendo, nam est quaestio de vocabulo; probabilissimum enim est per illum actum voluntatem actualiter constitui voluntatem, et consequenter videtur probabilissimum, quod per illum actum ferat ab intrinseco in obiectum, quia in praesenti datur vocis voluntarium, et ferri ab intrinseco in obiectum videtur significari productionem intrinsecam voluntatis, ideo diximus cum Pe Ripalda, tomo 3.° de ente supernaturali disp. 30. s. 14, illum actum non esse sic, et nunc voluntarium.

Colliges 4.° purum omissivum liberum voluntatis se exercere voluntarie, quia voluntas se suspendens libere ab actu circa auditionem sacri ut non exerceat actum possendo nihilominus audiendi, fert ab intrinseco in omissionem exercitii audiendi quasi eo modo, quo illa negatio libera actus audiendi est a voluntate

Voluntarius respu voluntatis.

Colliges 5. Pa

trē, et filium divino voluntarie producere Spiritum Sanctum, et amore divino necessarium Spiritum Sanctum procedat, quod voluntarium, ut tale ore abse importat, quod voluntas ferat ad intrinseco hunc obiectum quod quidem habet, sive amore liberum, sive necessarium. Colliges 6 ostendi ex iam dictis ratione beatos illo amore necessarium ex visione beata diligere voluntarie amare Deum, ac, ut vidimus, ratione sequenti voluntarium dividi in liberum, et necessarium.

Colliges 7o

non solum actus prosecutionis quos voluntas amplectitur obiectum sed etiam actus detestationis et fugae quos voluntas aversatur obiectum, esse voluntarios, cum eadem ratio militat in utroque genere actuum. Scrupulose tamen aliqui docent hos actus non esse dicendos voluntarios, sed noluntarios, quia per illos voluntas non vult obiectum. Hoc enim est dicto nomine multum curare, quia eodem modo possemus dicere potentiam quatenus est productiva horum actuum non esse appellandam voluntatem sed noluntatem, quare sola hac potentia abusive et simpliciter retinet nomen voluntatis ratione quorumcumque actuum quos producere potest sic omnes illius actus merito possunt appellari voluntarii.

Contra dicta

Finditur statutum Auctores possibiles nihil declaravi. 1o quia non declarat, quid sit potentia appetitiva sine ordine ad quam voluntarium definivi. 2o quia potentia appetitiva declaratur per ordinem ad voluntarium, ille enim potentia per ordinem enim ad actum quem producere

Potest, congruenter exponi. et rursus voluntarium in ordine ad potentiam appetitivam definiri; in hoc autem praeter quam quod libet nihil declarare, omittitur circulus vitandus.

Respondeo non esse inconveniens aliquod in definienda ratione voluntarii, quae reperitur in actibus per ordinem ad voluntatem, neque ibi hoc omittitur circulus quem intendit argumentum quia cum alioquin voluntas praesupponatur cognita prout ab intellectu [illegible] independenter a ratione voluntarii, recte possunt actus ratione voluntarii definiri per ordinem ad voluntatem. Potentia itaque appetitiva differt a quavis alia, et sufficienter definitur per hoc, quod sit productiva actuum consecutivorum et [illegible] obiecti. Quam definitionem in praesenti non curamus, quia non indagamus voluntatis definitionem; hac quoque definitione aliunde habita, quae non explicat voluntatem in ordine ad actus sub ratione voluntarii, in praesenti definimus voluntarium per ordinem ad voluntatem in quo non agnosco peccatum aliquod.

Caput Septimum
Utrum omne voluntarium sit volitum?

Ex dictis patet non de voluntarium debere esse volitum, quandoquidem ipse voluntas producendo amorem [illegible] excitatur ad amandum virtutis honestatem v.g., quin amet reflexe talem amorem, quod cognoscens quae narrata est et voluntas caret volitum, ponit bonitatem relucentem in virtute. Imo si cum toto rigore loquendum est, non est volitum omne voluntarium, nam quando amo Deum, non dir

+

Deus voluntarius, sed volitus per illum amorem.
Sustinenda tamen eiusmodi solutio: obiectum quod voluntatis communiter voluntarium appellatur satis denotatur ut a voluntario formali distinctum, ideoque dicitur voluntarium obiectivum.

Recentiores in aliquo dicunt omne volitionem esse vere et proprie per seipsam volitam, quam suffragatur Pater Suarez disputatione 1 sectione 2 de voluntario. Asserens actum voluntatis intra se includere quod sit volitus, neque intelligi posse voluntatem constitui volentem, nisi voluntario tendente in obiectum, quin virtualiter velit tendentiam ipsam. Confirmat ex optimus doctor, volitionem quamlibet esse virtualiter volitionem sui ipsius, non quod sit cum omni proprietate amor sui ipsius, sed quia realiter distinctionem deficit. Urgentius loquitur Caietanus. Quatenus ait primum actum elicitum a voluntate non esse voluntarium.

Insistendum est veritati oppositae et asserendum non esse necessarium debere recipi quod data conditione dissolutionis dicitur dari, si cetera requisita adsunt ex parte appetitionis. Sed haec conditio tantum quandoque reperitur, nam elicienda actus appetitus, neque ex parte cognitionis sufficientis ad operandum aliquid aliud requiri concurrunt; sed in hoc casu quando cognosse cognitio obiecti et veritatis non autem amabilitas actus non potest sibi reflectere supra seipsum quod sit volitus, quin sit cognitus: igitur dari voluntarium, quod non sit volitum.

Et ideo sufficit ut aliquis actus illum reflexivum supra seipsum terminum et in actu exercito, non vero formaliter, ex parte

7

Ost. in actu signato, q° vel sub hic tra assensu eedem
ac prie. obiecti et hoc contendimus in praesenti: vel sub
hic tri docet assevere ac prie volitiones, seu reflexam illa
dictas virtualis et implicita, quando quidem non distinguitur
actu a seipso: hoc autem in praesenti impugnamus: quia non
potest voluntas cum proprietate velle id, quod non fuit
cognitum cum proprietate ab intellectu.

Dissolvamus unum vel
alterum argumentum, ex quorum solutione veritas nostrae conclusionis
et reliquorum inefficacia deteguntur. Obiicies 1° omnis
affectus procedit a voluntate volente, quia est sponte productus;
nihil autem sponte producitur, nisi voluntas velit: igitur
omnis volitio est reflectens supra seipsam. Respondeo distinguendo
maiorem: omnis affectus voluntatis procedit a voluntate
volente seipsum affectum, concedo maiorem. Ad probationem vero,
quod si per spontaneum intelligatur id, quod est obiectum voluntatis,
sive quod fit a voluntate, ipsum, in hoc sensu
non est spontanea eiusmodi volitio; si vero per spontaneum
intelligatur id quod est voluntarium, admittimus spontaneam
eiusmodi volitionem.

Obiicies 2° omnis cognitio est
reflexa supra seipsam: igitur similiter omnis volitio est supra
seipsam reflexiva. Antecedens illud probatur duplici ratione: 1°, quia
cognitio facit seipsam praesentem potentiae, quare sibi sufficit et
non indiget alia cognitione ut cognoscatur. 2°.
quia omnis cognitio enuntiativa cum significat tempus
debet obiectum coexistere sibi: sed huiusmodi coexistentiam
significare non potest, nisi cognoscat extrema coexistentiae
et consequenter seipsam: igitur omnis cognitio enuntiativa reflectitur
supra seipsam. Consequentia vero probatur a paritate.

Resp. negando ant. Ad primam proba
tionem qua arguitur: ex majori indigentia cog
nitionis quae habita est cognoscatur; quod cognitio quae
specialis est indigebit cognitione distincta ut cog
noscatur: hoc autem non est verum semper et in quo eventu
quando non negamus posse cognitionem reflectere supra se ipsam et
videtur esse frequenter non reflectat; quod alibi [illegible] in
physicis dicimus. Dico 2o quod quamvis cognitio
propria faciat se ipsam praesentem potentiae non aliter facit nisi
quia [illegible] ductio sua, [illegible] se ipsam attingat.
Ad secundam probationem assero quod licet cognitiones enun
tiativae quae significant objecta constanter praesentia
[illegible] habeant aliquam reflexionem supra se ipsas
de quo in praesenti non curo. Hoc non convincit de cog
nitionibus aliis quae non significant eo modo. Ultimo dico
quod licet [illegible] illud ante de cognitionibus
nihil inferri de volitionibus quae [illegible] alia potest
id competere cognitionibus [illegible] non [illegible]
volitionibus.

Ad hanc doctrinam intelligendum est de
voluntario [illegible] aut libero, multos in [illegible]
me adversatur Pater Gaspar Hurtado. Nobis quidem solet
Doctores qui tractare de actibus humanis distinctum [illegible]
[illegible] semper voluntarium liberum esse [illegible]
propria volitione. Ratio nostrae doctrinae breviter est volun
tarium [illegible] necessarium ex eo quod proveniat ex detra
ctione [illegible] esse voluntarium. Contra doctrinam
Scoti Doctoris: igitur voluntarium liberum ex eo quod
proveniat ex indifferentia potentiae non mediante evidentia.
Probatur: quia indifferentia potentiae solum dicit pote
statem [illegible] et [illegible] sed illa
potestas non [illegible] cognitionem actus igitur neque volitio
[illegible]. Sed Doctoris expressa doctrina [illegible]
[illegible] rationem et [illegible] disputatione sequenti dissolvo.

Disputatio 2da

Divisiones voluntarii magna claritate explicantur.

Explicata iam natura et essentia voluntarii, in disputatione praecedenti, divisiones illius secundo explicandas, quod stabilimus in praesenti.

Caput Primum.

Dividitur voluntarium in liberum, et necessarium.

Radix actionum moralium, sive principium meriti, et demeriti, laudabilitatis, et vituperationis, est libertas, quapropter theologo morali nihil de voluntario narrando, multum vero de voluntario libero curandum est. Status ipsa libera cuiusque potestatis ad consensum in obiectum turpe v.g., et negationem consensus non quia sunt coniungere possit consensum, et negationem consensus, sed quia ita consentit, ut potuerit non consentire, et ita consentit, ut potuerit consentire.

Statuo 2do: pro libertate ut in actum 2dum procedat, petere aliqua requisita ex parte actus primi, sicut quilibet alia causa creata: petit enim concursum Dei assistentem, quod est operatio creata indeficiens ex parte actus; et praeterea directionem intellectus expostulat, et sic de aliis. Haec vero requisita possunt in duplici differentia excogitari, quaedam sunt talis conditionis, ut illa nequeat ponere libera facultas: quaedam vero requisita potest libera facultas procurare.

Hic tamen conclusio. Prima est: libera facultas ad consensum non potest dari sine actuali existentia omnium illorum requisitorum, quae non potest voluntas comparare ratione aut potentiae. Hinc ipsa non habet facultatem liberam ad consensum, quando non potest ponere consensum liberum, eo quando deficit aliquod ex suis requisitis pro

N potest ponere consensum liberum: ergo deficiente aliquo ex his requisitis potentia non habet facultatem liberam ad consensum. Et hic syllogismus est minimè evidens, cum requisitis sine requisitis non operandi libere potentia libere operaretur, requisita non essent requisita.

Secunda conclusio: Potest dari absolute, et simpliciter libertas ad operationem, quamvis actualiter non existant requisita ad illam, quorum existentiam potest voluntas comparare. Pono duplex exemplum, unum in naturalibus, alterum in supernaturalibus. Primum est: promittit sibi Medicus salutem corporalem dependenter a decisione venae, hanc relinquendo libere, sic homo vere dicitur absolute, et simpliciter salutem corporalem consequi, quia potest sibi libera facultas consequendi salutem corporalem. Secundum est: Praecipit sibi Deus ut diu a comparandam gratiam efficacitatem circa observationem mandatorum; hanc libere omittit gratiam efficacitatis consequendae, quando libere omittit observationem mandatorum, consequenter sibi est libera potestas consequendi efficacitatem gratiae.

Ratio a priori est: fundatur potentia libera ratione alicuius extremi, quando potest ponere, et non ponere extremum; sed in hoc casu potentia potest ponere, et non ponere extremum: ergo habet potentiam liberam ad illud. Probatur maior, quia et voluntas invenit non ponat operationem sine existentia requisitorum, cum possit libere ponere requisita, et deinde operationem, quae cadit absolute, et simpliciter sub dominium voluntatis. Sed motus progressivus est absolute et simpliciter rationabilis, licet dependeat ab actu efficaci voluntatis, qui non datur actualiter, quia voluntas libere potest ponere actum efficacem ex quo sequatur motus progressivus.

Statuo 3º: requisita quae immediate concurrunt ad operationem debere esse inadaequate determinata, cum quae possit concurrere. Utrumque extremum contradictorium concurrit, in vicem, et negatio concursus, libere

n. pot. liberi ad unum extremum est habere pot. liberi ad aliud. Facile prob. quia habere pot. liberi ad unum extremum est habere pot. qua potest poni et non poni hoc extremum; sed hoc est quod habens pot. liberi ad unum potest ponere aliud: ergo habens pot. liberi ad unum habet pot. ad ponendum aliud.

Statuo est inter requisita nra ad libertatem alia esse positiva, alia, nimirum, que positive influunt in operationem, alia vero esse negativa, hoc est, negatione alicuius impedimenti vel principii immate necessitantis et inferentis operationem, quod ponat independenter ab exercitio libertatis. Principium itaque huiusmodi necessitans, et [illegible] adducat ad operationem, non tamen adducit ad operationem liberam, asserimus [illegible] ut dico operandi licita et talis, inter requisita alia habere debet negationem huius principii immate inferentis operationem.

Statuo 3. inter requisita que positive influunt in operationem numeramus esse actum intellectus praecedentem ad [illegible] operationem voluntatis, qui debet esse indifferens hoc est talis, ut sub isto possit componi operatio voluntatis et negatio operationis. quia porro libertas sit quoad specificationem, et hodie ad actus oppositos, ut amoris et odii, debet proponere voluntati bonitatem et malitiam aliquam, ut retrahentem voluntatem; libertas sit solum quoad exercitium, ut scilicet ad amandum et non amandum requiritur in cognitione, quod non ponat evidenter voluntatis summam rationem boni, nec convenientiam defectum in talis amoris exercitio.

Ratio est evidens. Facile prob. quia posita cognitione evidenti de summa bonitate obiecti, si cum de non ponat convenientiam aliquam in [illegible] stancia ab amore voluntas non potest suspen

suspendere

Suspendere amorem, quoniam nullus ponit motivum ad suspendendum, et evidentia illa, ergo illa quae absolute requiruntur ex parte cognitionis etiamsi certa, et contractionis. Dicitur ex amore beatifico, qui ideo necessarius est tamquam ad specificationem, quam quoad exercitium, quia evidenter ponit visionem beatam summam Dei bonitatem, nec convenientia aliqua in suspendendo amorem occurrit voluntati.

Colliges etiam non requiri ut cognitio illa non sit indifferens sive ut necessitet voluntatem nimirum, quod sit evidens et obiecti summe boni, quia licet sit evidens de obiecto non summe bono evidentissima est non necessitare voluntatem: rursus si sit obscura de obiecto summe bono, non necessitat voluntatem, ut contingit in viatoribus omnes libere amantibus divinam bonitatem in quantum cognitionis dat locum, quod ponat convenientiam in suspendendo amorem, imo licet daretur cognitio de summa beatitudine clara summi boni in sacrista iuxta Patrem Basquez. Sic dispositus non ideo necessitaret voluntatem quoad exercitium amoris, quia posset poni voluntati convenientia aliqua in suspensione amoris.

Caput 2dum

definit Liberum et necessarium, et obiectiones aliquas dissolvunt.

Plures quaestiones et difficultates circa liberum reperiuntur apud Theologos et Theologis: nos autem illas relinquendo solum praemittimus, capite praecedenti, quae naria indicationem ad intelligentiam principia et voluntarium liberum. Primo ex veteribus physicis

Theologia sic definitur: potentia libera est facultas, quae positis omnibus ad operandum requisitis potest operari vel non operari. Videatur Pater Ruiz de Montoya tomo de voluntate Dei, disp. 4, et 11, sect. 1, et disp. 39.

Ista definitio est recens[illegible] magistri [illegible] definitum, quia eius dis[iun]ctiva illa non sufficienter discriminat potentiam liberam a necessaria, quandoquidem causa necessaria convenit quod positis omnibus requisitis potest operari vel non operari. Ratio est, quia de potentia illa, quae positis omnibus requisitis necessario operatur, verificatur quod potest operari vel non operari, sicut de hoc albo necessario verificatur quod vel sit album vel non sit album. Rursus particula illa disiunctiva vel sumitur pro parte vel pro una parte. Si sumatur pro parte, definitio facit hunc sensum: unum saltem ex extremis contradictoriis potest ponere potentia libera, quod est tradit[ur] conveniens[illegible] ceptis libertatis. Si sumatur pro una parte ad hunc sensum: unum saltem ex illis contradictoriis potest ponere potentia libera, sed hoc convenit [illegible] necessariis: [illegible] etiam.

Ideo dicunt definitionem sic liberi consultatio debere tradi de hoc pacto: potentia libera est, quae positis omnibus requisitis potest operari et non operari. Iam hanc definitionem impugnant dicentes assertores, quia vel particula et denotat quod pro eodem instanti possit potentia libera operari et non operari, hoc autem est impossibile, quia pro eodem instanti non potest componi operatio et negatio operationis

Ut sic demonstrat, quod, si advenit instantibus potuit operari, et non operari: hoc autem sit causa necessaria non est.

Facile componuntur Dicta Magistri, quando ad unicum tradit definitio libertatis, ac sunt assertores adiuncti particula, vel pro ac alterutrum ita ut definitio aptat hunc sensum, alterutrum ex extremis contradicentibus potest ponere potentia libera sub omnibus requisitis, quod aliquod non convenit causae necessariae, quae sibi potest ponere alterum: quando vero copulative traditur definitio libertatis, dicunt recentiores non esse necessarium pro eodem instanti simultatem actus, et negationis, sed sufficit simultatem potentiae, hoc est, quod sicut potentia libera potuit actum in hoc instanti, potuit ponere sub eisdem requisitis non actum, quod non sit causa necessaria, et consequenter Dicta Magistri inter se divenit convenire.

Alii instituunt non esse ponendum in definitione particulam illam sub omnibus requisitis, sed sub omnibus antecedentibus, quia si intra requisita ponatur principium aliquod necessitans, non erit libertas: ergo potentia sit libera, et nunc non debet indifferentia sub requisitis, sed sub omnibus antecedentibus. Facile verum, quia quamvis, ut sua operatio producat debere habere negationem impedimenti; quare cum potentia libera sit disponenda simplex extremum, si habeat principium necessitans alterum, non potest hic et nunc ponere alterum, et consequenter inter requisita potentiae liberae numerari debet negatio principii necessitantis. Unde bene definitur potentia libera, quae sub omnibus requisitis potest ponere unum, et aliud.

Alii dicunt has definitiones

non esse adequatas quia conveniunt habitui, qui potentia liberante habitus quippe est potentia quae positis omnibus requisitis potest operari et non operari. Quod si dicas habitum non esse determinare ad operandum et non operandum, sed voluntate, quapropter voluntas, non vero habitus est potentia libera. Et eo quod in definitione, ut dicunt, debebat verba aliqua quae significarent hanc determinationem, ideo dicunt potentiam liberam esse, quae ex se positis omnibus requisitis possit operari, et non operari, vel quae positis omnibus requisitis potest se determinare, et ad operandum et non operandum. Nos autem, ut liberemur ab his argumentationibus quae fieri possunt contra has definitiones potentiae liberae: illa est potentia libera, quae positis omnibus requisitis potest se retrahere ab operandum, et non operandum ex actu ad quod habet habilitatem. Haec definitio, quoad substantiam non discrepat ab illa Recentiorum inducta. Comparatio habent ... et determinatis. Potentia naturalis est quae positis omnibus requisitis non potest se determinare ad operandum et non operandum etc. Hinc colliges voluntatem liberam esse voluntas, quod convenit a potentia habenti huiusmodi indifferentiam. Voluntarium vero naturale, quod convenit a potentia habenti huiusmodi determinationem.

Obijcies primo: potentia naturalis positis omnibus requisitis potest non operari: ergo non valet discrimen inter potentiam naturalem a libera. Antecedens probatur in habitu, qui potentia naturalis est. Nec responderi potest habitum determinari a voluntate non vero e converso, quia haec determinatio voluntatis nihil aliud est, quam actus eius, sive operatio eius a voluntate. Videtur quod voluntas per operationem sive actionem eius determinatur sic habitus per

Deinde sic arg° contra.

Respondet concedendo
ant. in causis subordinatis alteri, negando
cons. quia iuxta nostram definitionem causa libera
se determinat, non autem habitus, quia causa libera est
cuius ratione potentia illa se determinat, quia vult concurrere
sive quia ponendo illum: habitus autem non concurrit non
eneque vult, unde quod haec operatio non tribuitur ha
bitui sed voluntati. Voluntas est quae se determinat.
Habitus autem quandoque rapit a voluntate, et habitus
non rapit voluntatem absentem, unde quandoque vol
untas est quae se determinat, non vero habitus.

Obicies 2do:
in eo instanti, in quo voluntas operatur determi
natur ad operandum: ergo in eo instanti non est indi
fferentis, et consequenter neque libera. Respondeo di
stinguendo ant., determinata est ad operandum determinatione
libera, concedo ant., determinatione naturali, nego ant.
Per determinationem naturalem intelligo determinationem ante
quam [illegible] habet ignis ad comburendum, haec opponitur
libertati: per determinationem liberam intelligo po
tentiam unitam [illegible] ex extremis, quae potest esse
potentia libera, haec non tollit libertatem, immo exper
imentum eiusdem libertatis.

Obicies 3: non est impossibile
de voluntate esse cum operatione aut non operatione:
ergo non bene definitur potentia libera. Antecedens probatur,
voluntas non potest se suspendere ab [illegible]
[illegible] [illegible]: ergo non est impossibile voluntatem
esse cum operatione aut non operatione
Respondet, quando dicimus potentiam liberam esse po

Potestate ad utramque partem contradictionis; verum dicimus quod potestate ad suspendendum se abstrahendo a contradictione, quia ad hoc numquam se potestas in voluntate, quapropter quoad hoc omnes conveniunt causa libera, et necessaria; dicimus quod causa libera habere potestatem et dominium super utrumque extremum contradictionis hoc est actio quod quodvis extremum ita complectatur voluntas, ut potuerit non amplectendo ponendo aliud.

Caput Tertium

Aliqua Dicta de Libertate.

Certum est, causas liberas, quae indifferenter ad operandum, et non operandum se determinare potius ad operandum, quam ad non operandum, quod non habent causae pure quae non se determinant, sed determinate sunt ad operandum. Difficultas quae est, quomodo causa libera se determinet, quae determinatio huiusmodi determinatio non potest esse ex parte actus primi qui de se subeo coniungibilis est operatio, quam negatio operationis; si autem haec determinatio se teneret ex parte actus primi, non esset coniungibilis idem ille actus primus cum determinatione ad non operandum; ex alia vero parte haec determinatio non potest se habere ex parte actus secundi, nam cum determinatio sit ad operandum, ante operationem debet esse posita determinatio.

Primo non plena satisfaciunt qui dicunt causas liberas se determinare reducendo se de potentia ad actum: causae enim naturales se reducunt de potentia ad actum; neque tamen habent determinationem causis liberis competentem, et consequenter aliquam specialem assignandam est, ratione cuius causa libera potius eligat operationem, quam non operationem praeter hoc, quod debet se reducere de potentia ad actum, quod quidem omnibus causis

hoc e?

Secundo n. satisfaciunt Thomistae asserentes determinationem causae liberae consistere in eo, quod praedeterminentur a Deo ad operationem libere exercendam. Primo, quia determinatio causae liberae excludit determinationem ab alio; haec n. determinatio ab intrinseca pot. liberae, non autem ab alio, quod a Deo immittitur. Secundo, quia implicatio est dicere, quod praedeterminentur a Deo ad operationem libere exercendam, cum praedeterminatio tollat, quod operatio libere exerceatur, sicut si quis diceret Deum producere frigiditatem in aqua animo faciendi calidam, in quo casu revera aqua frigida esset, si haberet frigiditatem productam quocumque animo produceret.

Tertio n. satisfaciunt alii ex Thomistis asserentibus hanc determinationem consistere in eo, quod pot. indifferenter ex parte cognitionis mutetur ad operandum, et non operandum, et aliunde praedeterminetur ad operandum. Ratio est, quia si voluntas indifferenter a cognitione movetur, si non habeat praedeterminationem ad operandum, non libere operatur iuxta principia Societatis; ergo non sufficit eiusmodi indifferens incitatio cognitionis, et revera requiratur.

Quarto n. satisfaciunt omnes alii, qui ex parte actus primi ponunt necessariam determinationem voluntatis virtualiter distinctam. Primo, quia omne quod requiritur ex parte actus primi in causa libera est indifferens ad utramque partem contradictionis, et sequitur in quolibet casu; impossibile ergo est determinationem aliquam ex parte actus primi. Quo [illegible] modi determinari[?] velle operationem aliquam voluntatis, velle ipsam[?]

Voluntas, si est operatio aliqua voluntatis, vel actus secundus, et de hoc nunc inquirimus, quomodo ad illum fuerit determinata voluntas. Si est ipsamet voluntas, haec est omnino indifferens, et consequenter nullo modo determinata.

Quinto non satisfaciunt, qui de tractatione liberae voluntatis asserunt actum liberum voluntatis esse vere et proprie volitionem sui ipsius, inter quos est Pater Ribadeneira citatus, dicens, quod non requiritur, ut actus sit liber volitio sui ipsius. Ratio est, quia posita cognitione indifferenter proposita bonitate et malitia, quod cum ... potest voluntas se flectere in partem, quam maluerit. Sed in hoc casu non amatur ... quia suppono praecise fuisse cognitam obiecti bonitatem: ergo ... quod omnis actus liber voluntatis ... volitio reflexa sui ipsius.

Doctorum ad duo possunt reduci. Fundamenta huius. Primum est, quia actus immanens liber est actus, quo voluntas determinat libere ad ipsum; sed se determinare libere ad ... est ipsum velle, et electiue praeferre opposito: igitur actus immanens liber est actus, quo voluntas ipsum ... vult, et electiue praefert opposito. Confirmatur: non potest voluntas se determinare ad operationem externam, nisi talis operatio cum bonitate proponatur: igitur neque ad affectum internum, nisi talis affectus cum bonitate proponatur; sed e contrario amatur a voluntate, quando ... ponit: igitur omnis affectus liber amatur a voluntate.

Secundum est: agentia bruta, et intellectualia, conveniunt in eo, quod sicut intellectualibus

Quod sicut intellectualibus proponit motivum inducens, et amoris, et motivum retrahens ab illo, ita brutis per sensationem aliquod sensibile bonum, inducens ad appetendum, et aliquod motivum retrahens ab appetitione: conveniunt ergo in eo, quod sicut agentia intellectualia habent appetitiones naturales spontaneas, ita bruta habent appetitiones naturales spontaneas. Differunt autem in eo, quod bruta non habent appetitiones spontaneas liberas, intellectualia vero habent suas volitiones liberas, cuius discriminis nulla alia ratio esse potest, nisi quod intellectualia se detrerent ex dominio libertatis reflectendo se supra proprios actus interiores.

Respondetur ad primum ex dictis actum immate liberum, quo voluntas se detrahit non esse contrarium, neque electivum ipsius, neque id requiri ex conceptu libertatis: quando enim voluntas libere producit volitionem, ei datur electio inter obiecta amandi, non vero inter actus, quo amandi est, cum in indifferentia et potestate ex parte voluntatis tam ad amandum quam non amandum. Ad 2 gravior responderetur disparitatem esse claram, quia voluntas habet, non potest incooperationem externam, tamquam in libris, ut revera est, oppositam aut incognitam; vere non potest producere cooperationem in externam sine cognitione et amore eiusdem. Ad 2 similiter respondetur discrimen inter agentia bruta et intellectualia non esse positum in eo quod contendit argumentum, sed in in differentia, qua habent intellectualia non bruta.

Dices, respondetur, cuius definitionis dico per detractionem causae liberi, ex eadem detractione ab...

cum a detractio, quae est omnino a se implicat, quod
ab alio fiat, praesertim ab agente libero; tunc enim
omnis detractio ante actum secundum operationis, quia
sit incompatibilis cum negatione operationis, proinde evertit
vim libertatis; ex quo non sequitur, quod detractio in causa
libera non potest habere prioritatem aliquam ad detractionem.
Licet enim statim simul detrahi causam, et poni rationem, et detractio-
nem, ut iam dico.

Dico 2° detractionem causae liberae adaequate
variam importare, quia a se procedit ex distinctis rationibus ad
utramque partem contradictionis inclinantibus, et exclusis
prius inclinantibus potius ponat operationem, quam non ope-
rationem. Ideo enim libere detrahit causa libera, quia
vult; vult autem ponendo potius volitionem, quam
eius negationem. Haec relinquitur ex refutatione aliarum
satis roboratur. Haec sufficiant de voluntario libero.
Hic omitto quaestionem illam, quomodo sit effectus volunta-
rius liber, an necessarius. Quod pater utilius est ad nos-
trum institutum.

Caput 4°

De divisione alia voluntarii.

Post divisionem actus voluntarii in liberum et necessarium,
primo alio modo dividitur in voluntarium formale et causale,
vel obiectivum. Formale est ille actus voluntatis elicitus,
qui constituit illum formaliter volentem vel nolentem, de quo
satis diximus disputatione prima. Causale est, quod proce-
dit a voluntate de transeunte exercita eius per aga-
mor. Unde si Petrus auferat manum Francisci
clerici, Franciscus non incurrit ex-
communicationem, quia licet actio illa sit causaliter volun-
taria a Francisco, quandoquidem non detrahit ignis

~~[illegible]~~

Quo tertio genus omnis.

§. Voluntarium obiective est, quod voluntarie amo et huiusmodi. Ita accipe ratione dixi 1° cap. 3° magister noster ad 3 Sod.

In dubium solet revocari a nostris authoribus voluntarium obiective quando illud amplectatur voluntas per actum efficacem an sufficiat quod per inefficacem quae dici solet velleitas. Certum imprimis est, quod si per actum efficacem voluntas illud amplectatur recte dicetur voluntarium appellari. Si per actum inefficacem, non videtur in rigore attrahi dici voluntarium, quia actus rationatus per se obiectum rationis dicitur esse aliud.

§ Per simplicem complacentiam. Cum dicimus respondendum est, voluntarium obiectivum posse in triplici sumi, quod obiectum voluntatis, obiectum simplicis complacentiae potest appellari voluntarium. Si vero per voluntarium obiectivum intelligamus quod praeter esse obiectum voluntatis est aliquid aliquo dependentia a voluntate. In hoc sensu obiectum simplicis complacentiae non est voluntarium, quia simplex complacentia nullam efficaciam vel influxum exercet in obiectum.

§ Alia divisio est in voluntarium directum et indirectum. Directum est, quod in se ipso amatur immediate vel mediate, ut cum volo medicina ad consequendam sanitatem, tam sanitas, quam medicina sunt directe voluntaria. Indirectum est quod potuit voluntas impedire et non impedivit, verbi gratia, quando video ignem appropinquare ad domum comburendam, non

medio incessum, cum potuisset extinguere, indi-
recte sibi voluntaria est combustio domus. Aliqui
vocant voluntarium indirectum, quando voluntas
per purum omissionem se exercet. Meo tamen iudicio
licet voluntas possit exercere directe cum liber-
tate per actum positivum vel per omissionem, utrumque est volun-
tarium directum et verum voluntarium.

Alia divisio,
voluntarium et involuntarium in se et in causa.
Voluntarium in se est illud, in quod directe fertur
voluntas. Voluntarium in causa est ille effectus
in quem voluntas directe non fertur, fertur tamen in eius
causam, ut patet in eo (verba sunt divi Thomae)
qui voluntarie inebriatur. ex hoc enim quasi volun-
tarium ei imputatur, quod per ebrietatem committit.
Requirit voluntarium in causa iuxta Patrem Basi[lium]
prima 2dae, disputatione 107, capite 3, ex quo desumpsit Pater
Thomas Sanchez in Decalogum, capite 16, quod dominus
videat causam, et connexam cum effectu ideoque prudenter
et rationabiliter iudicatur ab eo homine amo-
ri effectum qui causam adhibet cum eo connexam, cuius
connexionem non ignorat.

Alia divisio hominis involuntarium
formale, et virtuale. formale accipit pro volitione actu
actualiter, et obiective existenti. virtuale pro volunta-
te virtualiter permanente eo modo, quo in tractatu de
sacramentis huiusmodi perseverantiam virtualem
explicuimus. Aliqui explicant hanc virtuali-
tatem, ut supponimus notavimus, pro hoc quod fuerit posi-
ta voluntas, nondum tamen sit retractata, de qua
latius diximus in tractatu de peccatis. Ubi Thomas

Ob servandum est, quod in sacramentis tractatu dicemus, hanc voluntatem moraliter perseverantem eo genere perseverantiae moralis nimirum, quod fuerit posita, non tamen retractata, non sufficere ad recipiendum, et sufficiat ad recipiendum Baptismum Absolutione etc. Videatur Pater Castro Palao tractatu 2, disp. 5a, puncto 2.

Alio modo explicant alii voluntarium virtuale. Dicunt scilicet esse idem, quod voluntarium interpretativum. In qua acceptione voluntarium virtuale est, quod est a voluntate per volitionem actualiter, et expresse existentem: interpretativum vero, quod est a voluntate per volitionem praesumptam. Duplici vero potest aliquid fieri ex voluntate praesumpta. Primo, quando tales occurrunt circumstantiae, ut prudenter iudicetur, quod si hae proponerentur illi, cuius debebat consensum praestare, procul dubio consentiret. V. g. si Petro absente accipiam ego Librum eius, quo maxime opere indigeo, usus talis Libri erit ex voluntate Petri mei amici, non quia aderat in illo voluntas actualis, sed quia procul dubio haberet, si hae circumstantiae illi proponerentur.

Secundo, quando a superiore praesente petit subditus facultatem accipiendi pecunias ab amico: superior autem tacite proponens eam negare neque expresse negat, neque expresse concedit. Tunc hic casus praesumitur superiorem consentire iuxta regulam iuris: qui tacet, consentire videtur. Dari dicitur omnino in utroque casu, quia non praesumitur actualiter adesse in illo voluntate, quod ego utar eius Libro, sed praesumitur habiturum esse si sic cum

Sic cunctis illis ponderent. In hoc casu praesumitur superiorem dare petitam facultatem.

Ubi magnopere notandum est, quod ad exercendas actiones illas, quae ut licitae fiant, aliud non petunt quam fiant non invito domino sufficit consensus ille praesumptus, qui esset, si circumstantias ponderent. Sed ad exercendas vero actiones illas, quae ut licitae fiant, petunt positivum consensum et voluntatem alterius non sufficit voluntas illa praesumpta, quae esset si circumstantias ponderent etc. Exemplum est manifestum. Iudicet quis probabiliter, quod si ab Episcopo petat facultatem audiendi confessiones, illam sine dubio esset obtenturus, non potest ex hac praesumpta voluntate confessiones audire; requirit enim ad has actiones positivum Episcopi consensum. Caeterum si Episcopo praesente quis diceret se accedere ad audiendas confessiones, et Episcopus taceret, potens quidem facile eam facultatem negare, non negaret, posset licite audire confessiones, quia iam prudenter iudicat possidere consensum in Episcopo.

Dividitur deinde in voluntarium imperans et imperatum. Illud est actus voluntatis, qui exercetur per imperium respectu alterius, istud vero est actus, qui positivo alterius imperio resultat. Rursus dividitur involuntarium perfectum et imperfectum. Primum est, quod procedit a perfecte cognoscente, secundum, quod ex imperfecta cognitione oritur. Unde motus primo primi imperfecte voluntarii dicuntur quia non datur plena deliberatio ex parte intellectus. Aliis placet hanc divisionem subalternis terminis proponere: voluntarii pleni nimirum, et semipleni, quae a plenitudine et semiplenitudine

Cognitionis desumitur.

Disputatio 3
De voluntario directo omissionis.

Postquam voluntarium divisimus de quo de quo in illius divisionibus agendum est. Incipiamus a voluntario directo omissionis quamvis a pluribus doctoribus voluntarium indirectum appelletur, cum in 2a nostra sententia tam directe possit sua libertate exercere voluntas ponendo actum positivum, quam omittendo quemcumque actum circa obiectum, non incongrue voluntarium omissivum directum appellamus.

Caput Primum.

Plures apud nos sunt statuta supponuntur. Intra extra vel pecatis, dico 1 statuimus possibile esse omissionem puram liberam voluntatis. Primo ex libertate contradictionis, quam homo habet ad opperandum, et non opperandum actum internum positivum amoris, ille quae libertas cum inter duo extrema contradictorie opposita vertetur, fit, quod homo ita possit amare ut ponere possit negationem amoris, quod est pure omittere. Itaque ex vi huius libertatis homo possit non amare, non solum ponendo actum positivum nolitionis, vel amandi, sed etiam supponendo quemcumque actum, quod est exercere se per purum contradictorium amoris. Secundo probatur illud, quod quoties circa unum contradictorium est mihi liberum, alterum debet esse mihi liberum. et quotiescumque est mihi impossibile unum contradictorium, alterum est mihi necessarium.

9

Respondent adversarii Verum esse principium illud, caeterum quando homo exercet suam libertatem non amando, non se exercet per puram contradictionem amoris, sed per hoc, quod per alium actum positivum incompossibilem cum amore, qui fundatur in voluntate, revera non datur amor, datur vero simul aliquis actus positivus, per quem libertas exerceatur. Contra est primo, quia si Deus neget concursum ad illum actum positivum incompossibilem cum amore, ut revera potest sine contradictione, determinorum, dabitur libertas perfectissima contradictionis inter amorem, et non amorem, et consequenter possibilis erit saltem in hoc casu pura omissio libera.

Confirmo denuo hunc discursum. Si potes esset, quod potentia libera se exerceret inter extrema pure contradictoria, daretur perfectissima libertas in ratione libertatis contradictionis quod quidem negari non potest, quando quidem potentia positis omnibus requisitis ad operandum et non operandum sit huiusmodi ... attendendo esse libera, aliquando de facto datur contradictio ... quia dictum urgentissimo fundamento non continentur ... est propositio libera, quae ... plurimis imperfectionibus abundare ... habere quod essentialiter constituit libertatem contrarietatis, et contradictionis

2° ex eo quod multae purae omissiones liberae de facto exerceantur a voluntate voluntas

potens am

Iserus amor electionis sufficientis divino expositum
illy amat intendendo eius actio, libere sive omittendo
ad verbos vel gradus intensiores, quos producere
reperat; quare sicut potest dari pura omissio
libera illorum graduum intensiorum in amore, ita
potest dari pura omissio libera unius a modo actus
quo ad totam ipsius substantiam.

Quod si dicas tunc
habuisse voluntatem possibilem actum intensiorem aman-
di intensiorem et qualitatem. Respondeo exper-
rimento et sine fundamento ad hanc solutionem
confugies. Illius ex nostris principiis sic illa
dictio falsitatis redarguentis. Necessarium est,
quod quando voluntas libere amat, det intel-
lectus reflexionem facti, interiori voluntatis li-
beram, quae ad illud obiectum propositionem, quanta est ex parte intentio-
nis et quantitatem requirit ad amandum libere:
igitur ut intellectus non cognoscat intensionem et vel
ut deest in actu voluntatis, non potest voluntas
habere actum possibilem intensiorem amandi inten-
sione, et qualitatem; quia nil volitum quin praecognitum.

Neque arguit dictum
amotivo, quod debet habere voluntas interior
dictio sui libertatis aliquid urget, quia neces-
sarium non est, quod voluntas, quando cumque exer-
cet sua libertas tendat in possibilem actum in
motivum dependentem a quo operatur. Suffi-
cit enim quod intellectus proponat invitandi
voluntatem ad omissionem, quod exemplo collatori
beneficii pro certo ab inimico facto movendi
voluntatem ad remunerationem explicitum, quam

Beneficium collatum ex se est quod ... amari mo deberetur collatum, movet in adeo voluntate remuneratio. Docuimus deinde ocasione cuiusdam argumenti puram omissionem liberam esse voluntariam quod ex nostra doctrina clarissimum est quidquid enim est liberum voluntarium est. Nec obstat omissionem ... carentiam actus positivi non esse productam a voluntate, quam productionem videtur exigere voluntarium, quia voluntarium est id, quod fertur ab intrinseco voluntas in obiectum media cognitione, fit quod cum voluntas sanc omissio ... intrinsece et libere possit ferri in omissionem externam, habeat etiam in ... omissio, quam ratio voluntarii requirit. Unde non ... voluntarium debet esse productum ... sufficientia productione, sed sufficit, quod ... voluntarium ... negativum a voluntate.

Praeterea docuimus contra Patrem Basquez puram omissionem liberam posse esse peccaminosam, ... doctor ... esse puram omissionem liberam (contra Patrem Basquez ... positam sententiam ... negantem posse puram omissionem liberam, non attente legerunt sapientissimum hunc doctorem, qui contra sententiam illam afferunt) ratio ... in instante praecepto audiendi sacrum, si voluntas pure omittat, non ... positivam audiendi voluntate, quam iniungebat praeceptum, ... praeceptum, et consequenter peccat.

Fundamentum Patris Basquez, quod pura omissio, cum brevissimo tempore ... debet,

Pecari non poterit in preceptum affirmativum. Hoc tamen fundamentum infirmum est, quia nullum est fundamentum ad asserendum tam brevissimo tempore posse durare puram suspensionem voluntatis, et non veniat pro illo affirmativo precepto.

16 Secundo, quia plura precepta sunt, que possunt impleri in instanti, ut preceptum de diligendo Deo; ponamus quod Deus in hoc instanti, in quo homo habet libertatem sufficientem, adveniendi precipiat dilectionem sui, voluntas autem libere suspendat amorem; quis dicet hoc sub illo omissione brevissimo tempore, velocissime instanti durante non peccaturum? Recitant ambo dicta loco citato.

Caput 2
An ut omissio sit voluntaria requirat preceptum implendi illud.

Inquirimus in precedenti an ut sit voluntarium non velle audire sacrum requirat preceptum obligans ad habendam voluntatem positivam audiendi sacrum? Preceptum requiri defendunt Caietanus 1a 2ae quaestione 6, et quaestione 18 articulo 9, Conradus, Medina, Bañes, Azor, Petrus Cornejo, Carmelitae Salmanticenses, quos affert et sequitur Pater Gaspar de Riba de Neyra tractatu de actibus humanis, disputatione 2, capitulo 2.

Non requiri preceptum ut omissio illa sit voluntaria, defendunt Pater Baiensis prima 2ae, disputatione 2, quaestione 3, puncto 1, Pater Suarez

voluntariu, disp. 3a, sect. 3; Pater Basq. disp. 24, cap. 3; Pater Salas, quest. 6, disp. 1a, sectione 3; Pater Granado, disp. 3; Pater Arriaga de voluntario et alii. Placet mihi haec tota sententia. Ante cuius probationem suppono ad omissionem voluntariam requiri cognitionem ex parte intellectus proponente convenientiam in omittendo, quandoquidem voluntarium est ex cognitione praesupposita. Quod si deinde requiratur praeceptum, ut omissio dicatur voluntaria, eiusdem praecepti cognitio requiretur.

Probatur 1o sententia nostra: tunc omissio voluntaria est omittenti quando liberè est omittenti; sed sive existat obligatio omittendi, sive non existat omissio illa libera est omittenti, dummodo adsint voluntati requisita omnia ad omittendum et non omittendum; ergo sive existat obligatio omittendi, sive non existat, omissio libera voluntaria est omittenti. Maior est certa, nam qui plures contendunt omissionem nariam non esse voluntariam, quia haec non intelligitur oriri a voluntate, et consequenter requirunt quod sit potestas impediendi omissionem, ut haec sit voluntaria; tandem omnes concedunt, aut concedere debent, quod omissio illa sit voluntaria, quae non est liberum, voluntarium est, cum omissio illa eatenus libera sit in quantum voluntas vult. Minor ex cap. praecedenti satis constat.

Probatur 2do: illud quod est permutile ad existentiam alterius, sine quo dari potest perfectissima alterius existentia; sed sine praecepto potest dari perfectissima omissio operandi

Procedens a voluntate, presupposita ex defectu cognitione motiva ad omittendum: igitur existentia precepti inutilis est ad hoc, ut libera omissio operationis procedat a voluntate, presupposita ex defectu cognitione motiva ad omittendum. Hinc syllogismus in forma. Decurrit probatio argumenti: preceptum non facit omissionem operationis procedere a voluntate ex cognitione presupposita: igitur preceptum non facit omissionem operationis esse voluntariam, et sequenter independenter a precepto omissio libera operationis voluntaria est.

Confirmatur: voluntarium Petro est audire sacrum die non festivo, quando non urget preceptum audiendi sacrum: igitur sine precepto non ratione audiendi omissio illa volitionis audiendi voluntaria est. Antecedens probatur: preceptum volitionis audiendi solum facit omissionem illam esse peccaminosam, non autem facit omissionem illam esse liberam, et voluntariam. Certe ego non video, quare diebus festivis solum sit Petro voluntarium audire sacrum, non autem diebus non festivis. Quod si consulamus communem loquendi modum, omnes dicent homini voluntarium esse eiusmodi omissionem, sive existat, sive non existat preceptum audiendi sacrum.

Hinc nascitur tertia ratio: quando quis per actum positivum fertur in omissionem externam audiendi sacrum, voluntarie fertur ad adversarios. Aliter quando quis inadvertenter vult non audiere sacrum in actu, vel quando elligit somnum, qui impediat auditionem sa

Sacri, ipsaque eligit studium, tempore illo quo Sacrum celebrandum est, voluntarie fecit omissionem ipsius; et nullum adsit preceptum a fratribus de auditione: Ergo similiter quando quis per puram suspensionem voluntatis elligit non auditionem tempore Sacri, involuntarie se gerebat, et nullum adsit preceptum a fratribus.

Quarto probari potest: iudicium illud indifferens, inclinans ad actum liberum aequaliter movet ad actum positivum et ad omissionem illius independenter omnino a quocumque precepto superaddito, quandoquidem per illud indifferenter proponit motivum ad utrumque: Ergo utrumque exercitium voluntatis, tam positivum, quam omissivum aequaliter procedit ex illo iudicio presupposito; quia pura omissio libera sit exercitium voluntatis, et aliunde fiat ex illo iudicio presupposito, quid illi deest ut sit voluntaria?

Capitulum 3

Obiectionibus satisfacimus.

Obiicies primo: pura omissio libera eatenus est a voluntate, licet non detur preceptum, quatenus in ipsa datur potestas illa impediendi, ponendo actum positivum oppositum; sed illud, quod dictum est a voluntate, quatenus in ipsa precise datur potestas impediendi ponendo oppositum, non est voluntarium: Ergo pura omissio non est voluntaria, licet detur preceptum illud impediendi. Maiori videtur certa, nam eatenus pura omissio libera est, quatenus est a voluntate potente ponere actum oppositum, sive quod idem est quatenus est a voluntate, quae sicut elligit omissionem

Potuit eligere actum positivum in iuncto precepto. Probatur minor: quod ita procedit a voluntate, quatenus in ipsa datur potestas impediendi, et a voluntate pure permissive, quod permittere nihil aliud non debet esse, quam dari potestatem impediendi aliquid et non impedire; sed quod ita procedit a voluntate non est illi voluntarium, alioquin nostra peccata essent Deo voluntaria, quod dici non potest: igitur illud, quod ita est a voluntate, quatenus in ipsa praecise datur potestas impediendi ponendo oppositum non est voluntarium.

Respondeo ad argumentum concedendo maiorem, distinguendo minorem: sed illud, quod ita est a voluntate, quatenus in ipsa praecise datur potestas impediendi non est voluntarium; si loquamur de effectu positivo in proprio, vel alieno subiecto, omitto maiorem: si loquamur de pura omissione in proprio subiecto, nego minorem. Itaque bene intelligendo, quomodo voluntas se gerat mere permissive, quando cum effectu positivo se gerit praecise non impediendo eorum, quod effectus positivos petit pro principio expressivo productionis, quam dicimus non impendit voluntas non dilatur in effectum positivum influere, et voluntarie concurrere.

Effugio vero alius negantibus in voluntate positivo non potest esse ab illa voluntate principio expressivo productione, sed solum quatenus voluntas non vult ponere suum positivum oppositum: hoc autem modo est a voluntate omnino, quod potest esse et sic consequenter non est exercitium voluntatis pure permissive, sed exercitium directum eiusdem, quam plus quam voluntas libere se suspendens impendit suum conatum, et reducens,

Quia potest impendere in suspensionem, ac inde non procedere permissive se gerit circa suspensionem libere exercitionis.

Pecata nostra non sunt Deo ablute et simpliciter voluntaria, et ratio est, quia precise se gerit Deus permissive solum non impediendo pecata, quod si ipsa sint omissionis, cum Deus concurrat lde te ratis, creaturae operando nesciant eius modi pecata, bene intelligitur quo pacto Deus mere permissive concurrat ad illa quae sint omissionis, concurrit Deus negative nimirum non impediendo omissionem illam, in cum ratione omissio non distingat in Deo, sed in creatura, quae ipsa vult, non quia Deus velit omissionem ad impletionem precepti, betine etiam intelligitur quomodo Deus dure permissive se gerat circa peccatum. Haec ratio non datur in omissione, quam ponit creatura, quia vult, esse ipsa debet ad omittendum. Recolenda sunt, quae in Summa coiter docent de concursu divino ad peccatum.

Obiicies 2: omissiones illae independenter a precepto non procedunt a voluntate physice, frahiter, aliter movaliter: igitur independenter a precepto non sunt voluntariae. Consequentia probatur quia quod est voluntarium debet esse aliquo ex illis modis a voluntate. Probatur antecedens: omissiones illae non procedunt a voluntate physice, quia physice non fiunt; neque ad negationes accio aliqua physica trahat: non procedunt fraliter, tunc quia non sunt fra... volendi, sed potius negatio fre volendi, tunc quia ad ipsarum existentiam inutilis est existentia voluntatis, quandoquidem ablata voluntate et locum in tricum daret negatio cuius cumque actus possitivi: non procedunt

20

Si cedunt moraliter, quia non sunt capaces laudis, aut vituperii independenter ab precepto: igitur etiam

do ans, procedunt, etiam omissiones illae Respondetur negando
hoc sup., quatenus sunt tanquam quaedam negativa, quae
voluntas non volens obiectum constituit, ac proinde pro
cedunt physice, sive tanquam ex negativo nolen
di. Neque ad existentiam satis omissionum, et nega
tionis ut libere sint, inutilis est existentia volun
tatis, namque ablata existentia voluntatis, et locum
interim aufert, quod omissiones illae libere procedant,
et daret, quod omissiones illae naturales sint. Quaelibet
ta sint, an omissiones illae procedant, vel non procedant physi
ce, physice, moraliter, aut virtualiter, dum habitus
procedat libere procedere, tanquam exercitium liberum vo
luntatis, est intentum.

Instabis cum pluribus cum Patre
Riva de Meira hoc complexum omissio voluntatis libe
ra non est aliud, quam substantia ipsius omissionis cum volun
tate potente eam impedire. Ex parte actus voluntatis praeci
se se tenet omissionis substantia, atque est inutilis exi
stentia voluntatis, non legitime infert, voluntas non
existit: igitur non existit operatio voluntatis. Li
bertas etiam voluntatis ex se se tenet ex parte actus
primi: igitur nihil dat ex parte actus secundi, quod sit vo
luntarium: quod quidem est intentum pro aliquorum adver
se partis.

Respondetur concedendo ans, negando cons. Illa
omissio, sive negatio operationis potest considerari duo
liciter. Primo abstracte sumpta, sive ex tractatu,
et ut praecise dicit carentiam operationis; hoc modo est inde

independens a voluntate neque habet voluntatem tamquam causam vel quasi causam sui. Secundus modus per se in voluntate, quo existente instructa requisitis omnibus ad operandum, et non operandum, ... habet vere privationem: hoc modo reperitur in voluntate tamquam causa vel quasi causa, quod negari non potest, nam ex hoc quod existente voluntate instructa requisitis omnibus ad operandum et non operandum, quod ipsa vult non operari, et consequenter dat aliquid esse de actu, ... causatum, vel quasi causatum a voluntate.

Caput 4

Utrum possit dari pura omissio in potentiis aliis a voluntate distinctis.

Plurima difficultatum in tractatu de peccatis dicta quidem digna adpura omissione spectantia, quae hic repetenda non sunt, alias hanc difficultatem hic agitabo, quae in illo tractatu praetermissa fuit, quod vere theologum maxime decet. Plurima enim misceo theologicis paginis difficultates philosophicas non implere, ... quae in philosophia tradunt, ad theologicas quaestiones accedere.

Certum est omissionem illam in aliis potentiis a voluntate distinctis contingente esse formaliter et immaterialiter voluntaria. Ratio facilis est ex dictis, quod, ... formaliter, et immaterialiter voluntarium, quidem actus voluntatis, vel omissio libera eiusdem ab ipsa voluntate procederet. Quapropter illa erit denominative voluntaria, si hoc stringat per operationem aliquam vel omissionem voluntatis imperatam ... formaliter voluntariam.

Patr. Basq. 3 a 2 de disputatione
q. 2, docere itaeo non posse dari puram omissionem in intellectu, aut quavis alia potentia distincta. Judico tamen quod explicationis genus scensium est Patr. Basq. meo, quod possit dari in intellectu pura omissio actus saltem denotatione libera, et voluntaria, ab omissione libera voluntatis. Patr. Gaspar Hurtado de peccatis disp. 3 difficult. 7 asserit omissionem exterioris in potentiis talibus exterioribus ab intellectu et voluntate, distinctis semper coniungi cum aliquo actu, vel quasi actu incompatibili cum actu omisso.

Assero 1º: bene potest dari pura omissio actus in intellectu imperata ab actu positivo voluntatis. Facile solutio probatur: potest voluntas decernere hic et nunc, quod non elliciat actum intellectus actus fidei, v.g., quo decreto voluntatis posito intellectus non determinabitur ad actum fidei elliciendum: ergo dabitur pura omissio actus fidei imperata ab actu illo positivo voluntatis. Hanc autem esse puram omissionem manifestum est. Nam puram omissionem intelligimus, quando intellectus, aut quaevis alia potentia se suspendit circa hunc actum non ponendo aliquem incompatibilem cum omisso; tunc autem intellectus nullum actum haberet incompatibilem cum omisso, nam praeter actum positivum voluntatis nullum eorum, qui dantur in intellectu (et supponimus intellectum ita posse habere plures actus) incompatibilis est cum actu omisso.

Assero 2: potest in intellectu dari pura omissio actus dependens a pura omissione libera voluntatis. Conclusio eadem facilitate probatur: voluntas

Potest bere omissio circa quodcumque obiectum sibi indifferenter positum: igitur exposito actu fidei, quem potest libere imperare, poterit nihil decernere circa existentiam talis actus, et etiam de negatione; adeoque, quando sic taciter se habeat erit omissio actus fidei, quae sic sine imperio positivo esse non potest: igitur potest dari immediate omissio actus fidei dependenter ab omissione actus voluntatis, quae in esse omissio erit denominative voluntaria ab omissione illa voluntatis formaliter, et immediate voluntaria.

Assero 3: omnis omissio potest exterioris ab interiori actu, et voluntate distincta coniunctae cum aliquo actu, aut quasi actu pertinente ad eamdem potentiam, ad quam omissio actionis praecepti spectat. Conclusio sola sui explicatione probatur. Praecipit v.g. Deus die festivo intrare in templum ad audiendum sacrum; necessum est, quod potentia illa eo, quod non fuerit executa ingressum in templum, habeat praesentiam aliam extra templum omnino incompatibilem in esse composito cum praesentia in templo praecepta: similiter praecepto recitationis externa divini officii sacris ordinibus initiato, si potentia loco motiva non exequatur motum labiorum requisitum ad recitandum, necessum est, quod habeat praesentiam aliam ubicationem incompatibilem cum praesentiis vel ubicationibus successivis, quae requiruntur, ut labia successive moveantur ad recitandum.

Contra primam, et 2dam assertionem obiicies: sequeretur ex nostra sententia posse voluntatem efficaciter velle intellectum cessare ab omni consideratione obiecti, quae subdit imperio voluntatis: quia enim libet, quominus in esse sociali et esse

Jesus

At ex imperio voluntatis ab operationibus illis conquiescatur. Sed tunc illa inconsideratio erit voluntaria absque ullo actu mentis: igitur non impute voluntarium aliquod absque ulla istius consideratione mentis. Respondeo evidenter implicantiae asserere quod aliquid imperium voluntatis, omissione intellectus, vel omissione voluntatis applicandi mentem ad cogitandum, quin praeluceat cognitio aliqua expressa mentis de advertentia eiusmodi imperii vel omissionis.

Quapropter distinguendo antecedentem: voluntas velle potest et efficacit, et cessatione mentis ab omni consideratione, tempore quo durat actus vel omissio liberae voluntatis, nego maiorem: tempore sequenti concedo maiorem. Nam tempore illo, quo concipitur actus positivus efficax in applicando mentem, vel omissio liberae applicando, praelucere debet cognitio, proponens advertentiam saltem eius moderni imperii positivo, vel omissione non cessabit mentis pro illo tempore, sed solum pro tempore sequenti. Sed tunc omissio intellectualis erit saltem voluntaria ab illo imperio, vel omissione voluntatis, quae praecessit.

Disputatio 4 1616
de Voluntario in alio, sive in causa.

Hoc voluntarium tam indirectum, tam implicitum, tam interpretativum, tam virtuale solet appellari, quod magis propter nostram aeque nescitionem sui obscuritatem pariat.

Caput Primum
Statuuntur aliqua certa.

Supponend. p.o id, quod dicebam, disp. 2 cap. 4 nimirum requiri ad voluntarium in alio, sive in causa expresse cognitione causae, et coniungendae cum effectu. Ratio est, quia illud, quod est voluntarium in causa non solum est voluntarium secundum entitatem causae, sed etiam secundum entitatem effectus subsequuti; sed ad id, quod est voluntarium sic, et nunc requiritur cognitio expressa: ergo ad voluntarium in causa requiritur cognitio causae, et coniungendae cum effectu. Unde [illegible] a parte, qua aliquid ignoratur, non potest esse voluntarium.

Supponendum est 2 ex materia de scientia, quod sine cognitione moralitas bonitatis, vel malitiae illius obiecti, quod in alio, tamquam in causa continetur, non potest imputari ad meritum, et demeritum, laudem, et vituperium. Ratio est, quia sicut pro voluntario directo imputabili ad meritum, vel culpam requiritur cognitio proponens bonitatem, vel malitiam; ita pro voluntario in alio, sive in causa indicandum est. Nec enim magis convenit, quam quod ratio fractionis peccati sit dependens a cognitione proponenti malitiam in oppositione. Supponendo 3 ex materia de peccatis duplicem posse esse causam effectus subsequuti. Alia est per se determinata ad effectum, quae scilicet ex natura sua taliter infert effectum, ut non possit ab illo naturaliter separari, sic ignis applicatus stupae causa est combustionis, a qua naturaliter non potest separari. Alia vero est causa per se indifferens, ut coniungatur et non coniungatur cum effectu. Sic praeceps praeceptorum [illegible] causa quidem sunt effectus, ceterum causa indifferens taliter, ut possint iungi cum effectu, et

At illum negatione effectus. Inter has causas indifferentes coniungibiles cum effectu, et cum negatione effectus, gradus ex munere sibi intrinseco tendunt ad hoc, ut effectus ... aequat. Sic consilium, et praeceptum de aliqua operatione. Et causae sunt indifferenter, ex munere sibi intrinseco tendunt ad hoc, ut ponatur operatio consulta, atque praecepta. Aliae sunt, quae ex munere sibi intrinseco non tendunt ad ponendam operationem, coniunctae tamen cum aliis ad ... tamen ... vel contrariis ... conducunt ad positionem effectus. Sic gladius datus Petro non est causa ex munere sibi intrinseco conducens ad occisionem Francisci amici, coniunctus tamen cum voluntate efficaci Petri occidenti aliquem illo instrumento conducit ad ... illum exequendum.

His ita constitutis asserendum est: in hac difficultate, quoniam quotiescumque causa est ex natura sua determinata ad effectum, et propterea videatur connexio inter causam cum effectu, effectus est voluntarius in illa causa. D. G. Augustino ... commune efficacissimum, et ... ex corde sacerdotum et ... voluntariae combustio domus. Assertio tamen ... certa habenda est ab omnibus. Probatur in ... intelligitur voluntarium in causa a Doctoribus, quid ... effectus in causa ex natura sua determinata ad illum per ... connexione, et inseparabilitate, quae datur inter causam et effectum.

Probatur 2°: nullum principium magis commune inter ... materiis. Quod hoc, quod vult ... vult etiam ... quod ... videatur ... connexione, quae datur inter ... et consequens, et sub hac ... voluntas amplectatur ... etiam voluntas

velle virtualiter eventum; et in hoc casu voluntas volu-
ans, nimirum causam connexam naliter, et physice cum even-
tum praevisione eiusmodi connexionis cum eventu: ergo in hoc
casu voluntas vult eventum, effectum, in causa, et se-
quenter in hoc casu datur perfectissimum voluntarium in causa.

6) Caput 2um

Duplex conclusio stabilitur.

Post assertionem in cap. praecedenti positam, de qua nullus dubitare poterit, duae aliae subiungendae sunt assertiones quae magis explicent voluntarium in alio, sive in causa. Est ergo prima, quod quandocumque causa sit indifferenter coniungibilis cum effectu, et cum negatione effectus, si in se sit ex natura sua destinata ad effectum ponendum, et praevideatur cum effectu coniungenda, effectus inde sequutus voluntarius est in illa causa.

5 Probatur 1o: praeceptum, exhortatio, suasio, et consilium sunt causae ex natura sua tendentes ad ponendum res praeceptas, mandatas, vel suasas: igitur si subditus effectum praevideat, hic erit voluntarius in causa. Consequentia probatur: quia nihil aliud requiritur ad voluntarium in causa, nisi quod ponatur causa ex se ordinata ad ponendum effectum, et quod subditus cognoscat effectum coniungendum, et alioqui possit bene iungi cum effectu et cum negatione effectus; quod si aliquid aliud petis ad voluntarium in causa, gratis, et sine fundamento discurris.

Probatur 2o: Sed esto quod posito mandato, praecepto, suasione vel consilio Domini voluntas servi detrahatur ad ponendum peccatum aliquod, quod sicut servo imputatur ad culpam, sic et Domino imputatum, quam Dominus praecepit, suadet, et consulit, ut communiter dicitur de scandalo a Theologis

Compe-

Comprehens, quod peccatum non posset domino ad culpam
imputari nisi domino voluntarium esset, mutuo prae-
cepto, suasione, vel consilio, quia nihil aliud valet
in quo domino voluntarium sit, et consequenter effectus
voluntarius est in causa ex se ordinata ad effectum po-
nendum, licet alioquin indifferenti, ut coniungatur cum
existentia, et cum negatione effectus. Asserendum est 2º in

Causa conducente per accidens ad ponendum effectum non
esse effectum voluntarium eo praecise, quod talis cau-
sa voluntarie ponatur, et praevideatur coniungenda
cum effectu. Probatur primo haec conclusio, ut aliquid sit
voluntarium in causa requiritur quod talis vol-
untas ex positione illius causae magis afficiatur
erga existentiam, quam erga negationem effectus: sed
quandocumque adhibet voluntas causam peni-
tus indifferentem, excludendo quod unum aliud,
et praevideat coniungendam cum effectu, non magis affi-
citur erga existentiam, quam erga negationem effectus: ergo
non ex eo praecise, quod voluntas adhibeat causam
penitus indifferentem, et praevideat coniungendam
cum effectu, sentietur effectus voluntarius in illa causa.

Probatur 2º a pos-
teriori: exquisito feminarum cultu facto ob con-
ciliandam coniugalis voluntatem honestum est, licet
a centri inducant praevisuras aliis occasionem rapi-
amoris: licitum deinde est eiusmodi feminis cum
illa vestium pompa ingressus in ecclesiam, et prae-
sumant a iuvenibus lascivis cupiditer adama-
mandas, licitum deinde est ex gravi causa ab u-
surario mutuum petere, et exacturus sit usuras;

Licitum praetereae a concubina in aliorum utilitatem intercessionem impetrare, et ex eiusmodi intercessione per accidens foveat inhonestus amor ex malitia tum alterius et concubinae: igitur non est voluntarium illud, quod ex eiusmodi causa per accidens sequitur.

Cum haec ita stat, quod si pravo affectu eiusmodi res expeteans, ut peccatum alterius sequatur, peccaret adhibens illam causam indifferentem, non quidem effective, hoc est ex non voluntatis ponendi causam, quam non magis afficit voluntas quam expetit tentationem, quam quod negatione effectus, sed ex pravo affectu, quo tenetur ille indoles. Unde valde dicunt rectissime.

Ex quo fit, quod quandocumque non liceat eiusmodi rebus indifferentibus uti providendo peccatum alterius sequendum esse, ut non ocurrente causa, vel utilitatis, vel incommodi gravis ob alio opponendi, ut sit peccatum desumendum praecise ex positione causae illius indifferentis secundum se, quod pertinet ad praesentem materiam, sed ex positione causae cum illis particulae tamen est et circumstantiis, quod pertinet ad materiam de scandalo.

Caput 3.

Argumenta quae militant contra primam assertionem diluuntur.

Omnia argumenta, quae in hac positione ponemus contra primam assertionem praecedentis capitis sanctitatem intendunt probare deo voluntaria esse nostra peccata, non solum permissive, sed etiam voluntarietate absolute, et simpliciter dicta, tali in alio, sive in causa.

Obiicies primo: Deus producit voluntatem nostram ex parte

Deniq, et inclinata ad peccatum certo sciens ex illa nasciturum esse peccatum: ergo Deo sunt voluntaria nostra peccata in actu, sive in causa. Inductione nimirum voluntatis illius. Antecedens

Consequentia vero probatur: quia nihil aliud requiritur ad voluntarium in causa nisi producere causam, quae magis propendeat in effectum, quam in negatione effectus, et in cognitione effectus subsequuturi; sed hoc requiritur in praesentiarum ergo etc.

Respondeo distinguendo antecedens. Deus producit voluntatem maxime propensam et inclinatam ad peccandum, prout producitur a Deo, nego antecedens; ex exercitio vero ipsiusmet voluntatis concedo antecedens. Ratio distinctionis est, quia licet concurrat deinde voluntatem secundum id quod habet prout a Deo producitur, tunc sit indifferens ad peccatum et negationem peccati, quamvis proterva illo modo ex natura sua intrinseca destinata est ad peccandum, et consequenter peccatum nullo modo potest esse voluntarium Deo in productione suae voluntatis.

Obiicies 2 Diabolo voluntaria sunt nostra peccata ex eo quod producit hominis tentationibus ad peccandum: ergo similiter Deo voluntaria erunt ex eo quod producat in homine cognitiones allicientes ad peccandum, motus et necessarios appetitus inclinantes ad peccatum. Consequentia patet ex illa paritate: quia sicut tentationes illae Diaboli sunt, quid ex sua intrinseca natura tendens potius in peccatum, quam in negationem peccati, eam hoc habeant cogitationes illae et motus appetitus, videtur in Deum producentem illas cogitationes, et motus refundendum esse peccatum.

Respondeo omisso, quod Deus sit dicendus causa illarum cogitationum, et motuum, quod negat Pater Montoya de voluntate disp. 36, sed non sequitur inde Deo voluntarium esse peccatum. Sicut Diabolo voluntarium est, ratione quia Diabolus tentans, et provocans hominem ad peccandum duplici titulo consideratur po

Potest. Primo tentationes illas incendendo ex affectu peccandi, tunc autem diabolo voluntarium est affective et obiective, ut dicebamus cap. præcedenti, hoc voluntarium esse peccatum, quando rebus in differentibus utitur ex affectu peccati. Hoc modo Deo non potest esse nostrum peccatum voluntarium, ut evidentissimum est.

Secundo modo, quatenus locutionibus suasivis, consultivis, et exhortationibus procurat peccatum, hoc modo etiam voluntarium est illi peccatum, ut ex iam dictis constat, et ex dicendis apperiet. Neque hoc modo Deo potest esse voluntarium nostrum peccatum. Tertio quatenus præcisè incendit cogitationes illas, quæ instigant in peccatum. Circa hunc modum potest esse aliqua difficultas, quam ex dicendis pro solutione sequentis argumenti resolvemus.

Obiicies: Consilium, petitio, et præceptum, sunt causa moralis opperationis consultæ, petitæ, et præceptæ, si ficto animo fiant, cum intentione, ne sequatur opperatio: ergo cum nobis inclinent ad peccatum cogitationes illæ, eo modo, quo nostra concilia, petitiones, atque præcepta nobis Deus dicetur voluntaria causa peccati, quo sumus consulentes, petentes, et præcipientes opperationem peccaminosam.

Respondetur concedendo antecedens, negando consequentiam. Ratio est, quia ratio consilii, petitionis, atque præcepti practice destinatur ad hoc, ut subsequatur potius, quam non subsequatur opperatio consulta, atque præcepta, petitaque; unde si opperatio illa ex aliqua parte in malitiam deturpatur, et hoc cognoscitur, consilium, petitio, atque præceptum est causa moralis illius malitiæ, quia tendunt in opperationem hac ratione, facit hoc quamvis malitia sit turpatus ad eum modum, quo voluntas efficiens causa efficiendi aliquid, si aliunde scit, et cognoscat turpatum malitia est causa illius actionis pravæ.

Sequitur ergo conciliatum,

Peccato, atque praecepto naturae voluntati interne efficaciter quae sicut vetat omni moralitate, quam habet obiectum hic, et nunc, sic etiam concipitur peccato, atque praecepto. Cogitationes vero proponentes delectabilitatem in furto &c, motusque indeliberati inclinantes ad furandum, tendunt ad illam actionem, secundum substantiam illa malitiae, et prohibitionis, sed orsus ad entitatem eius obiecti secundum se indifferentem, et coniungatur cum malitia morali, quod facile intelligitur, quandoquidem furtum et aliae res intrinsece malae exerceri possunt sine malitia morali absque gravante prohibitione, et intrinseca ... obiecti.

Obiicies quarto Deus

producere potest intensissimum habitum vitiosum vehementissime inclinantem ad peccandum: ergo ex hac parte Deo possunt esse voluntaria nostra peccata. Resp. omisso praesenti, quod Deus possit producere suis modis habitum aliquem inclinantem ad peccatum secundum secundum entitatem materialem peccati indifferentem omnino ad malitiam formalem, et carentiam malitiae, concedo ans; inclinantem ad peccatum prout importat malitiam formalem, et carentiam malitiae, nego ans. Habitus ille cum inclinat ad entitatem illius actus, quod vero hic coniungatur cum malitia formali oritur ex pravitate rationis voluntatis.

Obiicies 5° Deus

producere potest necessitatem moralem in hominibus per longum temporis spatium committendi ab illis aliquod peccatum veniale: ergo Deus dicendus erit causa moralis venialium peccatorum. Resp. Licet Deus producere possit qualitatem aliquam seu modum necessitatis moralis inclinantem ad peccandum, cum tamen liceat homini intra longam seriem venialia peccata non possimus omnia collective vitare, non erunt Deo voluntaria huiusmodi peccata, cum ex productione nostri adeo causata, sequuntur ratione status moralis talia venialia peccata.

Respondeo ad argumentum Deus potest producere qualitatem illam per modum necessitantis moraliter habentes ad peccandum quatenus peccare est. Sed concurrendo quamvis Deus nos constituat in illa vera sorte, in qua sit impossibile moraliter vitare omnia peccata venialia, quia tamen posita hac necessitate libere peccamus, hinc illud peccatum in nos, non autem in Deum refundendum est, an vero detur hec necessitas, et quomodo sit explicanda non est huius loci disputare. Notandum est pro solutione horum et similium argumentorum posse optime dici Deo esse voluntaria nostra peccata vel permissive quatenus non impedit peccatum, cum potuisset impedire.

Caput 4.

Argumenta quae militant contra secundam conclusionem et vanescunt.

Argumenta quae in hoc capite dissolvenda sunt intendunt probare effectum esse voluntarium in causa omittente indifferenti, non destinata ex natura sua, ut sequatur effectus, si hic praevideatur a causa contingendus. Probatur primo Deo voluntarium est opus salutare ex eo, quod conferat auxilium indifferens tantis in quibus praevidit effectum esse ponendum; igitur si ponatur causa penitus indifferens cui sit coniunctum praevisionis effectus, est [illegible]

Ergo si ponat causam agentem indifferentem sub cir-
cunstantia praevidendi effectus, effectus erit volunta-
rius in ponente causam illam indifferentem. Expre
eodem argumento vincitur ... poterat Deus voluntarium esse
peccatum, sic: Deus voluntarium est opus salutare
ex eo, quod constituat hoc in circunstantiis, in quibus
praevidet effectum esse ponendum; igitur Deus voluntarium est
peccatum ex eo, quod constituat hoc in circunstan-
tiis, in quibus praevidet peccatum sequendum esse.

Ratione auxilii efficacis conferre se peccatorum   Resp. Deum in-
maximum beneficium, quod sit ex eo, quod speciali affectu
ad conversionem Petri etc, conferat auxilium in circun-
stantiis, in quibus convertendum est. Unde fit, quod conver-
sio Petri sit Deo voluntaria affective et objective,
non vero in illa causa, sive entitate auxilii physice indif-
ferentis. Deus autem non potest esse voluntarius peccati,
quia non constituit hominem in circunstantiis illis, in quibus
praevidit futurum peccatum ex affectu peccati. Ita
Gammus infert Deo voluntariam esse permissionem pec-
cati, quatenus potuit impedire per seipsum peccatum
non constituendo hominem in circunstantiis in quibus prae-
vidit peccaturum.

Obiicies 2: qui peccat coram
aliis omittit scandali peccatum, quando quidem
praebet occasionem ruinae spiritualis proximo, et conse-
quenter voluntarium sibi est proximi peccatum in causa;
et tamen haec causa proximi, scilicet peccatum, est indiffe-
rens, ut subsequatur, et non subsequatur peccatum alterius:
igitur potest aliquid esse voluntarium in causa
physice indifferenti ad existentiam et non existentiam.

Alterius.

Respondeo posse aliquem dupliciter peccato scandali peccare. Primo quando exercet actionem ex se suasivam seu incitativam ad ruinam proximi: hoc modo facile intelligitur iuxta dicta, quomodo peccatum alterius sit voluntarium scandalizanti sive causanti illam, quam praevidet ex se provocativam ad ruinam, quandoquidem ad hoc officium ex natura sua destinata est, sicut consilium, praeceptum, atque suasio, quae sicut verbis expressis, ita etiam factis congruenter exerceri potest. Circa quod Theologi omnes consentiunt unanimiter docentes peccatum alterius, praeceptum, atque suasum voluntarium esse in consilio dato, praecepto atque suasione. 16

Secundo modo peccari potest scandali peccato, quando, nimirum, quis exercet actionem aliquam indifferentem secundum se, quae ex natura sua non destinatur ad ruinam spiritualem proximi, licet ex illa occasionem proximi ruinae praebeat. Et istas res indifferentes sic dictas esse subministrare, si prudenter timeat proximorum ruinam quam incurrent, scandali peccatum committunt Manuel Rodriguez, Ledesma, Caietanus, et alii, quos refert Pater Castro Palao de charitate disp. 6 p. 8 n. 7. Iuxta quam sententiam facile intelligitur quomodo in re penitus indifferenti non potest esse voluntarium peccatum alterius subsequens.

Quando in veritate nulla occurrente causa, vel gravi necessitate, vel incommodo vitandi non est licitum eiusmodi res indifferentes [illegible], quando prudenter timetur proximorum lapsus. Ratio est quia charitas exigit ut abstineat imo est damnum

Aliena peccata in quantum est ex se consumma: sic ego irascor ut eu[m] a[d] fe[r]amus [c]o[n]tendi [illegible], quecumque [illegible]
[illegible] proximum [illegible] [illegible]. Hinc quod
[illegible] considerentur [illegible] nullum [illegible]
[illegible] teneretur mortaliter peccet, ut docent
Patr. Sanchez et Bas[ilius], quos afert Patr. [illegible]
Loco citato, puncto septimo.

Occurrente vero causa vel
propriae utilitatis comparandae, vel incommodi ali-
cujus vitandi licitum esse [illegible] rebus indifferen-
tibus uti, colligitur ex dictis, cap. 2 hujus disputationis,
licet [illegible] proximi ruina. Ita docent
Patr. Suarez, Patr. Sa, Patr. Thomas Sanchez
in aliquibus casibus, quos sequitur [illegible] Castro Palao loco
citato. Ratio est quia lex charitatis obligat
ad impediendum proximi peccatum cum facile sine detri-
mento proprio possumus impedire: igitur abstinendi
ab his rebus indifferentibus, in quibus [illegible]
a parente aliquo [illegible] in [illegible] intercedat ali-
quod detrimentum proprium, nullum dat peccatum, et consequen-
ter peccatum alterius [illegible] potest esse [illegible] vigorose volun-
tarium, sed ad summum [illegible], de quo in praesenti
non dicimus.

His ita compositis, et explicatis ex [illegible]
scandalo, [illegible] restat quomodo peccatum alterius [illegible]
sit esse voluntarium; [illegible] quando sine causa, vel propriae
utilitatis comparandae, vel proprii incommodi vitan-
di utitur rebus indifferentibus, [illegible] ex se habentibus [illegible]
ad peccatum. Respondeo ergo, quando quis non impedit peccatum
cum obligatione impediendi illud, voluntarium est illi peccatum
[illegible] quo omissiva quando [illegible] illi [illegible]

Ad culpam, unde in genere morali proinde debet actio positivo influxu causare peccatum.

Ex quo fit, quod quamvis per se loquendo in rebus indifferentibus etiam cum praejudicio vitae alterius urgente aliqua causa gravi, tamen, vel incommodi non sit alterius peccatum voluntarium, quia nullo hinc, sed obligatione non permittendi peccatum alterius, sive non ponendi rem illam indifferentem, quae praejudicet cum alterius peccato [illegible]. Habens [illegible] obligationem non permittendi peccatum alterius, sive non ponendi rem illam ex se indifferentem, quando praejudicet cum alterius peccato [illegible], voluntarium est interpretative virtualiter et moraliter peccatum alterius.

Caput 15

Quando effectus ex causa posita dicatur voluntarius.

Ut intelligatur praesens difficultas sciendum est in peccato illo, quo aliquis veneno occidit hominem interveniunt [illegible] ponendi venenum fraudulenter, et immane scelus, est voluntaria, et actio illa externa, qua venenum ponitur, tantum denominative voluntaria, et libera ab illa voluntate interna et morte, deinde ex illo veneno tanquam ex causa subsecuta. Inquirimus ergo, quando hic effectus dicatur voluntarius in illa causa, cum possit contingere, quod post multum tempus, post causam datam sequatur ex illa effectus?

Patet Vasquez prima secundae disp. 9 cap. 3 et aliis in locis, cum aliis ex antiquioribus docuit huiuscemodi externum effectum subsecutum ex illa causa, non esse liberum et voluntarium ab illa voluntate priori, quando iam cohiberi non potest a voluntate, neque manet [illegible] in potestate. Unde effectus illes subsequens non potest esse malus moraliter, cum principium moralitatis sit libertas, qua deficiente,

Liber, neque voluntarius manere potest.

Agnosco tamen unam ex huiusmodi posse esse vera. Prima est: quia christus voluntaria est et peccaminosa ignorantia, in ideo libertas quando ea occupat poena. Secunda: quia mihi voluntariae sunt stupa, et postquam ignis accensa est, non est mihi liberum extinguere ignem. Tertia: pollutio voluntaria est, et postquam commotio spirituum contingit, non potest impediri. Mors hominis sanctificata voluntaria est, etiam postquam non habet potestatem revocandi eam.

Pater Sala ibi.

tractatu 13 disp. 2 cum aliis, quos refert, et sequitur opinatur effectum praecedentem causalitatis repositam de novo voluntarium et liberum esse, quando non possit sub imperio voluntatis, dummodo qui causam posuit non retractaverit priorem voluntatem; retractata vero priori voluntate, iam minime erit amplius voluntarium et liberum. Fundamentum est, quia ad rationem peccati non requiritur voluntarium per actum actualiter, actualiter, et physice praesentem, sed sufficit voluntarium morale et habitualiter, virtualiter, et interpretative durans, quod nihil aliud est quam voluntas antiqua non retractata.

Haec sententia efficaciter impugnatur rationibus, quas ex Patre Vasquez desumpserunt Cardinalis de Lugo et Pater Arriaga. Quas ex illis deducitur insurgo. Primo, quia si cum illa generalitate dicatur effectum secutum post retractatam voluntatem non esse voluntarium, consequens est quod, si retractata fuisset voluntas non solum per attritionem vel quemvis actum supernaturalem, sed voluntatem pure naturalem, sufficeret, ut effectus secutus non esset voluntarius. Secundo, quia effectus ille interim potest esse liber, et voluntarius. In quantum procedit a voluntate praeterita libera, non in quantum pendet nunc a voluntate non retractata. Ratio est, quia negatio retractationis non facit magis voluntatem influere in effectum; neque retractatio facit voluntatem minus influere. Atque non influxus ex parte voluntatis est potuisse causam ad

effectum illum.

Cum quo retractio non minuat positionem causae, neque Carentiam retractationis addat priori causae, cum positae praecedenti est, et voluntas eodem modo influat in effectum, sive retractet, sive non retractet, quandoquidem non influit ... secundum statum praesentem, sed solum secundum statum praeteritum, et praeteritus est. ... quod cum effectus, et dixi ... in tantum ... voluntarius, in quantum procedat a voluntate, et eodem modo procedat, sive retractet, sive non retractet voluntas praeterita, infert, quod retractatio non minuat, nec auferat rationem voluntarii.

... resolutione huius difficultatis dico primo saepe effectum dici voluntarium, quamvis actualiter non sit liber. Haec conclusio est contra Patrem Vasquez, qui requirit libertatem actualem in voluntate, ut effectus ... proveniens imputetur illi ad laudem, et vituperium, et ut habeat actualem denominationem voluntarii. ... probatur ex rationibus illis, et exemplis, quae contra eundem Vasquez in hoc eodem capite protulimus. Cum enim ad rationem voluntarii solum requiratur ut habeat voluntatem posuisse causam ex qua deinde sequatur effectus, ut diximus, et hoc totum reperiatur. Et deinde voluntas habeat aut non habeat libertatem, quando effectus ponitur in re: igitur sive habeat, sive non habeat libertatem effectus illius voluntatem dici potest voluntarius.

Dico 2 non semper effectum iuxta communem loquendi modum dici voluntarium, ab illa voluntate praecedenti, quae fuit posita causa talis effectus, licet prior illa voluntas ... iam non fuerit retractata. Haec conclusio est ... mente Patris Vasquez, et ... Patris Sal... Non

aliq Habatione expostulat, nisique desumitt ex casu que premaneb. Sallem q. Nullq. K. dicet, si coe loquendi mod attendamq. quod ille sq qui pro tpi nabit venenum alteri efficax ad mortem inferendam, quod pertres, aut quatuor anos opperatur, semper accepto tum illud tempus peccaret; p ex toq illud tempus peccaret, et morte deinde longissimo illo tempore transacto voluntarie causare.

Unde ut sentit Pater Arriaga, nulla melior regula asignari potest ad dignoscend. quando effq subsequt dicendq sit voluntarius; quam videre si paulo post causa data ex illa sequatur effq; tunc en. iuxta coe significationem, et prudentum iudicium, videtur effq coniunctq cum causa, vel ab illa procedens; quando vero multum temporis intercedit inter causa et effq; tunc com non iudicatur voluntarium iuxta coe loquendi modum; quod quidem satis est in questione dense, in qua totum hoc negotium, iudicio prudentum relinquimus.

Caput 16

An, et quomodo omissio secuta ex causa possitiva sit voluntaria?

Contro versia, quam hic agitamq est, utrum omissio sacri orta ex voluntate possitiva ludendi, tempore illo, quo sacrum celebrandum erat, tamquam ex causa possitiva omissionis, sit voluntaria indirecte, in tempore, vel in alio, vel in causa illa independenter a precepto obligandi ad audiendum sacrum, et non ponendum causam impeditivam audiendi. Vaz statuit

Ulmo disp. 3, cap. 2 omissio directa quae non sit voluntaria omnino independenter a praecepto, et ex rationibus sibi possibilibus forte decidenda est hic in tractatu de voluntario in alio vel in causa.

Doctores illi, quos refert Ulmo disp. 3, cap. 2, et omnes alii quos refert et sequitur Pater Riba de Neyra disp. 3, cap. 2 asseverantes omissionem illam directam non esse voluntariam, nisi detur praeceptum, in praesenti docent omissionem istam indirectam, sive liberam tanquam in causa non esse voluntariam, nisi detur praeceptum ponendi actum oppositum omissioni, quapropter Pater Riba de Neyra vbi supra disp. 4, cap. 5 concludit negative non sufficere ad hoc, ut omissio sit voluntaria, quod eveniat occasione actus incompossibilis cum actione omissa, et praevideat talem actum futurum occasionem, vel causam eius omissionis, nisi conveniat circumstantia praecepti.

Probatur ratione a priori, quam optime urget Pater Vasquez. Illud est voluntarium, quod est a principio intrinseco cum cognitione: sed omissio orta ex causa positiva est a principio intrinseco cum cognitione: igitur omissio illa orta ex causa positiva voluntaria est, et sit independens a praecepto. Syllogismus evidentissimus est. Maior est definitio voluntarii toties repetita. Minor probatur, quia omissio illa est a voluntate ponente impedimentum illud ad actum positivum cum cognitione connexionis, quae datur inter impedimentum illud, et negationem actus positivi: igitur est a principio intrinseco cum cognitione. Ita Legitime infero.

Probatur 2: effectus positivus voluntarius est. Quando voluntas adhibet causam positivam ex qua inferatur, et nullum adest praeceptum necessitans illam causam positivam, quando quidem actum esse volun-

voluntarium, et ad illud esse peccaminosum. Fateor praeceptum facere, quod opus illud sit peccaminosum; in persona vero est praeceptum, ut illud sit voluntarium, quia praeceptum non est ratio, aut causa, et effectus pendeant a voluntate; ergo, si illius omissio orta ex causa positiva voluntaria est. Et nullum datur praeceptum a vitanda causa illa, et effectu.

Unde, ut inquit Pater Vasquez, si quis opere aliquo praevideat causam pollutioni, vel effusioni, et ex inadvertendo illius voluntaria pollutio, non tamen illi imputatur ad culpam, quia non est praeceptum vitandi, non dandi causam pollutioni absolute, et universaliter, sed certa quadam ratione. Hoc non licet homicidium, quia praeceptum deinde vitandi homicidium, ex qua praeterea de homicidio sequuntur. ... disputatio 115, cap. 3.

Obiicies cum Patre Rosa et Neira illa carentia, ut ab actu positivo dicitur, non causatur a voluntate, tanquam a causa remota, neque tanquam a causa proxima; ergo nullatenus est a principio intrinseco voluntatis, ut requiritur ad voluntarium causale. Probatur antecedens quoad causationem proximam, quia talis carentia non sunt proximiores alicui existendi positiva, qua secluso existentia voluntatis. Probatur quoad causationem remotam, quia eatenus illae carentiae fuerint a voluntate, tanquam a causa remota, quatenus essent tanquam a causa proxima ab illo eventu positivo, quia occasio infallibiliter ... ; sed non possunt esse ab eo eventu positivo, tanquam a causa proxima; ergo non possunt esse ab intrinseco principio voluntatis, tanquam a causa remota. Probatur minor, nihil causat, nisi debeat esse a causante, ...

Carentiae cum sint pure nihil, non possunt ad actionem vere esse: igitur a nullo possunt causari.

Ex dictis, dicto cap. 3 satisfactum est huic argumento. Respondemus igitur ex ibi dictis, negando antecedens. Carentiae enim huius modi causantur proxime ab actu illo inferentis omissione et remote ab actu voluntatis ponentis impedimentum ad [illegible] positivum oppositum omissioni. Atque hoc satis opposite [illegible] loco citato, voluntatem nostram non desinit potentia causativa, vel quasi causativa proxima et immediata omissionum liberarum, quatenus habet potentiam proximam et immediatam producendi, et non producendi actum positivum.

Pro praesenti vero cum eius modi omissio causetur vel quasi causetur a voluntate, medio illo eventu positivo libere posito, non causat ab hac immediate, sed tantum mediate, et remote. Neque inconveniens est, quod dicamus negationem illam, cum nihil sit, causari, vel quasi causari a voluntate, vel eventu positivo quia per hanc vocem non intendimus propriam [illegible] causationem, sed quod illa negatio eo [illegible] quod est a voluntate [illegible].

Caput 7

An et quomodo pendeat positivus effectus ex omissione sit voluntarius?

Ponamus duos casus: imminet submersio navis, et inde ventorum violentia [illegible]. Peritissimus in arte nautica omisit diligentiam, qua ad liberandum debet, [illegible] liberet, procul dubio navis incolumis evaderet, qua omissa tali diligentia submergitur. [illegible] Atque ad motum igni[illegible]

Cui dominus ex quo [illegible] in[illegible]
ter contingit, quae tamen non contingeret, si [illegible]
trus, et potest, quamdiu non tenetur removere
igne. Inquirimus ergo; an hic eventus accen
dendi sit voluntarius Petro omittenti di[illegible] eventus
qua posita non contingisset.

In hac difficultate duplex
est sententia. Prima afirmat requiri obligationem vi
tandi effectum illum ortum ex omissione, ut sic habeat roglo
luntarium. Et hanc defendunt Pater Suares, Pater Va
squez, Pater Gaspar Hurtado, Pater Granado, Pater
Tamburinus, et alii, quos referunt, et sequuntur, Pater
Oviedo q. 2 de. tractatu 2 [illegible] punto 5, Pater
Ribadeneyra, disputatio 4, cap. 3. Secunda senten
tia defendit non requiri obligationem effectum illum vitan
di, ut sic sit voluntarius: quam tenent Angeles in [illegible]
moralibus, cap. 8, et 6, Pater Valentia, disputatio 2, quaestio 6,
punto 1, Pater Salas, quaestio 6, art. 3, disputatio 1, sectio et
Pater Arriaga, disputatio 8, sectione [illegible]

Pro decidenda difficulta
te 1a conclusio est, quoties datur obligatio vitandi
illum omissione, positivus eventus ex illa consequutus
vo luntarius est omittenti. In hac conveniunt omnes
utriusque sententiae doctores. Ratio est, effectus prove
niens ab aliquo vel physice, vel moraliter voluntarius
tarius illi est, et concedunt omnes. Sed quando datur obli
gatio vitandi illam omissionem effectus deinde sequutus pro
venit ab omittente moraliter; ergo voluntarius illi est.
maior probatione non indiget, cum legitima est, probatur
minor; quoties quis tenetur removere causam, ex qua
sequitur consequens, imputatur illi eventus ex causa

subsequto, sed quando imputabilis provenit ab illo moraliter: ergo quando datur obligatio vitandi illam omissionem, effectus deinde sequtus provenit ab omittente moraliter.

Unde si Petrus habeat obligationem gubernandi navem in illo periculo constitutam, et removendi ignem ab illa domo, cui est applicatus, facile intelligitur quomodo submersio navis, et combustio domus, voluntariae sint Petro quod efficaciter confirmatur ex dictis in hac disp. cap. 4 ubi docuimus, quod quoties datur obligatio non ponendi aliquid, ex quo praevidetur sequuturum peccatum alterius, voluntarium sit alterius peccatum ponenti causam illam, vel occasionem, ut aliqui explicant intrinsece non habet differentiam. Secunda conclusio est si non detur obligatio vitandi illam omissionem effectus deinde sequtus non est cum omni rigore voluntarius omittenti, aliqualiter tamen, et in aliquo sensu, dici potest omittenti voluntarius; in eo nimirum sensu, quo supra disp. 1 cap. 4 voluntarium indirecte explicuimus, ubi diximus tunc dari, quando voluntas potuit impedire, et impedivit; et posuimus hoc exemplum, quod nunc prae manibus habemus. Observandum est, quod quamvis appellemus aliqualiter voluntarium hunc effectum, quando nulla datur obligatio, numquam dicendus est voluntarium absolute, et simpliciter sine ullo addito, sed semper dicendum voluntarium cum illo addito restringente indirecte sive aliqualiter.

Probatur prima conclusio ratio ex Patre Suarez. ad voluntarium directum cum omni rigore sumptum requiritur, quod sit in po-

e inte vel in alio; sed hoc non reperio, quando
est dan obligatio et veniat auxilium ratione summer
gendae, vel domus comburendae: igitur nullo modo
esse ibus secutus voluntarius est cum omni rigore omi
ttenti, auxilium. Imo minus non est dissentias de volun
tario inte, quando aliquis et hic non vult summersio
nem navis, et combustionem domus positivum ac in omnio
rationis ad hoc obstantia.

Quapropter probat minor
de voluntario in alio: summersio illa navis, et com
bustio domus non procedit tamquam a causa ab illa o
missione, sed causant hi a violentia ventorum et
ab igne applicato tamquam a causis proprie, et cum rigore
influentibus. Cum enim omissio illa sit quid ne
gativum non potest in effectum positivum physice influe
re: igitur summersio navis, et combustio domus non sunt
voluntarie in omissione cum toto rigore, tamquam voluntarium
in alio. ac proinde sunt absolute et simpliciter vo
luntarie ab voluntarium cum toto rigore intelligimus
in quod voluntas influit, vel immate dictando
ipsius existentiam, vel mate aso dicando causam produ
ctivam.

Probatur secunda pars conclusionis, nimi
rum effectum illum aliqualiter esse voluntarium ratione
omittentis. Ratio est quia eius modi omissio auxilii
voluntaria est omittenti, et ex illa cum ratione necessario
sequitur eventus positivus: igitur si succedat praevisio
eiusdem eventus habet id quod sufficit ad aliqualiter vo
luntarium. Confirmatur ex communi loquendi modo, dicimus
[illegible] et in [illegible] [illegible] non
[illegible] omittat [illegible] [illegible] dicunt

Hoc illum voluntarie per illud ergo, licet nullum interveniat praeceptum de accedendo ad ignem. Vide exempla alia ex dictis, quae quisque facile invenire per se potest.

Confirmatur iterum: se habere erga effectum praecise non impediendo existentiam eius sufficit ad voluntarium indirectum, quod aliqualiter et vulgo liberum vel voluntarium dici; quod eventum ille sociis ex illa omissione secutus in aliquo sensu voluntarius dici potest. Antecedens probatur, si proiiciens sagittam dubitet an sit canis, an lupus, qui latet inter arbusta, et negligendo maiorem inquisitionem occidat canem, quem vehementer amabat, ignorantia illa, posita communi loquendi modo, dicitur causa occisionis canis, quae solum quae solum concurrit non ponendo scientiam, quae impedivisset occisionem canis, sicut omissio Petri concurrit in combustionem non infundendo aquam, quae combustionem domus impedivisset.

Caput 8.

Obiectiones in contrarium.

Obiicies primo: combustio, quae procedit ab igne, voluntaria est absolute, et simpliciter in genere causali applicanti ignem domui: ergo et qualiter voluntarie est non removenti ignem a domo, quia non minus conducit ad combustionem domus non removere ab illa ignem applicatum, quam ignem admovere. Respondeo omittendo, quod aequaliter conducat ad combustionem domus applicare ignem, et non removere ignem applicatum, negari tamen non potest, quod diversimode concurrat applicans ignem, et non removens ignem applicatum. Ille enim concurrit positive ad

possit, vel adiuvans, et detrahens physice ex suis ad combustionem, sic vero tamquam non impediens causas aliunde combustionem executuras. Una est, quo alia sit voluntaria combustio domus absolute et simpliciter, altera vero solum indirecte et minus proprie.

Dices 2° non impediri combustionem est ponere combustionem: igitur vere et proprie non impediens est ponens combustionem in vera natura. Sed qui ponit combustionem in vera natura est vera et propria causa combustionis: igitur vere et proprie non impediens est vera et propria causa combustionis, et consequenter tamquam voluntaria est combustio physice concurrenti, quam non impedienti combustionem. Respondeo dupliciter accipi potest non impediens. Primo pro eo, qui facit rem physice existentem in rerum natura. Secundo pro eo qui quamvis est extra, non ponit obstaculum existente re. Qui se habet primo modo, physice causat, et consequenter illi absolute et simpliciter voluntarius est effectus: qui vero se habet 2 modo non causat, sed praecise non impedit causam rem aliunde destruturas et consequenter illi non est absolute et simpliciter effectus voluntarius, sed solum indirecte, et minus proprie. Sed solum indirecte et minus proprie voluntarius, sed solum indirecte, et minus proprie.

Dices 3°: ponens impedimentum ad combustionem est causa, ut absolute et simpliciter non ponat combustionem: igitur non ponens impedimentum ad combustionem est causa, ut absolute et simpliciter existat combustio, et consequenter non ponenti impedimentum voluntarius erit absolute [illegible]. Respondeo [illegible] accepimus [illegible]

Si ecum ponente impedimentum ad combustionem proveniat aliud ratione cuius vere est proprie voluntarium huiuscemodi illius, tamen non combustionem, non ponendo vero impedimentum, neque ponere actionem exclusivam effectus, neque in alia causa est ius, quae consistere est mirum, quod dictum sit proprie voluntarium, licet combustio sit vere non sit combustio proprie voluntaria.

Obicies 4.: eo ipso quod Petrus potest impedire combustionem domus libera illi est cum toto vigore domus combustio; id quia quidem cum toto vigore liberum voluntarium est absolute et simpliciter: ergo voluntaria est absolute et simpliciter domus combustio Petro non impedienti combustionem. Probatur maior: potestas est in potestate libera Petri comburi domum, et non comburi: sed haec potestas est in potestate libera Petri libera est Petro: ergo eo ipso quod Petrus potest impedire combustionem domus libera illi est cum toto vigore combustio domus. Hoc argumentum probat Deo cum toto vigore voluntaria esse nostra peccata, quod nullo modo asserendum est: quia eo ipso quod Deus potest impedire nostra peccata, ipsa illa sunt cum toto vigore sub potestate libera Dei, ut contendit argumentum.

Respondeo liberum dupliciter accipi: primo negative, pro eo nimirum quod non est necessarium, sive pro eo quod est contingens. Secundo positive et contra [illegible], pro eo nimirum, quod procedit a voluntate libera via causalitatis. Combustio illa libera quidem est Petro negative, sed potius contingenter coniungit cum Petro. Cum deprocedit a voluntate primo illo modo non est absolute, et simpliciter

liberu, et voluntariu, quia nulla ibi in illa est actio, et voluntas. Quod autem secundo modo dicatur liberu, et voluntariu est absolute et simpliciter. Unde, neque illa combustio liberae, et voluntaria Petro absolute et simpliciter, neque nostra peccata Deo. His, et aliis similibus argumentis probare eventus istos futuros esse voluntarios cum tota proprietate respectu omittentis impeditionem, ad unico verbo est nostra doctrina respondetur, quod licet illi nascantur ex causis aliunde applicatis non oriuntur ex voluntate omittentis causaliter, ac proinde non sunt illi rigorose voluntarii.

Dices 5. Approbandum, neque vulgariter et in aliquo sensu eventus illos ex omissione secutos posse appellari voluntarios, nisi detur, ratione volitionis illius omissionis. Deus potest impedire nostra peccata et non impedit, sicut Petrus potuit impedire combustionem domus; sed sicut Petro vulgariter et in aliquo sensu voluntaria est combustio domus, sic Deo erunt voluntaria nostra peccata. Ret. bene posse dici Deo voluntaria nostra peccata esse permissive. Nam ut observat noster Ruiz de scientia, permissio est omissio libera protectionis, et gubernationis, qua posita impediret peccatum, ideoque permissio appellatur voluntas Dei, et inter voluntates signi numeratur.

Expressit hoc Augustinus in Enchiridio. Non ergo fit aliquid nisi Omnipotens fieri velit, vel sinendo, ut fiat, vel ipse faciendo. Nec dubitandum est Deum facere bene etiam sinendo fieri, quaecumque fiunt male. Cum ergo omissio sit opus liberum Dei, et posita illa non impedita peccata aliunde a causis

Experimentis, nec in [illegible] asserere, quod pecca-
tum sit Deo voluntarium permissive et impeditive, sicut
combustio domus, et summersio navis voluntaria
Petro permissive, et impeditive. Licet autem ingenue
fateamur concedere Deo voluntaria esse nostra peccata stric-
te, rigorose, et causaliter, quod ex nostra doctrina
minime infertur, quae docet ideo Petro non esse volunta-
riam combustionem et consummationem, quia nullum praestat
positivum influxum, sed relinquit [illegible] ab
aliis causis applicari.

Caeterum cum Deus physice con-
currat in peccatum, quia praestat positivum influxum pro
actione peccaminosa, consequenter asserere [illegible]
ex hoc capite asserui Deo voluntaria esse nostra peccata
stricte, rigorose et causaliter. Haec assertio est cla-
rissima, et non nascitur ex ea, quam hic tenemus. Si enim
Deus se haberet erga peccatum, sicut Petrus se habet erga
combustionem et summersionem, praecise non impediendo,
nullum positivum influxum [illegible] intelli-
[illegible] Deo non esset voluntarium [illegible]
stricte, rigorose, et causaliter, sicut Petro non sunt
voluntarii illi effectus stricte, rigorose, et causaliter;
quia tamen negari non potest concursus divinus in pec-
catum [illegible] ab omnibus difficultatibus [illegible]
eximimus in philosophia in hoc tractatu disputa-
[illegible], et in [illegible] docent scholastici in materia
de voluntate Dei et in aliis.

Quaestio 5a

De voluntario imperante, et imperato.

Ex dictis disputatione praecedenti manet ex-
plicatum voluntarium in se, voluntarium in causa et voluntarium indirecte, [illegible]

Quod sit confundat, cum duabus aliis divisionibus precedentibus. Nos claritatis gratia addidimus eam huius. Pergamus modo ad actum voluntarium imperans et imperatum. Incipimus disputatione, sumam dictis dignissima continent.

Caput Primum

Utrum possit voluntas suos actus imperare, et quid sit imperium.

In disputatione praecedenti, an intellectus repererit potestatem imperium, et eius rationes, et conditiones sunt. Alia disputatio de imperio voluntario, quod sit actus voluntatis. Difficultas hoc agitanda est an voluntas possit suos actus imperare, ita ut non solum actus aliarum potentiarum externarum subiaceant imperio voluntatis, sed etiam alii actus ab eadem potentia procedentes. In qua Pater Vasquez prima secundae disp. 51, cap. 3 negat actum internum unius virtutis posse imperare actus internos aliarum virtutum, et consequenter non posse voluntatem imperare alios actus eiusdem potentiae. Ad summum enim voluntas potest actus, poterit cogere intellectum, qui obedit voluntati ad considerandas rationes, quae movere possunt ad eliciendum actum illum.

Sententia communis, quam tenent innumeri Scriptores apud Patrem Ripaldam tomo de ente supernaturali, disp. 65, sectione 3, omnesque doctores, asserit posse voluntatem vere, et proprie imperium imperare actus ad eamdem spectantes. Ex qua hanc sententiam praeceptor Angelicus 2a 2ae quaest. art. in corpore ubi ait actum charitatis posse dirigi in finem charitatis. Nec fundamentum obest oppositio quam tradit Pater Vasquez de actu ex

exteriori fortitudinis cum expresse Sanctus Thomas
loquatur de actibus animae, qui sunt actus interni.

Nulla est implicatio in eo, quod voluntas per actum proximum
possit detrahere ad efficiendum actum religionis. Sed tunc actus
religionis erit imperatus ab actu charitatis: ergo potest
actus voluntatis imperari per alium eiusdem potentiae. Illam
certissimam, quia si per actum charitatis potest detrahi vo-
luntas ad exercitium alicuius actionis exterioris,
quae ea actio est constituta in potestate voluntatis, multo
magis poterit detrahi ad exercitium actionis internae
eiusdem voluntatis, quia voluntas magis habet in sua po-
testate actiones suas internas, quam actiones exter-
nas alterius potentiae. Probatur deinde minor, quia in actione
religionis reperitur eadem ratione cuius quilibet alius
actus potentiae exterioris dicitur ab interiori actu impe-
ratus voluntatis.

Huius rationis energia penetrari
non potest nisi evolvamus quaestionem illam philosophicam inqui-
rendo, quid sit illud, ratione cuius actus imperatus
procedat ab imperante. Aliqui homines asserunt con-
sistere in eo, quod actus imperans, imperat nescio quid
[illegible] Doctores aliqui recentiores ex nostris
societate recurrunt ad actiones, asseruntque actum an-
tecedenter imperatum esse huius actionis mediam quam non proce-
deret a principio efficiente si non esset imperatus, et dicunt
alia actiones alterius non potest imperari. Videatur Pater
Ripa de diversis disputationibus de actibus humanis cap. 2, et 3.
Pater Ripalda
disputatione 67 sectione 3 asserit actum imperatum procedere ab imperan-
te, non esse aliud, quam movente imperante fieri imperatum

Actus tunc non esset sic dictus nisi imperans moveret. Unde dicta, impugnando iuxta hanc explicationem ad imperium unius actus in alium, existentiam nimirum actus imperantis in ratione moventis existentiae actus imperati, seu ex quo dependet imperati, et verius quaedam conditionata, qua verum est dicere: si non esset imperans non esset imperatus. Pater Oviedo in suo cursu philosophico controversia de ara... puncto 5, paragrafo 16 aliam affert explicationem forte difficiliorem loco citato videndam. Nos non videntes difficultate, dum nostrum iudicium non aperimus, tamen Patre Ripalda sentimus. Videatur loco citato.

Asserimus 1°

praesenti esse illud, quod requiritur ad verum exercitium imperii, sive iuxta hanc, sive iuxta illam opinionem reperiri posse in uno actu voluntatis respectu alterius eiusdem potentiae. Quod probatur [illegible] contingit [illegible] intentio in intellectu rationis, et motivis ad amandum Deum, voluntas ipsa se determinat respectu ad amandum, et [illegible] exercere actum amoris, sed tunc dictus actus non influit in determinationem integram determinationis voluntatis, qua ratione potest voluntati imperium in suos actus.

Confirmatur, nam [illegible] dicere, volo cogitare de rebus, quae possunt movere ad amandum Deum et tamen dicere volo amare Deum, quorum ille actus est... determinatio integra motiva, quae possunt ad amorem movere. [illegible] non est imperium voluntatis in aliquo actu ipsius exercendo, sed potius est imperium in actus intellectus.

Secundum: [illegible] imperium actuale [illegible] voluntatis; [illegible] primus, quia secundus actus [illegible] sequitur [illegible] et imperium voluntatis in suos actus.

Dubium

Utrum possit actus imperari in existentia actus imperantis moveri? [illegible] volendo respectu existentiae illius, [illegible]

propter Deum summe dilectum, ut voluntas compleat actus volitionis. Secundo volendo directe, sicut in actus consequendo internus actus voluntatis esse potest, sicut ex amore directo bonitatis divinae cavit voluntas absque amore reflexo in alterius actus gloriam divinae bonitati augentes, sive quorum sequitur praestat dominus ... bonitati.

Quintus ... Imperium potest esse, aut efficax, aut inefficax. Imperium efficax est cum negatione actus imperati componi non potest cum imperante, seu voluntas cum omnibus requisitis ad ponendum actum est instructa. Imperium inefficax est cum negatione actus imperati potest componi cum imperante, voluntas cum omnibus requisitis ad ponendum actum est instructa.

Insuper imperium tam efficax, quam inefficax potest esse determinatum et indeterminatum, seu vagum. Efficax determinatum est cum actus imperans connectitur necessario cum existentia actus imperati singularis, et determinati pro tempore determinato. Inefficax determinatum est cum absque connexione actus imperans in actum, et tempus determinatum, fieri potest simplex complacentia, sive affectus voluntatis.

Efficax vero indeterminatum, sive imperium vagum est cum actus imperans necessario connectitur cum virtutis actu indeterminate, sive cum aliquo futuro actu et tempore non determinato. Inefficax indeterminatum est cum absque illa connexione intra voluntatem in aliquem virtutis actum, qui eius affectus non determinat. Haec sunt imperii voluntarii genera, quorum meminerunt recentiores Theologi, quae ... dispu-

Postulandum

Occurrit Argumentis quae sententiam P. Patris Vazq. fieri possunt. Caput 2

Arguitur: voluntas posito imperio adhuc manet sa libera, quam antea; ergo illud imperium non detrahit intimae voluntate ad efficiendum aliquem actum. Confirmatur: voluntas ablato imperio est causa sufficiens illius actus; sed quando datur una causa sufficiens ad eius actus virtutis non potest aliam subintrare ad eius concurrendum; ergo [illegible]. Fuit illi quae [illegible]. Respondeo praemittendum aut esse [illegible] de imperio efficaci actus singularis, et detrahit [illegible] ve detracto. Et postea [illegible] dicimus.

Respondeo concedendo antecedens negando consequentiam. Non enim stat in ratione imperii, quod voluntas sit adhuc libera ad efficiendum actum imperatum, illo imperio manifestato, quod graves recentiores admittunt, stat libertas ad efficiendum et non efficiendum actum imperatum. Ad confirmationem concedendo maiorem, negando minorem. Non enim repugnat, quod stante una causa sufficienti subintret alia, quod enim repugnet stante causa efficiente adaequata subintrare alia causa efficiente, non tamen repugnabit, quod stante causa efficienti adaequata subintret alia causa moralis movendo, qualis imperium est.

Obiicies 2. Si imperium tollat libertatem, destruit omnino bonitatem moralem utriusque actus intrinseci; ergo implicat quod imperium exerceat causalitatem in illo [illegible]. Respondeo negando consequentiam, aliquando cum non se imperium tollat libertatem, non potest, ex hoc capite, imperium voluntatis in

[illegible] Deum summe diligo, et voluntas efficiens actus religionis. Secundo volendo directe seu aliquid in cuius consecutione internus actus voluntatis elucere potest, ut si ex amore directo bonitatis divinae [illegible] voluntas alicuius amore vel [illegible] in aliarum virtutum actus gloriam divinae bonitatis augentes, quae quorum obsequium praestat divinae illi bonitati.

Quinto [illegible] imperium potest esse aut efficax, aut inefficax. Imperium efficax est cum negatio actus imperati componi non potest cum imperante, seu voluntas cum omnibus requisitis ad ponendum actum est instructa. Imperium inefficax est cum negatio actus imperati potest componi cum imperante, licet voluntas cum omnibus requisitis ad ponendum actum sit instructa.

Insuper imperium tam efficax, quam inefficax potest esse determinatum et indeterminatum seu vagum. Efficax determinatum est cum actus imperans connectitur necessario cum existentia actus imperati singularis, et determinati pro tempore determinato. Inefficax determinatum est, cum absque connexione [illegible] actus imperans in actum et tempus determinatum, et servari potest simplex complacentia, sive affectus voluntatis.

Efficax vero indeterminatum, sive imperium vagum est cum actus imperans necessario connectitur cum aliquo virtutis actu indeterminate, sive pro aliquo [illegible] tempore non determinato. Inefficax non determinatum, cum absque illa connexione [illegible] voluntatis in aliquo virtutis actum, quae eius affectus non determinat. Haec sunt imperii voluntarii genera, quorum meminerunt recentiores Theologi, quae [illegible] dispersa

postulanda sunt

Caput 2

Solvuntur Argumenta, quae sententiam Patris Vasquez fieri posse suadent.

Arguitur 1°: Voluntas posito imperio ita remanet tam libera, quam antea; ergo ipsum imperium non detrahit immanente voluntate ad efficiendum actum quem actum. Confirmatur: voluntas ablato imperio est causa sufficiens illius actus; sed quando datur una causa sufficiens alicuius actus virtutis non potest alia subintrare ad simul concurrendum; ergo voluntas etc. Huic argumento Respondeo primo distinguendo antecedens; et non sumitur de imperio efficiente actum singularem, et detracto tempore detracto, et postea [illegible].

Respondeo 2° concedendo antecedens. Verum non est, ut ratione imperii quo posito sit ad sui libera ad efficiendum actum imperatum, ut cum imperio manifestatur, quod graves recentiores admittunt, stat libertas ipsa ad efficiendum, et non efficiendum actum imperatum. Ad confirmationem concedendo maiorem negando minorem. Non repugnat, quod stante una causa sufficiente subintret alia, quod enim repugnet stante causa efficiente adaequata subintrare alia causa efficiente, non tamen repugnabit, quod stante causa efficienti adaequata subintret alia causa moralis movendo, quale imperium est.

Obiicies 2°: si imperium tollat libertatem, destruit bonitatem moralem virtutis actus intrinsecam; ergo implicat quod imperium exerceat causalitatem [illegible] virtutis. Respondeo: quod licet non imperium tollat libertatem, non potest ex hoc capite imperium voluntatis in

Ulterius actus impugnari. Resp. secundo quod quando actus virtutis efficaciter imperat erit victrice boni et honesti bonitate et honestate intrinseca religionis, aut iustitiae, quam propter esse intrinsece amplectitur, et expresse boni et honesti, propter charitatem, quae illum efficaciter imperat in finem Dei; quapropter, si non habeat actus religionis immanentem libertatem, quando efficaciter imperatur, non tamen deperdit potentiam intrinsecam ex obiecto quod respicit, sicut actus charitatis in patria elicitus boni, et honesti ex honestate intrinseca, quam habet, licet nullam habeat libertatem.

Obiicies 3: si posset voluntas suos actus imperare, quia positi sunt sub illius dominio, et potestate, sequeretur ex affectu virtutis ignobilioris posse imperare actum nobilioris virtutis; hoc autem non admittit melior theologia: ergo non est asserendum cum illa universalitate posse voluntatem suos actus imperare. Resp. ex hoc argumento minui imperium voluntatis. Ceterum si admittatur sententia Caietani, Banes, et aliorum asserentium soli charitati hoc imperium convenire, stat illaesa nostra conclusio, nimirum voluntatem per nobilissimum charitatis affectum posse imperare suos actus aliarum virtutum ad eam voluntatem spectantium.

Si admittatur sententia Patris Conink, Patris Valentiae, Patris Ripalda, et aliorum asserentium posse hoc imperium competere actibus virtutum ignobiliorum in actus nobiliorum virtutum, similiter stat nostra conclusio docens posse voluntatem suos actus imperare. Alius si magis placet, hic secunda opinio. Nec obstat,

Quod semper imperare sit proprium superioris, con-
venit in tantum imperanti, et quod non veretur
imperante; et quo imperans, et quod eo sunt
altiores supernaturales excellentia, tanto sunt magis
aptiores virtutes actuum imperant. Et quo sunt
tales virtutes, qui possunt esse ignobiliores aliis
virtutes actus imperatis.
Obiicies 4. Si posset actus
charitatis imperari a voluntate, et actus ignobiliorum
virtutum, posset similiter imperari ex
affectu veniali seu ex malo; sed hoc non est dicen-
dum, quia nobilissimus et supernaturalis actus charitatis
nullo modo supernaturaliter potest: ergo etc. Respondeo,
praetermissa hac difficultate, an actus supernaturalis
possit ex fine aliquo extrinseco imperari; quidam
dicunt specialis aliqua repugnantia in eo, quod
nobilissimus actus charitatis imperetur a fine mala,
non inde nos inferri, quia saltem poterit imperari
a fine bono, in quo tota nostra ratio subsistat;
si vero non detur specialis repugnantia in eo, quod
actus charitatis sit supernaturalis et excellentissimus,
imperetur ex fine, vel ex affectu malo, nihil in
aliquo nos inferri; quamvis fundamentum affectus
boni, quam affectus mali potest voluntas plures
actus internos exercere in actu charitatis.
Obiicies
5. Inde sequitur actus externus ab interno, quod
externus intrinsece sumptus nullam respicit, et nullam habet
bonitatem immediate, et ex parte, ideoque finem et bonitatem
habere non potest nisi ab actu interno imperante;
actus vero internus intrinsece finem ve-

Recedit, et libertatis immediatè capax: cum qua in facto externo possit referri in finem et inde derè extrinsecè à libertate actus imperantis, ita tamen actus interior, neque relationem in finem, neque moralitatem aliquam ab actu imperante recipere potest.

Respondet Vermiculus quidquid esse differentiam actus interni ab externo quod internus recipit intrinsece finem et libertatis immediatè capax, externus verò neque recipit intrinsecè finem, neque libertatis immediatè capax est; cum hac tamen differentia potest convenientia reperiri, quod sicut actus externus accipit finem extrinsecum, et libertatem ab imperio alterius: sic similiter actus internus potest accipere finem extrinsecum, et libertatem ab imperio alterius, quandoquidem in nobis voluntas potest imperium exercere in actum aliarum potentiarum, aut aliquando sed etiam in actus eiusdem voluntatis.

Caput 3

Possibile est imperium reflexum divino efficax actus singularis pro tempore determinato, quod [illegible] libertate actus imperati.

Duas partes amplectitur conclusio in titulo posita. Prima est possibile esse imperium divino efficax singularis actus pro tempore determinato, [illegible]. Singula nobis adversatur Pater Suarez lib. 12 de gratia, cap. 10 judicans impossibile esse ex natura rei imperium determinans divino suo instanti temporis, cum actus virtute imperatus, et consequenter omne voluntatis imperium movens eandem voluntatem ad agendum actus cuiuscumque virtutis ex natura rei semper esse indeterminatum,

41

Et haec rage dolens: nimirum virtutis actus in determinate sumpte, vel alterius speciei pro tempore determinato vel actum determinate virtutis pro tempore indeterminato. Secunda pars conclusionis est hoc imperium reflexum actus determinati pro tempore determinato tollere libertatem actui imperato, in qua nobis adversantur recentes aliqui, qui sub rectis nos statim ab Arriaga.

Probatur prima pars. Voluntas potest efficaciter appetere pro tempore determinato id quod conducit ad finem intentum consequendum, imprimis cadat sub potestate voluntatis; sed actus cuiuscumque virtutis potest conducere ad finem intentum consequendum et aliunde cadit sub potestate voluntatis: ergo actus cuiuscumque virtutis potest efficaciter appeti a voluntate pro tempore determinato. Probatur maior, quia voluntas ex intentione efficaci finis movetur ad eligendum media, quae conducunt ad finem, eis potest re ipsa ponere voluntas. Probatur minor, ad placendum Deo summe dilecto conducit quidem actus religionis v. g.

Consequentia probatur: quia eo ipso quod voluntas velit obsequium praestare Deo summe dilecto ex affectu charitatis, et videat hoc obsequium sufficientissime praestari per actum religionis, et aliunde habeat complementum gratiae ad actum religionis ponendum, potest efficaciter appetere existentiam actus religionis pro tempore isto, quia habet determinatum illud efficax praestandi Deo aliquod obsequium ex affectu charitatis. Sed in hoc casu dabitur perfectissimum imperium efficax reflexum actus religionis pro tempore de-

determinato quod imperium reflexum efficax pro tempore determinato nihil aliud dicit, quam significet quemdam efficacem voluntatis, quo voluntas dicat velle efficaciter ponere actum religionis pro hoc instanti: igitur etc.

Confirmatur: nulla est implicatio in eo, quod velit voluntas efficacissime venenum, quando videt illud esse conducens ad sanitatem pro tempore aliquo determinato ex affectu eius sanitatis: ergo similiter nulla erit implicatio, in eo quod voluntas velit actum religionis pro tempore determinato ex affectu charitatis, quando videt illum actum esse conducentem ad hunc finem: Et revera ego non concipio, cur voluntas possit velle obiectum aliquod externum ex amore finis, et non possit velle obiectum internum, nimirum, suum actum proprium ex amore alicuius finis pro tempore vel instanti determinato. Res praeclarissima est, in qua non est immorandum, nisi haberemus inimicum Patrem Suarez.

Secunda pars solutionis probatur ex principiis in Societate communiter admissis: ista tollit libertatem, quod est principium vel causa immediata operationis incompossibilis cum carentia actus, cuius est principium vel causa: ad hoc imperium est principium, vel causa immediata operationis incompossibile cum carentia actus imperati: ergo consequentia legitime infert. Probatur minor: hoc imperium licet non sit causa efficiens actus imperati, tamen est causa moralis actus imperati, sicut intentio finis est causa immediata electionis medii: rursus actus efficaciter imperans infert infallibiliter imperatum, quod implicatio est, quod ...

Vg si hic est efficaciter a voluntate si aliunde ca-
reat in potestate voluntatis non ponat a voluntate,
stante illa volitione efficaci.

Confirmatur: actus in-
ternus imperatus debet sicut actus externus impera-
tus ab interiori actu voluntatis, quia sicut externus
procedit derivatus ab interiori actu voluntatis, qui
causa est, ut ille existat, sic internus imperatus procedit
ab alio actu interiori voluntatis, qui est causa, ut ille
existat: igitur sicut externus non habet propriam libertatem,
sed eam communicatam participat ab actu [illegible] voluntatis im-
perante, sic internus actus imperatus non habebit propriam
et immediatam libertatem, sed communicatam participatione ab
interiori alio voluntatis actu imperante.

Nec obstat
dicere actum interiorem posse habere propriam et imme-
diatam libertatem. Respondeo [illegible] quia hoc tantum
probat potuisse esse formaliter et immediate liberum
non vero de facto habere formalem et immediatam liber-
tatem, quando imperatur ab alio.

Caput 4

Argumentorum impetus infirmatur.

Obiicies 1o: quando voluntas elicit actum reli-
gionis imperatum ab actu charitatis habet proximam
indifferentiam ad eliciendum et non eliciendum actum
religionis, quando quidem dantur omnia compri-
cipia quae ex parte voluntatis requiruntur ad
illius eliciendum. Sed quaelibet indifferentia pro-
xima voluntatis communicat actui propriam et imme-
diatam libertatem: igitur licet actus religionis
sit imperatus ab alio actu charitatis habet propriam

Ad immediatam libertatem, quae nihil aliud est quam proxima et immediata libertatis habere, qua efficaciter procedere ad opera proxime expedita, et indifferentia ad utramque partem contradictionis.

Resp. distinguendo maiorem, si est proximam indifferentiam ad eliciendum et non eliciendum actum religionis in sensu composito cum imperio decreto, et efficaci voluntatis, nego maiorem: in sensu diviso ab imperio efficaci et determinato voluntatis, omitto maiorem. Miror, quod hoc argumentum opponant a[...] censoribus, cui respondere tenentur in visione beata respectu amoris in patria eliciti, et in praemotione physica, respectu cuiuscumque alterius actus. Quamvis ergo voluntas retineat indifferentiam proximam ad amandum, et non amandum in sensu diviso a visione beata, et praemotione physica, adhuc tamen quia sub visione beata, et praemotione physica non subsistit eiusmodi indifferentia, tollitur ab illis libertas, sic similiter in imperio decreto et efficaci voluntatis respectu actus imperati contingit. Recollenda sunt, quae diximus disp. 2 cap. 3.

Obiicies 2: non minus infert existentia amoris in voluntate carentiam odii circa idem obiectum, quam infert actus imperans imperatum; sed quando voluntas libere se determinat ad amandum, libere etiam se determinat ad omittendum odium: igitur quando libere voluntas se determinat ad actum imperantem, libere etiam se determinat ad imperatum. Resp. ad maiorem, quia odium est incompossibile cum amore eiusdem obiecti, et consequenter exi[...]

Existente amore non potest existere odium ideo,
sicut existente in subiecto forma incompatibili
cum alia non potest existere alia, ex quo fit quod
una inferat negationem alterius.

Probatur minor:
Voluntas libera est libertate non solum contradictionis,
sed etiam contrarietatis; unde est libera ad amandum vel
ad odio habendum et quando libere amat, potest
etiam libere odio habere. Ergo legitime infertur
quod si quando voluntas libere amat habet potestatem
expeditam et indifferentem ad odio habendum,
licet amor inferat carentiam odii, quare eodem
posito imperio efficaci, et decreto voluntas non
habebit potestatem expeditam et indifferentem ad
actum imperatum, licet actus imperans necessario inferat
existentiam actus imperati?

Respondeo, concedendo maiorem negando minorem. Quando
non quis prius natura se determinavit ad amandum,
carentia odii deinde subsequuta non habet necessitatem
et distinctam libertatem, quia ut convincit argumentum
ille amor necessitate quadam inevitabili infert
huiusmodi carentiam, et consequenter datur paritas
inter actum imperantem, et imperatum, et amorem,
et carentiam odii. Voluntas quidem habet li-
bertatem immediatam et indifferentiam ad aman-
dum, si excludatur odium, et ad odio habendum, si
excludatur amor. At vero, posito iam amore
omissio odii non est immediate libera, sed solum me-
diate, quia posita est ab ipsa voluntate prius infra
libiliter inferens omissionem odii. [illegible]

Solutionem exhibet Pater Ripalda huic argumento quae mihi non probatur.

Obijcies 3°: potest quis iacens in mortali lethaliter, ex timore poenarum inferni imperare efficaciter actum contritionis, ita ut illius iustificationem de peccatis consequatur: ergo illa contritio erit immediate libera licet sit imperata a timore horribilium illorum cruciatuum. Consequentia probatur, quia contritio, quae non est immediate libera non est intrinsece moraliter bona, et meritoria, sed solum in imperio; sed imperium, nempe timor ille non est sufficiens ad iustificationem: ergo nec ille solus, nec contritio iustificaret, quod quidem maximum inconveniens est.

Hoc argumentum maioris momenti est quam praecedentia. Noto pro illius non habere difficultatem in sententia Patris Ripaldae assignantis actui imperato meritum, et impetrationem distinctam a merito et impetratione actus efficaciter imperantis, licet non habeat distinctam libertatem; quia contritio illa, licet non sit immediate libera, sed solum mediate in imperio, per meritum, et impetrationem, quam ipse habet, potest iustificationem obtinere. Noto 2° neque habere difficultatem in sententia asserentium actum charitatis non esse formam iustificantem, quia in hac sententia, sive liber sive necessarius sit, exhibebat esse mundatio a peccato, semper iustificabit, sive liber sive necessarius sit.

In nostra actu de sacramentis adaequate impetrationis non petere formalem, et immediatam libertatem. Quandoquidem in actionibus externis saepe aliquis invenimus licet ratio meriti separatur formalem, et immediatam libertatem

Ap oor sustet iuxta horum sententiam; quare sine recursu
ad meritum proprium et distinctum, quod competat actui impe
rato Dei, sine recursu ad id, quod actus charitatis sit
saluificans, potest sufficienter dissolvi huius argumenti
difficultas asserendo, quod contritio illa impetrando conse
cutionem iustificationis a peccatis.

Confirmatur exemplo martyris
vir solutio exhibita in quo & mors externa non augeat
valorem, neque meritum a voluntate interna moriendi ut ex
communissima sententia supponendum est, de facto tamen Deus accep
tat illa voluntate, quatenus mors sequitur ad praemia non
solum accidentalia, sed etiam ad gratiam iustificationis aliquan
do conferendam, et delendum peccatum originale aliquo
effectu non acceptat in sola voluntate, quando mors re
ipsa non ponitur, quia ex speciali gratia voluit Deus alligare
ipsi morti patienter toleratae. Sic potuit Deus alli
gare gratiam iustificationis contritioni sponte habitae, immo
et ita de facto fecisse credendum est, non quod contritio illa novam
libertatem et meritum habeat, quando imperat efficaciter
et [illegible], sed quia tali actui commode [illegible]
[illegible] voluit tale privilegium concedere.

Quamvis in sole
gentia huius confirmationis sciendum est id, quod in trac
tatu de peccatis saepe notavi, habeo actionem, et motum, exte
riorem aliquando absolute, et simpliciter peccatum, appellari
absolute, et simpliciter libera, meritoria, vel demeritoria,
honesta, aut inhonesta moraliter, non quia habeat
formaliter, et immediate libertatem, sed quia oritur ab actu
interiori voluntatis libero, in quo formaliter, et im
mediate reperitur libertas. Cum ergo contritio
illa sit absolute et simpliciter libera, honesta mora

Moraliter ad honorare ad imperio libero poterit modificare quoad contritionem absolute et simpliciter, libere, et honeste moraliter, hoc tamen requiritur ...

Caput 5

Statuitur imperium inefficax non tollens libertatem actui imperato.

Pater Hurtado de Mendoza secunda secundae, disputatione 135, sectione 6, et disputatione 137, sectione 3, et disputatione 138, sectione 2, asseruit non posse intervenire imperium voluntatis per simplicem aliquam complacentiam, sed semper hoc debere contingere per amorem efficacem, et ad extra tum. Contra hanc sententiam stat conclusio instituto opposita duas partes amplectens. Prima est dari imperium inefficax sive per simplicem quandam complacentiam constitutum. Secunda est hoc imperium non tollere libertatem actus imperati.

Prima pars probatur primo authoritate divi Augustini libro 8 confessionum, capite 9, ubi sic fatur: imperat animus, ut velit animus, nec facit tamen. Unde hoc monstrum, et quare istud, non ex toto vult. Non ergo ex toto imperat. Ecce cognovit Augustinus imperium aliquod voluntatis, quo ex toto animus non velit, sive quo non velit efficaciter, nam per imperium efficax vult animus totum quantum potest, ut ita dicam; sed per imperium inefficax nihil aliud in praesenti intelligimus, quam imperium, per quod animus velit non secundum totam virtutem, et efficaciam voluntatis: ergo ex mente Augustini datur imperium inefficax, sive quo animus non velit efficaciter.

Probatur 2 ratione. Actus unius virtutis, sit imperatus per illum sufficit, quod fiat a voluntate ex motione, et impulsu alterius. Sed potest actus unius virtutis fieri a voluntate ex motione, et impulsu

1. 11

Affectus simplicis et inefficacis: igitur potest actus internus voluntatis imperari per affectum simplicem, et inefficacem. Maior patet, a quo enim ex eo quod unus actus fit ex motione, et impulsu alterius, fit ex imperio alterius. Probatur minor, quia imperatio inveniri potest in eo, quod ex simplici illa complacentia per affectum inefficacem, quo voluntas complacet in interno actu religionis, determinetur ad eliciendum actum religionis. Ergo legitime infert.

Confirmatur: Saepe saepius ex simplici complacentia, qua voluntas habet erga finem, determinatur ad ponendum media, quae conducunt ad finis consecutionem: imo saepe numquam non procederet voluntas in aliquibus obiecti consecutione, nisi praecessisset talis affectus inefficax: igitur similiter ex affectu inefficaci alicuius virtutis interioris potest excitari voluntas ad eliciendum actum interiorem virtutis, quia non est ratio, quare possit excitari ad ponendum aliquod obiectum externum, non vero ad ponendum obiectum internum, quale est internus actus virtutis imperatus.

Secunda pars probatur. Simplex ille affectus, sive complacentia voluntatis, relinquit ex parte potestate voluntatis ad se determinandi, vel non determinandi ad positionem illius actus religionis, sed quandocumque datur libera facultas, et indifferentia voluntatis ad oppositum, relinquit in voluntate libertas hic et nunc; igitur quandocumque actus voluntatis imperatur ex simplici affectu, sive complacentia voluntatis est liber hic, et nunc. Tam certus est totus syllogismus, quam certum simplicem affectum, complacentiam, sive desiderium inefficax voluntatis relinquere plenissime liberam determinationem voluntatis.

Probatur secundo.

Auxiliatrices gratiae sunt motiones ad eliciendum actus salutares, nimirum affectiones, et inspirationes sanctae immissae voluntati: sed hae non tollunt libertatem et indifferentiam in voluntate ad actum salutarem: igitur similiter motio affectus illius inefficacis, sive comparati tacentis imperantis, non tollet libertatem et indifferentiam actus imperati.
Confirmatur: potentia libera, qua libera est, sive retinendo hic et nunc libertatem potest operari ex motione, et imperio alicuius actus; sed per nullum alium actum potest exerceri haec motio, et imperium nisi per actum inefficacem; igitur etc.

Obiicies tamen affectus inefficax non infert immediate actum imperatum: igitur non potest exercere rationem imperii. Antecedens patet, quia si inferret immediate tolleret libertatem. Consequentia probatur, quia imperium illud, quod indiget alio, ut potentia determinetur non meretur nomen imperii. Per hoc argumentum controversia fit de solis verbis. Nam nos intelligimus per imperium motionem provenientem ex quocumque actu voluntatis sive efficaci, sive inefficaci praeeunte. Adversarius autem solum intelligit motionem ex actu efficaci procedentem. Relicta ergo quaestione de voce respondemus imperium factum potentiae liberae, ut liberae posse exspectare determinationem ultimam ab ipsa potentia libera ponendam, quia solum movere potest non alligando voluntatem ad unum, sed relinquendo potentiam proximam in voluntate, ut consentiat, vel non consentiat eius modi motioni.

Caput Septimum
Stabilitur imperium vagum et disiunctivum.

Imperium tam efficax, quam inefficax potest esse

Vagum et disiunctivum dupliciter. Primo vagum, et disiunctivum hoc, vel illo actus singularis virtutis, hoc, vel illo tempore vel instanti. Secundo huius, vel illius actus virtutis pro hoc instanti, vel tempore determinato. Asserimus 1º contra eumdem Hurtado loco supra citato utrumque imperium tam efficax, quam inefficax disiunctivum, et vagum eo modo, quo explicuimus posse esse. Stat voluntas ex amore charitatis, sive ex affectu placendi Deo summe dilecto potest habere hunc dictum volo efficere actum religionis pro instanti A vel pro instanti B, quia sufficientem amabilitatem invenit in hoc actu, sive pro hoc, sive pro illo instanti, ergo illiciter potest habere hunc actum: volo ex eodem affectu charitatis efficere actum religionis, vel obedientiae. Nullam repugnantiam reperit in his actibus, sive efficaces, sive inefficaces sint. Igitur possibile est imperium vagum, et disiunctivum actus pro hoc, vel illo instanti, sive disiunctivum, et vagum huius, vel alterius actus nimirum religionis, vel obedientiae.

Asserimus 2º imperium efficax disiunctivum imperans singularem actum, et determinatum, cum indifferentia ad instantia temporis tollere libertatem immediatam circa substantiam actus, non vero circumstantiam huius, vel illius instantis temporis, si duret imperium pro aliquibus instantibus, hoc est, necessarium esse, quod ponat voluntas actum imperatum pro uno ex aliquibus instantibus non vero necessarium esse, quod ponat in hoc potius, quam in illo instanti. Ratio est, quia stante determinatione efficaci, et resolutoria voluntatis circa aliquid non potest non poni illud aliquando, si habeat voluntas adiuncta requisita ad ponendum illud: igitur cum voluntas habeat omnia principia omnia ad efficiendum actum religionis pro uno ex aliquibus instantibus necessitatur ad actum religionis

S, mo e duob. instantib. illis, si duret imperium p. utroq. instanti.

Rursus cum imperium n. determinet instans relinquit voluntate p. prima indifferentia, et expeditam facultatem ad electionem huius potius, quam alterius instantis. Consulto ac[...], si duret imperium p. utroque instanti, ut abstineam ab ea difficultate inter Cardinalem de Lugo, et Patrem Arriaga valde controversa, an si deficiet imperium sit de ponendo actu p. mo e duobus instantib. et duret p. p.o instanti, voluntas quae ponat actum in p.o instanti, actus ille dicendus sit liber quoad substantiam, sat vero quoad circumstantiam, et anticipationem temporis. Neque enim omnia in his expendenda sunt.

Asserimus 3.

Quando imperium efficax est disiunctivum, et vagum ad hunc, vel illum actum, si actus illi sint aequales in bonitate, vel malitia voluntate eligendo unum prae alio habere libertatem physicam, non vero moralem. Ad cuius assertionis intelligentiam duo sunt libertatem pro praesenti distinguere necessarium est, aliam physicam, moralem aliam. Libertas physica datur, quando ita ponitur actus, ut potuerit physice non poni. Libertas moralis est, quae iuxta prudentum existimationem sufficit, et requiritur, ut electio huius actus prae alio sit laude, vel vituperio digna, vertatque nobis virtuti, vel culpae.

Hoc supposito [pro]bamus libertatem physicam. Posito enim imperio efficaci disiunctivo actus religionis, vel obedientiae [illegible] potuit n. poni quia imperium illud continens est actum obedientiae, et ponitur ita actus obedientiae, ut potuerit n. poni, quia imperium continens est actum religionis. Unde sit aliquis actus sub disiunctivo imperio ponendus, ut natura relinquitur libertate, et imparti

in particulari necario ponendae: ergo sub illo imperio relinquitur physica libertas.

Probemus deinde non esse liberum sub illo imperio libertate morali ellectionis huius actus praecepti. Ad libertatem moralem requiritur, quod voluntas ellegerat inter actus singulares et bonum eumdem possit omittere cum obligatione sub peccato tenendi alium actum oppositum, et aequalem: sed in praesenti opus est quod voluntas non necessitetur ad alium actum oppositum, et aequalem; sed voluntas posita illo imperio necessitatur ad ponendum alium actum oppositum, et aequalem, si bonum de terminatum omittat: ergo sub illo imperio non habet libertatem moralem.

Probatur maior; omissio boni, vel mali, quae sub infert, atque substituit, necessario bonum aliud, vel malum, aequale, adhuc connexum non est morale, eo quod omissio boni vel mali iuxta prudentium iudicium, nec hoc ipso, quod bonum omissum relinquat aliquid sibi oppositum, facit, quod absentia sub morali interim non accidat. Ita de malo indicandum est. Exemplum clarissimum est in homine, qui si esset determinatus ad donandum pauperi centum aureos, et summa remaneret libertas ad eligendum inter hos centum, aut illos centum pondus aequivalentes, quoniam haberet moralem libertatem in illa electione, quia cum omissio horum centum necario substituat alios centum pondus aequivalentes moraliter, sive iuxta prudentium iudicium homini etc. Minor, et consequentiae syllogismi sunt evidentes.

Caput 7.

Argumenta soluta et aliorum placitum Resolutiones.

Contrarium accerrime sic obiicies: affectus ...

Ex indifferens non potest inferre effectum [illegible] et [illegible] absque actu determinante [illegible]: igitur non potest [illegible] perfectionem immediate. Probatur antecedens: directe affectus vagi non sed unus actus determinatus. Secundo: vires disiunctive et confuse; sed obiectum non potest existere a parte rei disiunctive et confuse, sed in singulari, et determinate: igitur actus imperatus non potest existere immediate ex affectu vago, et indeterminato. Quandoquidem requirit actus alius determinans. Confirmatur: actus virtutis semel existit a parte rei electus prae alio. Sed imperium vagum et [illegible] determinatum in eligendo unum prae alio: igitur imperium vagum, et indeterminatum non [illegible] existentiam immediatam actus imperati.

Hoc argumentum facile dissolvitur ex dictis. Ad primum agimus de imperio potentiae liberae, quae ergo sine [illegible] aliquo determinante determinare potest ad actum. Obstante [illegible] motione, in qua tota ratio sui imperii consistit, quae non alligat voluntatem ad unum, stat etiam, quod potentia libera voluntatis libere se determinet, ut de imperiis per simplicem complacentiam diximus, [illegible] argumentum [illegible]. Neque obstat, quod obiectum imperii existere non possit a parte rei eo modo, quo [illegible] imperium, quia motus [illegible] ex parte obiecti [illegible] velit obiectum disiunctive, non tamen vult obiectum disiunctive, sed determinate, licet determinatio [illegible], quia tandem ponendum est obiectum, relinquat voluntati. [illegible] ad confirmationem responsio desumitur.

Contra secundam assertionem sic opponens: quando imperium est [illegible] disiunctivum [illegible] tempore [illegible], ita ponit substantiam actus in hoc instanti [illegible] fuerit non ponit in hoc instanti, sed in alio requirit,

Ut sic actus non solum quoad circumstantias, sed etiam quoad substantiam sit liber: igitur etc. Confirmatur: substantia actus quod in hoc instanti determinato ponatur est libera; igitur ratio [illegible] circumstantia temporis. Sed etiam substantia actus libera est, quod nihil aliud intendunt, qui dicunt non solum requiri libertatem circa circumstantias sed etiam circa substantiam operationis.

Respondetur concedendo maiorem, et negando minorem, quia ut substantia actus esset libera requirebatur quod substantia actus posito imperio potuisset non poni. Hoc autem non est verum, ut in materia de aliquo illorum instantium ponendae. Unde solum relinquitur libertas quoad instantia, non vero quoad substantiam operationum, quando quidem operatio ponatur in hoc instanti, et initio determinato, et tempore suo sumpto, potest omitti. Ex quo facile [illegible] quae facile in materia de Incarnatione recurrat ad circumstantias temporis, et loci, ut salvet libertatem Christi Domini circa substantiam operationis, voluntatis moriendi, etc.

Ad confirmationem fateor hoc coniunctum operatio posita in hoc instanti liberum esse immediate, adverte etiam videre quod cum includat determinationem productionis in hoc instanti, quae est immediate libera, et coniunctum dicat omne liberum, quod involvit aliquam partem liberam formaliter indicat immediatam potestatem suae liberae. Ceterum hoc non probat substantiam actus imperati ex praecisione ab instantibus esse immediate liberam.

Contra quintam assertionem sic argumentaberis: Christus Dominus ob unionem hypostaticam tanta gaudebat sanctitate, et Patrem semper esset [illegible] ponendi actus in Deo gratissimos, et perfectissimos in genere moris: igitur habebat libertatem laudabiliter eligendi praecise inter actus qui aequales

Et tamen mereri potuit, sicut revera meritus fuit: igitur habuit libertatem moralem in eligendo, licet ad actus aequales praecise potestas concedatur. Confirmatur: Deus operatur liberaliter in genere moris, et tamen determinatus sit ad ponendum optimum et eligendum inter actus aequales; igitur potestas praecise eligendi inter actus aequales non tollit libertatem moralem, hoc est sufficientem ad meritum et demeritum, laudem et vituperium.

Respondetur de Christo domino, ac de quolibet alio dicendum: Christus Dominus, licet excellentissimam sanctitatem ex unione habuerit, permissi tamen fuerunt ipsius libertati plures actus ex obiecto inaequales, in quorum electione libertatem moralem exerceret. Neque oppositum argumento aliquo convincitur. Verum de hoc in materia de incarnatione uberius discutiendum. Ad confirmationem eodem modo respondendum, quod si ponatur Deus praedeterminatus ad actus positivos aequales, licet ageret iuxta rectam rationem, non tamen cum ea libertate quae requiritur ad meritum. De quo in materia de voluntate.

Libertas moralis in sensu a nobis explicato requiritur ad meritum et demeritum. Ex qua doctrina multae difficultates resolvuntur, praecipue certe celebris illa in materia de conscientia, de scrupulis, an qui per errorem invincibilem iudicaret utramque contradictionis partem esse peccatum, in qua communiter docent recentiores theologi nullum committendum peccatum defectu libertatis moralis, quae requiritur ad peccandum, quia cum ille homo praedeterminetur ad ponendum certum malitiae gradum, sive in hoc, sive in alio individuo nullius momenti reputatur a prudentibus in ordine ad demeritum, ergo sicut illa libertas circa individua, quae certo illius malitiae gradu fit ...

... Rd. 1. excusat nulli omittens sacrum, si parto aliquis pascere ovem ab ecclesia conclamantes, ita die festo manens inevitabiliter audienda sibi esse sacra, ex eadem praecepto, verus habet; et nunc sacra obtenta, in audienda ex sua ratione utriusque; quia tenet ex pacto cum Domino grege illorum omnibus sine detrimento servare. Scandalo se absterro eius non teneri credat ex ecclesiae praecepto sibi possibili eam missam celebrare non teneri, ex probabilitate vero propter scandalum evitandum, credat se teneri ad celebrandum ne multitudo fidelium die festo sine sacro dimittat.

3. Si quis ex

Communicatus iudicet ex ecclesiae praecepto se teneri sacris assistere, sub tamen ex possibilitatem, credat possibili. 4. Si quis rogatus a superiore de occulto proximi crimine sub existimet se obligari charitate, salvare manifestando crimen superiori, et contra superiori ... id celando. In his ergo, et similibus casibus, quos facile quisque potest excogitare nullum committit peccatum, quamlibet partem ex illis amplectimur, dummodo qualiter malitiam in utraque ... defectu libertatis moralis, quae requiritur ad peccandum.

Caput II

De Imperio directo.

Pater Hurtadus de Mendoza loco citato asseruit requiri ad imperium, quod actus imperatus sit reflexe et explicite volitus a actu imperante, qui non penes ipsum potest, quod unus actus imperet alium, nisi ... ipsius existentiam illum. Et contra vero Pater Ripalda tomo 1° de ente supernaturali, disputatione 66, sectione 3, paragrafo assertio 2 defendit posse voluntatem imperium ... directe exercere in actum internum, quin reflexe, et expli

At explicite velit expressum actum imperatum, quandoqui dem imperium illud solum fertur ad actum externum. Probat Arriaga suum imperium hac ratione. Eo ipso quod quis amet di vinam bonitatem directe movetur voluntas ad observan tiam divinae legis, quin amor aliquis reflexus, et ex plicitus intercedat circa observantiam praeceptorum. Unde si urgeat praeceptum actus religionis potest voluntas ex vi amoris divinae bonitatis determinari ad actum religio nis, quamvis religionis actus non esset praevisus per aliquem actum antecedentem hoc, praeter amorem solum, ob externum cultum voluntas ponere actum religionis; solet ergo esse eiusmodi imperium directum.

Ego vero existimo hanc in utramque doctorum discordiam esse de solo nomine. Si per imperium intelligas actum, qui ultra motionem, quam exercet respectu alterius, habeat pro obiecto explicito alium, ad quem movet, certum est amorem illum divinae bonitatis non esse imperium respectu actus religionis, quia solum habet pro obiecto divinam bonitatem. Si vero per imperium intelligas actum quemdam moventem, et excitantem voluntatem ad ponendum alium, licet non habeat pro obiecto alium, ad quem movet, cui explicationi ego pro praesenti acquiesco, certum videtur amorem illum divinae bonitatis habitum rationem imperii.

Ratio igitur data est efficax, quia stante illo amore movetur, et excitatur voluntas ad observantiam divinae legis et consequenter ad actum religionis, quando aliquid praecipiat. Quid ergo deficit ad rationem imperii, nihil vero. Nisi quaestio de voce facere. Itaque stante intensione finis movetur, et excitatur voluntas ad electionem mediorum, quare poenitentia in

Intensio finis imperans ellectionem, sic similiter stante illo amore movetur et excitatur voluntas ad id, quod pro eius obiecto adeo, quare congruenter dicitur esse virtualis ille amor imperium observantiae praecepti.

Quod si dicas amorem illum divinae bonitatis esse virtualem volitionem observantiae mandatorum, sicut et intentionem finis esse volitionem virtualem mediorum, et consequenter amorem illum divinae bonitatis esse volitionem virtualem actus religionis, quando eum hic praecipit, cum multi recentiores, qua reflexio haec virtualis non facit, quod amor ille habeat pro obiecto explicito actum religionis.

Quapropter amor potest imperium non habens pro obiecto explicito actum imperatum, quod est contra id, quod contendebat Hurtadus. Et tamen vera haec reflectio virtualis nil aliud est, nisi quod amor ille moveat voluntatem ad observantiam mandatorum, et quod intensio finis moveat voluntatem ad ellectionem medium. Contra hanc doctrinam unum vel alterum argumentum opponit Hurtadus, quod loco dissolvam.

Disputatio 6.

De voluntario interpretativo.

Hic accipitur voluntarium interpretativum pro voluntario quod praesumpto cuius intelligentia natura est ad solvendas materias morales explicandas. Duobus modis potest esse praesumptum voluntarium. Primo quando tales occurrunt circumstantiae, ut prudenter iudicetur, quod si proponerentur illi, qui debebat consensum praestare, sine dubio consentiret. Hic capitur ad aliquod consensus, qui est. Potest enim

cõmuniter appellari voluntas, sive cons. cõditionalis. Secundo quando ex aliqua circunstantia prudenter iudicat actualiter adesse voluntatis in eo, qui debet consentire. Haec appellatur consens. qui est et potest etiã appellari voluntas absoluta, sive absolute existens. Huiusq. nã explicationes, solvendo difficultates aliquas, quae licet ex aliis materiis videant huc arcessitae, conducunt in hunc institutum.

Caput Primum
Utrum aliquando in materia iustitiae liceat operari ex voluntate ficta conditionali.

Diximus disp. 2, cap. 4, quod ad exercendas actiones illas, quae ut licitae fiant, solum petit quod fiant non invito Domino, sufficiat consensus ille conditionatus qui esset, si hae circumstantiae ponerent affectus ab aliqua exemptione obligatione restituendi. Si n. debitor hic et nunc differat solvere creditori prudenter credens, quod in dilatione solutionis consentiret, sine peccato differret restitutionem, quia sic operat ex voluntate creditoris conditionali praesumpta. Videndum est qualis, ac quantae veritatis habeat hoc exemplum; etiam in materia iustitiae, qualis est haec liceat aliquando operari ex voluntate illa conditionali praesumpta.

Cum est condonatio, sive donatio creditoris potentis condonare vel donare si libere fiat liberare debitorem ab obligatione restituendi, sicut, et voluntas dilationis liberare a obligatione tantum restituendi. Dixi si libere fiat, exclu

ex adulterinis quaeque cum fraude mea et ... Inde non sunt securi in conscientia mercatores, qui defectu ... in ... protextu ... fugiunt ad ... ut ... accordant ... creditoribus ex ... qui ... de ... singulis parte remittunt, quam revera creditor ... vere potuerit.

Dixi deinde potentes donare, quod non sese possunt donare vel dominire aequo in alio loco ... tamen ... praecentum casus illos, qui communiter ... Primus est, ... Episcopus visitat ecclesias et ... accipit, aliquid praeter ... naviorum ad victum ... die ... visitationis ... Secundus est de Iudice delegato accipiente aliquid a partibus, nisi forte ... aut ... ex ... liberalitate ..., quod ... animos ... vel accipiente ... expensas ... plus quam moderatas expensas vel aliquid accipiente quando partes sunt notabiliter pauperes.

Tertius est quando Inquisitores haereticae pravitatis praetextu officii pecunias extorquent. Quartus est quando Canonicus absens est horis, debet distributiones ... ... vel ... restituere. In his 4 casibus ... ..., tanquam ... non esset; quapropter hi omnes restituere tenentur, sive fiat, sive non fiat creditorum condonatio, quia condonatio creditoris ipso iure invalida, nam condonatio ... ... creditorum ab obligatione restituendi.

Hoc supposito asserendum est, remissio creditorum non ... ... actualiter, sive ... ... actualiter adesse ... creditore sufficientes esse ad liberandum debitorem a onore restituendi.

In hoc conveniunt omnes breviter probatur: interim durat obli-
gatio restituendi, usquequo retinetur res aliena invito
Domino. Sed quandocumque datur non solum voluntas expres-
sa, sed prudenter praesumitur adesse in creditore voluntatem
condonandi non retinetur res aliena invito domino, quia
prudenter praesumitur dominum non esse invitum: igitur non solum
ex voluntate expressa, sed etiam ex voluntate actuali
praesumpta aufferri potest obligatio restituendi.

Asserendum est 2.o

Asserendum est 2.o sufficere voluntatem
illam conditionalem praesumptam ad excusandum debitorem ab
obligatione, vel saltem restituendi, vel omnino restitu-
endi, prout fuerit voluntas creditoris praesumpta.
In hoc conveniunt Doctores, quos in capite sequenti re-
feremus, ex quo probatur primo: non peccatum furti ut capite sequenti
videbimus, quando quis accipit rem ab alio credens,
quod si petiisset dominus concessisset modo postea explicando:
igitur si prudenter credat quod si petiisset liberari
ab onere restituendi, dominus quidem liberaret, nulla
relinqui potest obligatio restituendi.

Probatur secundo ratione
a priori: quamvis non adsit voluntas positiva creditoris
remittendi debitum, non tamen adest voluntas formalis, vel
virtualis prohibendi retentionem illius, quando datur funda-
mentum sufficiens ad formandum prudens illud iudici-
um. Sed quandocumque non adest voluntas formalis, vel virtua-
lis prohibendi retentionem, licita est retentio, quia nil fit
contra voluntatem domini: igitur quando datur fundamentum suf-
ficiens ad formandum prudens illud iudicium, et revera format,
licita est retentio, sive non restitutio ex voluntate illa
conditionali prudenter praesumpta creditoris.

Caput 2

Utrum et quando sine peccato possit aliquis rem alterius accipere ex voluntate illa conditionali praesumpta creditoris.

Ordinarie quaeri solet, an licite, quando aliquis [illegible] restituendae et praesumit prudenter voluntatem illam conditionalem creditoris, et ex eadem modo [illegible] furti reus accipiens alienum absque actuali Domini licentia, quando prudenter creditur Dominum petita licentia concessurum. In qua [illegible] defendunt non esse furti reum taliter accipientem [illegible] Rosella, Angelus, Silvester, Tabiena, Aragon, Sayrus, Pater Lessius, quos refferunt et sequuntur Pater Thomas Sanchez, libro de statu religioso, cap. 19, n. 13, Cardinalis de Lugo, tomo 1 de iustitia, disp. 21, sect. 4.

Probatur [illegible] quo casu praecedenti proximus non committit peccatum furti, [illegible] non accipit contra voluntatem rationalem aut virtualem Domini. Sed quando occurrunt hae circumstantiae res non accipitur contra voluntatem rationalem aut virtualem Domini. Ergo qui accipit in his circumstantiis non committit peccatum furti. Probatur maior [illegible] sententia omnium Doctorum.

Minor est certa; furtum enim communiter definitur acceptio rei alienae invito Domino. Probatur minor: imprimis talis acceptio non est contra voluntatem rationalem, quia quando concurrunt circumstantiae supradictae nulla adest actualis et rationalis voluntas in illo qui rem accipit, contra quam sit talis acceptio. Quod si aliquando adesset voluntas actualis, et rationalis non esset fundamentum ad praesumendum Dominum petita licentia concessurum, quando [illegible]

Quod in praesenti supponimus.

Quinimo potest esse tantum accessio voluntatis virtualis, quae ex dicto fundamento, quo decursu nimis accipere sumendum Dominus consentiret, potius ex illo fundamento deducitur esse nupta, quo contra voluntatem virtualis domini. Immo fundamentum hoc potest convenienter appellari voluntas virtualis Domini, quae ex illo funditus ex radice, et virtute oritur voluntas actualiter concedendi, si haec circumstantia proponerentur.

Ad maiorem explicationem advertendum, quod aliquando contingit Dominum quidem esse invitum circa acceptionem alicuius rei, quoad determinatum aliquem usum, ut si advertendum fornicandum, ludendum, etc., non vero quoad alios usus, ut si ad comedendum, ad vestimentum etc.

Quando contingit, ut non expresse quod Dominus sit invitus quoad usum illum, sit etiam invitus quoad substantiam rei, peccaret mortaliter accipiendo et omnino peccatum furti, et dat obligationem restituendi, quia Dominus censetur invitus, neque iudicat concessam facultatem quoad finem, sua quoad substantiam rei, ut defendit Pater [illegible] ... cap. [illegible] disputatione 8, Pater Thomas Sanchez, loco citato, et alii.

Contingit vero aliquando licet Domino displiceat modus ille accipiendi pecuniam, atque licentia sine expressa, tamen ferunt displiceat illud, ad quem pecunia accipiatur; nimirum accipio hac scribendo, licet ad [illegible], ad [illegible] finem rei filio petenti Pater concederet facultatem, regulariter tamen loquendo ex hoc non incurrit postea obligationem restituendi, quia Pater non erat invitus circa substantiam acceptionis, sed circa finem ad quem accipit. Mas licet dicto deceat in acceptione, postquam tamen res. Ita est consummata, non est Pater invitus regulariter loquendo quoad retentionem.

Ex his haec omnia attente consideranda sunt. Primum est, quod oportet stare, quod Domino ...

Dupplicat magis illi obedientiam secundum aliquam licentiam eius consen-
sus, non tamen displiceat substantia acceptionis. Secundo, in hoc
casu dicimus, quod licet committat peccatum accipiendo sine licentia
expressa, non tamen committit peccatum furti, neque datur obligatio res-
tituendi. Secundum est, quod si quando filius familias accipit pecuniam
displicet Domino, committit peccatum furti accipiendo ad illum finem,
quia tunc praesumitur non poterit Dominus consensum facturum, si peteret
vel sciret pecuniam in illum finem dispendendam esse. Tertium est quod
licet servus in hoc casu committat peccatum furti in acceptione, non tamen
semper versatur obligatio restituendi, quia bene potest esse Dominus in-
vitus quoad acceptionem, non tamen quoad retentionem ut contingit frequen-
ter in filio renuente parentibus dominis. Haec ex dicendis amplius ex-
plicabuntur.

Cum Pater Thomas Sanchez doceat hanc fere totam doctrinam loco supra citato mirandum est, quod Lessius in praecitato casu doceat non excusari quempiam a restitutione rei alienae, ex eo quod sciat petita a creditore remissionem concedendam esse, et magis mirandum, quod dicat nullum Doctorem excusare hunc hominem ab obligatione restituendi, quia ipsa in eodem processit, meo iudicio, a vera doctrina, cum in hoc casu et probetur a praecedenti conclusione veteribus et alternamus, licet a contrario alii Lessius inaccessibiliter quam plures et graves auctores asserunt et nos explicavimus.

Caput 3.

Aliqua ex argumentis proponuntur et dissolvuntur.

Primum est: retentio vel acceptio rei alienae facta ex illa voluntate conditionali non est ex voluntate Domini; igitur peccatum furti committit qui accipit, vel retinet rem alienam ex illa voluntate conditionali. Probatur antecedens: voluntas pure conditionalis absolute et simpliciter nihil est, saltem, nec licentiam praestat: igitur acceptio vel retentio ex illa voluntate conditionali non est ex aliqua Domini voluntate. Confirmatur; quia cum non adest voluntas Domini, qui absolute et simpli-

Si non universaliter sit acceptio vel retentio rei alienae non potest continere malitiam furti, quandoquidem excusata voluntate Domini rei.

Respondeo primo: ita acceptio vel retentio rei non contrahat malitiam furti, non requiritur positiva voluntas Domini antecedens; sufficit enim quod non sit contra voluntatem Domini. Ergo, ut probatum est, quando aliquis prudens iudicium efformat, nihil rationabiliter contra voluntatem Domini non habet malitiam furti. Respondeo secundo acceptionem et retentionem illam esse ex voluntate virtuali Domini, quae eo ipso quod creditor sit pater vel amicus valde dives, in quem debitor quondam plura beneficia contulit, talisque sit erga debitorem propensus, ut si peteret, licentiam obtineret, dari, et intelligitur in hoc aggregato circumstantiarum voluntas virtualis creditoris.

Secundum argumentum est: quamvis voluntas illa interpretativa sit sufficiens ad hoc, ut Dominus non sit positive invitus, et consequenter ad hoc, ut mea usurpatio non sit furtum, quia non est contrectatio rei alienae invito Domino qualiter ad furtum requiritur, non tamen videtur sufficiens ad hoc, ut ego valide vendam vel donem rem alteri, quia ad validam venditionem et donationem requiritur dominium, quod transferat in alium; dominium autem non potest in accipiente causari nisi per voluntatem positivam Domini: ergo cum Dominus inscius est acceptionis meae, non possum valide transferre dominium in alterum vendendo vel donando, licet sufficiat consensus ille interpretativus Domini, ad hoc, ut interim non committat furtum in usum illius rei.

Respondeo valere etiam consensum illum interpretativum ad hoc, ut valide distrahatur illa res per venditionem aut donationem, quia sicut sufficit consensus ille praesumptus, ut possim rem illam mihi applicare, sic sufficit consensus ille praesumptus, ut possim rem illam applicare alteri vendendo vel donando. Dominium enim non semper causat positivam voluntatem alterius necessario; nam quando bona in nostra potestate sunt, causat in me dominium

Illustrando ita, ut eiusdem occupationis obstrunt valide con-
dere vel donare, ubi q[uo]d n[on] intendo positivo, latente voluntatem
mihi vacionatiliter repugnante, et dicente.

Secundo, itaque quando
dat fundamentum illud ad transferendum penes illum dominium, quando
venio positivo adversus voluntatem mihi dicentem, et repugnante,
proinde valde mihi et aliis eiusmodi bona applicaret, quia donationa
perpetua mei comparanti tanquam in nullius sunt potestate. Unde
ulterius q[uo]d si religiosus ex presumpta hac voluntate amici religiosa
ubi acciperet aliquid ex bonis illius non potest postea, hunc religi-
osus immutata voluntate illa reddere proprio Domino quia ipsius
applicatione abstracta fuit aquisita monasterio, et consequenter
non potest illa relinquere sine voluntate praelati.

Dico: actio-
nem conditionalis hoc, donatio illa quam Dominus fecisset si ad
verum esset has aut illas circumstantias nihil operatur de facto, quia
non censetur donatio actualiter directe ex illa voluntate vel
actione conditionali. Igitur voluntas similiter illa conditionalis
presumpta deinde interveniente loquimur nihil operatur, et consequenter
neque potero mihi applicare neque aliis ulterius. Sicut evidenter
ubi a Domino petita licentia mihi consensum eiusmodi applica-
tionem.

Confirmatur: nisi dedi aliquod signum externum, quo
Dominus expresserit suam voluntatem, non acquiro dominium illius rei,
unde collectio docet voluntatem pure internam non posse transferre do-
minium, quia cum homines non percipiant actus voluntates pure internas ali-
qua signa externa debent uti, ad donationes, contractus et
translationes vel aliquod dominium exerceant. Igitur a fortiori, quando
neque voluntas interna datur intelligi, non potest quomodo transferat
dominium.

Respondeo: quamvis conditiones requirere do

Confirmatio vel aliaque, quae absolute et simpliciter talia sit, absque insurgenti circumstantia, quae non faciunt ad dominium. Quamvis ergo ex sua voluntate conditionali originaliter acquirens dominium non acquirat ex donatione alterius, quia absolute non donatio incurreat, acquirit tamen ex mera non repugnantia, sive, quia non dat impedimentum aliquod acquirenti dominium illius vel quia dominium rei dupliciter capi potest. Primo ex donatione perfecta alterius, quae insurgentia dat, quandoquidem vera donatio actualis ante voluntatem donandi dari non potest. Secundo quando ex parte domini fuit ablatum impedimentum et non repugnantia, quia non repugnantia posita ego occupo rem illam hoc modo insurgenti capio dominium.

Ad confirmationem exemplis datis respondeo, res inveniendo illa, quae realiter requirunt ad donationem, quia hoc dominium non capit ex donatione positiva alterius, ut paragrapho praecedenti dixi. Sed ad eum modum, quo dominium capit, quando occupatio sumptum occupantis, in qua dominium capit per externam occupationem, et quia non dat impedimentum et repugnantiam ante voluntatem, sic similiter insurgenti dominium capio per externam occupationem et quia non dat impedimentum repugnantiam voluntatis domini.

Caput 4.

An eadem doctrina locum habeat in Religioso.

Contra paupertatem frangit religiosus, quoties absque illa praelatorum licentia usurpat, accipit, sumit, vel alienat rem aliquam temporalem pretio aestimabilem, sive etiam usum. Assumpser requisitis ex parte illa praelati licentia. Sufficit non licentia tacita, sive quae ex prudentibus circumstantiis praesumitur prudenter actualiter vel ratihabito. Et in casu supra posito a subdito sedente facultatem ad acceptandum pecuniam ab amico. Adverte

era

Talis tamen poena, nec exponte acceperet, nec exponte
negaret, in alio casu et subditus ex licentia tacita prae-
sumpta potest accipere pecuniam.

Difficultas est, an ex prae-
sumptione illa conditionali praesumpta possit religiosus ali-
quid accipere sibi, quin peccet contra votum paupertatis. De-
fendunt non peccare contra votum religiosum hoc modo accipi-
entem Navarrus, Mendoza, Navarra, Emmanuel Ro-
driguez, Pater Lessius, Pater Rebellus, et alii, quos
refert Pater Thomas Sanchez loco citato. Et
ratio est: quia licet modus ille clandestinus accipiendi praeiu-
dicium illatum, quam bene posset praelatus esse invitus cum modus clan-
destinus accipiendi, non autem cum substantia acceptionis se-
cundum se.

Asserendum est primo: revertendo ad dicta in capi-
tibus praecedentibus quoties ex tacita licentia praelati cum mo-
dus clandestinus accipiendi sit contra praelatum, sit tamen gra-
tus quoad substantiam acceptionis, non peccat graviter contra
votum paupertatis clandestine accipiendo. Haec conclusio
ex dictis facilis est: potest enim modus a substantia separari,
quapropter potest praelato displicere modus, non tamen ita
graviter displicere, ut ratione modi sibi displicentis
velit etiam retinere totum dominium cum substantia rei, et conse-
quenter licet peccet in modo, quod iuxta gravissimos doc-
tores non attingit gravitatem peccati mortalis, non peccat in sub-
stantia acceptionis graviter contra votum paupertatis.

Asseren-
dum est secundo: quando modus ille clandestine accipiendi
ita graviter displicet praelato, ut ratione illius vellet reti-
nere totum dominium cum substantia acceptionis, et prohibere
quantum potest rogare acceptionem, tunc non est invito praelato

Sibi quoad modum, Deus quoad substantiam rei acceptae,
quae non est in hoc impossibilitatio, imo iustissime potest prelatus habere
hunc actum, nolo quod meus subditus sine licentia accipiat,
quod si aliquando sine licentia acceperit volo retinere
totum meum ius quoad substantiam illius rei, quam sine licentia acci
pit.

Asserendum est 3° in religionibus, in quibus stricte votum paupertatis observatur, voluntatem prelatorum regulariter et frequenter esse, ut quoties licentia non petitur, velint retinere totum suum ius quoad substantiam acceptionis. Itaque ad vitandum peccatum grave contra votum paupertatis non sufficit, quod rogatus prelatus procul dubio licentiam concederet, sed ulterius requiritur, quod hunc non habeat prelatus voluntatem omnino repugnantem, et obligantem graviter, quoties licentia non petitur. Cum ergo in his religionibus habeant prelati eiusmodi voluntatem repugnantem et obligantem graviter, quoties licentia non petitur, fit quod religiosus graviter peccet contra votum paupertatis in usu, vel usurpatione illius rei, licentia non petita.

Ratio prima nostrae conclusionis est, quia si praesumptio sufficeret evidenter [illegible] praelatis, petita licentia, consequenter dissolveret religiosam disciplinam, et voti paupertatis esset observantia ad solum titulum; pauca enim in secundum comertio religiosis occurrunt, ad quae si petant facultatem a prelato non credant probabiliter concessurum; numquam ergo licentia petenda esset, quod est maxima religiosae observantiae dissolutio. Itaque vel credit licentiam concedendam vel non credit. Si credit concedendam non debet petere, quia ipsa credulitas sufficiens est ad operandum sine licentia. Si non credit concedenda, subreptitie [?] petit. Unde numquam cogeretur religiosus ex vi voti licentiam petere.

Ratio

Secundo: quia si praelatus expresse declararet se esse in usu quoad substantiam quoties licentia non petitur, non aliud esse sufficienter voluntate illa conditionale: igitur aliquid aliud requiritur in religioso ad non opperandum votum paupertatis praeter contrariae illius voluntatis conditionalis; hoc aliud non est aliud nisi negatio voluntatis actualis vel virtualis repugnantis usurpationi sine licentia, quae voluntas regulariter datur in praelatis in religionibus in quas stricte votum paupertatis observatur: igitur etc.

Confirmatur: quia licet subditus prudenter iudicat superiorem necessario esse dispensaturum praeceptum si petatur, non potest sine peccato gravi opponere praecepto graviter obliganti non petita dispensatione, quando iudicatur superior velle obligare graviter ad non opperandum praeceptum sine dispensatione: igitur similiter si subditus iudicat praelatum petitae licentiae concessurum, non potest sine peccato gravi non petita licentia usurpare vel accipere rem gravem, quando prudenter iudicat et revera iudicare debet in religionibus observantibus praelatum nolle subditum usurpare vel accipere licentia non petita.

Caput 5.

Statuitur Authoris conclusio et argumentorum solutio.

Asserendum est licet regulariter loquendo in religionibus observantibus contingat praelatum esse invitum quoad substantiam quoties licentia non petitur, aliquando tamen non sit quoad modum, neque quoad substantiam se invito. Probatur conclusio hoc exemplo: si religioso aliquis invitat principe, vel ore sui, et respectu librum, qui religiosus secum deffert, et prudenter timere potest iudicare superiorem

Nec in vita, neq quoad substantia, neq quoad modum, Sed potius ei illi placiturum, quod absq ulla dilatione offerat, et expectata eius expressa licentia.

Aliquando vero contingit, quod sit quoadmodum sit invitus; patet ab experientia quotidiana, siquidem aliquando donationem differre non potest absq rubore amico petenti: rursus quibusdam praelato valde familiaris, contristari potest magno dolore, si non concedenda licentia aliqua, quae petere non potest, nisi manifestanda occulta necessitate, cui vult providere. Non ergo credendum est in nostro, et quocumq eventu superiorem esse invitum quoad substantiam donationis, vel usurpationis.

Quapropter merito, et non illi casus prudenter praesumitur superiorem pati subditorum infirmitati, et frequenter malitiam. Ea malitia prudenter expendenda non peccat religiosus etiam in religione nostra, in qua stricte votum paupertatis observatur accipiendo, vel donando ex voluntate illa rationabiliter praesumpta. At vero postea religiosus, cessante impedimento propter quod tunc usus est tacita licentia, teneatur manifestare praelato acceptionem, vel donationem, ne communis socii discutere! Videat Pater Sanchez, et Cavalcanus socii citati.

Oportet 3. alter nostrae doctrinae esse in sequenti. Volumus non agentes de obligatione restituendi, et de furto, posse ex illa voluntate rationabiliter praesumpta differri restitutionem, vel auferri obligationem omnino restituendi, et non committere furti peccatum ante ex voluntate domini conditionali praesumpta: sed autem agendo de religiosis docemus non esse sufficientem ad liberandum religiosum a peccato contra paupertatem, quod certum prudens existimat, quod si licentiam petat, concederet.

concedet. Respondemus nostra doctrina summa
sequentia esse cohaerente. Docuimus, quod quoties cumque
Dominus praesumit ex prudentibus rationibus, habere
tacitam vel actualem suam condonationem, vel usurpationem
nullum dari peccatum in non restituendo, vel usurpando
res ipsius asseruimus de religiosis. Docuimus deinde
quod quoties cumque Domino displicet finis aliquo pecu-
nia, vel aliis rebus usurpant, nullumque tunc dari volun-
tatem etiam interpretativam praesumptam, ex qua liceat usurpa-
re ... Dominus prudenter utatur interpretativa quoad
substantiam et usurpationis in ordine ad eiusdem finem. Talibus
iudicamus ... supra satis.

180

Praeterea Dominus se
... Domino aut ... [illegible] ... aut ...
... sine ... actuali ... concedentis
... quoad substantiam usurpationis. ... [illegible] ... in
... Superius ... [illegible] ...
quod ex modo ... [illegible] ... actuali
... regulariter et frequenter non ... Dominus
... quoad substantiam, quoties prudenter ...
... [illegible] ... at vero in ...
servantibus ... et frequenter ...
... quoad substantiam usurpationis, ...
non ...

Ratio huius differentiae est, ... [illegible]
... attenta ... [illegible] ...
ad ... [illegible] ...
... ex ... [illegible] ... modus ...
... quoad substantiam, et frequenter ...
... vel ... potest ...
non esse ... quoad substantiam, licet sit in ... quoad

... [illegible] vero attendit ad obligationem [illegible] voluntario res[illegible], quae petit recursum ad superiorem.

[illegible] Objectio

necessario debet modo censeri, quia repugnantiam et [illegible] continet inclusam, quoad [illegible] facultatem universalis actualis, vel virtualis qua [illegible] recurrat ad illum, repugnant usurpationi vel donationi quoad substantiam, si licentia non petatur. Qua voluntate [illegible] haberet dominium temporalium, redderet etiam inclusam quoad substantiam usurpationem antecedenter. Unde pares essent religiosi et quilibet alius. Haec in voluntate repugnat et [illegible] dicens [illegible] officium in [illegible] repugnat vere religiosorum. Non tamen in domino alio.

Opponitur 3a.

4 assertum: necessitas licentiae praelati in religioso nascitur ex voto, quo se obligavit ad non utendum rebus temporalibus nisi dependenter a voluntate praelati, [illegible] designare [illegible] licentiae [illegible]: igitur non potest dari casus in quo religioso liceat accipere vel donare ex licentia praelati solum conditionali. Probatur minor, quia si liceret religioso aliquando operari ex praesumptione voluntatis conditionalis praelati, liceret operari absque dependentia ab actuali voluntate praelati.

Respondetur votum paupertatis nihil aliud in religioso causare, nisi reddere illum pauperem. Unde sicut pauper, qui nihil proprium habet, non potest uti rebus temporalibus, nisi ex voluntate expressa, vel praesumpta domini; sic religiosus, qui nihil proprium habet, nec habere potest, non potest his bonis uti, nisi ut pauper, hoc est, ex voluntate expressa vel praesumpta praelati, a quo dependet, sicut pauper a voluntate domini, quapropter haec dependentia, quam causat

ubi præsumptio, a voluntate præ[illegible], n[illegible] tempore a voluntate [illegible] existente.

Caput 5

An liceat operari ex voluntate conditionali præsumpta, in quibus, et quibus casibus.

[illegible] an et quomodo liceat uti voluntario præsumpto in materia [illegible]. Videamus modo an liceat explicite operari in rebus, quæ dependent a iurisdictione, et auctoritate [illegible]. [illegible] dixi [illegible] cap. 4. quod quando quis probabiliter [illegible], quod ab Episcopo [illegible] facultatem audiendi confessiones, [illegible] eet [illegible] non potest ex hac voluntate præsumpta conditionali confessiones audire: requiritur enim ad confessiones dependentes a iurisdictione validè et licite [illegible] positivus Episcopi consensus.

[illegible] Licet prudenter præsumatur voluntas conditionalis Episcopi [illegible] facultatis ad confessiones audiendas, si petatur, non possunt validè audiri [illegible] confessiones ex illo voluntario præsumpto, quandoquidem requiritur voluntas actualis [illegible] facultatis. Cæterum si ex prudentibus [illegible] [illegible] Episcopum habere voluntatem, et consensum actualem, licet expresse verbis non declararet, ex [illegible] voluntatis actualis in episcopo præsumptæ possunt validè et licite confessiones audiri, [illegible] [illegible] requisitis.

[illegible] intelligentia [illegible] [illegible] præsumptionis, quo asserimus esse sufficientem, de vere [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] prudenter existimet sacerdoti [illegible] iurisdictionem [illegible] [illegible]. Unde non sufficit voluntas mere interna Episcopi, [illegible] [illegible] sacerdos validè confessiones excipere, quia voluntas mere interna [illegible]

-sses nisi operari, qui non possunt actus internos nisi mediante externis signis cognoscere. Neque sufficit expressa licentia petitio, quia ex petitione licentiae permissione nunquam intelligitur concessa facultas.

Ratio autem, cur non sufficiat consensus ille conditionatus Episcopi, si licentia petatur, sed requiratur licentia actualis saltem, et consensus tacitus, qui ex prudentibus coniecturis sufficienter praesumatur, et cognoscatur. Haec, quia ad valorem absolutionis requiritur iurisdictio actualis ex parte conferentis actualiter absolutionem. Sed non datur iurisdictio actualis in Sacerdote, nisi detur ex parte Episcopi voluntas aliqua actualis sic conferens iurisdictionem: igitur requiritur voluntas aliqua actualis in Episcopo, ut absolutio valide ministretur.

Confirmatur, quod absolutio illa data a sacerdote existimanti prudenter praesentatum consensum iurisdictionem, si petat, non facit, ut sit absolutio data a iudice, sed quod sit data a eo, qui postea fiet iudex ex consensu superventuro Episcopi quando facultas petatur. Sed absolutio data a non iudice ... est invalida: igitur absolutio data ex solo consensu illo conditionato pariter est invalida. Videatur Pater Suarez tomo 4 in 3 parte, disp. 26, sectione 5.

Ubi maxime oportet notandum est, iurisdictionem aliquando requiri ad substantiam, et valorem actus, aliquando vero requiri solum ad debitum ordinem, et gubernationem servandam. Quando ergo iurisdictio requiritur ad valorem actus, validus dari non potest sine iurisdictione praesupposita, ut contingit in Sacramento poenitentiae, in quo absolutio sacramentalis est invalida sine potestate iurisdictionis. Quando vero iurisdictio solum petitur ad debitum ordinem et gubernationem, potest dari actus validus sine potestate

7

iurisdictionis, non tamen licite exercebitur, ut contingit in administratione Sacramenti Eucharistiae.

Quo praenotato doctrina tradita de voluntate dandi iurisdictionem actualiter praesupposita intelligenda est, quando iurisdictio requiritur ad valorem, et consequenter absolutio Sacramentalis valide dari non potest nisi ex voluntate actuali Episcopi saltem probabiliter ex signis externis praesumpta; potest tamen administrari a sacerdote sacramentum Eucharistiae, si aliunde non desit defectus iurisdictionis et facultatis, ex praesumptione consensus postea praestandi, sive ex voluntate conditionali pastoris probabiliter praesumpta, ut expresse docet Pater Suarez tomo 5 in 3 parte disp. 72, sect. 4.

Ratio data iterum instauratur, quia valor actus supponit essentialiter quod requiritur ad valorem, sed non solum potestas ordinis, sed etiam iurisdictionis requiritur ad valorem absolutionis sacramentalis: igitur non solum potestas ordinis, sed etiam iurisdictionis praesupponitur ad absolutionem sacramentalem, cumque potestas iurisdictionis concedenda non sit potestas iurisdictionis actualis, non potest ex illa actualiter valide conferri absolutio sacramentalis.

Potestas vero iurisdictionis, quae requiritur ad licitam Eucharistiae dispensationem solum est ne multitudo fidelium confundantur, et ut unusquisque agnoscat curam proprii parochi, et pastoris a quo sacramenta recipiat, quapropter quando prudenter iudicat proprium pastorem rationabiliter contentum, quod sua ovis ab alio sacramenta recipiat nullum dabit peccatum in Eucharistiae dispensatione facta ex hoc prudenti iudicio, sive voluntate praesumpta.

Caput 11

An possit Sacerdos aliquis assistere Matrimonio prudenter iudicans Parochum Concessisse facultatem. Neg. Petazin.

Praemittendum est 1o, Matrimonium sine Parocho et testibus post decretum Tridentinum celebratum manere prorsus irritum, et invalidum, cuius ratio facilis est, quia non permanente valore contractus matrimonialis subsistere non potest matrimonium ipsum; sed sine praesentia Parochi, et testium stare non potest valor contractus matrimonialis quandoquidem sine his praecedentibus personae non sunt habiles ad celebrandum hunc contractum: igitur sine praesentia Parochi, et testium subsistere non potest matrimonium ipsum.

Praemittendum est secundo ad maiorem huius puncti declarationem sufficientem esse ad valorem matrimonii assistentiam Parochi alterutrius contrahentium, saltem si sit Parochus illius contrahentis, in cuius parochia matrimonium celebratur, ut si in parochia sponsi sufficit parochus sponsi quando in parochia sponsae sufficit parochus sponsae. Ratio est, quia matrimonii contractus est individuus, ita ut ab uno sine altero celebrari non possit: igitur parochus ille, qui sufficiens est ad iungendum unum sufficiens est ad iungendum alterum. Sed quando matrimonium celebratur in parochia sponsi sufficiens est ad iungendum sponsum Parochus, et quando matrimonium celebratur in parochia sponsae sufficiens est ad iungendum sponsam Parochus: igitur etc.

Parochus non debet necessario esse Sacerdos, ut valide intersit matrimonio. Ratio est, quia decretum Tridentinum tantum exigit testimonium Parochi fide dignum de matrimonio contracto; dignitas autem Parochi efficit, ut ipsi fides adhibeatur, sive sit sive non sit Sacerdos. Unde si Parochus non sit sacerdos, vel etiam

5

Nec licet parochus e anno elapso non fuerit parochialis collatione vel quo ratione studii aut pensant Episcopus, ne intra septennium ad sacerdotium promoveat, poterit valide interesse matrimonio.

Premittendum est posse parochum, licet non sit sacerdos, concedere alteri sacerdoti facultatem assistendi matrimonio, ita ut valide sit tale matrimonium assistente ipso Parocho, quam alio Sacerdote de ipsius parochi licentia. Cum quo nullum est fundamentum, ut parochus non possit huiusmodi facultatem alteri sacerdoti concedere, dum potissime, quae ita declaratum est a sacro Tridentino sessione 24, cap. 1o: Qui aliter quam Praesente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel ordinarii Licentia.

His expositis difficultas est quando voluntas Parochi praesumpta sit sufficiens, ut possit unus sacerdos valide assistere matrimonio. Primo certum mihi est, quod ad aliquid valide non requiri licentiam specialem, sed sufficit generalem. Quapropter si Parochus concedat alicui sacerdoti licentiam ad exercendum in sua parochia quae ad animarum curam pertinent, ex vi huius licentiae generalis potest sacerdos valide assistere matrimonio. Nec contra hoc potest opponi aliquid quod sit alicuius ponderis.

Ex vi tamen licentiae qua Parochus concedat alicui facultatem administrandi omnia sacramenta, non intelligitur inclusum matrimonii sacramentum, quia facultas illa de sacramentis maxime necessariis, qualia sunt poenitentia et Eucharistia communiter intelligitur, sicut clausula Bullae Cruciatae sibi facultatem continens communiter intelligitur. Videatur Pater Thomas Sanchez tomo 1o de Matrimonio ... 3

Disp. 3, nº 8.

Certum deinde est praesumptionem voluntatis actualis non existentis in parocho, sed ex prudentibus conjecturis, et signis sufficientibus habitam sufficere, ut possit sacerdos valide interesse matrimonio, hinc quia expresse id tradunt probat; tum quia id tradunt plures juris consulti scientia, et patientia in iis quae sunt modici praejudicii operantur consensum; sed assistentia Matrimonio modicum, aut nullum praejudicium affert parocho: igitur scientia, et patientia parochi inducit consensum et licentiam legitimam ad assistendum matrimonio. Unde si sacerdos sciente parocho, neque expresse consentiente, neque expresse negante, assisteret, validum esset matrimonium.

Quaestio praeterea difficilis reducitur ad praesumptionem, qua prudenter judicat Parochum consensurum, si peteret ab ipso facultas assistendi. in qua cum communi DD. sententia defendo non esse sufficientem eiusmodi praesumptionem, ut sit validum matrimonium illud. Ratio est, quia Matrimonii valor dependet a praesentia Parochi, vel alterius sacerdotis repraesentantis dignitatem Parochi ex commissione, et delegatione Parochi. Sed in praesenti casu sacerdos ille non repraesentaret personam Parochi ex commissione et delegatione illius: igitur non esset validum matrimonium illud.

Probatur minor: non potest quis repraesentare dignitatem, et personam alterius ex commissione et delegatione illius, nisi praesumatur voluntas alterius constituendi illum suum Vicarium in ordine ad illam repraesentationem, sicut prorex non potest actualiter repraesentare personam Regis, nisi praesupponatur actualis aliqua voluntas in rege constituendi illum suum Vicarium in ordine ad gubernationem regni, vel provinciae. Sed in praesenti casu nulla talis voluntas praesupponitur ex parte paro

Parochi: ergo sacerdos ille non repraesentaret personam Parochi, et consequenter non esset validum matrimonium illud.

Solum postremo desiderabis clarum disparitatem, cur ex voluntate conditionali praesumpta Domini, acquirat dominium, non vero ex voluntate conditionali praesumpta Episcopi, vel parochi acquirat iurisdictionem ad absolutionem sacramentalem impendendam, et ad assistendum matrimonio. Disparitas est ista, quia ad operandum licite in materia iustitiae nihil aliud requiritur, nisi quod Domino non fiat iniuria aliqua in acceptione, vel retentione: unde solum requiritur, quod eiusmodi actiones non sint invoLuntariae: Evidentissimum autem est, quod quando datur cognitio prudens voluntatis conditionalis, neque datur cognitio contrariae voluntatis Domini, nulla fit iniuria, et actiones illae non sunt involuntariae Domino. Nec ergo peccat contra iustitiam.

In casibus vero aliis de Sacramento penitentiae, et matrimonii aliquid aliud requiritur, et evidentissimum est, nimirum, quod actiones illae sint positive voluntariae Episcopo, et parocho. Si ergo requiritur, quod sint voluntariae positive, aliqua voluntas positiva concurrere debet in Episcopo, vel parocho, qua deficiente, neque sacerdos poterit valide absolutionem Sacramentalem impendere, neque assistere matrimonio valido.

Disputatio 7.

De involuntario, et violento.

Post explicatam voluntarii rationem, et eius praecipuas divisiones, de involuntario in sequenti disputatione nobis est, cuius explicatio secundum tractatus nostri partem, et sciendo de locum moralis principii obtinet. Occasione involuntarii plures alii termini nobis erunt enucleandi in hac materia frequentes, nimirum Invitum, Coactum, Necessarium, et Violentum.

Caput 1.

Quid sit involuntarium

Involuntarium, ut in praesenti communiter notatur, tripliciter accipi potest. Primo negative. Secundo privative. 3 contrarie. Involuntarium negative sumptum dicitur quod non est voluntarium universaliter loquendo. Hac ratione omnia sunt involuntaria agentibus non cencitivis, v.g. lapidi, ero lante, quia his nil voluntarium est, quando quidem cognitione carent. Haec acceptio latissima est, de qua in praesenti nil curandum.

Involuntarium privative dicitur illud, quod non est voluntarium respectu subiecti, cui voluntarium esse poterat. Exemplum est, comedit quis carnes die Veneris ignorans illo die carnes esse interdictas, transgressio illius prohibitionis est involuntaria privative, sive non voluntaria, quia nil volitum, quin praecognitum; quapropter est involuntaria, quatenus poterat esse voluntaria, si sciens ille transgrederetur praeceptum non comedendi carnes. Hoc involuntarium privativum dicitur formaliter actum capacem quidem voluntarii, carentem tamen illo propter defectum alicuius essentialiter requisiti. Haec acceptio non adeo lata est, de illa tamen nobis loquendum non est.

Involuntarium contrarie, sive positive est illud, quod est contra positivum actum, sive appetitum ellicitum voluntatis. Sicut enim motus progressivus ad lusum dicitur voluntarius, quando est ex actu appetitus imperantis eiusmodi motum; sic dicitur involuntarius, quando est contra actum appetitus renuentis, et detestantis eiusmodi motum. Hoc involuntarium, quia importat actum positivum, consequenter nolontarium a Theologis appellatur. Involuntarium vero negativum, et privativum, proprius non voluntarium appellatur. De hoc involuntario sermo nobis futurus est.

Diffinitio in

In explicando actu illo voluntatis, cui actus involuntarius opponitur, inter quos haec contrarietas exerceatur. In primis non potest esse contra aliquem actum inefficacem. Plura namque fiunt cum nolitione inefficaci voluntatis, quae tamen absolute voluntaria dicuntur. Sic Mercator habet actum quemadmodum inefficacem non iiciendi merces in mare, quando naufragium patitur absolute tamen iicit voluntarie: Hominibus etiam absolute sunt voluntaria peccata, quae cum aliqua displicentia, vel actu inefficaci voluntatis committunt. Sic Christus Dominus substinuit voluntarie mortem, et aliquomodo humana natura restitit.

Deinde non potest esse contra actum aliquem efficacem voluntatis, nam vel id quod involuntarie sustinet voluntas potest impedire, vel non potest impedire. Si impedire potest, implicat quod absoluto, et efficaci actu velit non pati illud, et tamen versa non impediat, et consequenter illud non potest contingere involuntarie, voluntati illius dominium habentis talis actus absoluti, et efficacis resistentis. Si non potest impedire non poterit habere actum absolutum et efficacem, quo illud nolit, nam huiusmodi actus non est nisi de obiecto sub eiusmodi possibilitate, ut contingit in hoc qui ducitur ad patibulum, ubi certam mortem sibi, et nunc inevitabilem esse, qui non potest habere hunc actum nolo mori, sed simplicem quemdam affectum, quo dicitur, nollem mori. Unde videtur inexplicabile contra quem actum voluntatis contingat id, quod involuntarie contingere dicimus.

Respondeo. Affirmat ex Patre Suarez requiri ad involuntarium simpliciter talem affectum voluntatis qui sic avertat animum ab obiecto nolito, et quamvis non excludat absolute, et sine nullo addito. Quod tale obiectum existat, excludat, quod obiectum existat voluntate talis existentiam absolute volente, ita quod obiectum non sit existens voluntatis absolute requirentis, sed aliunde ex aliis causis. Itaque advertendum, quod

Obj illud absolute existat, et aliud est, quod existat extra affectum voluntatis. quamvis ergo absolute existat, non tamen existit absolute extra affectum voluntatis. unde simpliciter involuntarie convingit. Quandoquidem est a voluntate positive, et efficaciter extra eius affectum repugnante.

Explicuit optime doctrinam nostri Suarez Pater Ribadeneira asserens, utroque casu posse latitudinem inveniri. Aliquae, inquit, sunt volitiones, quae impediunt non solum, quod animus beat volitione absoluta nolitam obiecti, sed etiam impediunt, quod animus permittat existentiam eius obiecti. Aliquae vero sunt, quae tametsi prohibeant volitionem absolutam eius obiecti, non tamen illius obiecti permissionem. Sufficit ergo ad constituendam involuntarium simpliciter quod obiectum sit nolitum per nolitionem excludentem volitionem absolutam illius. Non autem requiritur, quod sit nolitum per nolitionem excludentem permissionem illius.

Hac ratione Deo sunt simpliciter involuntaria nostra peccata, quia licet sint per nolitionem divinam non excludentem illorum permissionem, sunt tamen per nolitionem excludentem quamcumque volitionem absolutam, et simpliciter aliquam complacentiam circa peccata. Ratio a priori nostrae doctrinae est, quia talis nolitio requiritur, et sufficit ad constituendum obiectum involuntarium simpliciter, quae est talis affectus voluntatis excludens ab obiecto illo rationem voluntarii simpliciter. Sed illa nolitio, quae excludit quamcumque volitionem absolutam circa obiectum sufficit, et requiritur ad constituendum obiectum involuntarium simpliciter, loquendo etc.

Caput

Doctrina Capitis praecedentis Magis illustratur, et explicatio aliorum Doctorum traditur

Non sufficienter ex doctrina capitis praecedentis colligitur posse voluntarium simpliciter coniungi cum aliquo involuntario secundum quid: ratione quia mercator illic, quando naufragium imminet

Habet duos actus unum retinendi, alium proiiciendi merces in mare quorum tamen actus, quo vult proiicere absolute, et efficax est, alius vero inefficax sicut absolute voluntarie proiicere, licet dicatur cum renitentia alterius actus inefficacis, qui efficacia illius actus proiiciendi penitus extinguit inefficaciam alterius, et sequentem non removet, quod denotet Bogillum voluntarie proiicientis.

Rursus non implicat, quod aliquid sit simpliciter et absolute involuntarium, aliqualiter tamen, sive permissive voluntarium. Constat manifeste in Deo, cui sunt nostra peccata simpliciter, et absolute involuntaria per divinam nolitionem, quae habet excludentiam omnino volitionem efficacem peccatorum, non tamen excludentem permissionem eorum de peccatorum; ideo hoc, quod nolitio illa non excludat permissionem peccatorum, relinquit voluntarietatem permissivam circa peccata. Igitur involuntarium absolute et simpliciter dare relinquit voluntarietatem saltem permissivam. Recolenda sunt, quae diximus disputatione 4, cap. 8.

[illegible] fateor, quod si nolitio divina excluderet non solum voluntatem absolutam intensivam, et approbativam peccatorum, sed etiam voluntatem permissivam magis involuntaria futura esset Deo nostra peccata, quam modo sunt, quando quidem ex ipsis dicitur magis obiective involuntarium illud, quod tanto conatu renuit ipse, ut eius nolitio non patiatur, quod illud permittat, quam illud, cuius nolitio non quidem patitur, quod tale obiectum absolute vellet, bene tamen, quod permittat.

Caeterum magis decet divinam bonitatem peccata obiective esse simpliciter involuntaria non excludendo permissionem, quam excludendo illam, praecertim cum ex permissione nulla neque levissima imperfectio resultat in Deo. Ratio est, quia negari non potest magis decere divinam bonitatem relinquere potestatem liberam in creaturis, ut possint

se hectere in peccatum; et in negatione peccati, quae relinqueret creatura sine libertate ad peccandum.

Ex dictis etiam colligitur hoc involuntarium a voluntate, et positive constitui per nolitionem illam, qua voluntas refugit obiectum, et ex illius vi causetur obiectum, quod involuntarium dicitur, et denotatur. Ratione, quia obiectum illud est involuntarium hic et nunc, quatenus sic existit, ut a voluntate sit nolitum; sed per nolitionem ipsius voluntatis tanquam per formam constituitur in ratione noliti, ut evidentissimum est: igitur per nolitionem ipsam, tanquam per formam in ratione involuntarii hic, et nunc constituitur. Sicut enim inclinatio innata corporis gravis ad centrum constituit violentum in ratione talis motum illius corporis in locum superiorem, ut ex vi illius non producatur motus in locum superiorem; sic similiter inclinatio elicita voluntatis in negatione illius obiecti constituit involuntarium hic, et nunc obiectum illud, ut illud non producatur.

Explicato igitur involuntario superest modo ad explicandum aliorum terminorum, qui in hac materia frequenter usurpantur. Necessarium est quidquid sine libertate fit. Unde, ut recte, et cum toto rigore necessarium definiatur, videndum est, quae praedicata definitio possit liberum coalescat, et apponendo illis negationem recte definietur per necessaria, sive naturale.

Invitum est, quod non libenter, sed a voluntate fit. Coactum rigorose sumptum est illud, quod est a voluntate suo actu resistente. Quare coactum dicitur, quasi a actum, ut ex Durando in Secundo dist. 25, quaestione 1 notavit Pater Suares. Quamvis enim plures confundant coactum cum violento, acceptio ista tradita est propriissima huius vocis, quia inanimata proprie non dicuntur cogi, dicuntur tamen proprie violentiam pati. Hinc facile inferes invitum, et coactum in idem recidere, ac involuntarium.

Ubi notandum est, cum Patre Suarez ad invitum et coactum simpliciter, sicut et ad involuntarium simpliciter requiri, quod quis habeat simpliciter actum appetitus contrarium; non dicitur enim quis simpliciter appetere nisi quod tale efficaciter appetit. Unde quando quis projicit merces in mare propter naufragium imminens, sicut non dicitur simpliciter involuntarie projicere, sic non dicitur simpliciter invitus operari, neque proprie ac simpliciter cogi ad projiciendum. Molestiam proprie loquendo tribuit ei ignoratio cognoscitiva, quare videtur idem esse ac invitum et coactum, tamen juxta veriorem significationem addit dolorem aliquem, vel tristitiam, quae non semper afficit invitum et coactum. Notandum deinde est cum eodem Suarez, quod sicut reperitur voluntarium in se et in causa, ita reperitur involuntarium in se et in causa, cum hac tamen differentia, quod ad involuntarium in causa requiritur quod causa sit necessario requisita ad existentiam effectus, non vero ad voluntarium in causa. Ratio est evidens, quia ad voluntarium in causa sufficit ponere voluntarie causam, sive hanc, sive illam, ex qua sufficienter possit effectus provenire. Ad involuntarium vero in causa non sufficit non ponere hanc causam determinatam, cum possit esse voluntas ponendi aliam causam sufficientem ad effectum, quia non bene infertur voluntas non vult hanc causam: igitur non vult existentiam effectus. Unde requiritur quod voluntas nollit omnem causam, vel si unica tantum est, quod nollit illam, ut dicatur effectus involuntarius.

Caput 3

Utrum ipsi actus voluntatis intra eamdem voluntatem manentes possint esse simpliciter involuntarii?

Non e dubium posse habere vagos in voluntarii, secundum quid actus aliquos voluntarios in ra eamdem potentiam manentes, et alioqui efficaciter ponantur a voluntate, quia universaliter loquendo illud nobis involuntarium est, quod cum aliqua displicentia voluntatis attingitur, quod aliàs sufficienter probat exemplum eius qui repetitum de hoc proiiciente merces in mare, atque id a nobis in capite praecedenti notatum est. Solum ergo difficultas est de involuntario simpliciter, an, scilicet, in voluntate possint concurrere duo actus, quorum unus sit absolutus, et efficax resistentia alterius.

Supponendum est primo ad resolutionem huius difficultatis, tamquam nobis certum, posse actus aliarum potentiarum (idem de omissionibus proportione servata dicendum) simpliciter esse involuntarios comparatione ad voluntatem. Probatur breviter, quia stante in voluntate nolitione efficaci audiendi, videndi, deambulandi etc. potest Deus producere eiusmodi operationes, et motus non obstante efficaci illa resistentia voluntatis, in quo admittendo nullum absurdum invenio: rursus stante in voluntate volitione efficaci audiendi, videndi, etc. potest Deus denegare concursum ad eiusmodi actus producendos: igitur actus, quorum omissiones actuum aliarum potentiarum possunt esse quid involuntarium simpliciter hoc est, quia absoluta, et efficaci resistentia voluntatis, in qua involuntarium simpliciter constituimus.

Supponendum est 2, si potentia libera voluntatis libere exerceat liberos aliquos actus non posse illum esse simpliciter involuntarium. Ratio est, quia involuntarium simpliciter constituitur per nolitionem quamdam efficacem excludentem omnem volitionem absolutam illius: sed nullum actum liberum, qui libere exercitus est a voluntate potest committere involuntate

Noitioe efficasie excludentie Volitioe absolutam illius, ut evidentissimum est: igitur nullus actus liber voluntatis, qua libere potest esse simpliciter involuntarius. Quare solum superest difficultas an actus aliquis narius possit a voluntate produci, qui sit contra efficacem, et absolute resistentem voluntatem.

In qua dicendum existimo cum Patribus Arriaga et Oviedo posse actus aliquos narios intra eamdem voluntatem productos esse simpliciter involuntarios. Quidquid Doctores illi loquantur de violento, illorum tamen doctrina in voluntario potest applicari. Consentit expresse Patr Ribadeneyra de actibus humanis. Probatur 1º ab experientia: si quis mediae noctis silentio vividissime apprehendat stare ante se speciem hominis damnati ad infera vehementissimam tristitiam, pavorem, atque timorem procul dubio sentiet, quos affectus ad voluntatem spectantes ipsa voluntas toto conatu depellere nititur: qui proinde sunt contra resistentiam absolutam voluntatis, et consequenter simpliciter involuntarii.

Probatur 2º: saepe saepius in surgunt motus narii in appetitu sensitivo ad rixam, iram, vindictam provocantes, quos coercere non potest voluntas sobeat volitione absoluta et efficaci renitente: ergo similiter in voluntate poterunt excitari affectus aliqui narii, qui sint contra voluntatem absolutam et efficacem renitentem, quos coercere non poterit voluntas, quia narie excitantur. Unde non repugnabit, quod in eadem voluntate existant duo actus, quorum unus liberarius producatur, sit contra alterum absolute resistentem, et consequenter involuntarius.

Probatur 3º: stante in voluntate nolitione efficaci amandi aliquod obiectum potest a Deo divinitus infundi

Amor illius eiusdem obiecti, qui x.a, habita sententia denominabit voluntatem amantem, et volentem; sed in hoc casu amor, et volitio obiecti est quid involuntarium simpliciter: igitur solus est actus intrinsece in voluntate existens, et denominans illam amantem, et volentem, qui erit involuntarius simpliciter. Probatur minor, nihil enim aliud requiritur ad involuntarium simpliciter, quam fieri aliquid contra voluntatem suo affectu efficaci, et absoluto resistente.

Dices neque illum amorem, quem non datur esse, posse adeo quod est principium extrinsecum, a quo, et de quo a Deo producatur, non poterit denominare voluntatem amantem, et volentem. Aequivalenter emortuo modo se haberet in voluntate, quia ad hanc denominationem, cum sit vitalis, requiritur motus ab intrinseco per verum, et proprium productionem. Cum ergo non detur motus ab intrinseco voluntatis per verum, et proprium productionem eiusdem, non potest stare denominatio amantis, et volentis vitaliter.

Respondeo primo sufficere ad habitam salutem huius nostrae sententiae productionem obiecti prius [illegible] qui probatio.

Concedimus etiam hoc, quod admissa probabilitate sententiae asserentis posse actus volitionis a Deo divinitus infundi, possunt concurrere in eadem voluntate duo actus, quorum unus sit contra absolutum, et efficacem resistentiam alterius. Respondeo 2.o, quod si actus ille volitionis a Deo productus non possit praebere denominationem amantis, et volentis, propter defectum concursus voluntatis, non concurrere potest ille idem in eadem voluntate contra resistentiam absolutam voluntatis, et consequenter esse simpliciter involuntarius.

Respondeo 3, quod si ita naturae esset concursus voluntatis, ut non posset divinitus suppleri, potest iterum formari ratio facta pro nostra solutione. Stante in voluntate nostra

Motione efficaci amandi, vel odio habendi potest Deus premotione quando physice immissa predeterminare voluntatem ad elicienda intelligentia actus amoris, vel odii; sed tunc talis productio, et existentia actus in voluntate esset simpliciter involuntaria: igitur potentia est in voluntate concursus duorum actuum, quorum unus sit absolutus, et efficax alterius resistentis.

Caput 4.

Difficultatis Solutio.

Primo potest obiici: imo licet idem omnino sub esse simpliciter involuntarium, et voluntarium simpliciter: omnis actus procedens a voluntate, sive libera, sive necessarius est voluntarius, ut ambobus ipsis statutum est: igitur implicat, quod actus procedens a voluntate sit involuntarius simpliciter. Maior probatur, quia voluntarium, et involuntarium contraria omnino opposita videntur; quapropter eidem rei utrumque contrarium convenire repugnat. Minor probatur, quia actus ille, qui in voluntarius dicitur est a principio intrinseco voluntatis praevia cognitione, quae definitio convenit actui cuicumque voluntatis, sive libero sive necessario. Ergo deinde prioris syllogismi legitime infertur.

Respondet repugnantiam invenire in eo, quod idem sit simpliciter voluntarium et involuntarium simpliciter in eodem genere, non tamen in diversis. Quamvis ergo repugnet idem esse voluntarium et involuntarium in genere formali, non tamen repugnat idem esse simpliciter voluntarium in genere formali et involuntarium simpliciter in genere directivo. Nulla enim contradictio invenitur in eo, quod eadem volitio sit una positione voluntatis volentis, et velle illius, et sunt res, quas voluntas habere renuit per detestationes efficaces, non potest nisi

Rx habere, quia cogitur ab alia causa potentiori, ut ipse habeat.

Ubi observandum est id, quod dicebamus, disputatione 5a Cap. 2, nimirum actus volitionis ab extrinseco principio intra voluntatem productus non esse voluntarium, quia non est ab intrinseco principio voluntatis, licet aliquis qui denotet voluntatem volentem; ex qua doctrina facile intelligitur, quomodo actus volitionis a Deo productus in voluntate nullo modo sit voluntarius formaliter, et consequenter supra illum optime potest cadere ratio involuntarii simpliciter, ~~quia causatur a voluntate necessitata~~, quando est contra resistentiam absolutam voluntatis. Actus vero alius, qui produceret a voluntate necessitata, licet esset voluntarius formaliter, involuntarius esset in genere objectivo, quatenus illum renuit voluntas per affectum efficacem.

Secundo potest obiici: Manifesta est in terminis implicatio velle non volendo; sed si velle posset esse simpliciter involuntarium posset aliquis velle non volendo: ergo implicat, quod velle possit esse simpliciter involuntarium, et consequenter implicabit, quod actus, qui denotat actualiter volentem voluntatem sit involuntarius simpliciter. Dicitur cursus totus videtur legitimus, quia velle et non velle sunt contradictoria, quare propter est implicatorium, quod in voluntate eadem talia contradictoria consurgant, ex quibus eiusmodi contradictoria producta deducantur.

Respondetur esse manifestam implicationem velle, et non velle, quando cadunt immediate contradictoria supra unum, et idem obiectum, non vero quando cadunt supra diversa. Itaque implicatorium est, quod non velis actualiter illud idem obiectum, quod actualiter vis, non tamen est implicatorium, quod non velis illa eadem volitione, per quam actualiter vis obiectum illud, quam necessitatus ab alia causa potentiori cogeris habere contra per oppositam volitionem actualiter resistentem productioni illius ulterius, quae doctrina, si bene perpendantur termino

Continuitur 2. Inveniri duplex actus, unus cadit supra actum illum nolitionis, quo dominiae tenuit volitionis obiectum; velle autem cadit supra actum illum volitionis, quam voluntas ab aliis necessitata habet, et quo amat obiectum oppositum actui nolitionis resultante.

Utrumque videatur hoc argumentum nullius habere difficultatem retorquendo evidenter ad hominem contra adversarios. Certissimum est saepiusque, et frequenter voluntatem ita velle oblectamentum, ut sua lineaque voluntate renuat dato licentia aliqua concupiscentia. Sic igitur argumentum instauro: implicatorium est voluntatem velle non volendo voluntatem, complacere non placendo; igitur implicat, quod velle possit esse, et quod secundum quid involuntarium, si ex non dato licentia non velit, neque complaceat voluntas in dato; et ex alio vero alterius actus efficaciter velit, et complaceat voluntas in dato. Quare solutionem, quam huic argumento exhibueris, poteris doctrinae nostrae accommodare.

Ad argumentum solutionis notandum est duplex licitum non velle accipi posset. Primo negative, negando, nimirum, omnem et quamcumque volitionem, qua voluntas affective prosequatur obiectum; hoc modo verificari non potest de voluntate habenti duplicem actum memoratum, quando quidem habet actum volitionis, quo libere et voluntarie prosequatur obiectum. Secundo positive, nimirum per actum positivum nolitionis, quo voluntas revelat omnem et quamcumque volitionem, qua affective tendat erga obiectum. Hoc modo dicimus posse verificari de voluntate, quandocumque habet duplicem illum actum.

Caput 5.

Quid sit violentum.

Violentum definitur ab Aristotele 3 Ethicorum cap. 1° etiam, quod provenit ab extrinseco passo non conferente vim. Ex cuius definitionis tenore sequitur aerem, dum illuminatur, violentiam pati, et animam vero, dum illi infunditur gratia, similiter pati violentiam, quia tam illuminatio aeris, quam infusio gratiae sunt ab extrinseco,

Inquas operaoes, neq aer, neq anima nullu vi conferunt, quae im loquendi modu nullu admittit. Ideo plures vendunt Aro pilla verba passo n conferente vi idq intellexisse; ac passo resistente, seu repugnante.

Violentu, ut tale sit, duplex oram requirit alteru ex p inferentis vi, aliud ex p patientis, ex p inferentis vi requirit, quod sit extrinsecu; ex p patientis resistentiu expostulat. Violentu coe e sensitivis, et n sensitivis; involuntariu vero solu sensitivis operere ex dictis manifestu e. Violentu constituit p oppositioe cum quocumq impetu, hoc e, p oppositioe cu appetitu, sive innato, sive ellicito: involuntariu vero solu cu appetitu ellicito. Unde superius quidē violentu, quu involuntariu.

Colligit p ex dictis noe, quod e alicui naru ee ipsi violentu, vel involuntariu. Patet evidenter in amore, quo Deus seipsu amat, et in amore quo a Beatis amat, qui duo amores contra nullu resistentiu voluntatis sunt. Colligit secundo noe, quod e alicui simpliciter violentu ee ipsi naru, qa lo ille, qui ferret sursu, ferret violenter raoe ppriu gravitatis, n tm ferret nario, qa suppono potuisse illu motu sua resistentia evitare.

Colligit 3 noe, quod e alicui violentu, ee ipsi involuntariu, qa nil inanimatis involuntarie contingit, cu tm plura illis violenter eveniant, ex quo diximus latius petere violentu, quu involuntariu. Colligit 4 oe illud, quod e simpliciter, et ablute involuntariu ex resistentia abluta voluntatis posse dici violentu respu illius, qe o appetitu ellicitu eiusdē.

Dissas e qualis deveat ee vis,

Sive exigentia pati, ut illud quod contra illam fit, dicatur ipsi violentum. Pater Vasquez disp. 25, cap. 3 opinatur non sufficere resistentiam pure passivam, sed requiri resistentiam activam, ita ut res, quae violentiam patitur debeat concurrere active in illud, quod ei violenter aufferetur, hoc est nullo modo fit violentia cum potentia pure passiva, sed ut fiat violentia necessario ordinario debet esse cum potentia activa.

[illegible] Primo, quia aer pateretur violentiam dum folle probatur quandoquidem ablatio loci est in potentia pure passiva aeris. Secundo, quia materia pateretur violentiam etiam sine [illegible] subforma, quia etiam convenit intrinseca capacitate ad aliam, et magis urgere quando est sub forma ignobiliori. 3. et principaliter humanitas Christi Domini sub subsistentia Verbi esset violenta, quia caret subsistentia propria. Sed autem quod communiter docent, nimirum quod subsistentia divini Verbi, quae nobilior est infinite propria sibi ex humanitate, ideo quod non esset violenta, existimat Vasquez esse ridiculum, quia exigentia naturalis, quae ratio est non ducit, non quiescit per hoc, quod nova ipsi detur aliquid melius, si negetur illud, quod naturaliter exigit.

Iudico cum Vasquez cum aliis Theologis violentiam posse dari rerum passivam, ut active non concurrat ad illud quod ipsi aufertur. Unde est ut aqua non producat frigiditatem, sed Deo producat a Deo, vel a generante ut universaliter [illegible] passionibus Hominis [illegible] fuere posset violentiam pati, si ipsi [illegible] capacitate exiret. Ratio materia quia violenta dicit, quando [illegible] forma [illegible] privatur, ut nullo modo habeat rationem potentiae activae erga eam. Ratio a priori desumitur ex definitione violenti igitur posita, ex cuius tenore non colligitur, quod passum debeat concurrere active in illud, quod ipsi violenter aufertur.

Ad primum respondet ad primum non pati aerem violentiam

i nprobatione suar, q' it hec sit magna pfectis aeris, n' Sarhe illi debita, requirit m. adiro lentis, quoad res, que u̅ ̄fert, debita sit passio, ideo m. resistit, q' privat illa q' ipsi debet. Ad secundu, mau prima, quando e sub quacumque fra, b̄t ignobiliori, n' pati violentia, q' appetitu eius e adequ libet sub distinctis; unde lo beat pot passive cuius cumq alterius, sufficienter quacumque fra satiat.

Ad 3m de humanitate Xi pdi Dui sub sistenti q subsistentia diuino vet bi respondeo 1o posse dici Humanitas illa violenta sub subsistentia Diuini verbi, q quide ex doctrina ipsius Barg tto dicitur: Subsistentia q ducit anaa pemanatione tanquam passio ipsi debita, sive complementu illius; sed quando entitas spoliat illare, que pducit tanquam passione vel complementu sui, pati violentia in sententia huius DD. huius Doctoris: igit dej humanitas expoliat ppria subsistentia, que pducit tanquam passione, vel cpementu sui, pati violentia.

Iuxta nostra ergo pria bene potest dici, quod humanitas illa violenta pitatur in substractione subsistentia prie, q spoliat ab extrinseco cplemento nali, et intrinseco illius. Secundo respondere potest appetitu naturalem humanitatis ad subsistentia, ut n' dicat cognitione, e, quasi cdicionatu, sicut coiter dicit de maa q appetere hanc fra, si n' beat aliq. Unde fit quod quando het hanc, n' sit anpia maa propter defectu alterius, similiter possumus dicere appetitu humanitatis ad subsistentia ppria ee cdicionatum, si n' beat aliud cplementu pfectius, quo ultimo tret. Unde satis pbabiliter deffendi poest n' ee violenta humanitatem sub subsistentia Diuini verbi.

Caput 6.

An, et Quomodo intellectus et voluntas possint violentiam pati.

Prima solutio P. Joannis a S. Thoma, et plures alios Thomistas est quod Deus possit inferre violentiam voluntati, si neget illi concursum ad operationes elliciendas, quandocumque potentia rerum creatarum determinata est in actu primo ad eas elliciendas. Ut sic determinata est voluntas ex visione Beata ad amorem Dei elliciendum, si Deus neget illi concursum ad hunc amorem, voluntas violentiam patitur. Idem dicendum quando ex apprehensione evidenti praedeterminatur ad iudicandum. Favent huic solutioni communiter PP. nostrae Societatis.

Probatur facile: voluntas in sensu composito visionis habet appetitum innatum, et propensionem ad amorem: similiter intellectus posita evidenti apprehensione extremorum habet propensionem, et appetitum innatum ad iudicium; sed quandocumque potentias ab agente extrinseco potentiori privatur illa re ad quam dicit appetitum et propensionem, patitur violentiam: igitur intellectus, quam voluntas in hoc casu patiuntur violentiam. Confirmatur: nihil magis commune est, quam dicere, quod materia prima, si divinitus forma substantiali privetur (loquor iuxta sententiam) violentiam patiatur. Sed divinitus petit materia forma, quam intellectus in evidenti apprehensione iudicium, et voluntas visione beata concurrente amorem beatificum: igitur etc.

Secunda solutio, quae videtur esse P. Patris Basilii, Si voluntas creata est determinata ex iudicio sufficienti extrinseco ad amandum libere, Deus inferret illi violentiam negando illi divinum concursum, ita ut amorem omittat, non quidem per sua libertate, sed praecisse per divino concursu. Probatur solutio. Causa libera habens ex parte ... ha

Cum ... requirit ad operandum libere violentiam patitur ab extrinseco agente privante a libertate suo Dominio et potestate; sed causa libera habens ex parte moti, quae ex parte sui quidquid requiritur ad operandum libere ab extrinseco agente privatur, quoad potest uti suo Dominio et potestate, quandocumque in his circumstantiis aliquis concursus denegatur: igitur violentiam patitur in hoc casu.

Confirmatur: Nam patitur causa naturalis sufficienter applicata divino concursu assistente, quae causa libera habens ex parte sua quidquid requiritur ad operandum libere concursu indifferente Divino; sed quando demum causa naturalis sufficienter applicata privatur concursu Divino assistente, patitur violentiam: igitur quando causa libera privatur concursu Divino indifferenti violentiam patitur. Maior et ergo sunt evidentes. Minor probatur exemplo ignis Babilonici, respectu cuius Deus violenter, et ... pegerit, negando illi debitum concursum ad comburendum.

Conclusio est: Voluntas, et motus possunt violentiam pati, si eis divinitus auferatur habitus aliquis naturalis, ... supposito, et existente in eis potentia. Ratio est, quia datur in illis modus ablatione ..., quod requiritur ad violentiam. Ab extrinseco enim agente privarentur et ... quadam intrinseca naturali ad quam ... sunt naturaliter inclinationes. ... est, quod si voluntas secundum se spectata non patiatur violentiam in carentia habitus supernaturalis, ad quem naturaliter dicitur inclinari et propensione naturali: potest tamen violentiam pati in privatione habitus supernaturalis ex suppositione alicuius ... exigentiae ... habitus ... , vel conservationis.

... voluntas videntis intuitive Deum, si non habuerit antecedenter ad visionem habitum charitatis, quo constituatur intrinsece, permanenter, et proxime potens amare Deum, petit, quod stante visione

Infundat illi habitum charitatis ... ... ut ... ... et ... se, nempe amare Deum, ... antecedenter habuerit, sed in futurum, huius habitus ... ... Unde ... ... naturalis potest ex suppositione aliqua voluntas violentiam pati, licet absolute et simpliciter habitus ... ... illi ... debeat.

Quarta solutio est quod Deus possit inferre violentiam infusione alicuius habitus, si stante involuntate habitus virtuosi valde intenso nulla sit implicatio in eo, quod Deus infundat illi habitum virtuosum valde intensum; qua sententia semel admissa, ... danda ... ratio ... facilis est. Quando Deus ... exigentia ... voluntatis operat, infert illi violentiam. Sed quando voluntas ... habitum ... summe intensum, petit non ab extrinseco agente infundat habitum ... ... summe intensum: igitur stante ... involuntate habitus illo virtuoso summe intenso Deus inferret violentiam, ... inferret ... voluntate habitum ... summe intensum.

Secundo ... innumeros DDs qui afferunt a Patre ... de Neyra, ... cap. ... posse voluntatem et intellectum a Deo violentiam pati ... ... immanentibus. Primo, quia stante involuntate ... efficaci ... ... potest Deus voluntati efficaciter ... amorem infundere, ut dicebamus cap. ... huius disputationis. Secundo, quia licet ... requiratur ... ... ad ducendum actum vitalem, posset voluntati inferri violentia, ... cognitione aliqua ... ... ad amandum; Deus autem ... fortiorem ... vel ... qualitatem aliquam intrinsecam ... ... voluntatem necessitaret ipsam ad ducendum aliud ... duceret quae intrinseca ... voluntati ... ... posset

violentiæ passivæ.

Ide de intellectu pariformiter iudicandum. Nam stante vehementissima apprehensione dæti non dato voe cuiur incto quoadmodo coadolat actu iudicandy Deus illi infunderet actum oppositum, vel concurreret cum ipso vehementiore concursu vel qualitate impulsiva ad dicendum illum actum, qui aubio violentiæ pateret. Mentiri Richardus in eo quod actus dari poterint non posse esse simpliciter violenti, sed posse esse secundum quid, et in aliquo violenti, de quo non multum curo, dummodo soluta stiterit decreui violentiam posse iungere in actibus meis, et voluntatis; non in mecum ardo, aliquam non commodi reiicit in asserendo hos actus posse esse simpliciter violentos, sicut possunt esse simpliciter involuntarii, lectus in sententia huius doctoris.

Caput 7.

Argumenta contra dicta frangunt.

Contra primam conclusionem sic obiicies: voluntas creata est causa secunda; sed causa secunda non potest operari negato concursu Divino; ergo negato concursu Divino non potest voluntas violentiam pati non operando. Discursus iste videtur evidens, qui sic ostendi fravi potest. Voluntas et intellectus non possunt elicere suos actus, nisi quando sunt completi in actu primo, sed eo quod Deus neget suum Divinum concursum non sunt completi in actu primo; ergo tunc non possunt eos elicere, et consequenter illis tunc non fit ulla violentia.

Respondeo concedendo maiorem, distinguendo minorem: sed causa secunda non potest operari in sensu composito negationis concursus, concedo minorem; in sensu diviso a negatione concursus, nego minorem. Itaque aliud est voluntatem non posse coniungere amorem cum negatione concursus, hoc autem verum est, quando quidem est impossibile coniungere amorem cum illa negatione concursus; aliud vero est, quod voluntas illa non petat aliquid

concursu assistente, ut sit ex illo oriungat amorem, si vel, [illegible] requisita, que praedeterminent ad amorem, sociale est, et consequenter independentia datur in negando concursum, cum quo oriungat amorem.

Contra secundam conclusionem opponens 1°: causa libera debet indifferentiam ad actum et negationem actus: ergo nulla independentia interest illi, quae ex negatione concursus impediatur, quominus sit, et nunc ponat actum. – Respondetur ex hoc argumento sonitus nostrae doctrinae confirmari, quia causa libera petit habere indifferentiam in actu primo ad actum et negationem actus, et consequenter petit omnia, per quod constituitur indifferens in actu primo: Nam per divinum concursum assistentem constituitur indifferens in actu primo; ergo petit divinum concursum assistentem, et consequenter in illius negatione violentiam patitur.

Opponens secundo: concursus ille in actu primo non est quid intrinsecum voluntati: ergo nulla potest intervenire violentia in eius negatione. Ans facile probatur, quia concursus ille in actu primo est decretum, quo Deus praeparat divinum opus ad concurrendum; sed decretum, quo Deus praeparat divinum opus ad concurrendum est quid extrinsecum voluntati creatae: ergo divinus ille concursus est quid extrinsecum voluntati creatae. Eodem modo probatur: non intervenit violentia nisi quando denegatur subiecto aliquid, quod debebat recipi in ipso, tanquam perfectio intrinseca illius. Sed non denegatur voluntati, quod esset perfectio intrinseca illius, quando divinus concursus denegatur: ergo etc.

Respondetur concedendo ans, negando consequentiam. Ad probationem concedendo maiorem, negando minorem. Quando m. divinus

cursus denegat per liberum benti requisita omnia ad sua adoperationis libere saltem mediate denegat actus liber ille, qui per potentia libera poterat haberi, utpote in intrinsica potentiae voluntatis receptus, et immanentis, qua poterat dare cum utrumque modis negatione concursus totius, ex defini[tion]is requiritur ad violentiam. Sicut enim in dubitatione praecedenti diximus, quod voluntas Beati cognitione Beati excitata ad amandum Deum patitur violentiam, quando denegat concursus divinus ad amorem, similiter, quia cognitionem naturalem sufficienter excitata ad amandum libere patitur violentiam quandoquidem ad amorem liberum divinus concursus denegatur.

Opponens 3: Si voluntati fieret violentia in negatione concursus, similiter etiam fieret illi violentia in negatione concursus, quando homo dormit, vel distractus est, sed quando homo dormit, vel distractus est non patitur violentiam in negatione concursus; ergo neutrumque in negatione concursus voluntas violentiam patitur. Et negando maiorem, quia sicut non semper voluntas petit operari, ita non semper violentiam patitur in negatione concursus, quod quidem verum est non solum in causa libera, sed etiam in causa necessaria, quae non petit operari nisi quando est applicata sufficienter. Quando ergo voluntas, quae potentia liberae est applicata sufficienter ex parte indifferenti, dicimus petere esse ... ex parte et indifferente, non vero quando est ab intrinseco impedimento alligata. Unde in nostro vocatu voluntas violentiam patitur, non vero in casu argumenti.

Contra 3 solutionem sic arguens: nullus habitus naturalis petit ab intrinseca inclinatione voluntatis; ergo nulla violentia

aitr in expoliatione illius. — Respondet, negari non posse eos habitus esse affectiones intrinsecas potentiae naturalis, et consequenter dari titulum sufficientem ad violentiam. Ratio quod licet habitus naturalis non petat ad instructionem intrinsecam potentiae vitalis, petit tamen, quod si supponatur existens in potentia vitali non corrumpatur ab agente extrinseco, sed ab intrinseco principio potentiae producendo actus oppositos. Unde fit, quod si auferatur a Deo contra naturam, fiat aliqua violentia. Ideo consulto dixi, quod si auferatur a potentia vitali habitus aliquis connaturalis ipsi praesuppositus, et existens in ipsa, inferetur illi violentia.

Arguet 2: nihil naturale ejusque expositione quacumque petere potest aliquid supernaturale: igitur in nulla suppositione fieri potest violentia voluntati in negatione alicuius rei supernaturalis. — Respondet negando antecedens; ratio enim subillati suppositionem, quod petit rem supernaturalem, non est naturale. Coniunctum enim resultans ex voluntate naturali, et visione Beata aliquid supernaturale est; at ergo non sit mirum, quod supernaturale petat aliud supernaturale, non est mirum, quod voluntas sub illa suppositione, et coniunctione petat habitus supernaturales. — Contra 4 conclusionem sic argumentaberis: neuter ex illis habitibus est connaturaliter exigentiae voluntatis: igitur absolute loquendo, neuter esset violentus; igitur nec habitus illi coniuncti erunt violenti, sit utrumque sit contra exigentiam diversam, contra neutrum est contra exigentiam voluntatis. — Respondeo esse violentos non solum comparatione facta unius ad alterum, sed etiam comparatione voluntatis. Ratio est, quia habitus ad amandum Petrum impeditur ab habitu ad odiendum eumdem Petrum, quare voluntas reddatur inclinata ad amandum Petrum ex illo

habitus non exigit petit habitus habitus, ne impediat ab altero, sed maxime voluntas petit detractionem habitus, qui communicavit illi exigentiam effectus sui, ne impediat sua determinatio ab alio quocumque. Unde licet quilibet habitus seorsum sumptus non sit contra talem exigentiam voluntatis, sed tamen violentiam in coniunctione utriusque.

Contra solutionem sic insurges: nil quod est contra inclinationem innatam voluntatis est simpliciter, et adaequate violentum voluntati. Sed omnis affectus amoris, vel odii est contra inclinationem innatam voluntatis: igitur nullus affectus amoris, vel odii est simpliciter et adaequate violentus voluntati. Probatur minor, nam inclinatio innata voluntatis est ad prosequendum obiectum, quando bonum apparet, et ad fugiendum ab obiecto, quando malum proponitur.

Respondeo distinguendo minorem; sed omnis affectus amoris, vel odii est contra inclinationem innatam voluntatis in sensu composito cum aliquo alio affectu repugnanti, nego minorem: in sensu diviso concedo minorem. Itaque non est contra inclinationem innatam voluntatis amare, quando efficaciter non vult amare, neque contra inclinationem innatam voluntatis est odio habere, quando efficaciter non vult odio habere. Unde possunt actus, qui seorsum sumpti essent contra inclinationem innatam voluntatis, simpliciter esse violenti.

Disputatio 8

An, et Quomodo Metus causet involuntarium.

Disputatione praecedenti explicavimus involuntarium et violentum in ordine ad voluntatem. Restat modo disputandum de iis, quae causant actum involuntarium, quorum discussione plura ad res morales spectantia dabimus

At p° se se offert Metus, de quo in praesenti disc° discerendum.

Caput Primum

Quid et compex sit metus.

Definitio Metus ex Arist° variis in locis sic compo. nitur: Metus est molestia quaedam, et perturbatio ex fantasia futuri mali vel laesori ad interimendum, vel molesti. Sanctus Thomas p.a secundae q.e 41, art.° 2 asserit metum esse passionem animi circa malum futurum difficile cui resisti non potest, hoc est, quod non possumus facile vitare, ut taliter notant interpretes; neque enim terrent mala quae facile fugere valemus; neque mala, quae longissime distantia apprehendimus. Unde taliter homines non timent mortem, licet inevitabiliter eventuram, quia longissime distantem per execrabilem errorem apprehendunt.

Metus reperiri potest in quacumque agentibus intellectualibus, tum in hominibus, nimirum, quam in Angelis. In hominibus res est clara, in Angelis est certa etiam, quia Deus potuit minari magnum aliquod malum, quod Angelus timere potest, et revera minatus fuit damnatione aeterna, si forte committerent peccatum lethale; cum hac tamen differentia, quod timor Angeli contingeret sine passione organi corporalis; homines autem timor homini, ut observat Divus Thomas, q.e 22. Unde metus non solum contingere potest ratione appetitus sensitivi, sed etiam ratione voluntatis spiritualis.

Metus autem est simpliciter, et absolute gravis, qui cadens in virum constantem, aliquis est levis. Exempla metus gravis sunt metus mortis, mutilationis, cruciatus atrocis, longi carceris, diuturni exilii, servitutis, stupri, amissionis status honorifici,

Amissionis eius bonorum, vel notabilis partis, infamiæ viri, vel facti, excommunicationis iniustæ; vel si alicui eorum timeat filiis, Parentibus, uxori, vel si alicui volunt fratri, sorori, vel coniunctissimo amico. Reliqua alia præter hæc ponuntur esse exempla metus levis. Disputat videndus est Pater Thomas Sanchez lib. 4 de matrimonio, disp. 4. Quinta, Sexta, et Septima.

Metus gravis alius est absolute talis, qui nimirum respectu cuiuslibet viri constantis gravis reputatur; Alius est gravis respective, qui propter pusillanimitatem personæ censetur gravis; et alius gravis non esset, ut mulieri, fœminis, vel senibus metus graves incutiunt, qui viro robusto non incuterent, quare metus gravis pro matrimonio intelligendus est respective ad personam cui incutitur. Ut notat probat Pater Thomas Sanchez ubi supra disp. 3, quæ vino [illegible] valde.

Metus alius incutitur ab intrinseco, hoc est a causis naturalibus, ut a morbo, tempestate et similibus; alius incutitur ab extrinseco, hoc est a causa libera. Hic aliquando incutitur directe et ab eius fine, ut si aliquis vehementer indignatus et velit occidere contrahentem aliqua de causa, quæ accidit, et tu ut placares iracundiam eius libere promittas matrimonium eius filiæ, tunc metus non fuit incussus propter matrimonium ineundum, sed propter eius finem aliquando incutitur iniuste, ut si quis minetur tibi mortem, nisi contrahas cum eo; aliquando vero iuste, ut si quis velit tuum crimen iudici denuntiare nisi ei dones centum aureos. Iuste enim potest denuntiando, neque iniustum aliquid minatur.

Notandum est aliquid fieri aliquo ex metu et aliud esse fieri cum metu. Fieri ex metu dicitur, quando metus est causa actionis, ut si metus mortis sit causa tradendi pecunias latroni tibi occurrenti in via

fieri ex metu proprie dicitur concomitanter metum, non quod sit causa actionis, quae exercet, ut si quis observat divinam legem poenas inferni timens, non autem posset huius metus legem observaret, sed potius observantiae tenetur ex honestate; tunc metus comitatur observationem, non autem fit observatio ex metu. Tota ergo controversia, atque moveri contentio tantum esse actionibus illis, quae fiunt ex metu, non autem de illis, quae ex metu contingunt.

Caput 2.

An Actiones factae ex Metu sint Voluntariae Simpliciter.

Dicendum est variis sensibus mihi accipi potest haec vox simpliciter. Primo accipi potest voluntarium simpliciter pro eo, quod ita est voluntarium, ut nihil de involuntario contineat, qualiter Deus dicitur simpliciter perfectus, quia ita continet omnem perfectionem, ut nihil imperfectionis habeat admixtum. 2. potest accipi voluntarium simpliciter pro eo de quo longe potiori ratione verificatur voluntarium, quam involuntarium, sicut fit in Aethiope secundum totum corpus, et albedo secundum dentes, longe potiori ratione verificatur de Aethiope, quod sit niger, quam quod sit albus. 3. potest accipi voluntarium simpliciter pro eo, quod pure secundum se praescindendo a quolibet extrinseco concomitante voluntarium est, qua ratione secundum suam substantiam accepta praescindendo a coniunctione seu mixtione cum extrinsecis dicitur quarto modo. In hoc ultimo sensu potest sumi voluntarium simpliciter et potest quaeri an actiones factae ex metu sint, vel sint voluntariae simpliciter.

Assero primo: actiones factae ex metu, et verum quae non sunt voluntariae simpliciter in primo sensu. Ratio est quia

Actiones factæ ex metu plerumque iunguntur cum involuntario, id quod sic iungitur cum involuntario non est voluntarium simpliciter in primo sensu: igitur actiones factæ ex metu plerumque non sunt voluntariæ simpliciter in primo sensu. Probatur maior, quia plerumque metus nos cogit ad admittendam aliqua quæ nobis ingrata et molesta, quæ licet efficaciter eligantur ad vitandum malum imminens, eliguntur cum aliqua displicentia et renitentia voluntatis. Probatur minor, quia voluntarium in primo sensu, ut superius explicuimus, est quod ita voluntarium est, ut nihil involuntarii contineat.

Assero secundo: actiones factæ ex metu sunt voluntariæ simpliciter in secundo sensu, hoc est de actionibus factis ex metu longe potiori ratione verificatur quod sint voluntariæ, quam quod sint involuntariæ. Hæc est secunda principalis in hac difficultate, quæ sic probatur primo: actiones factæ ex metu efficaciter eliguntur a voluntate ad vitandum malum gravius imminens, quod metus incutit; sed quod est efficaciter eligitur a voluntate ad vitandum malum gravius voluntarium est simpliciter in secundo sensu: igitur actiones factæ ex metu voluntariæ sunt simpliciter in secundo sensu. Maior est certa, ideo maior quia eligit traditionem mercium pecuniarum latroni, quæ tempore est metus navis, hic et nunc ad vitandum malum gravius, mortem nimirum sibi imminentem a latrone. Probatur minor, traditio pecuniarum latroni electa est efficaciter a principio intrinseco voluntatis cum cognitione; igitur voluntaria est simpliciter in secundo sensu licet ex metu fingatur.

Confirmatur: proiectio mercium in mare voluntaria est simpliciter, ut supra dictum est, quia est a voluntate cum cognitione efficaciter et aberrante in actu secundo adiiciendum, licet procedat a displicentia aliqua metus

ne sit iuxta cum directione; ita hoc contingit in actionibus
quae elliguntur ex metu; voluntas enim elligit efficaciter
tales actiones illa ad vitandum malum gravius, et habeat
complacentiam circa illas, a molesta et ingrata; ergo volun-
taria est eiusmodi actio, quae procedit ab affectu efficaci volun-
tatis elligentis hic et nunc immo et tradit / voluntarium.

Probatur secundo:
quod est liberum hic et nunc est voluntarium simpliciter in secundo
sensu; sed actiones factae ex metu sunt liberae hic et nunc:
ergo sunt voluntariae simpliciter in secundo sensu.
Maior evidens ex dictis, cum involuntarium includat non li-
berum, et non est. Probatur minor quia quando mihi proponitur
mors, nisi tradam civitatem, valeo libere elligere
traditionem, vel non traditionem, elligere mortem vel non elligere.
Sed quando cumque in actionibus res eiusmodi potestate, hic
sunt liberae hic et nunc: ergo actiones factae ex metu sunt
liberae hic et nunc, et consequenter voluntariae simplici-
citer in 2 sensu.

Confirmatur quando metus ver-
satur circa obiectum et sufficientem deliberationem malum dat mandatum
nobis voluntarium sufficiens ad peccatum mortale ut contin-
git in hoc sacrificante idolo quando tyrannus minitatur
mortem; sed quando cumque invenitur in actionibus volun-
tarium sufficiens ad peccatum mortale, potiori ratione
verificatur definitio, quod sint voluntariae, atque quod
sint involuntariae: ergo quando metus versatur circa obiectum,
et perfecta deliberatione ut dictum actiones factae ex metu
sunt voluntariae simpliciter. Observandum vero
quod initio tractatus diximus, nimirum, quod ut optime
voluntarium ex libero probetur non requiritur esse aliter liberum
ut aliquid sit voluntarium simpliciter.

Dico vero 3: Actiones factae ex metu plerumque sunt voluntariae simpliciter, plerumque sunt vero involuntariae simpliciter in 3 sensu. Prima pars probatur: illud est voluntarium simpliciter in 3 sensu, quod placet voluntati independenter a circunstantiis extrinsecis metus comitantibus actionem. Sed potest contingere, quod actio facta ex metu placeat voluntati independenter a circunstantiis extrinsecis metus: igitur actio facta ex metu potest esse voluntaria simpliciter in 3 sensu. Maior est certa, minor vero probatur: potest quis ex metu mortis sibi impendentis sumere haustum suavissimi liquoris alioqui sibi gratissimum independenter a circunstantia metus: igitur potest contingere, quod actio facta ex metu placeat voluntati independenter a circunstantia extrinseca metus.

Secunda pars probatur: plura obiecta sunt, quae a voluntate non amantur, nisi quatenus sunt media proportionata hic et nunc ad vitandum malum gravius imminens ex metu, quae consequenter non amarentur a voluntate, seclusa circunstantia illa extrinseca metus. Quis enim amaret proiectionem mercium in mare, nisi videret hoc esse medium proportionatum ad tuendam vitam, quam timet amittere, si retineat merces? igitur actiones factae ex metu plerumque sunt involuntariae simpliciter in 3 sensu, hoc est seclusa circunstantia extrinseca metus plerumque non placent voluntati.

Caput 3.

Explicatur involuntarium secundum quid, quod reperitur in actionibus, quae fiunt ex Metu.

Constet ex dictis ea, quae fiunt ex metu, plerumque esse involuntaria secundum quid, hoc est, fieri ab aliqua renitentia voluntatis,

efficaciter exequtioni manantis a voluntate non
dependens, quomodo id contingere possit. Primo aiunt
aliqui hunc metum causare involuntarium quandam mo
tus praecise est causa eius actionis, ita ut ea non fieret, nisi
illo metu urgente: sic projectio mercium in mare, et tra
ditio pecuniarum latroni habet admixtum involuntarium, quia
hae actiones eliguntur a voluntate praecise quia metus amitten
di vitam instat. Legat Joannes act. 30 ... secundus ...
disp. 4, art. 2.

Contra est, quia ut actus sint voluntaria
secundum omnia, requirunt quod voluntas suo actu resistat
aliqualiter exercitio illius actionis; sed potest actio eligi
efficaciter a voluntate praecise ad vitandum malum, quod a
metu manat sine resistentia aliqua ipsius voluntatis:
igitur potest actio eligi praecise propter metum urgentem, quin sit
involuntaria. Secundo quia ... contraria est doctri
na totius tractatus. Probatur minor: potest actio exequi non
apprehendi molesta, seu non ita molesta, ut nativa sit vo
luntatis ad displicentiam prorumpendi, etenim a voluntate
praecise propter metum urgentem: igitur potest actio eligi effica
citer a voluntate praecise ad vitandum malum, quod a
metu imminet sine displicentia, vel resistentia vo
luntatis.

Observandum est quod sit non deberet aliqua mo
tivum movens voluntatem ad observantiam Divinae legis, nisi
praecise declinare poenas inferni nullum interveniret pecca
tum. Ratio est quia ... nulla ratione posset intervenire peccatum
mortale, quia quod animus est involuntaria talis observatio, sed
non ... ex hoc, ... involuntaria talis observatio, quia
propter vitandum malum imminens posset eligi actio, cui voluntas
nullo modo resistat ... observantia Divinae legis

(f)

praecise ex motivo declinandi poenas inferni nullum intervenit peccatum. Confirmatur: quandocumque eligit obiectum materiale honestum ex obiecto formali motivo honesto nullum potest intervenire peccatum; sed quandocumque eligit observantiam divinae legis ex motivo declinandi poenas inferni eligit obiectum materiale honestum ex obiecto formali motivo honesto: igitur etc.

Dices, quando quis per evitandum malum imminens eligit aliquam actionem, taliter eligit ut si non adesset motivum maioris mali vitandi non eliceret actionem illam. Nam ex hac dispositione, et promptitudine animi ad non ponendum actionem non urgente metu colligitur, quod si ponat metu urgente involuntarie ponat. Ex quo sequitur quod qui observat Divinam legem ex motivo inferni declinandi, proposito, alioqui non observaturum, si infernum non immineret, peccatum omittat, quia talis dispositio et promptitudo animi non potest non esse peccatum.

Non subsistit hoc respondeo, quia bene stat motivum adaequatum hic et nunc movens ad observantiam Divinae legis esse timorem inferni et quod cessante hoc motivo voluntas determinet ad eandem observantiam ex alio motivo, nimirum ex amore virtutis; igitur non bene infert voluntas hic et nunc observat Divinam legem propter metum inferni imminentis; igitur non observaret, si poenae inferni non imminerent. Ex quo fit, quod in observatione Divinae legis ex illo timore non interveniat peccatum.

Imo licet daremus, quod ex voluntate ex timore observante Divinam legem inferatur, quod eadem voluntas non observaret timore cessante, nullum de facto peccatum interveniret. Ratio est, quia hoc sumpto voluntas de facto propter motivum inferni declinandi observat Divinam legem, quam, sub dubio non observaret, si non poneret hoc motivum,

n̄ importat, quod de facto peccet, vel quod peccaret, n̄ observatione Divinæ legis in casu, quo illud grave damnum imponeret; sed quod voluntas peccaret in illa hypothesi libere, quod de facto peccat, ut evidentissimum est.

Secundo dicunt alii, tunc metum causare involuntarium, quando quis habet hanc volitionem, n̄ faceret hoc, nisi urgeret metus, qui per actualem habet, qui jacit merces in mare. Sed contra est, quia quamvis n̄ detur actualiter involuntate volitio illa, potest stare, quod actio facta ex metu sit involuntaria simpliciter quid. Ergo frustra recurrit ad explicandum involuntarium hoc ad volitionem illam conditionatam. Antecedens probatur: nolle aliquem sub hypothesi, qui deprecenti n̄ dat, n̄ præstat, quod actio sit involuntaria in hypothesi, qui de facto dat, sed ad summum, quod esset involuntaria, si daret in illa hypothesi. Sed experientia ipsa videmus actionem factam ex metu plerumque esse involuntariam simpliciter quid in præcenti hypothesi. Ergo quamvis n̄ detur actualiter involuntate volitio illa circa aliquam hypothesim, potest stare, quod actio facta ex metu sit involuntaria simpliciter quid.

3° dicunt alii, quando malum, quod timetur, est per se conjunctum cum omissione actionis, ad quam metus impellit, tunc n̄ causat involuntarium ex metu mali illius, v. g. quia malum inferni est per se conjunctum cum omissione observantiæ mandatorum, n̄ potest inferni metus causare observantiæ mandatorum involuntarium. Quando vero malum, quod timetur, n̄ est per se conjunctum cum omissione actionis, ad quam metus impellit, tunc metus illius mali facit involuntarium, poeni

tione eius actioni. V.g. quia omissio prosecutionis mercium non est coniuncta cum amissione vitae, sed solum per accidens, quia metus amittendi vitam causat involuntariam prosecutionem mercium.

Respondeo secundo dicendum, quod sicut existente metu amittendi vitam potest quis proicere merces ex eo metu, resistente voluntate talis prosecutionis propter incommoditatem quam dant divitias multo sudore comparatas, ita potest quis observare divinam legem resistente voluntate talis observationis propter incommoditatem, quam secum affert privatio corporalium deliciarum: cum ergo involuntarium solum quid sit pensandum ex praedicta resistentia voluntatis, sequitur, quod actiones factae propter metum possunt esse involuntariae solum quidem, et omissio illarum habeat extrinsece vel intrinsece connexionem cum malo, quod timet.

Caput 4.

Melior explicatio huius involuntarii.

Metus potest cogere ad admittendum aliquando obiecta nobis ingrata, quae displicentiam voluntatis important, ut metus mortis cogit mercatorem abiiciendas merces, quarum prosecutio valde dura, et ingrata, multum quae displicens mercatori est, qui largo sudore vel merces comparavit, cogit voluntatem etiam ad amplectendum obiecta contrariam adversam displicentiam voluntatis, sed potius inutili magna voluptate, vel sine ulla difficultate sentit voluntas, ut si homo metu mortis sumeret haustum dulcissimi liquoris, aliudque sibi gratissimum.

Hoc supposito facilis est explicatio huius involuntarii. Dico ergo primo. Quando voluntas ex vi metus amplectitur illa obiecta dura, molesta, et ingrata, ad quae sequitur displicentia voluntatis

voluntati, tunc causat involuntarium aliquid. ... Ita desumitur ex iam dictis: tunc datur involuntarium aliquid, quando concurrunt in voluntate duo pugnantes affectus, quorum unus est contra resistentiam alterius; sed in praecedenti casu concurrunt in voluntate duo pugnantes affectus quorum unus est contra resistentiam alterius: igitur in praecedenti casu datur involuntarium aliquid. Maior, et coa sunt evidentes; probatur minor: in voluntate concurrunt displicentia illa potentiae qua ratione cuius voluntas recusabat illius obiecti positionem, et affectus efficax ponendi illud, qui, ut dictum est, contra resistentiam displicentiae illius positionis; concurrunt ergo duo affectus, quorum unus est contra resistentiam alterius.

Dico 2°: quando voluntas amplectitur ex metu obiecta secundi generis, nullum causatur involuntarium. Ratio est, quia, ut facilius, tunc non causat involuntarium, quando non concurrunt in voluntate duo illi affectus repugnantes; sed in praecedenti casu non concurrunt in voluntate duo illi affectus repugnantes: igitur in praecedenti casu nullum causatur involuntarium. Confirmatur: non potest involuntarium causari per id, quod potius auget voluntarium addendo novum motivum et attrahens ad obiectum, ad quod maximopere voluntas propendebat. Sed quando metus mortis cogit ad haustum suavissimi illius liquoris, ad quem maximopere voluntas propendebat, auget voluntarium per appositionem novi motivi attrahentis ad obiectum illud voluntati gratissimum: igitur etc.

Hic potest moveri aliqua quaestio de nomine, an sit metus dicendus causa huius involuntarii, quia si res bene consideretur, metus solum est causa motivi illius obiecti, quod sic, et nunc utile iudicat; quod

Autem illud sit appetitui contrarium, non provenit a metu, sed a sola positiva resistentia voluntatis. Ex his ergo bene intelligitur quomodo metus causet involuntarium. Non metus causare amoris illius obiecti, quod dicitur, et nunc denegat involuntarium, resistentia illa positiva voluntatis. Et ut dicendus hic et nunc involuntarius requirat tanquam substratum huius denegationis aliquam causam extrinsecam illius quae est contra et affectus contrariae, neque aliud interius admitimus, quando timor metus causare involuntarium.

Ex dictis colligitur, an quando observantia Divinae legis sit, vel non sit involuntaria. In voluntaria erit quando coniungitur cum displicentia, vel resistentia positiva voluntatis. Observandum est id, quod in tractatu de peccatis diximus, saepius ignotatum habeo, nimirum non posse hanc voluntatem conditionatam concipi: si non esset peccatum, si non esset infernus, ego peccarem, quae hanc complacentiam liberam ad obiectum rationis dictionis, et consequenter in hac voluntate conditionata peccatum importat. Magni accepto etiam extimere infernum peccatum omne detestatur, non potest habere locum, et similes voluntates conditionales.

Cum hoc tamen stat posse complacentiam, vel displicentiam simplicem voluntatis prescindere ratione status, convenientias incommoditatis, et laboris, an honorem prohibitionis, et malitiae. Nam in his complacentiis, vel displicentiis nullum reperiri peccatum, ideo sufficientia fuit a nobis probatum. Quam doctrinam defendit Pater Vasquez, disputatione 29, Pater Mecão, disputatione 3, puncto 8, numero 8 et Pater Silva de Herrera de actibus humanis, disputatione 4, sectione 4, numero 35, et alii, qui ab ipso referuntur.

Quando ergo observantia Divinae legis coniungitur cum displicentia quadam voluntatis

refugientis eiusmodi observationem propter difficulta
tem, et asperitatem, quam secum importat eiusmodi obser
vatio, cum qua sine peccato potest iungi, ut diximus,
tum erit voluntaria secundum quid Divinae legis obser
vatio, quando vero Divinae legis observantia cum nullo
eiusmodi affectu voluntatis iungitur, quia voluntas po
test non sentire difficultatem, et asperitatem aliquam
in Divinae legis observantia, tunc non est involunta
ria, neque secundum quid talis observatio mandatorum.
Quapropter facile, et sine recursu ad alios diversi modi di
fficiles, et obscuros potest explicari involuntarium secundum quid,
quod plerumque reperitur in actionibus factis ex metu.

Caput 5.

Ponitur primum Argumentum, et Diluitur.

Ponemus argumenta aliqua, quae praebebunt occasionem uberius
enucleandi doctrinam Divi Thomae traditam, et uires a difficultate
magis resoluendas. Primum ergo argumentum in hoc capite di
luendum sic proponitur. Metus diminuit libertatem insuffi
cienter ad peccatum mortale: igitur cum metu stat perfectum volun
tarium sufficiens ad peccatum mortale, et consequenter non veri
ficatur potiori titulo de actionibus factis ex metu, quod sint
voluntariae, quam quod sint involuntariae. Confirmatur.
Plures leges non obligant instante metu mortis. Secundo
Nulla vera ratio potest assignari, nisi quod
metus non relinquat involuntatem voluntarium simpli
citer: igitur actiones factae ex metu nullo modo sunt
voluntariae simpliciter.

Ante solutionem noto, quod
in superioribus notatum est, nimirum voluntarium posse
sine libero invenire, unde licet metus omnino tolleret
libertatem in actione posita non tolleret, quod actio illa

...ter voluntaria. Sed ... praecedenti probavimus volun-
tarium esse simpliciter illud ... quod habet libertatem
sufficientem ad peccatum mortale, ut diximus dicendo contra
illud argumentum non esse voluntarium, sed liberum simpliciter
actionem illam. Respondeo ergo ad ... quando metus ... libertatem
sufficientem ad mortale ... ... quae afferunt
metum mali gravis ... ... : aliquando vero ...
non contingere, sed relinquere plenum et perfectum deliberationem ...

Quando metus taliter perturbat ... ut non
relinquat plenum et perfectum iudicium deliberationis, tunc
non relinquit plenam et perfectam libertatem, et consequenter neque
voluntarium sufficiens ad peccatum mortale: quando
vero metus talem deliberationem relinquit, dat plenam et perfectam
libertatem, et consequenter voluntarium sufficiens ad peccandum
mortaliter. ... in metu plerumque, et communiter ... cum
plenum deliberationem relinquit, ... dicimus actiones
factas ex metu habere voluntarium liberum, quod sufficit
ad peccatum mortale, et consequenter actiones illas esse
voluntaria simpliciter in 3 sensu.

Verum quia ... plures leges non obligare ... ...
... in ... ... dispensari, ...
... in non obligando ... quae concedit argumentum; metus
... ut diximus communiter relinquit libertatem sufficientem
ad observandam perfectam legem, quare tota ratio est, quia
legislator non potuit, vel noluit obligare, et potest,
... tanto ... modo, vel ... ... ratio evidens
... ... intrinsece mala sunt, ... menda-
cio ... Dei, et similibus, nunquam metus dat licentiam ...
... intrinsece illorum ... et consequenter metus

Relinquit Voluntarium sufficiens ad secundum mor talitercon- ius hoc nale.

Discurramque breviter per varias leges aliasque conditiones, ut opportunitas se se offert, ut nostri auditores his nostris moralibus imbuantur. Primo, praeceptum legis humanae potest obligare cum periculo vitae, incurrendo quae afferet certum hoc exemplum: si dux praeciperet militi ex debito agenti ut stationem suam teneat in bello, neque propter timorem mortis igitur ab hostibus imminentis potest stationem suam deserere.

Potest etiam afferri exemplum regulae Carthusianorum quae continet probabilissimam eorum qui dicunt Carthusianos etiam in articulo mortis debere a comedendis carnibus abstinere. — Quando vero humana lex non obligat, urgente periculo amittendi vitam (incurrendo quae possent varios casus afferre) nempe quando non debet instantem fieri mortis voluntarium sufficiens ad defectum, et liberam observationem legum, sed ex aliis capitibus.

In legibus Divinis positivis dicendum est potuisse quidem legislatorem Deum Dominum, qui est author vitae et mortis, obligare cum vitae periculo, noluisset tamen obligare cum tanto rigore. Unde si praeceptum sumendi Eucharistiam sit Divinum positivum, si prudenter timeret quis hostiam sceleratam accipiendam esse veneno infectum, non peccaret tunc non accipiendo Eucharistiam, quia praeceptum illud non obligat in his circumstantiis.

Si tyrannus praeciperet carnes comedere in die sabbato in vanginonis Christiani contemptum, quam timidis morte minaret non licere eas comedere, quia comedere carnes in hac circumstantia

non potest ratione aliqua honestari. Hoc tamen com-
ditio est in precepto religionis, et externus confitendi fidem. Rur
sus preceptum Divinum positivum de integritate fratris, et ma-
teriae confessionis aliquando omittitur, quando propter grave periculum
imminens homo excusetur ab integritate fratris confessionis.
Si enim Episcopus preciperet parocho, ut tempore pestis non dis-
cederet ab administratione sacramentorum, teneretur paro-
chus obedire precepto sui Episcopi, etiam urgente metu
mortis.

Deinde obligatio natur. aliquando talis est,
ut non semper obliget, v. g. obligatio non occidendi non obligat
in casu defensionis nature, obligatio servandi secretum
sibi commissum non urget, quando prudenter timetur damnatio
contra rempublicam: aliquando vero obligat etiam instante
quocumque metu, talis est prohibitio mendacii, fornicatio-
nis, non revelandi crimen cuius notitia ex confessione sa-
cramentali habetur.

Ex quibus omnibus breviter insinuatis dan-
dum est solido aliquando dari, etiam urgente metu oppor-
tunitatem ad observantiam legum, et preceptorum, et conse-
quenter metum non tollere ab actionibus voluntarietatem et
libertatem simpliciter: aliquando vero non dari instante
metu opportunitatem ad observantiam legum, et preceptorum,
non quia talis metus causet simpliciter involuntarias actio-
nes ex illo factas, sed quia leges, et precepta cessant instan-
te metu, et periculo vite, vel quia non datur in legislatore
potestas ad comprehendendum hunc casum, vel quia noluit
comprehendere, vel quia minor obligatio cessat concurrente
maiori bono. Videatur Pater Suarez, lib. 3 de legi-
bus, cap. 30, et Pater Bas. in primam secunde tomo
secundo, disp. 161.

Dubit. 6

Secundum Argumentum proponitur et dissolvitur.

Secundum argumentum sic efformatur: contractus ex metu facti non sunt valid. ex defectu libertatis: atqui metus relinquit rationem voluntarii, saltem liberi. Consequentia est evidens; minor vero, quia si metus non tolleret rationem voluntarii liberi, non requireret libertatem sufficientem ad obligandum. Antecedens probatur: iste in contractu matrimonii et aliis similibus, qui illaturi invalidi censentur, quod stant metu cadente in virum constantem.

Resp. ad argumentum negando antecedens, si loquamur de iure naturae. Pro cuius intelligentia sciendum est triplicem inveniri sententiam circa valorem contractus ex metu facti. Prima docet, contractum illum esse irritum, quando metus iniuste incussus ad trahendum ad extorquendum consensum. Hanc defendit Sotus, libro 8 de iustitia, quaestione 1, articulo 7. Pater Molina tomo secundo, disputatione 326, et alii, quos affert et sequitur Pater Rebellus, parte 2, libro 8, quaestione 5, numero 15.

Secunda sententia dicit et docet contractus onerosos validos esse de iure naturae, gratuitos vero esse irritos et invalidos. Ita docent, quoad contractus gratuitos, assertores primae sententiae, quoad contractus onerosos Doctores plures, quos affert et sequitur Basilius Ponce, libro 4 de matrimonio, capite 6, numero 4. Tertia sententia defendit utrumque contractum tam onerosum, quam gratuitum esse validum de iure naturae. Ita communiter theologi et canonistae, quos affert et sequitur Pater Thomas Sanches, libro 4 de matrimonio, disputatione 14. Cardinalis de Lugo, tomo secundo de iustitia et iure, disputatione 22, sectione 7.

Suppositis his, nihil non certius

Quia cum breviter probat p. metus ab intrinseco quemiens non irritat, neque annullat contractum de quo Doctores nobis in presenti adversus, &c. Si, cum morbo gravi correptus, alicui le remedium largam dedisti, ut te a periculo liberares, donatio valida est, et irrevocabilis: igitur metus ab intrinseco incussus facit similiter donationem validam, et irrevocabilem. Consequentia probatur, quia si metus tolleret libertatem sufficientem ad contrahendum, aequaliter tolleret metus ab intrinseco, et ab extrinseco incussus, quare cum unus non tollit, neque alter tollere debet. Si semel ergo concedas metum relinquere sufficientem libertatem ad contrahendum, aequaliter debes dicere currere de contractibus gratuitis, et onerosis.

Probatur secundo: quoniam metus non incussus gratia extorquendi votum, sive metus proveniat ab intrinseco, sive ab extrinseco non irritat votum emissum, ut tanquam certum supponit Pater Thomas Sanchez libro 4 in decalogum, capite 5, numero 4: igitur quando metus non est incussus gratia extorquendi contractum, hic validus erit. Consequentia probatur, quia non minus requiritur libertas ad vovendum, quam ad contrahendum, unde si stante metu illo sufficiens datur libertas ad vovendum, stante similiter metu dabitur sufficiens libertas ad contrahendum.

Dices secundo argumentum probare metum non incussum gratia extorquendi votum non irretare votum, et consequenter metum non incussum gratia extorquendi contractum non irritare contractum; non vero probare universaliter de omni voto, et contractu, quia quando metus incutitur ad extorquendum votum, irritat votum ut communissimum est inter Doctores, et consequenter metus incussus ad extorquendum contractum similiter irritabit valorem contractus. Unde saltem quando metus gravis incutitur ad celebrandum contractum non relinquit

Voluntarium sufficiens ad votum illud.

Sed dicendum est primo, quod metus potest removere voluntarium sufficiens ad dispensandum, quod in praesenti intendimus, saltem quando non incutitur ad extorquendam celebrationem contractus, sicut metus relinquit voluntarium sufficiens ad vovendum, saltem quando non incutitur ad votum extorquendum. Contra est secundo, quod aliud est, quod votum emissum ex metu injusto ad illud extorquendum sit irritum ex iure naturae, aliud vero, quod sit irritum iure ecclesiastico. Fatemur cum veriori sententia, quod quando metus injuste incutitur ad extorquendum votum sit irritum iure ecclesiastico, non vero iure naturali, hoc est stando in iure naturae, reperitur interveniente et obstante voluntarium liberum sufficiens ad valorem voti, et contractus, itaque propter aliquas iustissimas causas irritaverit ecclesia eiusmodi vota, atque contractus.

Ratio a priori iam insinuata est, quod ubi datur libertas sufficiens ad peccandum mortaliter, datur etiam voluntarium sufficiens ad vovendum, et dispensandum, quod non minus petit ad unum, quam ad aliud. Sed etiam instante metu, sive iusto sive iniusto, datur libertas moralis sufficiens ad peccandum mortaliter, quod unde ex capite praecedenti constat: igitur etiam instante quovis metu, sive iusto sive iniusto, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco, datur sufficiens libertas ad vovendum, et dispensandum. Quod dicit aliquando contingat contractus aliquos irritos esse, et invalidos, hoc est intelligendum attento iure positivo, non autem attento iure naturali.

Ex quibus huiusmodi dictis infertur, quam bene negandum sit antecedens argumenti initio capitis positi, quod etiam stante metu cadente in virum

constante dat voluntarium liberum sufficiens ad contrahendum et consequenter contractus non sunt invalidi saltem iure naturae propter defectum libertatis. Ad probationem negamus matrimonium Antonij ex metu gravi factum foret invalidum ex defectu libertatis, alioqui matrimonium ex metu mortis cum concubina celebratum esset invalidum, quoniam quidem timor tollit voluntarium liberum, equaliter tolleret, sive esset ab intrinseco, sive ab extrinseco incussus.

Caput 7.

An Contractus ex metu cadente in virum constantem celebrati sint aliquo iure positivo irriti, et invalidi?

Facile constat ex doctrina capitis praecedentis nil dari attento iure naturae, sive, ut clarius loquar, attentis principijs intrinsecis, quod faciat eiusmodi contractus invalidos, quia substantia contractus consistit in consensu libero voluntatis; sed licet urgeat metus gravis dat[ur] consensus liber voluntatis: ergo licet urgeat metus gravis, sive cadens in virum constantem datur quod requiritur ad substantiam contractus. Videndum inveritat, an iure aliquo positivo irriti sint, et invalidi huiusmodi contractus lex metu gravi celebrati.

Prima sententia docet esse irritos, et invalidos. Ita inter alios Pater Molina, loco supra citato. Secunda sententia idem docet de contractibus, et promissionibus gratuitis. Ita plurimi alij relati a Basilio Ponce ibi citato. Tertia sententia, quae veriorem, asserit contractus, metu cadente in virum constantem celebratos non esse irritos, sed irritandos ad nutum metum passi,

exceptis aliquibus, qui de iure positivo sunt irriti et invalidi. Ita mentem ex pluribus aliis Pater Thomas Sanchez, et Cardinalis de Lugo, locis iam citatis.

Fundamentum prioris partis est, quod ubi datur libertas, et consensus sufficiens ad obligandum, si aliunde non deest aliquid iure positivo exigitur ad valorem contractus: Ergo datur contractus in esse validus, quando concurrunt hae circumstantiae metus.

Minor nota, quoad secundam partem in toto discursu auctoris probandum, quod iuris positivi extat, qui possunt afferri ad probandam utilitatem horum contractuum qui fiunt ex metu cadente in virum constantem solum probant hos contractus esse rescindibiles, sicut, qui metum passus est, rescindere velit, non autem non esse validos, dum non rescinduntur. Videantur Sanchez supra citati et Cardinalis de Lugo: neque enim tempus mihi est exhibere eorum rationes intendere vacet.

Secundo probatur ex sententia communi, et vera asserenti, quod quando dolus dedit causam contractui (suppono dolum intrinsecum circa substantiam rei, sed solum circa circumstantias illius) non est invalidus contractus absolute et simpliciter ex iure aliquo positivo: ergo et metus dederit causam contractui non est invalidus absolute et simpliciter, ex iure positivo. Antecedens probatur primo: matrimonium contrahitur ex dolo quo aliquis simulavit se contrahere cum virgine nobili, et opulenta non obstante hac iniuria non versanti circa substantiam, sed circa circumstantias validum est.

Secundo a paritate: cum Episcopus per dolum dantes motivum ordinandi absolute tamen circa substantiam ordinis aliquis in praedicto

vere consentit, et valide ordinatur, si fuerit deceptus circa idoneitatem, vel beneficium, sine quo nullo modo consentiret ordinari. — 3. si quis dolose tibi persuadeat, Petrum esse tuum inimicum, ex qua deceptione illum occidis, homicidium illud est voluntarium inducens irregularitatem homicidii, licet consensus per dolum fuerit extortus. Igitur quando dolus dat causam contractui, dummodo non versetur circa substantiam, non est invaliditas contractus ex iure aliquo positivo; quapropter idem de metu dicendum, quia metus et dolus aequiparantur in iure, cum aliunde diversitas non habeatur.

Hoc argumentum ex paritate doli desumptum placere non potest Patri Thomae Sanchez existimanti, quod quando dolus dedit causam contractui, si homo aliàs contracturus non esset, contractus est irritus, et invalidus, licet quando metus dat causam contractui, non eo ipso contractus est irritus et invalidus. Multis probat hanc sententiam hic Doctor, assignatque disparitatem inter dolum, et metum.

Disparitas, inquit, est, nam contrahens ex metu non errat in causa consensus, quandoquidem de illa optime novit, quapropter validus est contractus ex metu celebratus: ille vero qui consensit per errorem lucri errat in causa consensus: unde consentit sub illa quasi conditione, sine vero est illud, propterquod inducitur ad contrahendum, quod cum vere non sit, quando datur dolus, facit deficere consensum, quando dolus intervenit.

Cum in praesenti nos causam intendamus contractum ex metu factum non eo ipso esse irritum, et invalidum, parum intererat, quod doctrina Patris Thomae Sanchez circa dolum contineret veritatem. Suffi-

Ultimo tandem ex doctrina nostra probatur ex eo, quod ita
metus det, ex attento iure naturali, omnia positiva
quae requirit ad substantiam contractus.

Inde si nobis placeat
doctrina huius doctoris asserentis contractum ex dolo factum
esse irritum, et invalidum, quia deficit cognitio sufficiens
ad voluntarium simpliciter non debet probare contractum
ex metu factum esse voluntarium, et validum simpliciter,
quia contractus ex dolo factus est voluntarius, et validus
simpliciter, sed recurrere debet ad rationem a priori iam
datam, quod nimirum nihil quod constituit contractum in esse
validum deficiat contractui ex metu facto.

Quare in doctri
na Patris Sanchez non est universaliter vera, quia licet qui
ex dolo contrahit, erret in causa, sive in motivo contrahen
di non errat tamen in substantia consensus, quando animo
[illegible] libere vult in contractum consentire, sive ex hoc sive
ex illo motivo, quod omnino extrinsecum est substantiae ipsius
contractus, ut videmus in matrimonio, in quo si do
lus dederit causam contractui, quando quis existimat fe
minam, cum qua vult matrimonium contrahere esse nobilem et
consentit cum illa quae non est, non facit contractum irri
tum, imo neque irritandum.

Forte opponet contra primum
dicta regula illa generalis communiter tradita, quod scilicet
obligatio cesset, quando id advenit quod si a principio
fuisset consensum impediret. Hanc contra hanc regulam
[illegible] opponere eum Sanchez libro 4 in decalogum,
ex quo licet colligitur contraria doctrina, quam diu [illegible]
mus. Dico ergo regulam illam esse intelligendam de pro
missionibus, largitionibus, et donationibus gratuitis.

Ratio a priori est, quia addonatio sit de strictis
honerosis inclusa in gratuitis donationibus quae
sponte, et liberaliter fiunt, ita donans, vel pro-
mittens potest sine praejudicio donatarii apponere ta-
cite, vel expresse limitationem et conditionem, qualis
fuerit, quare solum videtur se obligare quando moti-
vum, vel causa finalis, propter quam inductus fuit addo-
nandum revera est, qualiter existimavit.

Ex qua doctri-
na plura resolvit Pater Thomas Sanchez in decalogo,
libro 4, cap. 2 de valore voti, et iuramenti docens in
prima conclusione, quod causa finali voti cessante ce-
ssat eius obligatio, quae ex tacita voventis voluntate extinguitur,
qui non intendit se obligare nisi dependenter ab illa
causa: docens deinde in secunda conclusione votum, et iu-
ramentum non valiturum, si a principio erravit vovens, vel iurans
in causa finali voti, vel iuramenti.

Ex eadem etiam doctri-
na privilegia, dispensationes, et alias gratias
illicite, et invalide censentur, si causa impulsiva, et
finalis, sine qua non concederentur, sit falsa, quia concedens
non aliter concedere videtur, nisi stante veritate causae,
quae movet ad concedendum. Haec dicta pro doctrina impraesen-
ti sufficiant, quia iterum de illo redibit sermo, si
opportunum fuerit. Solum meum fuit animus breviter
attingere ista, quae conducere videbantur ad obten-
dendam claritatem tractationis, et [illegible], quae clemen-
pauxillum.

Caput 8.

Altera Conclusionis pars, et senior doctrinae nostrae declaratio.

Dicimus contractum illum cuius mens gravi factum non esse ex parte eius, et invalidum, quae adhuc sub illo metu manet voluntarium cum sufficienter sufficiens ad contrahendum, et revera metum imponens manet obligatus, non quidem ex alio capite, nisi ex vigore contractus. Asserimus modo, quod quamvis ille contractus sit firmus ex parte metum incutientis, ex altera vero parte illius, videlicet, qui metum passus infirmus est, quatenus obligatio, quam metum patiens sibi imponit, potest abrogari, cessante metu auferri, si voluerit.

Ratio est, quia metum incutiens ab intrinseco causans tenetur eius animo metum auferre, ut illum, cui metum incussit, reddat invicem suum et liberum, sicut erat antequam contraheret. Quo facto si ille, qui metum fuit passus, voluerit perstare in contractu, metum imponens manebit obligatus ex vi contractus; si vero noluerit, et ius habet rescindendi contractum. Quare ex vi contractus manet quidem metum patiens obligatus per se, et immediate ad servandum contractum, quamdiu non solvitur. Habet ius addito dissolvendi, quatenus potest obligare metum imponentem ad dissolutionem illius.

Unde est quod ex parte metum imponentis contractus est firmus, et irrevocabilis; ex parte vero patientis est infirmus, et revocabilis, quia ultimus nullus ex parte metum imponentis potest stare in dissolutione contractus, bene tamen ex parte metum patientis, quatenus ex ablatione metus in sua libertate restitutus potest obligare metum imponentem ad tollendam obligationem. Ex qua doctrina facile explicantur sequentes textus, qui habere videntur ex eiusmodi contrac

Contractus nullius obligationis sunt, quando videmus [illegible] [illegible], et revocabilis saltem ex parte alterius nulla, et irrita non incongrue potest appellari.

Ex dictis colligitur 1° metum ab intrinseco provenientem non irritare contractum, neque facere illum rescindibilem, quia tunc nulla potest iniuria intervenire. Secundo quando metus iuste fuit incussus ab extrinseco saltem alii contractus praeter matrimonium, et professionem religiosam sunt omnino validi nec rescindi possunt, quia tota rescindibilitas contractus provenit ex iniuria metum inferentis, qui ius inferendi non dat, nec eius metum patiens, habeat ius ad rescindendum contractum si voluerit.

Colligitur 3° etiam matrimonium ex metu iusto factum non esse irritum, neque irritandum. Probatur, quia alii contractus ex metu iusto celebrati non fundant rescindibilitatem: igitur neque matrimonium, quia neque de iure naturae, neque de iure positivo invenitur exceptio matrimonii quoad metum iustum illarum. Confirmatur. Quando quis dedit iustam accusandi causam, non tam metus oritur ab extrinseco, quam ab intrinseco, ex ipsius nimirum delicti commissi; sed quandocumque metus oritur ab intrinseco, non irritat, neque irritandum est matrimonium: igitur etc.

Unde si quis dicat mulieri deprehensae in adulterio te accusabo, nisi contrahas matrimonium, et ille revera contrahendum praestet in matrimonium, validum omnino est matrimonium illud. Sed plures iuris peritos huic nostrae sententiae refragari, audiendi tamen non sunt. Colligitur 4° idem de professione religiosa iudicandum propter rationem datam: quia sicut metus ab intrinseco non illam irritat, neque etiam metus iustus illam irri-

Irrita sit, quando nimirum huiusmodi metus non tam oritur ab extrinseco, quam ab intrinseco. Unde potest dari aliquis casus, in quo quis possit iuste compelli ad professionem religiosam emittendam.

Diximus denique excipiendos esse contractus aliquos, qui de iure positivo sunt omnino irriti, et invalidi, quando fiunt ex metu cadente in virum constantem, qui breviter percurrendi sunt. Primus est contractus matrimonii, etiamsi iuramentum accedat. Hoc non est intelligendum solum, quando metus provenit ab intrinseco. Similiter non est intelligendum quando huiusmodi metus est iustus, et provenit ab extrinseco, si non sit incussus ad finem extorquendi matrimonium. Denique non est intelligendum, quando metus est iustus ab extrinseco incussus, et inferatur ad finem extorquendi matrimonium. Quapropter hoc est intelligendum, quando metus ab extrinseco iniuste incutitur, et non inducitur directe ad obtinendum consensum matrimonii. Ita probabilior sententia, quam defendit Cardinalis de Lugo, disp. 22 sectione 7, n° 177.

Secundus est sponsalium contractus, qui sequuntur naturam matrimonii. Circa hoc in duplex extreme opposita sententia versatur. Prima asserit sponsalia ex metu gravi nullo iure esse irrita, et invalida, quia iura expresse loquuntur de matrimonio, et sponsalia non semper sequuntur naturam matrimonii, quandoquidem sponsalia etiam valida multis de causis rescindi possunt, quod non habet matrimonium. Hanc sententiam satis probabilem indicat Pater Thomas Sanchez, libro 4 de Matrimonio, disp. 19. Contrariam tamen sententiam probabiliorem iudico cum eodem Sanchez, quam colligit ex cap. ex litteris

Numero 5, et 6.

Tertius est Professio religiosa. Hoc non est intelligendum, quoties metus iniustus non est incussus gratia extorquendi professionem, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco proveniat. In hoc enim casu professio valida est, neque intelligendum est, quando metus est iuste incussus, etiam ad extorquendam professionem, quia similiter professio valida est. Quapropter est intelligendum, quando metus ab extrinseco incutitur iniuste ad extorquendum consensum, vel quando iniuste ab extrinseco incutitur, licet non incutiatur directe ad extorquendum consensum. Ita expresse Cardinalis de Lugo, loco supra citato.

Quartus est. Quodcumque votum, sive solemne, sive simplex, est intelligendum cum limitationibus, quas sectione praecedenti attulimus de professione religiosa. De voto solemni nulla potest esse difficultas. De voto simplici dubium non debet esse, quia licet inveniatur dispositio clara iuris votum simplex irritans, communiter tamen Doctores prolato consentiente extendunt irritationem de voto solemni ad votum simplex. Ita refert cum innumeris Doctoribus Pater Thomas Sanchez, libro 4 in Decalogum, cap. 3, numero 12.

Quintus est. Contractus dotis promissae, vel solutae, qui in hoc sequitur naturam matrimonii, cui accessorius est. Sexto excipitur promissio, vel traditio ex metu ex verbis excessus. Septimo Authoritas tutoris per metum extorta. Alii contractus dantur de quibus dubitatur inter Doctores, et sententiae hinc et inde probabiles versantur, an sint irriti, vel irritandi, quos libenter omitto, quia non potest hoc in illis materia tam brevibus terminis carcerari, pro quo si placuerit, videndus est Cardinalis de Lugo, loco citato.

Disputatio Septima

De concupiscentia in ordine ad voluntarium et involuntarium.

Postquam de metu loqui cum recta doctrinae methodus expostulat, ut de concupiscentia agamus, separando illam in ordine ad voluntarium, et involuntarium actionum, quas elicimus. Cui ordine enim ab aliis Scriptoribus in hoc tractatu non invenitur. Nunc autem tempus fuit aliorum res agendi dictari.

Caput Primum

Stabiliuntur aliqua, et ratio dubitandi proponitur.

Primo stabiliendum venit concupiscentiam hic non accipi pro amore illo spirituali elicito a voluntate, quo bonum aliquod amat, qui commode amantis vocatur, distinguitur ab amore amicitiae, qui fertur ad amandum amico bonum, quia bonum illius est. Accipitur ergo pro actu appetitus sensitivi, sive inclinatione partis sensitivae movente voluntatem ad proprios actus de illud Divi Pauli ad Romanos septimo. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae.

Secundo stabiliendum est posse operationes aliquas ex concupiscentia factas esse aliquando ratione in voluntarias negative, hoc est, non voluntarias, ita ut ratio huius non voluntarii dicatur concupiscentia ipsa. Ratio est, quia vehementia concupiscentiae inclinantis, quae vim aliquam ei facit, potest esse tanta, ut non curet, vel discernat, tantum animi motus, quominus attendat ad omnes circumstantias, quae induit actio concupita, sed operatio sic non considerata est in voluntaria negative, hoc est, non voluntaria: igitur actio ex concupiscentia facta potest

Potest esse involuntaria negative, hoc est, non voluntaria, ita ut radix huius non voluntarii sit concupiscentia ipsa. Minor probatur in motibus primis tendentibus ad vindictam ex concupiscentia excitatis, quos exiguus et minutissimus motus deliberationis praecedit.

3 stabiliendum est, quod quando concupiscentia causat involuntarium non causat illum actum, quem voluntas resistit exercitio illarum actionum, sed potius causat illum actum qui est concupiscentiae resistentia actualis voluntatis, sicut supra disputatione, capitulo 4 diximus, quod quando metus causat involuntarium non causat actum illum, quem voluntas displicet, et resistit exercitio actionum, sed potius actum illum qui est displicentia, et resistentia voluntatis. Quamvis in ratione involuntarii eo actus, qui fit ex metu, quam qui ex concupiscentia oritur, sit illa displicentia, et resistentia voluntatis, quam fit, ut supra iam notavimus.

4 stabiliendum est concupiscentiam dividi in antecedentem, consequentem, et comitantem. Concupiscentia antecedens est, quae praevenit actum voluntatis, et est illius causa: sic appetitus ad vindictam provocans est causa actus, quo voluntas elligat vindictam. Concupiscentia consequens est, quae subsequitur actum voluntatis, et est illius effectus, quia motus praecessionis ardentes, et intensae voluntatis redundat in appetitum sensitivum: Non enim potest voluntas ardenter, et intense moveri, quin moveat appetitus sensitivus eo idem obiectum, ut dixit Divus Thomas, quaestione 77, articulo 7.

Concupiscentia comitans est, quae neque est causa, neque effectus actus voluntatis, sed

pure maliter, et accidens, debet respuitur.
Plures sunt, a quibus Pater Salas referent hanc concupicentiæ pure comitatem. Ratio, qua moventur est, quia quotiescumque datur principium extrinsece potens influere in actum, quod sit naturale, et aliunde non impeditum, debet influere in actum, in quantum influere potest; sed illa concupicentia existit in appetitu sensitivo, et est principium naturale potens influere in actum voluntatis, et aliunde non est impeditum: igitur revera influit in actum voluntatis, et consequenter non est concupicentia pure comitans. Non est locus inpræsentiarum latius extendendi veritatem huius discursus, nec existentiam huius concupicentiæ definire volo.
Hoc stabilito dubitare est, quomodo concupicentia possit in voluntarium causare, quod sit facile intelligatur in actionibus, quæ fiunt ex metu, non tam facile quidem in actionibus ex concupicentia factis. Metus enim quando causat involuntarium, cogit ad amplectendum obiectum aliquod, quod non apparet secundum se bonum, sed præcise quatenus in his circumstantiis, utile iudicatur ad vitandum maius malum. Unde facile intelligitur, quomodo obiectum consequutionis efficacis voluntatis sit obiectum displicentiæ eiusdem, quia displicentia terminatur ad obiectum illud secundum se sub qua consideratione non habet amabilitatem; consequutio vero efficax voluntatis fertur ad obiectum illud, sicut circa vestitum circumstantia illa utilitatis ad vitandum malum gravius imminens.
Concupicentia autem inclinat ad obiectum, quod sub nulla ratione mali proponitur, neque quatenus est obiectum concupicentiæ, neque quatenus est obiectum voluntatis, ut contingit in fornicatione ex con-

ex concupiscentia orta. Unde non bene intelligitur quomodo ex concupiscentia contingit involuntarium causari, bene in ex metu, quandoquidem metus, ut in diximus, affert cognitionem convenientis, et disconvenientis, concupiscentia vero eiusmodi cognitionem non importat. Ex quo nascitur, quod ea, quae ex concupiscentia fiunt delectabilius, et sine molestia fiant. Non autem, quae fiunt ex metu.

Caput 2

Quomodo Concupiscentia Causet Involuntarium.

Certum est concupiscentiam consequentem non causare voluntatis actum, respectu cuius consequens est, quia illud, quod causat voluntatis actum est antecedens respectu illius; sed concupiscentia consequens non est antecedens respectu actus, quem subsequitur: igitur concupiscentia consequens non causat voluntatis actum, quem subsequitur. Consulto dixi, concupiscentiam consequentem non causare voluntatis actum respectu cuius est consequens, quia bene potest concupiscentia esse consequens respectu unius, et antecedens alterius; quare licet non possit causare actum illum respectu cuius consequens est, potest causare actum illum respectu cuius est antecedens.

Certum deinde est concupiscentiam pure comitantem, si forte detur, non causare involuntarium aliquod, quia illud, quod omnino maliter, et tanquam si non esset reputatur respectu actus voluntatis, non potest tribuere denominationem involuntarii actui posito a voluntate. Sed concupiscentia pure comitans omnino maliter se habet, et reputatur respectu voluntatis, tanquam si non esset; igitur non potest tribuere denominationem involuntarii actui posito a voluntate. Unde si aliqua concupiscentia causat involuntarium,

ea debet esse antis. Vt tribuere possit hanc denominationem actui voluntatis, postea subsequuto. Ad cuius difficultatis resolutionem assero: saepe actus voluntatis ex concupiscentia ortus coniungitur alicui displicentiae voluntatis, ac proinde saepe actus ortus ex concupiscentia est involuntarius. Assertio probatur, quia homines dum ex concupiscentia fornicationem amplectuntur saepe habent cogitationes aliquas a fornicatione concupita retardantes, quae displicentiam aliquam causant in voluntate circa obiectum illud concupitum, tum quia intellectus proponit fornicationem esse Dei offensam aeternis puniendam cruciatibus, tum quia proponit esse saluti nocivam, tum quia ex fornicando petulantia displicentia resultat, tum propter alias causas, quas quilibet intellectus potest excogitare.

Ex quibus statim consurgit in voluntate aliquis displicentiae affectus, qui tribuat denominationem involuntarii actui illi ad fornicationem tendenti, quod ex [illegible] clare deducitur, tunc enim aliquis affectus voluntatis in ratione involuntarii constituitur, quando elicitur a voluntate contra aliquam ipsius displicentiam, sed actus ille tendens ad fornicationem concupitam elicitur a voluntate contra aliquam ipsius displicentiam: igitur actus ille tendens ad obiectum concupitum, sive ex concupiscentia ortus potest esse involuntarius. Hinc responsio clara est ad rationem dubitandi, capite praecedenti propositam.

Dices ratione facta sufficienter probari actum ex concupiscentia ortum posse esse involuntarium propter illam displicentiam, quam concipit voluntas ex motivo illo, quod proponit intellectus

Non tamen, bari concupiscentiae causare, quod actus ille sit involuntarius, quia concupiscentia non causat displicentiam illius voluntatis. Is enim metus ideo causat involuntarium, quia causat displicentiam in voluntate, cuius signum est tristitia, quae experimur in actionibus factis ex metu. Concupiscentia non poterit involuntarium causare, quia nullam tristitiam, sed potius summam delectabilitatem, et propensionem. Unde satis bene dixerunt Divus Thomas, et Aristoteles, metum causare involuntarium, non vero concupiscentiam causare involuntarium.

Res hic multum miscetur de nomine, si semel concedat concupiscentiam posse causare actum, qui estimatur involuntarius, quia dat, et praesupponit in voluntate displicentiam cum ipsum, iam habeo, quod praecipue intendo, quia solum dixi actum ortum ex concupiscentia posse coniungi cum aliqua displicentia voluntatis, et consequenter posse esse involuntarium, quod explicatis terminis a nullo negari potest, quidquid sit an per hoc concupiscentia sit vere involuntarii, sicut metus dicitur revera involuntarium causare, quod solum spectat ad quaestionem de nomine.

Videntur tamen pares metus, et concupiscentia, ut contrarium ab his doctoribus affirmet, quia sicut concupiscentia inclinat voluntatem ad obiectum concupitum, quin causet displicentiam in voluntate, quae aliunde ex aliis motivis ab intellectu propositis causata supponit, ut iam stabilivimus, sic metus non causat in voluntate displicentiam cum suum obiectum, sed potius amorem cum illud, licet voluntas aliunde refugiat bonum, quia molestiam, et amaritudinem importat, ut in disputatione octava notavimus. Unde videntur aequales metus, et

concupiscentia, quare sicut metus dicit involuntarium mixtum, ita etiam videtur concupiscentia dicenda causa involuntarii. Quamvis vero hoc sit verum, invenit discrimen aliquod inter metum, et concupiscentiam, quod in sequenti cap. expendo.

Caput 3.

Assignat discrimen inter metum et concupiscentiam.

Dicunt aliqui hoc discrimen inveniri, quando operamur ex metu, et concupiscentia, quod quando operamur ex metu eligimus aliquid ad vitandum gravius incommodum, quod nobis aliqualiter malum, et molestum est. Unde oritur tristitia, et dolor, quae communiter experimur dum ex metu operamur: quando vero ex concupiscentia operamur, sic voluntas complaceat in obiecto opposito, seu modo in voluntas cum laetitia operatur, quia pensatis omnibus iudicat intellectus maius esse lucrum eligendo illud obiectum, ad quod inclinat concupiscentia, quam est damnum in deserendo opposito.

Haec doctrina non displicet, quia disparitas, quam assignat inter metum, et concupiscentiam nulla est. Sicut enim, quando voluntas ex concupiscentia operatur iudicat intellectus se lucrari plus, absolute, quam amittat deserendo bonum oppositum: Ita quando operatur ex metu fugiendo malum gravius iudicat intellectus se plus lucrari quam damnari in incommodum admittendo minus malum. Ideo enim voluntas mercatoris eligit proiectionem mercium, quia iudicat se plus absolute lucrari proiiciendo, quam retinendo &c. igitur si quando ex concupiscentia operatur voluntas iudicat intellectus maius lucrum comparari in electione illius obiecti ad quod inclinat concupiscentia, nulla

Est disparitas assignata inter metum, et concupiscen tiam.

Secundo displicet hec doctrina, quia non est necessarium, quod quando homo peccat ex concupiscentia habeat in intellectu iudicium dictans sibi melius esse fornicari, quam amittere Deum, et in eternum inferni cruciati bus torqueri, sicut neque quando voluntas operatur ex metu habet sibi ille iudicium. Ratio communis est, quia non est necessarium quod precedat error, vel heresis in intellectu, quando quis peccat, vel operatur ex metu, vel concupiscentia: Id si daretur iudicium illud ex parte metus, daretur error vel heresis in metu: igitur etc. Sufficit ergo actiones, et quascumque operationes exercendas iudi cium proponens convenientiam, vel utilitatem in exercitio ac tionum; quod absque errore vel heresi aliqua fieri potest.

3 displicet, quia videtur universaliter docere quod quotiescumque voluntas ope ratur ex metu, elligat aliquid malum, et molestum, quod secum tristitiam, et amaritudinem importet, quod ut iam diximus caret, dis putationis precedentibus potest aliquando vo luntas ex metu elligere actionem aliquam, in cuius exercitio habeat summam delectationem, et voluptatem, et consequenter nullam tristitiam, et anxietatem experiatur. In de universaliter non assignat discrimen inter omnes operationes ex metu exercitas et operationes ex concupiscentia factas.

Iudico ergo ex Patre Oviedo primo secundae, tractatu 2 controversia 3 puncto 3 nu mero 44 hoc discrimen hac ratione explicare. Concu piscentia cum se expectata habet maximam vim ad re movendam displicentiam circa illius obiectum, quia eo ipso, quod vertet ad obiectum delectabile, ex se tollit omnino

tristitiae, et anxietatis, quae in actione reperiuntur. Ex quo dixit Aristoteles libro … intemperantem, qui cupiditate capitur, minus affligi, quam temperatum, qui ex ratione fertur contra cupiditatem, quare concupiscentia duo habet, et inclinare ad obiectum concupitum et exinde generare complacentiam in opposito contra mensuram intentionis concupiscentiae.

Metus vero ex sua ratione tantum solum habet ad actionem illam inclinare, quae commoda videtur ad vitandum maius malum; quare si actio, quae eligitur ex metu sit aliunde grata voluntati, non impediet complacentiam in obiecto opposito, non quia metus habeat extinguere complacentiam illam, sed quia obiectum tale est conditionis respectu voluntatis, ut non fundet displicentiam sui, neque committat complacentiam in opposito, respectu huius voluntatis; quod si obiectum sit libri, et molestum voluntati, cum fundet displicentiam erga seipsum, et committat complacentiam in opposito metus relinquit intactam huius modi displicentiam in obiecto electo, et complacentiam in opposito resultantem.

Unde facile colligitur, quod quando voluntas amplectitur ex metu mortis v.g. haustum illum dulcissimi liquoris, ad quem aliunde propendebat multum de concupiscentia misceatur, ut probentur tantum evidentissime, quia cum concupiscentia sit inclinatio appetitus conditionis trahens voluntatem ad amplectendum obiectum, cum in praesenti casu detur eius modi inclinatio, miscetur multum de concupiscentia in exercitio huius actionis. Ex quo clare patet differentia, quae datur inter metum, et concupiscentiam, quae si natura utriusque affectus bene consideretur, evidentissima cuique non deerit.

Non longe abest ab hac explicatione Pater Arriaga disp. 11, sect. 4, sub sectione 3 asserens ideo, quae fiunt ex metu proprie dici involuntaria secundum quid, non autem, quae fiunt ex concupiscentia, quia ea, quae fiunt ex metu, fiunt cum dolore et tristitia, illa vero, quae ex concupiscentia fiunt, cum laetitia exercentur, cuius ratio est, quia quae per actiones ex metu non facimus, ut lucremur de novo bonum aliquod, sed potius ne amittamus illud, quod iam antea habebamus, vitam, honorem, divitias, etc. quae vero exercentur ex concupiscentia, facimus, ut bonum aliquod novum aquiramus. Natura humana autem talis est, ut non laetetur ita ex non amissione, sive continuatione alicuius boni aquisiti, quam ex aquisitione novi boni.

Aliud discrimen meditatus fuit Pater Oviedo supra citatus, quod capitur ex ratione dubitandi adduximus, nimirum, quod quando voluntas facit actum ex metu, eligit actionem secundum se malam, quae nullam habet bonitatem, nisi respective ad vitandum dictum malum quod timet. Unde fit, quod actio, quae ex metu ponitur, dum hic, et nunc eligitur a voluntate, appareat bona et mala; bona quatenus induit illa circumstantia illa ex tristitia vitationis, mala vero secundum se; quare, dum hic, et nunc elligitur habet terminare displicentiam voluntatis, et displicentiam eiusdem. Actio autem, quae ex concupiscentia elligitur non apparet mala, sed delectabilis, et conveniens voluntati, tum secundum se, tum in his circumstantiis spectata. quare dum ex concupiscentia elligitur, non habet terminare displicentiam voluntatis.

Verum est, inquit, Oviedo citatus, quod actio concupita possit terminare displicentiam propter motiva, quae potest intellectus invenire, ut capite secundo probavimus; hoc autem variae extrinsece voluntati

Hic et nunc ex concupiscentia operanti, quia ad hoc necessarium est, quod aliunde motus congerat nova motiva, ut in hac actione ex concupiscentia posita possit displicere voluntas præter ea, quæ occurrunt, dum actio ex concupiscentia exercetur. Sive ergo sit ex hoc capite, sive ex alio concupiscentia habet removere displicentiam voluntatis. Quare propter hanc differentiam bene potest dici, quod concupiscentia non causet actionem involuntariam, vel potest stringere, quod illa sit involuntaria propter motiva, quæ potest motus excogitare.

Caput 4.

An Concupiscentia augeat, vel minuat Voluntarium.

Loquimur de concupiscentia antecedenti, quia certum est concupiscentiam subsequentem, vel comitantem non augere, neque minuere involuntarium, quia neutra est causa voluntarii, illud autem, quod non est causa voluntarii, neque augere, neque minuere potest voluntarium. Concupiscentiam ergo antecedentem minuere voluntarium docuerunt Pater Vasquez, disp. 28, cap. 2. Lorca, disp. 5. Montecinos, disp. 10, q. 1. Colnibadus, q. 6 ar. 7, Pater Arriaga, sec. 2, et alii.

Concupiscentiam minuere liberum, et augere voluntarium defendunt Divus Thomas, q. 6, ar. 7. Pater Valentia, disp. 2, q. 1 puncto 5. Pater Salas, disp. 3, sec. 3, numero 48 et alii. Hanc eamdem sententiam significare videtur Pater Gaspar Hurtado, disp. 1. difficultate 17, dum asserit concupiscentiam augere physice voluntarium, illud vero politice minuere. Huius difficultatis resolutione observandum est discrimen, quod datur inter hæc duo, nimirum, quod voluntas magis acte operetur, et quod maiori conatu

N. ad utrumque propensione, et promptitudine ferat.

Assero 1.º: concupiscentia minuit voluntarium, quatenus liberum. In hac conclusione convenio cum Arriaga, et doctoribus, quos pro secunda sententia retulimus. Probatur. Concupiscentia minuit libertatem voluntatis. Ergo concupiscentia minuit voluntarium, quatenus liberum. Consequentia est evidens, quia voluntarium, quatenus liberum, per libertatem voluntatis constituitur, quare non alia ratione minuitur, quatenus liberum est, nisi minuendo libertatem voluntatis.

Antecedens probatur dupliciter. Primo: tunc minuitur libertas, quando datur aliquid, quod attrahat voluntatem ad operandum; concupiscentia attrahit voluntarium ad operandum: ergo concupiscentia minuit libertatem voluntatis. Immo tanta potest esse concupiscentiae et efficacia, ut omnino tollat libertatem voluntatis, ut in motibus primo primis experimento videmus. Discursus totus clarissimus est, quia si omnes concedamus perfectissimam libertatem consistere in eo, quod possit cum summa indifferentia ad utramque partem contradictionis, illud, quod facit potentiam inclinare magis ad unam partem, quam ad aliam, minuet libertatem voluntatis.

Probatur secundo illud antecedens: illud, quod fuerit causa, ut minuatur indifferentia intellectus requisita ex parte voluntatis ad operandum liberè causa erit, ut minuatur libertas voluntatis, cum libertas voluntatis constituatur per illam indifferentiam, et deliberationem ex parte intellectus se tenentem; sed concupiscentia minuit illam indifferentiam, et deliberationem ex parte intellectus se tenentem; igitur concupiscentia minuit libertatem voluntatis. Probatur minor; concupiscentia habet ex se obscurare, immo intellectum ratione vehementiae intentionis concupiscentiae, quae excaecatio, vel obscuratio consistit in eo, quod non relinquat plenam indifferentiam ad considerandum cum deliberatione quid conveniens, verum

Dū actu convenientes reperiatur in utraque parte contradictionis.

Ex dictis

Colligitur quod cum libertas voluntatis consistat in determinatione sui ipsius a se ipsa, concupiscentia facit, quod minus voluntas operetur a se ipsa pro mensura intentionis, et virtutis concupiscentiae. Ratio est, quia concupiscentia minuit libertatem voluntatis; sed libertas voluntatis stat in determinatione ab intrinseco sui ipsius: igitur concupiscentia minuit, quod voluntas ab intrinseco operetur ex determinatione sui ipsius. Unde quando voluntas ex concupiscentia operatur potius operatur ex determinatione concupiscentiae, quam ex determinatione intrinseca sui ipsius. Assero

Assero secundo: concupiscentia auget voluntarium formaliter. Haec conclusio est contra Patrem Arriaga, et alios, quos in sententia adduximus; defendit eam Pater Suarez, disp. 3, sect. 3, n. 10. Oviedo, tractatu secundo, controversia 3, puncto 4. Probatur: illud auget voluntarium formaliter, quod facit ut voluntas ardentius, et firmius amplectatur obiectum propositum, difficiliusque ab eo removeatur, per maius inclinationis pondus, quo fertur in illud. Sed concupiscentia facit, ut voluntas ardentius, et firmius amplectatur obiectum concupitum, difficiliusque ab eo removeatur: igitur concupiscentia auget voluntarium formaliter.

Maior, et consequentia sunt certissimae, nisi velis de voce contentionem facere. Probatur minor; experientia comperimus ex ardescente concupiscentia ita hoc obiectum concupitum prosequi, ut nullis rationibus, precibus, aut minis possimus illum actum proposito removere, quod quidem facile exequi possumus, concupiscentia frigescente et appetitu sedato: sed hoc est signum evidentissimum, quod concupiscentia auget intentionem, et firmitudinem actus ad obiectum concupitum: igitur etc. Sicut enim lapis, quo difficilius a loco, in quo constitutus est, removeri potest, eo maius pondus habere, sic actus voluntatis, qui pondus est

voluntatis, dicitur habere magis ponderis, quo difficilius a voluntate removeri potest.

Ubi observandum est concupiscentiam non solum causare intensionem actus, utcumque, sed etiam maiorem firmitudinem, et persistentiam cum voluntate, quae contingere potest, quod ex duobus actibus amoris aequaliter intensis, qui reperiri possunt in voluntate unus facile cedat difficultatibus occurrentibus, alius vero fortiter resistat, cuius ratio est, quia unus habet maiorem coniunctionem, firmitudinem et persistentiam cum voluntate, quam alius. Non solum ergo concupiscentia causat intensionem actus ad obiectum concupitum, sed etiam maiorem illam coniunctionem, firmitudinem, et consistentiam cum voluntate, ita ut non facile cedat difficultatibus quacumque occurrentibus.

Ex quibus deducitur, quae bene supra attinxerimus hoc duo, nimirum quod voluntas magis a se, et ab intrinseco operetur et quod maiori conatu propensione et promptitudine feratur in obiectum. Constat enim ex dictis, voluntatem dum ex concupiscentia operatur, minus a se, et ab intrinseco operari, quia cum minori libertate operatur, et maiori propensione et promptitudine operari, quia plus et plus a concupiscentia attrahitur ad operandum, prout magis, et magis excrescit concupiscentiae virtus et efficacia.

Caput 5

Quae possunt opponi obstacula removentur.

Primo obiicies Divum Thomam, qui 1.2. q. 6 articulo 7, et aliis in locis asserentem concupiscentiam minuere culpam, quia minuit voluntarium, quare ex mente Divi Thomae concupiscentia non auget, sed minuit voluntarium. Respondetur solutionem esse clarissimam, quando enim Divus Thomas asseruit concupiscentiam minuere voluntarium loquutus fuit de voluntario libero, quia loquutus fuit de voluntario

liberum quatenus conducens ad culpam, et de voluntario libero, quatenus liberum est voluntarium conducens ad culpam: ergo locutus fuit de voluntario libero, quatenus libero.

Obiicies 2. perfectio voluntarii est libertas, ergo diminuit huiusmodi perfectionem minuet voluntarium quatenus liberum. — Resp. distinguendo ant.; perfectio intrinseca voluntarii est libertas, nego ant., perfectio extrinseca voluntarii est libertas, concedo ant. Itaque voluntarium non constituitur per libertatem &c., quandoquidem iam diximus initio tractatus posse dari voluntarium liberum, et necessarium in creaturis intellectualibus, et brutis. Neque voluntarium procedens a voluntate habet tanquam perfectionem propriam, et intrinsecam suam libertatem, quia haec est denominatio proveniens actibus voluntatis ab indifferentia potentiae ad utramque partem. Unde idem voluntarium a voluntate procedens, quod modo est liberum potest esse necessarium. Quare sublata hac perfectione penitus extrinseca potest voluntarium augeri.

Obiicies 3. Ubi est perfectior ratio generica, est perfectior ratio specifica, et e contra: ubi est imperfectior ratio specifica est imperfectior ratio generica; sed voluntarium est ratio generica respectu voluntarii liberi, et necessarii: ergo ubi fuerit ratio illa generica perfectior, ratio specifica perfectior erit, et ubi haec ratio specifica imperfectior fuerit, etiam imperfectior erit ratio generica, et consequenter si libertas perfectior, perfectius erit voluntarium et si sit imperfectior imperfectius erit. — Resp. omittendo maiorem, negando minorem, quia divisio voluntarii in liberum, et necessarium non est generis in species essentiales, sed subiecti in accidentia, et divisio, quatenus dividit in album et nigrum. Quare ad argumenta perfectione voluntarii in ratione intentionis, et diminutionis affectus voluntatis in obiectum potest minui in ratione liberi.

Obiicies 4. concupiscentia facit ut nobis tamen perfecte consideremus, ac considerare remota quavis concupiscentia: ergo ex hac parte minuit voluntarium, quod sit aliquid minus voluntarium, quo magis ignoratur, quod habet inesse. — Resp. omisso ant., distinguendo cons.: ergo ex hac parte minuit voluntarium liberum, concedo consequentiam; minuit voluntarium voluntarium

Praesumptuale, negocoq. Quamuis ergo verum sit, quod stante concupiscentia obtu-
ret lumen intellectus iudicantis plene et sufficienter, quid convenientiae
et utilitatis reperiat in utraque propositione contradictionis, et consequenter ex
hoc minuatur libertas, quod quidem iudicium illud
necessarium est ad plenam, et perfectam libertatem;
non ex concupiscentia minuitur, sed potius augetur consideratio
sufficiens ad amplectendum bonum concupitum; quare licet minuatur volun-
tarium liberum, augeri potest voluntarium quatale.

Obiicies:
non potest augeri voluntarium id, quod est extrinsecum voluntati;
sed concupiscentia est quid extrinsecum voluntati, igitur concupiscentia
non potest augeri voluntarium. Respondeo distinguendo maiorem: non potest
augeri voluntarium formaliter id, quod est extrinsecum voluntati,
concedo maiorem; non potest augeri voluntarium efficienter, aut
quasi efficienter id, quod est extrinsecum voluntati, nego maio-
rem. Ideo diximus concupiscentiam causare voluntarium,
non autem concupiscentiam esse ipsummet voluntarium formaliter. Sicut enim cognitio vividius proposita causat
intentionem voluntatis propensionem ergo illud. Sic vehemen-
tior concupiscentia causat intentionem voluntatis propensio-
nem ad obiectum concupitum.

Secundo responderi potest argumento
opposito affectum voluntatis a concupiscentia causatum non
bene dici ab extrinseco, sed ab intrinseco causatum, sicut neque
affectum maiorem voluntatis ab interiori cognitione exci-
tatum posse dici fuisse ab extrinseco non vero ab intrinseco
excitatum. Ratio est, quia cum huiusmodi potentiae sint intrinsecae
in eadem anima radicatae, et habeant inter se quamdam subor-
dinationem, licet potentiae realiter distinguantur ab anima, quando vo-
luntas operatur excitata a concupiscentiae motu, et a vi
cia persuasiones obiecti repraesentatione potius amat ab in-

+

ab intrinseco, quam ab extrinseco: quod si per realiter ab anima non distinguantur facilius intelligitur, quomodo voluntas ab intrinseco operetur, et a concupiscentia, et cognitione excitetur.
Quaeres sequitur ex doctrina hucusque tradita voluntarium augeri per aliquid extrinsecum.

Obiicies 6. et praecipue contra ultimum solutionem a Patre Arriaga. Concupiscentia licet sit intrinseca ... non est intrinseca voluntati, id voluntarium voluntati simpliciter, et absolute non potest augeri per illud, quod est extrinsecum voluntati: ergo voluntarium voluntati non potest augeri ex maiori concupiscentia, licet augeat voluntarium ... Deinde attractio, quae fit per cognitionem quocumque modo est ab extrinseco, quae est ab obiecto, quod extrinsecum est respectu voluntatis. Unde amor Dei naturalis in patria minus est voluntarius, quia ab illo magis attrahitur voluntas ab obiecto, quam ante, et consequenter quando attrahitur a concupiscentia passionibus ... minus voluntarie ... minus ante.

... argumentum ... cum praecedenti magnificat Pater Arriaga ... ... Respondeo ergo ... quod quando ... concupiscentia ex intrinseco voluntati non voluntarium dicere ... et intra ... voluntatis ... in ... ... admittunt ... ... materialiter loquuntur: ... intrinseca ... actus non tam ... quod magis verum est ... per ... realiter. Secundo respondeo ... hanc quaestionem ... quod licet concupiscentia sit extrinseca voluntati potest causare, quasi efficienter maiorem intentionem in amore voluntatis, quia experientia docemur eo maiorem esse voluntatis amorem

Quo maiore concupiscentia.

Unde licet attractio, quae fit per cognitionem sit quodammodo extrinseca voluntati, potest tamen maiorem cognitionis amoris intentionem causare, ut experientia videmus; quare etiam amore Beatifico habere minus de voluntario, quia magis illi voluntas attrahitur ab obiecto, quam nullum, neque sufficientissimum inveniens dat medium, quo ad aliquid extrinsecum per cognitionem propositum sit causa, vel quasi causa magis, aut minus intentionis motionis in voluntate, quam experientia ipsa respicimus, et est quod praecipue intendimus.

Neque illud quod addit Pater Arriaga nimirum, quod voluntas quando ab obiecto attrahitur ad operandum concurrit minus active et consequenter minus voluntarie operatur, habet aliquam efficacitatem, quia ut ipse dicit tamen aliunde, quod voluntas magis active et adinvicem sui determinatione operetur, et aliunde quod cum maiori conatu perfectione et promptitudine operetur. Fateor, quod quanto voluntas ab obiecto magis attrahitur ad operandum minus active et ab intrinseca sui determinatione operatur, eo minus libere operatur. Maiori tamen propensione et promptitudine operatur, quia magis natura operatur concurrente obiecto, concupiscentia, vel alia simili causa ad maiorem illam promptitudinem, et pronitudinem, et consequenter maiorem intentionem amoris producendam.

Disputatio 10
De Ignorantia in ordine ad voluntarium, et involuntarium.

De ignorantia, ut communiter advertunt Theologi, triplex potest esse consideratio. Prima, ut potest esse, quod dicitur speciale peccatum. Secunda, ut est circumstantia plurium peccatorum, et constituit quendam peccandi modum distinctum a modo

Peccandi ex malitia: tertia est, ut causat voluntarium, et involuntarium, quae est prior ultima huius tractatus. nos in sequentibus de ignorantiae explicatione habemus, quantum per tempus licuerit.

Caput Primum

Divisio ignorantiae in antecedentem, comitantem, et consequentem.

Celebris est ignorantiae divisio in antecedentem comitantem, et consequentem, quae nimia confusione et obscuritate a Doctoribus exponitur, ideoque brevi clara et dilucida explicatione insistendum nobis est. Ignorantia antecedens est, quae non potuit vitari, quia existit independenter ab omni actu voluntatis, et ab eius libertate sicut motus caelorum dicitur antecedere nostram libertatem, quia existit prorsus independenter ab exercitio nostrae libertatis, ita haec ignorantia si influat in opus, eo modo, quo ignorantia potest influere dicitur antecedens opus. Pono hoc exemplum: Si quis inductus praecepto ieiunandi die Veneris, itaut neque cogitans, neque dubitans utrum esset, vel non esset ex invincibili ignorantia praecepti comedat carnes in illa die, non comesturus illa, si adverteret vigere praeceptum ieiunandi, habuit ignorantiam antecedentem, quia haec ignorantia fuit omnino independens a libertate illius hominis; rursus illa ignorantia fuit causa comestionis, quatenus si non haberet, non comedisset carnes illo die. Convinco autem ignorantiam antecedentem fore causam operis, si influat eo modo quo ignorantia potest influere, quia certum est ignorantiam non influere positive in opus, sed solum negative removendo impedimentum, nimirum cognitionem praecepti, quae positionem operis impediuisset.

Ignorantia consequens

Subsequens, sive affectata, quae consequitur voluntatem ignorandi, quod homo ignorat, quia vult, quando negligit scire, quam potest separare et quam deberet ignorantiam. Ut si, si ille homo dubitans de existentia praecepti ieiunandi non vellet vel ex pigritia, vel ne cogatur ieiunare amplius inquirere, habuit ignorantiam consequentem, et affectatam, quia neglexit scire de existentia praecepti, quam adhibita sufficienti diligentia potuit comparare. Haec ignorantia recte appellatur consequens, subsequens et affectata, quia est post voluntatem omittendi sufficientem inquisitionem, ut homo haberet ab ignorantia praecepti.

Ignorantia concomitans respectu voluntatis dicitur illa, quae removet scientiam aliquam adhuc in taliter sciret, ut opus fieret, sive deberet, sive non deberet talis ignorantia: ut si, si ille homo, qui ignorat diem veneris vigere praeceptum ieiunandi taliter esset animo positus, ut revera comederet carnes, sive sciret, sive non sciret obligationem praecepti contrarium inclinantis, dicitur habere ignorantiam concomitantem. Ratio est, quia huiusmodi ignorantia non est consequens, quia supponimus non esse affectatam; neque est antecedens, quia non est causa operis, quandoquidem supponimus opus eodem modo fuisse ponendum, sive deberet, sive non deberet ignorantia praecepti. Restat ergo, quod huiusmodi ignorantia sit concomitans.

Observandum est cum Patre Oviedo, quod respectu voluntatis ignorandi nulla datur ignorantia concomitans, quia eo ipso, quod adest voluntas ignorandi, nulla datur ignorantia concomitans, quia eo ipso, quod adest voluntas ignorandi, ignorantia illa, quae dabatur, et erat antecedens illi voluntati fit consequens, posita voluntate ignorandi. Unde iam bene intelligis, quomodo ignorantia sit pure

Comitans voluntate ipsa ignorandi. Bene tamen intelligitur, quomodo ignorantia possit esse pure comitans opus a voluntate positum, quia certe potest esse ignorantia aliqua quae neque sit causa eo modo, quo ignorantia potest esse causa, neque affectus operis a voluntate positi.

Observandum 2.o apud Patrem Arriaga ignorantiam sequentem saltem solum sui esse primum esse antecedentem. Ratio est, quia antequam homo velit ignorare, iam saltem dubitat de illa re, quae dubitatio potest sufficienter ignorantia nuncupari; illa autem non est ignorantia sequens, neque comitans: ergo est antecedens. Unde ignorantia illa, quae secundum suam primam existentiam est antecedens, desinit esse antecedens, et fit consequens, quando concipit voluntas persistendi in ignorantia.

Observandum tertio est illam dici ignorantiam antecedentem, ut iam in summa diximus respectu operis a voluntate positi non praecise, quae antecedit ut ultima, sed quae antecedit, et est causa operis a voluntate positi, nam etiam ignorantia comitans potest antecedere opus a voluntate positum, neque tamen esse causa operis subsecuti. Melius tamen, et clarius iuxta dicta discurremus, si dicamus hanc ignorantiam esse simul antecedentem, et comitantem: antecedentem, quatenus non est volita; comitantem, quatenus non est causa actionis. Loquendum tamen ut in antecedentibus cum communiori vocis usurpatione.

Dubitabis, an ignorantia, quae non est causa actionis, etiamsi voluntaria, et affectata sit, debeat dici comitans, an vero subsequens. Ratio dubitandi ex dictis desumitur, quia ignorantia antecedens, quam tollere non fuit in potestate voluntatis, eo ipso quod respicit actionis

se habeat antecedens, aliud concomitans: igitur si illa ea ignorantia, quae est mere subsequens, quatenus est affectata, si tamen respectu actionis se habeat ut antecedens, aliter concomitans. Quod clare videtur, quia si antecedentia unius respectu, ut dicatur antecedens; subsequentio alterius non efficiet, ut dicatur simpliciter consequens.

Respondeo, posse hunc modo secundo dici eandem esse de utraque ratione, quia sicut se habet antecedentia ad denominationem antecedentis, se habet subsequentio ad denominationem subsequentis, quare si denominatio concomitantis solum sumit ex effectu partis dicit ad hanc denominationem antecedentiam, vel subsequentio. Habentur aliqua dicta paribus invenit, ut inquit Pater Arriaga, ignorantia non antecedens id non habet positive, quia non causat aliquem voluntatis actum, sed solum negative, quatenus non praesupponit aliquem voluntatis actum, quae antecedentia, cum sit tam fecta, facile impeditur per hoc, quod talis ignorantia respectu effectus se habeat ut accidens, ideoque denominatur non a prioritate antecedentis, sed a concomitantia concomitans. Ignorantia vero alia, cum sit positive subsequens, quia positive volita est denominatur simpliciter subsequens etiamsi respectu actionis sit concomitans.

Caput [illegible]

Alia Ignorantiae Divisiones.

Dividitur secundo solet ignorantia in ignorantiam voluntariam, et involuntariam. Ignorantia voluntaria, dicitur illa, quae subsequitur voluntatem aliquam, vel actum voluntatis, sive sit causa, sive non sit causa alicuius operis a voluntate positivi, nam illud, quod subsequitur voluntatem, volitum est, et consequenter voluntarium. Ignorantia involuntaria est, quae antecedens, sive sit concomitans, sive non sit concomitans, in eo ipso, quod antecedat non est volita, et consequenter involuntaria, hoc est, non voluntaria iure nuncupatur.

Tertio dividit ignorantiam culpabilem, et inculpabilem. Ignorantia inculpabilis incidit cum ignorantia antecedente. Ratio facilis est, quia ignorantia antecedens, quae nimirum omnem antecedit voluntatem non potest esse culpabilis, cum omnis culpa supponat aliquam voluntatem, ut est manifestum. Ignorantia culpabilis debet esse consequens, et affectata. Ubi advertendum est non omnem ignorantiam consequentem et affectatam esse culpabilem, quia si non supponat obligationem sciendi, nulla potest in ignorantia culpa intervenire. Unde quamvis ego nolim scire, quot homines extant in foro, et haec ignorantia sit consequens et affectata nulla datur culpa, quia nulla mihi imputata est obligatio numerandi omnes illos homines.

Advertit Pater Suarez in hac re, quod ignorantia sit culpabilis, et aliud esse, quod sit contracta cum culpa. Bene potest stare, inquit Pater Suarez, quod ignorantia sit contracta cum culpa, et adhuc, quod non sit culpabilis, ut si, si ex pena alicuius peccati negetur nobis Deus cognitionem alicuius rei vitandi, ignorantia illa erit contracta cum culpa, nec tamen nobis erit rigorose culpabilis, si nullo modo advertamus ex illo peccato posse sequi, aut sequuturam esse huiusmodi ignorantiam, quia ut iam diximus in superioribus ad voluntarium in aliquo requiritur cognitio eius, ut omnes genaliter aiunt. Dividi potest 4° ignorantia in ignorantiam naturalem, affectatam, et negligentem. Ignorantia naturalis est, quae vitari non potuit, quae non est libera, quae eadem est ac ignorantia involuntaria. Ignorantia affectata, ut dictum est, est quae directe volita est. Negligens vero, quae est volita non directe ex propria, et ob alias occupationes, ut si omittas sacrum ex animo luxandi non directe volendo omissionem sacri omittendi

ex negligentia; si vero directe illa omissione intendat, omittit affectate. Sic similiter ista ignorantia contingere potest.

Notandum valde est, quod eo ipso, quod quis habeat iudicium probabile de re aliqua, et nolit ulterius indagare veritatem, et sic forte erret in tali iudicio, non dicetur habere ignorantiam affectatam moraliter, quia sub tali iudicio prudenter operatur, neque indicat ignorantiam affectare moraliter, qui sequitur iudicium prudentem, et probabili sua dirigit operationem. Verum est, quod physice loquendo potest ille tunc dici habere ignorantiam affectatam, quia cum non sit certus de illa re, diligentiam omittit uberiorem qua possit certitudinem comparare: ad rem autem moralem hoc parum inest.

Dividitur ignorantia in vincibilem et invincibilem, quae quidem divisio celeberrima est, si tamen res bene consideretur parum differt ab illa, qua dividitur ignorantia in involuntariam, et voluntariam; omnis enim ignorantia involuntaria est invincibilis, quia illud, quod cadit sub potestate voluntatis vinci, et superari non potest ab eadem voluntate, in quo consistit conceptus ignorantiae invincibilis. Ignorantia vincibilis eadem est ac voluntaria sive directe sive indirecte. Et consequenter est illa, quae aliquo modo vinci, et depelli potest a voluntate.

Hic notat Pater Arriaga communiter apud Doctores per ignorantiam vincibilem intelligi illam, quam quis depellere tenetur ex obligatione aliqua, non vero intelligi ignorantiam qualemcumque, quam quis depellere non tenetur. Videtur ergo non scire quot homines existunt in foro, cum possim scire non habeo ignorantiam vincibilem, qualiter a Doctoribus communiter accipitur. Ratio est, quia Doctores de ignorantia tractant in ordine ad mores; ignorantia autem illa, circa quam nulla versatur obligatio, non

7

quae ducit ad mores; quae ducit vero multi ignorantiam illam quam vertat obligatio. Hoc totum spectat ad quaestionem de notione. Certum est ignorantiam illam esse voluntariam, sine dedit, sine non debet obligatio.

Cujus sit valde necessaria ad rem moralem cognitio hujus duplicis ignorantiae; dicam pro maiori intelligentia dubitabis, quid requiratur, ut aliqua ignorantia dicatur invincibilis. Respondeo breviter quod ignorantia est invincibilis, quando homo nihil omittit eorum, quae potest, et debet facere ad illam expellendam, hoc est, quando attenta capacitate hominis, et consideratis circumstantiis, et ratione, quam habet non potest se applicare ad adhibendam diligentiam ignorantiae depellendam. Unde si inveniatur homo nunquam venit se errare, vel nunquam inter illos aliquando aliud esse medium accommodatum ad sciendum comparandum; habet ignorantiam invincibilem.

Secundo potest contingere ignorantiam invincibilem, quando homo dubius de aliqua re facit quantum est ex se ad indagandam veritatem, et in adhuc nullum maiorem notitiam comparare vult. Neque quando audiunt, quod ille debeat facere quantum est ex se debes intelligere, quod ille homo per universum terrarum orbem peregrinari debeat consulendo doctores Magistros ex quacumque universitatibus, ut possit scire de illa re, de qua dubitat, comparare, quia reis doctorum potest facere quantum est ex se.

Debes ergo intelligere, quod quando audis illa verba, quod homo tenetur facere ea, quae sufficiunt, ut formet de clarare ea quo dubitat intellectu probabile: V. G. siquis dubitet an hodie

Sit impositum preceptum Adreunio, n tene. immediate
adire ipsum Pontificem, aut Episcopum pro indagenda veri
tate præcepti, etiam si posset; sufficit, si interroget
Parochum scientiatore, aut unum, vel alterum personam doctam, quæ
ea debere scire deberent. Quod si ab his respondeat
n ee preceptum de reunio, et revera hic ho teneatur
at, ignorantia illius erit invincibilis. Divisiones
alias ignorantiæ, quia clarissimæ sunt, omitto.

Caput 3

Quomodo Ignorantia Ans. se habeat ad voluntarium et involuntarium.

Asserendum est primo ignorantiam ante causare volunta
rium. Conclusio facilis est, et probatur: ignorantia ans, ut
ex dictis iam constat, dicitur illa, quæ antecedit omnem actum
voluntatis, et est causa illius; sed quod antecedit omnem actum
voluntatis, et est causa illius causat voluntarium: igitur
ignorantia ans causat voluntarium. Nihil est in isto
syllogismo castigatione dignum; Maior enim certissima
est, nihil enim aliud intelligimus per causam voluntarii,
quam causam actus voluntatis, qui est voluntarius fra
litr. Minor evidentissima est, et consequentia legitime
infert.

Dices ignorantiam non posse causare voluntarium:
quia ignorantia est carentia scientiæ, sed carentia non potest esse
causa alicuius positivi: igitur ignorantia non potest esse
causa voluntarii positivi. Respondeo me non insistere in asse
rendo ignorantiam esse cum summo, et strictissimo rigore causam
voluntarii positivi; sed solum asserere esse causam, quatenus
si non daret ignorantia, non fieret actus positivus. Unde
iam dixi ignorantiam concurrere ad actum saltem negative,

Nimirum removendo scientiam impeditur positionem actus positivi.

Asserendum est 2. ignorantiam antecedentem causare non voluntarium. Fortasse videbitur alicui hanc conclusionem contradicere priori. Explicatis terminis, recte utramque cohaerere demonstro. Quando quis iaculat sagittam existimans eum amicum, qui revera existentem esse feram, dantur duo, primum est sagittae iaculatio, secundum est occisio amici: similiter quando quis ignorans praeceptum esse de ieiunio in tali die comedit carnes, dantur duo, primum est comestio ipsa physica carnium, secundum est transgressio praecepti contrarium intimantis.

Docemus ergo sagittae iaculationem, et comestionem carnium esse voluntarias, quia proveniunt ab aliquo actu voluntatis cum cognitione sufficienti ad iaculandum, et comedendum, quae actiones procedunt ab ignorantia saltem negative, quatenus haec removet scientiam, cum qua eiusmodi actiones non exercerentur, et hoc est. Quod in prima conclusione asseruimus, quando diximus ignorantiam causare voluntarium. Docemus deinde, quod occisio amici, et transgressio praecepti voluntariae non sunt, ratione ignorantiae, et hoc est, quod in secunda conclusione defendimus.

Ratio est, quia voluntarium, quatale constituitur a cognitione, ergo deficiente cognitione deficit voluntarium quatale; consequentia est evidens, quia deficienti constitutivo deficit constitutum. Antecedens ab initio tractatus probatum est. Minor autem dico. Sed in praesenti casu nulla datur cognitio occisionis, et transgressionis praecepti, ut supponimus in hoc habitu esse ignorantiam venientem antecedentem, cuius existentia non fuit in sua potestate, nec illam expellere aliquomodo potuit. Ergo

Voluntaria non est occisio amici, et transgressio praecepti toto discursu, ut evidens est, ergo dicamus quod deficiente ... deficiat homo.

Pater Arriaga conatur semper debere dari aliquid realiter distinctum per modum circumstantiae, et aliquid per modum substantiae actus, quorum unum sit voluntarium, et alterum non voluntarium, quando quidem haec prata supra duo distincta realiter debent cadere. Hoc sit facile dicamus in occisione amici ex sagitta iaculatione sequuta, quia videmus ... ipsam realiter distincta ab occisione esse voluntaria, et occisione non voluntaria. Difficulter tamen hoc videmus in comestione carnis die prohibito, quia ut dicamus substantiam comestionis esse voluntariam non possemus dicere transgressionem praecepti esse non voluntariam, quia revera non datur transgressio praecepti ... cognoscitur.

Quod si res ponderas ... transgressionem praecepti ... mali ... opponit hic author transgressionem praecepti malae non distingui a substantia comestionis, quare ... una est voluntaria, et altera voluntaria debet esse. Unde debemus dicere, inquit Pater Arriaga, non adimplitionem praecepti, sive carentiam obedientiae, quae est indistincta a substantia comestionis esse non voluntariam, quando quis comedit carnes ex ignorantia praecepti ... Subtilis est hic discursus, meritoque amplectendus, ... tamen, quaestiones has morales metaphysicis difficultatibus non involvimus.

Asserendum est 3. Ignorantia antecedens ... et regulariter non causare involuntarium contrarie, et physice loquendo. Conclusio probatur: Involuntarium contrarium, et physicum distinguitur per ... duplici actus, quorum unus est ... actualis alterius; Ad quintum quid operatur

ab ignorantia ante non habet actum actualiter resistentem, qui fiat aliud regulariter et communiter loquendo. Igitur ignorantia ante non causat involuntarium directum, et physicum regulariter, et communiter loquendo. Probatur minor, quia hic homo nil cogitat actu de directo obiecto, supponimus non habere alias ignorantiam ante de illo, non igitur concipit voluntatem de illo, et consequenter non habet voluntatem actualem physice resistentem.

Asserendum 4, ignorantia ante causare involuntarium directum habitualem sive interpretativum sive interpretativum. Ratio est, ut aliquid sit involuntarium directum habitualem sive interpretativum sufficit, quod sit contra voluntatem aliquam habitualiter, sive interpretative existentem; sed hic homo operatur ex illa ignorantia contra voluntatem aliquam habitualiter, sive interpretative existentem: igitur ignorantia illa causat involuntarium directum habitualem sive interpretativum. Probatur minor, quia supponimus hominem taliter esse dispositum, ut si ignorantiam non haberet non operaretur; ratione ergo huius dispositionis, et temperamenti dicimus habere voluntatem quandam habitualem, sive interpretativam, non enim dicitur dicto posita non quidem actualiter, sed habitualiter, et interpretative.

Caput 4.

Aliqua colliguntur ex dictis.

Colligitur 1, quod si aliquis occidat clericum cum ignorantia status clericatus, ignorantia illa relinquit homicidium voluntarium in ratione homicidii, et faciet illud non voluntarium in ratione homicidii sive sacrilegii.

Inde excusabitur a malitia sacrilegii, non vero a malitia iniustitiae, quia ignorantia clericatus facit non

Voluntarius occisionis clerici, cognitio vero occisionis hominis facit voluntarium homicidium. Adde dicendum esse, sive detur ignorantia privative opposita scientiae, sive detur etiam error positive oppositus.

Colliges tum aliquando ignorantiam versari cum substantia actionis, causa, et motivo principali illius; aliquando cum circumstantiis solum accidentales. Quando versatur cum substantia, causa, et motivo principali actionis reddit hoc involuntaria; quando versatur cum circumstantiis solum accidentales, reddit hac involuntarias. Ratio iam data casu praecedenti est, quia ignorantia reddit involuntarium id, supra quod cadit. Hoc principium a viris peritis, ante oculis habendum est, ex illo enim plurimi casuum resolutiones deduuntur.

Placuit in gratiam meorum auditorum ad praxim illud reducere. Primo deducitur, quod siquis contrahat cum hac foemina determinata, quam existimat esse divitem, et nobilem, validum esse matrimonium, ut supra diximus, cum ignorantia sit cum substantia accidentale, quae proinde relinquit actionis substantiam simpliciter voluntariam: si vero error sit de persona, quam existimabat esse Mariam, et non erat reddit Matrimonium invalidum, cum ignorantia illa relinquat involuntarium actionis substantiam. Excipienda circumstantia servitutis, cuius ignoratio etiam positivo reddit matrimonium invalidum.

Deducitur, errorem, sive ignorantiam antecedentem cum circumstantia accidentali magis voti, non invalidare votum, ut siquis voveret invisere templum D. Iacobi existimans viam esse pulchra arborum varietate consitam, licet postea deprehenderet non ita esse, valeret votum: similiter si voveret credens distare quinquaginta leucas, et dein

Et distare p duas supra 50. Verus si error, sive ignorantia an's feet cc substantiam voli, ut siquis voveret in Vicere templum illud credens distare 5 leucas, et revera distare per 100, qa peregrinao quinque leucary substantialiter alia e a peregrinaoe 100 leucary.

Deducitur 3, q si quis dedit elemosinam pauperi ignorans ee suy inimicy, quã n daret, si sciret hanc inimicitiã, utains tantũ donatio valida e, qa hec res giut tanquam substantiale motivũ paupertate, que vere e in inimico, quã propter agitur de sua substantiam, et motivũ voluntarium e. Si tamẽ ille homo revera paup n erat, sed talis falso existimabatur, donatio e invalida, qa actus pcedebat ex ignorantia cc motivũ substale, et intrincum, et pcequenter de sua substantia erat n voluntarius, unde ille ho ad restituendũ manet obligatus: similiter si quis legatũ relinqueret alicui titulo consanguinitatis, et postea deprehendat error cca hunc titulũ n potest ille tuta scientia legatũ retinere.

Deducitur 4, quod si quis emat equũ existimans ee utile ad equitandũ, et ad onera portanda, et ad hec omnia inutilis eet emptio illa, eet invalida, nõ li alicui videretur, quod substantia huius emptionis eet voluntaria, qa dat voluntariũ simpliciter cc emptione huius determinati equi, qa ? contrac tus emptionis, et venditionis n solũ alienat res, sed etiã illius utilitas, que substantialiter, et potissime movet ad emendũ ideo n e voluntaria simpliciter illa emptio, ut optime docet Pater Baiq. disp 30. cap 4 eodẽ modo in aliis casibus, qui ex illo prio deducunt discurrendum e.

Colligitur 3

Unde cumque promissiones, largitiones, et donationes, quae sponte et liberaliter fiunt privilegia, dispensationes, et aliae similes gratiae, votum simplex extra religionem, iuramentum, et alia huiusmodi cognita falsitate causae finalis, vel motivi dependenter a qua fiunt, nulla sunt vero obligatione, et effectum nullum habere, quod ut etc.

movet ad illas actiones exercendas. Unde non sunt voluntariae simpliciter cessante causa finali, vel principali motivo.

De ultimo obiici votum simplex extra religionem, quod professio religiosa, quamvis ex dolo, et errore causae finalis emittatur, non est invalida, neque inhonestat religiosa professio neque matrimonium, quod si causa finalis, vel motivum ad contrahendum aliter se habeat, validum omnino; votum vero simplex extra religionem neque sponsalia emulat, quae causa finalis, et motivo aliter se habente nullam inducunt obligationem. Unde tenemur assignare differentiam inter votum simplex extra religionem, et sponsalia, ex una parte et inter matrimonium, et professionem ex alia. Sed aliqua simpliciter voluntaria deficienti causa finali, vel motivo, alia vero videntur simpliciter voluntaria.

Ratio huius differentiae, quod modus tendendi voluntatis in obiectum debet esse proportionatus, et accommodatus statui illius obiecti, quod voluntas elligit; sed professio religiosa, et matrimonium constituunt statum perpetuum, permanentem et indissolubilem: igitur modus tendendi voluntatis in professione, et matrimonium debet esse conformis statui perpetuo, permanenti, et indissolubili. Sed modus tendendi conformis huic statui debet esse per voluntatem quandoque absolutam omnino independentem ab omni causa extrinseco, quia si voluntas ab aliquo extrinseco haberet dependentiam, plerumque irritarentur plures professiones, et matrimonia, ex quo plura incommoda sequerentur. Unde quando quis elligit professionem, et matrimonium non habet voluntatem, neque virtualiter conditionatam dependentem a causa finali, vel motivo extrinseco, et consequenter Matrimonium et

professio va

Et professio valida sunt, et voluntaria, si causa finalis, et motivus deficiant.

Eodem modo dicendum est de votis simplicibus, quae religiosi Societatis emittunt, transacto probationis biennio. Cum enim per illa veri religiosi constituantur, faciunt statum fixum, et permanentem, et consequenter ignorantia, vel error circa finalem causam, vel motivum extrinsecum non reddit irritum illorum valorem. Iam vides differentiam, quae datur inter vota, quae constituunt religiosum, et inter Matrimonium ex una parte, et vota simplicia, quae non constituunt religionem, sponsalia, promissiones, et donationes gratuitas, et reliqua huiusmodi ex alia. Cum dicitur stat errore, vel dolum circa substantialia irritare professionem, ut si quis existimaret se profiteri in religione Divi Dominici, et profiteretur in religione Divi Francisci.

Colliges, quam falsa sit illa consequentia, et regula: hoc si tale, vel tale sciret, non faceret: igitur actio eius voluntaria non fuit, ac proinde nullam inducit obligationem, quod ex casibus huc usque adductis, et doctrina iam statuta convincitur. Placuit tamen casum quemdam eorum inter DD. adducere in fraudem huius veritatis: si quis absolute voveret ieiunare in quacumque feria 6, non attendens aliquando in ea occurrere festum nativitatis Domini, in quo die licitum est vesci carnibus omnibus illis, qui voto ieiunii non sunt obstricti, votum illius obligatorium est, etiam die nativitatis Domini, licet si in mente venisset illo die, exceptionem fecisset.

Caput

De ignorantia Concomitante.

Loquimur de ignorantia illa, quae fuit habita antecedenter ad quodlibet exercitum voluntatis, et non causa alicuius

operis, et exercitii voluntatis, taliter .n. voluntas illa, dicitur volita est, ut opus illud fieret, sive adesset, sive non adesset eius modi ignorantia. Hanc comparamus in ordine ad voluntarium, et involuntarium, et quaerimus quomodo se habeat respectu illius.

Dicendum est primo
Hanc ignorantiam concomitantem causare non voluntarium. Probatur hoc ignorantia concomitans est ratio formalis ignorandi aliquid, sed quod est ratio formalis ignorandi aliquid causat quod illud aliquid sit non voluntarium: igitur ignorantia concomitans causat non voluntarium. Maior, et consequentia certissimae sunt. Probatur minor: voluntarium, ut saepe diximus, cognitione constituitur, sed ignorantia est ratio formalis, quare deficiat cognitio: igitur ignorantia est ratio quare causet non voluntarium, quod quae est ratio, quare non det unius existentiam est ratio, quare non constituatur.

Dices primo: actio illa, quae ponitur a voluntate quando adest ignorantia, poneretur a voluntate, si abesset ignorantia: igitur hic, et nunc est voluntaria, si adsit ignorantia concomitans, quod quando voluntas poneret actionem, sive daret hoc, sive illud, non potest non voluntarie ponere. Respondeo ignorantiam concomitantem, quod carentia est cognitionis, non posse reddere voluntarium id, supra quod cadit ignorantia, cum voluntarium ut tale petat cognitionem. Aliud itaque est actionem futuram voluntariam conditionaliter, si ponatur scientia, et aliud esse absolute voluntariam, quando abest scientia.

Fatemur, quod actio illa futura est voluntaria conditionaliter si ponatur scientia. negamus vero quod sit absolute voluntaria hic, et nunc, quando abest scientia, quia hic, et nunc deficit scientia requisita ad voluntarium actuale quae non abesset, si scientia poneretur. Sicut ergo homo non mereretur actualiter

pro hoc, quod mereretur, si talis, vel tantae dilectionis poneretur, ita non opperatur voluntarie hic, et nunc, pro hoc quod operaretur voluntarie, si talis dilectionis, vel talis poneretur. Similiter neque peccat actualiter pro hoc quod peccaret, si talis, vel talis dilectionis poneretur.

Dices secundo: ignorantia concomitans non est causa operis a voluntate positi. Non ergo potest denegare non voluntarium opus a voluntate positum. Respondeo ex dictis ignorantiam concomitantem non denoaret opus non voluntarium secundum illam rationem secundum quam denominat, quia causa sit illius. Sed quia tollit id, quod voluntarium constitueret. Unde sit ignorantia praecepti non sit aliquomodo causa comestionis non denoat non voluntariam praecepti transgressionem, quia aufert scientiam praecepti requisitam ad voluntarium praecepti transgressionem.

Dices tertio ex Durando, Gregorio, Gabriele, et aliis: ignorantia concomitans non excusat hominem a peccato: igitur non excusat a voluntario. Consequentia est evidens, cum peccatum sine voluntario non possit consistere. Probatur antecedens, quia ignorantia ista deficit a causalitate respectu operis, quandoquidem homo taliter est dispositus, ut adimitteret culpam, sive adesset, sive non adesset ignorantia. Respondeo, negando antecedens, quia sic loquimur de ignorantia, quae fuit habita independenter a libertate voluntatis, atque inde eius expulsio non cecidit sub potestate voluntatis, quare propter licet sit concomitans, respectu operis non potest non excusare hominem a peccato.

Et pro probatione antecedentis respondeo ignorantiam non se habere causaliter inordinate ad excusandum hominem a peccato, cum peccatum petat pro sui constitutione

Cognitione, ut debeat accidens, veiqu operis, neque obstat quod ho ille sit taliter dispositus, ut faceret opus, sive daret, sive non daret ignorantia, q. hoc tantum convincit opus futurum esse peccaminosum, si fieret, stante sua non vero esse peccaminosum, quando adest ignorantia. Sicut siquis dormiens hoc occideret, quem etiam vigilans occideret somno deberet per accidens mordium ad occisionem non vero mordine ad deliberandum occidentem a peccato.

A maiori decla ratione sciendum est ore paratione, et dispositione huius hominis posse attingere: Ratione habitus, sive virtute actuum precedentium, qq voluit inimicum occidere, in hiis, et nunc nil de inimico cogitat, neque habet aliquem actum volunta tis co illum, in quo euentu certum est hunc hominem non peccare proiciendo sagittam, ex quo inimici occisio sequatur, ut peccauerit per actus precedentes, qq deliberate voluit ini micum occidere.

Q potest esse dispositio huius homi talis, ut quando emittit sagittam cogitet actu de ini mico, habeatque simplicem complacentiam, vel desiderium de morte illius, qualiter verbis explicat, utinam ibi esset meus inimicus, ut hac sagitta transfigerem, et facta suffi cienti diligentia reuera ille homo sibi persuadeat ibi non esse suum inimicum, in hoc euentu certum est hunc hominem peccare per complacentiam illam, vel desiderium deliberatum. Modo an cum ille homo, sibi persuadet inuincibiliter ibi non esse suum inimicum, possit habere desiderium illud deliberatum, de quo uidendus est Arriaga.

Nostra ergo doctrina est, quod quando ho ille habet ignorantiam penitus inuincibilem, et concomitantem de existentia sui inimici in eo loco, neque

5

Aliquo modo actu cogitavit de illo, neque sed complacentiam, nec desiderium, conditionatum de morte illius, licet paratus esset pure habitualiter ad illum occidendum, si sciret idque de existentia illius non peccaret actualiter per sagittae iaculationem, quia nullo modo ei proponitur in his circumstantiis sagittae iaculatio tanquam prohibita, sine qua cognitione peccatum stare non potest.

Dicendum est secundo ignorantiam ignorantiae concomitantem non causare involuntarium positive. Probatur: quia ille homo nec actualiter, nec habitualiter habet voluntatem contrariam resistentem actioni, quam elegit cum ignorantia concomitanti: ergo nullo modo ignorantia illa causat involuntarium positive. Consequentia est evidens. Antecedens probatur: ille homo nihil actualiter cogitat de contrario obiecto: non ergo potest decipere voluntate actuali contrariam resistentem. Rursus taliter est dispositus, ut actionem poneret, sive daretur, sive non daretur ignorantia; non ergo habitualiter, aut virtualiter resistit.

Caput
Sextumdecimum
An et quomodo dolus vitiet actum.

Ignorantia, ut ignorantiam potest dari sine errore, quando scilicet ad puram nescientiam sine pura privatione cognitionis. Error vero importat positivum assensum scientiae contrarium. Hic error potest interveniere in contractu, absque ulla malitia, sive contrahentis, sive alterius. Et tunc

Vnde error mali. Dolus appellat fallacia illa, quam quis adhibet ad decipiendum alterum, quae si fiat tacendo vocat calliditas, sive fiat verbis mendacibus, mendacium nuncupat. si fiat opocita quadam arte verborum machinatio dicit. Haec cum vocum usurpatione.

Secundo Iniurioso, quidam quando contractus celebrat possumus considerare iniuriam, quae fit decepto a quo agens, alteroque consentiente penitus ignorante, neque illa participante, et possumus considerare substantiam, et valorem ipsius contractus. Haec duo separabilia esse ostendit eum de entis iure in matrimonii contractu in quo videmus, quod quamtumuis dolo agens dans causam contractui matrimoniali, aliàs minime ineundo, adhuc possit stare validum matrimonium, ut dicimus, disp. 8 cap. 7, et multis ostendit Pater Thomas Sanchez lib. 7 de matrimonio disp. 18.

Statuo 1º

Si dolus circa dans causam contractui, et versetur circa substantiam rei, de qua contractus celebratur, contractus est nullus, et invalidus; sive proveniat error ex culpa consentientis, sive ex culpa alterius, sive ex nullius culpa. Haec conclusio ex dictis est euidens, quia cum deficit voluntarium circa substantiam contractus, deficit ipse contractus. Vnde si tibi vendat auricalcum pro auro, vitrum pro adamante, contractus est nullus, quia non est emptio, quia non est voluntaria. Idem in matrimonio videremus, ut [illegible] diximus.

Haec cum statuimus, non ita rigorose intelligenda sunt, ut si in contractu emptionis et venditionis reponatur unum pro alio, statim deducas venditionem esse invalidam. Vnde si ancilla, quam emere intendebas, si venditor reponat aliam aequalis omnino valoris, et conditionis, venditio valida est, quia non censetur in existimatione hominum dari error circa substantiam in contractu emptionis, et venditionis, quando solum datur error quoad individuum eiusdem

Valoris et bonitatis. Hinc excusantur pharmacopolae, qui saepissime unum pro alio emunt, sine virtute vendere solent.

Consulto loquutus sum de contractu emptionis et venditionis, ut significarem illam doctrinam non habere locum in omni, et quocumque contractu, quia videmus matrimonium contractum non subsistere, si erretur unum individuum pro alio, licet aequalis omnino, et melioris conditionis; quare licet in aliis contractibus non censeatur dari error quoad substantiam, nisi quando existimatio licet varietur in individuum aequalis omnino, vel maioris bonitatis; In contractu vero matrimoniali datur quoad substantiam error, quandocumque haec variatio contingat.

Difficultas ergo in hoc puncto, et maxime inter Doctores controversa est, an quando datur dolus non quidem inducens ignorantiam circa substantiam dans causam contractui taliter illum vitiet, ut reddat illum omnino irritum, et invalidum. Non loquimur de Matrimonio, quia iam diximus illud non vitiari per dolum iniuriosum dantem causam contractui dummodo non versetur circa substantiam. Unde licet foemina pauperculam se fingat divitem, quo inducat hominem ad contrahendum matrimonium, licet ex eo errore contractus validus est. In qua difficultate nimis obscure loquutos fuisse Doctores, merito conqueruntur, qui maiorem claritatem intuitu iis affectant.

Prima sententia docet, contractus ex dolo iniurioso ex parte alterius contrahentis factos esse validos tamen attento iure naturae, quamvis rescindibiles tamen ex errore ad arbitrium decepti. Ita defendunt plures leguntur de contractibus

Cap.e 17, dub.o 5. Pater Coninck de matrimonio, disp.e 23, dubio 9. Cardinalis de Lugo de Iustitia, disp.e 22, sect.e 6. Secunda sententia docet esse validos attento iure naturae, invalidos attento iure positivo. Ita Martinus de Bona Spia, disp.e 3 de contractibus, q.e 1, puncto 1.o, paragrafo 2 n.o 3. Tertia sententia distinguit inter contractus bonae fidei, et contractus stricti iuris.

Contractus bonae fidei illi sunt, in quibus potest iudex multa ex bono, et aequo arbitrari, ut sunt emptio, locatio, societas, commodum, et depositum, pignus, et alii similes. Contractus stricti iuris sunt, in quibus iudex ad verba contrahentium astringitur, ut in feudo, stipulatione, et reliquis. Circa quam divisionem videndus est Covarrubias in caput quamvis pactum. Affirmat ergo haec sententia contractus bonae fidei, quibus dolus contrahentium dedit causa, irritos esse de iure positivo; contractus vero stricti iuris validos esse. Hanc sententiam tuetur inter alios Pater thomas Sanchez libro 2.o de matrimonio, disp.e 64.

Explicata igitur sententiarum varietate circa praesentem difficultatem statuo 2.am sententiam hos contractus esse validos tam attento iure naturae, quam positivo. fundamenta aliqua suius conclusionis tacta sunt, quando loquebamur de metu. Breviter tamen hic probo primo. Hic datur voluntarium liberum perfectum circa substantiam huius contractus, et verus animus se obligandi, igitur contractus est validus. Secundo, quod deceptio proveniat a te ipso, vel ab altero contrahente, vel ab alio 3.o parum refert, quoad ratione deceptionis; sed quando deceptio provenit a te ipso, sive quando contingit sine culpa alterius contrahentis contractus est validus etiam secundum DD. cumque in praesenti contra

†

contendimus. Igitur quando peritur ex causa aufertur consensus, similiter erit validus.

Tertio, sedum ornavens hoc indicium, si quis omnino impotens solvere persuaderet alicui se optime illi intra paucos dies soluturum illum, induceret ad vendendum equum, validus esset contractus, cum certissimum sit venditorem ex dolo consensus inductum ad contractum. Quod probatur ex omnibus illius legibus et textibus, quos optime expendunt Patres[?], et Card.[?] locis supra citatis, in quorum recensendis nimium moror, quia non iuris consultum ago, sed Theologum.

Statuo 3, hunc contractum, licet ex utraque parte obligationem inducat, ex parte decipientis esse firmum, ex parte vero decepti esse infirmum, quatenus obligationem, quam sibi deceptus imposuit potest ab ipso, cognita veritate auferri, si voluerit. Ratio est, quia cum dolo ille fuerit inmitiosus[?], tenetur decipiens auferendo illum restituendo deceptum, quantum fieri possit in eo statu, in quo erat antequam contraheret. Sed ille ipso restitutus in eo statu, in quo erat, antequam contraheret, poterat contrahere et non contrahere, stare contractui, et non stare ei. ergo etiam nunc habet ius ad verum deceptorem ad standum contractui, et non standum, rescindendo illum, vel non rescindendo. Unde numquam ex parte decipientis datur ius ad rescindendum, sed solum ex parte decepti.

Residenda sunt, quae diximus disputatione 8, capitulo 8 cum de metu loquebamur, quae continent eamque doctrinam, quam hic statuimus, ex cuius penetratione facile argumenta, quae fieri possunt dissolvent. Declaratur de Di[?] †

Nostra opinione citati.

Caput 7.

Aliqua alia circa dolum.

Ad explicandam naturam huius contractus revocabilis, et rescindibilis speciosissime exemplum, quod affert Cardinalis de Lugo: Prelatus potens dispensare in votis suorum subditorum, potest etiam in suis dispensare. Unde prelatus tale votum emittens cum veritate obligatus illo voto, et potest propria authoritate obligationem illam sibi auferre votum suum relaxando: similiter contractus ex dolo factus, qui voluntarius fuit, potuit in decepto obligationem producere, et ipse deceptus cum iniuria sua violatus ius habet adversus decipientem adinfirmandam obligationem, si voluerit.

Colligitur ex dictis, quod quando deceptio posita est sine culpa decipientis, qui id verum existimabat, non solum contractus est validus, sed etiam sine obligatione explicari possit. Ratio est, quia cum tota potestas dissolvendi oriatur ex iniusta deceptione, ubi nulla datur iniusta deceptio, cessat potestas dissolvendi contractum. Dabitur in aperta veritate obligatio restituendi excessum, si forte aliquid maius pretium fuit acceptum pro illud, quod verum existimabat.

Pro huius maiori intelligentia observandum est hunc errorem inculpabilem non reddentem contractum dissolubilem non debere versari in contractu emptionis, locationis, et similibus circa qualitatem bonam, et intrinsecam perfectionem rei, quae venditur, et locatur; aliter enim contractus esset non solum dissolubilis, sed invalidus. Unde si emere intendebas equum Africanum, qui melioris conditionis est, quam boeticus, venditor in tali inculpabili

liter decepit, dicendo ee Africanu, cōperta veritate n̄ solu poteris dissolvere cōtractu, sed revera cōtractus ē nullus. Nam ut iam notauimus ex Patre Baia, et iterum notare n̄ erubesco qualitates, et perfectiones intrinsecę rei, quę vendit, et locatur pertinent ad substantiam huius cōtractus.

Quare hic error incuspabilis reddens cōtractus emptionis, locationis, et similes indissolubiles debet potissimum versari circa causam, et motivum extrincu. Unde si venditor tibi bona fide dixit futuram tibi utilem emptionem vineę, quam patruus tuus volebat tibi donare aliam vineam vicinam, quę huic unita melior, et magis cōmoda reddi poterat, quare ipse inductus vineam emisti, venditor ad nihil tenetur propter deceptionem incuspabilem, quia cōtractus ille substantialiter voluntarius, n̄ versatur circa hęc extrinseca motiua. Unde neque importat circumscriptionem circumstantijs illius, neque invenitur consensus aliquis cōndicionatum.

Colligitur deinde magnam esse differentiam inter denominationes, et promissiones gratuitas, et contractus onerosos, nam promissiones, et denominationes liberales comperta veritate sunt omnino irritę: contractus vero onerosi ex dolo facti, comperta veritate n̄ sunt irriti, sed irritandi: quod quidem valde diversum est. Quinimo quando dat dolus causam cōtrahens non fuit particeps, etiam si veritas innotescat, n̄ reddit contractum rescindibilem; denominatio vero, et promissio liberalis, comperta falsitate, unde cum quis vendat dolus, nullam obligationem inducit.

Ratio huius differentię desumenda ex supradictis circa matrimonium

Et professionem religiosam, sicut n. in matrimonio, et professione propter firmitatem, et perpetuitatem sicut exigitur consensus omnino absolutus, ita in alijs contractibus onerosis propter securitatem contractus exigitur consensus absolutus; quare contractus est validus, quoties non erratur circa substantiam, vel aliquid pertinens ad substantiam, et quoties non dat dolus ab altero contrahente culpabiliter appositus, quia tunc propter iniuriam dat locus dissolutioni: donationes autem, et promissiones non efficiunt consensu ita absolutum, simpliciter, et virtualiter sed condicionatus modo supra explicato.

Restat comparem ignorantiæ, errore, et doli concomitantem in ordine ad votum et contractus. Card. Thomas. Verbo summe cap. 2 nº 16 asserit, quod si vovens tempore voti emisisset ita affectus fuit ad rem promissam, ut si cognosceret circumstantias notabiliter mag. voti mutantes nihilominus eam promitteret, tunc error pure concomitans non irritaret votum, quia hic casus non est exclusus ratione voluntatis virtualis, et interpretatiuæ, quæ tunc adest. Idem docet Pater Bard. disp. 30, cap. 4 asserens ad contractum emptionis, et venditionis sufficere hanc voluntatem interpretatiuam, quando nimirum voluntas taliter est disposita, ut faceret contractus, sive adest, sive non adest error. Excipit matrimonium, quod requirit consensum expressum, quapropter est invalidum cum ignorantia concomitanti.

Dicendum, nobis est ignorantiam, vel errorem concomitantem circa votum, et contractum invalidare votum, et contractum. Primo, quia ad valorem contractus requiritur consensus datus non dandus: cum errore autem concomitanti non dat consensus, sed daret. Secundo, quia error, sive ignorantia concomitans excusat a peccando, ut diximus cap. 5: ergo et a contrahendo. 3, voluntarium pure habituale non sufficit ad conferendum

Sacramentum, ut tractatu de Sacramentis diximus: igitur neque ad votum, neque contractum. 4: consensus, qui est non sufficiens ad illa, quae requirunt positivum consensum alterius, ut probavimus disp. 6 huius tractatus; sed contractus, et votum, requirunt positivum consensum: igitur est. Ex quo videbis falsa esse, quae paragrapho superiori ex Patre Basq. et Sanchez [illegible] diximus.

§ 4. Maiorem distas

est dolus concomitans non quidem circa substantiam, vel aliquid pertinens ad substantiam ex parte alterius contrahentis culpabiliter appositum. Huic respondeo cum Cardinali de Lugo optime defendi posse consequenter addita irrevocabilitate, et valore huius contractus. Ratio est, quia tunc datur revocabilitas contractus, quando datur iniuria decipientis obligans ad restitutionem; sed quando datur dolus pure concomitans non datur iniuria decipientis obligans ad restitutionem: igitur quando datur dolus pure concomitans non datur revocabilitas contractus.

Minor ostenditur: quando datur dolus pure concomitans, datur quidem iniuria ex parte decipientis solum affective, non effective, hoc est, iniuria non causans damnum aliquod in decepto, cum supponamus deceptum fuisse contractum, etiamsi videret, cum non daretur dolus, hic non fuit causa contractus, atque adeo nullum damnum in decepto produxit; sed quando iniuria est solum affectiva, nullum damnum materialiter causans non datur obligatio restituendi, quia haec non inducitur per solum animum damnificandi, sed per damnum ipsum sequutum: igitur quando datur dolus pure concomitans non datur iniuria obligans decipientem ad restitutionem.

Caput 8. De Ignorantia
Consequenti.

Ignorantia consequens et affectata potest non esse causa [illegible] Circa voluntarium quando nimirum ipse sciat voluntatem ignorandi, atque inde voluntarie sit in ignorantia, eodem [illegible]

Modo faceret opus, sine deberet scire, sine haberet ignorantiam, si scit ea, potest esse causa operis ignorantia consequens vo luntate ignorandi propter oppositam rationem, ut evidentissimum est, quia ista non est dicenda antecedens ignorantia consequens. Quae non est causa actionis, dici debeat concomitans, an semper potius subsequens, magna dicendum est cum communi modo loquendi eam ignorantiam solum dici consequentem, non vero concomitantem, quia ignorantia concomitante communiter intelligitur ignorantia, quae antecedit omnem voluntatem, et non est causa operis, ut iam notavimus cap. 1° huius disputationis.

Hoc supposito dicendum nobis est cum communi sententia theologorum omnem ignorantiam consequentem, vincibilem, et affectatam, sive sit causa actionis, sive non sit causa actionis, causare voluntarium simpliciter. Dubitat quis, v.g. an sit homo illud, in quod iaculatur, et si sciret non iacularet; ex negligentia tamen, vel ex alio motivo omittit ulteriorem inquisitionem, iaculatur, et occidit hominem; asserimus homicidium illud, etiamsi sub ea ignorantia fuisset voluntarium simpliciter. Rursus dubitat quis, an sit homo illud in quod iaculatur, etiamsi sciret, iacularet, et occideret hominem, asserimus etiam hoc homicidium fuisse simpliciter voluntarium.

Probatur prima pars: ignorantia illa est causa eo modo, quo ignorantia potest esse causa, etiam sine expli[ci]citu[?] huius homicidii. Igitur si causa voluntaria est, qualis haec ignorantia, etiam effectus subsequtus praevisus in illa causa voluntarius erit. Confirmatur: ille homo emittens sagittam cum illa ignorantia, quam depellere potest vult quasi ex sagittae emissione sibi proponit aliter sequendum esse. Et sibi aliqualiter proponit homicidium sequendum esse: igitur homicidium secutum simpliciter dicitur voluntarium est.

Pater Suarez disp. 4. sect. 2 n. 11 expli
cationis mihi aequo asserit, quod effectus ex ignorantia sequutus
sit negativus. Bene potest dici, quod sit voluntarius in ignorantia,
tanquam in sua causa, si sit sufficienter praevisus, tamen sit
positivus, interius inadvertenter, an quis teneatur illud vitare,
nam tunc erit voluntarius; si non teneatur vitare non erit volun
tarius, nec ignorantiam vero vitare tenebitur et consequenter nec
ignorantia illa erit voluntaria, neque consequens, quando
quidem non est volita, nec directe neque indirecte, posito autem
praecepto volita est, et consequenter voluntaria.

Sed multum mihi
est de nomine, ut evidentissimum est; Primo, quia diximus in sa
cap. 2 huius disputationis posse ignorantiam esse consequentem, ac
proinde voluntariam, si nulla detur obligatio vitandi illam, dum
modo sciret descendenter ab exercitio voluntatis; aliud
non per voluntarium intelligimus, aliud per peccaminosum.
Secundo, quia licet effectus positivus ex omissione sequutus non sit rigo
rose et stricte voluntarius. Ut dicebamus disp. 4, cap. 1, in
praesenti negari non potest homicidium hoc esse simpliciter volunta
rium non solum ratione praecepti, sed quia independenter a praecepto
iste homo est causa positiva alicuius actionis positivae, a
nimirum, iaculationis, ex qua homicidium illud sequutum est,
quod non habet non removens ignem adhuc non applicatum est.

Probatur secunda
pars: Stante illo dubio habet ille homo voluntatem iaculandi etiam
si ibi esset homo, atque voluntate sic si haberet, etiamsi sciret,
ibi esse hominem: ergo iaculatori voluntarium est homicidium illud.
Probatur quia qui sic homo iaculatur sub dubio de existentia homi
nis, etiam iaculaturus si haberet scientiam de existentia illius, homici
dium est voluntarium, ut iam probavimus, quanto magis homi
cidium erit voluntarium homini iaculanti sub dubio

Iaculatiuo eius, sibi erit scius de existentia hominis in illo loco. Itaque cum homo emittens sagittam cum dubio illo habeat hoc iudicium forte occidam hoc, non potest homicidium esse involuntarium.

Dices igitur homicidium illud non est voluntarium in ignorantia tanquam in causa. Sed quia ignorantia non potest causare neque directe, neque indirecte voluntarium, cum non sit nisi pura privatio scientiae. Secundo, quia prima modo dicta ille qui cum dubio habet hunc actum, forte occidam hoc; cum hic actus fert immediate et directe ad homicidium: igitur hoc est voluntarium homini cum dubio illo iaculandi immediate et directe non autem in alio, et consequenter, neque ignorantia.

Sed satis factum est sibi argumento cap. 3 huius disputationis. Res ergo quod dummodo concedat homicidium sub ea ignorantia possitum esse voluntarium, quod est dicere, nihil curabo de nomine. Id circo ut hanc de nomine quaestionem fugiat Pater Arriaga respondet homicidium illud denominari voluntarium a physica iaculatione et actione possiva, quo iaculator dubitat; ignorantia vero qua talis est causa per accidens, hoc est non impediens voluntarium constitutum per ea, quae diximus.

Ex qua doctrina ad secundum dicendum potest homicidium esse voluntarium in physica iaculatione cum cognitione illa dubia ponenti forte ex illa physica iaculatione aditum locum homicidium sequendum esse. Ex quo fit facile defendi posse homicidium illud esse voluntarium in alio, dum enim in causa adhuc sufficiat ponere causam, ut iungenda cum effectu, dum est ponere aliquid physicum, praevidendo ex illo aliud sequendum esse.

Dices 2.: Qui dat elemosinam pauperi ficto, habet ignorantiam consequentem, cum potuerit examinare an revera ille homo sit pauper, an non. Et in dando elemosinam est involuntaria simpliciter, cum non transferat dominium in pauperem fictum, ut supra diximus: igitur actio facta cum ignorantia consequenti est voluntaria simpliciter. Resp. dante elemosinam habere voluntatem conditionatam dandi, si revera sit pauper; deficiente autem conditione, voluntas dandi non fit absoluta, quare deficienti conditione dominium non transfert. Homicidium vero, de quo in praesenti loquimur, naturaliter sequitur ex occisione independenter a quavis alia conditione, et voluntate.

Unde, ut inquit, Pater Arriaga, magna invenitur differentia inter effectus physicos et morales. Occisio enim naturaliter sequitur ex occisione sagittae, quare eo ipso, quod qui velit efficaciter iaculari sagittam, dubitans an ibi sit homo, vult efficaciter implicite occidere hominem; moralis vero effectus, qualis est translatio Dominii non naturaliter sequitur ex datione physica externa pecuniae, potest quippe donans conditiones aliquas apponere ad transferendum Dominium, quapropter potest efficaciter velle dationem externam pecuniae, et non vero translationem dominii, nisi vere sit pauper ille, cui dat. Huiusque tractatus noster de voluntario, et involuntario perit in ano omnium quidem stemmatum sane abunde omnia disputantes, quae locutionis ad Deum vocant in examen in ano de inde praecipua et notissima Theologiae moralis principia ostendunt; Cedant in eo dicta in laudem omni

Omni potenti Dei, et Virginis, absq originali culpa concepte. ///

Finis

Materie

TRACTATUS
de vitijs & peccatis

S. Thomas de vitijs & peccatis doctrinam 1a. 2ae à qst. 71a usq ad 89am proponit, qd. nos in psenti tractatu aliquibus disputatiōbg Deo fauente pstabimus.

DISPUTATIO 1a. DE ESSENTIA & malitia vitij. CAPUT Im. Quid sit vitium, & an sit à peccato distinctum.

1a. Propoo: Vitium late acceptum est defectus cuiuscunqz rei. Ita S. Augustinus lib. 3 de libero arbitrio c. 14 dum ait: Quod perfectioni nāe deē perspexeris, id voca vitium. Vnde in hac acceptione fo[r]ma positiua repugnans nāe, vt calor aquae, & forma priuatiua, vt caecitas in hoie, vitium significatur.

2a. Propoo: Vitium minus late vsurpatum est htus ex se inclinans ad actum contrarium perfectioni poiae in qua est. In hoc sensu htus cuiusuis erroris, ex se inclinans in actum falsum, contrarium perfoi poiae intellectualis, est vitium, sicut dicuntur virtutes mentis htus intellectuales, certo & infallibiliter in verum inclinantes.

3a. Propoo: Vitium stricte ac proprie sumptum, de quo in psenti, ē htus inclinās in actus malos, roi, sanctitati ac rectitudini dissonos. Ita cum Doctore angelico vniuersa Theologia. Rao: Virtus & vitium, stricte ac proprie vsurpatum, st contraria; sed virtus est htus inclinans in actus bonos roi sanctitati ac rectitudini conformes; ergo vitium ē htus inclinans in actus malos roi, sanctitati ac rectitudini difformes. Deinde: Vitium ē qualitas, denominans naam racalem, vitiosam, propensam & facilem ad actus malos. Sed qualitas hoc pstans ē htus inclinans ad actus malos. Ergo vitium ē talis htg.

4a. Propoo: Vitium strictum & proprium, distinguitur ēntialiter à peccato actuali & habituali. Ita Doctores communiter. Prima pars constat. Vitium ut supra à superiori ppoē dictum ē, htus ē, inclinans ad actus roi disconuenientes, sed pctum actuale ē ipse actus roi disconueniens; ergo vitium, & pctum actuale, ēntialiter distinguuntur. Patet hac consequentia à paritate: Virtg htg inclinans in actus rationi conuenientes, ēntialiter distinguitur ab actibus ad quos inclinat. Ergo vitium habitus inclinans

inclinans ad actg rei disconuenientes, essentialit distinguit ab ipsis actibg ad quos inclinat. Sed actg ad quos inclinat vitium, st pcta actualia. Ergo vitium essentialit ab illis distinguit.

2a pars suadetur: pctum hituale vel e ipsum actuale, moralit pseuerans n retractatum p actum oppositum, nec remissum p gratiam sanctificantem, aut extrinsecam condonatione, vel e aliqd moralis efficientiæ ab actuali pcto pductum. Si primum, cum sit ipsum pctum actuale, sicut istud eetialiter differt à vitio, ita similit pctum hituale. Si 2m etm e essentialit à vitio distinctum: nam vitium e qualitas inclinans ad actus malos, sed pctm hituale e ipse actus malg, saltem in effectu pseuerans; sicut actus malg differt eetialit à vitio, ita similiter pseuerantia eiusdem actus in effectu in quo consistit pctum hituale iuxta ppositam sententiam.

Confirmat integra ppoo: roes foales vitij, & pcti sive actualis, sive hitualis st eetialiter distincta, Ergo vitium, & pctum sive actuale, sive hituale eetialit distinguunt. Probo antecedens. Rao foaliss.a htg acqsiti e ppensio, inclinao & facilitas ad actg; Rao v. formalissima actus vitalis, ac quo in psenti, e intentionalis tendentia in obiectum; Sed formalissima ratio facilitatis & ppensionis essentialit differt ab actuali tendentia in obiectum, vt per se patet, & coit admittit ab oibg; Ergo htg & actg essentialit distinguunt; Sed vitium e htg, & pctum sive actuale, sive hituale e actg, ergo essentialit distinguunt.

CAPUT SECUNDUM.

An, & quomodo vitium sit malum. Duplex e psentis capitis difficultas. 1a an vitium sit malum, p aliqd positiuum, an p aliqd negatiuum, aut priuatiuum: an formalissima malitia vitij sit conceptus positiug, an negao aut priuatio. 2a difficultas e, an foalis vitij malitia, sive positiua, sive priuatiua, aut negatiua, sit illi intrinseca & eetialis, aut extrinseca & accidentalis.

Salas 1a 2æ trac. 13 d. 1. s. 1. n. 17. docet vitium seu habitum vitiosum non esse malum in se, sed nobis, & ideo eius malitiam consistere in priuoe quam in nobis causat, qd expto caloris declarat; sicut n calor, ait, in se bong, malg e aquæ ratione priuaoem frigoris qm causat in aqua; sic habitg vitiosus malg e nobis, & ob priuationem habitg honesti oppositi, vel alicuig gradg, & ob priuoem promptitudinis & facilitatis ad actg bonos; qa qm diu htg vitiosg e in nobis, cæteris paribg, minorem ppetitudinem, & facilitatem ad actum honestum contrarium habemus.

Exemplum caloris ppositum ineffuax e: nam calor n solum malg est aquæ qa in ea frigoris priuoem caat, sed qa p se & imediate, p suam physicam & intrinsecam

secam entitatem, ē disconveniens naæ aquæ, sicut qualitas frigoris ē per se bona aq:
qa per se & immediate ꝑ suam physicam & intrinsecam entitatem ē aq. conveniens.
Quare hæc sentia, falso nixa fundo, admittenda n̄ ē.

Nonnulli recentiores affirmant vitium ēē malum fōalit, n̄ ꝑ privoēm assignatam à P. Salas, sed ꝑ negoēm promptitudinis ad actum bonum disconvenientem rōi & honestati. Hoc suadet, tum quia malum fōalit dici n̄ pt, in ꝓposita negoē gsistere? nam si in illâ consisteret, n̄ eēt vitium fōalit malum, sed tm̄ causalit; quatenus ꝓ fut: caāt in nobis talem privoēm, tum ētm quia negatio rectitudinis, & nihil aliud, pt actum vitiosum malum gstituere.

Verum hæc sentia ad hoiem impugnat, Ideo per se, sentia gstituens vitij malitiā in privoē, admittenda n̄ ē: Quia vitium solum eēt causalit malum, put scil: caāt privoēm promptitudinis ad actg bonos; sed in tua sentia vitium caāt negoēm huis promptitudinis. Ergo sicut in illa sentia causare privoēm gstituit vitium, solum causaliter malum: sic in tua sentia causare negoēm, efficiet vitium causalit tm̄ malum.

Scotus in 1º dist: 17 q. 2ª affirmare videt, nullum actum vitiosum eē intrinsecè & essentialit malum, sed solum extrinsecè & accidentariò, atq adeo eundem actum in uno statu posse eē vitium, in alio virtutem, aut saltem actum n̄ malum, seu indifferentem.

Caietanus 1ª 2ª q. 54. a. 1º Valentia ibidem d. 5. q. 1. qtiuncula 1. Vasquez d. 84 c. 2, quos multi doctores sequunt, affirmant vitium eē intrinsecè & eēntialit malum.

Propoō 1ª Vitium ē fōalit malum, n̄ ꝑ negoēm aut privoēm, sed ꝑ positivā disconvenientiam cum recta roē, honestate, & sanctitate. Ita docti recentiores. Patet ad hoiem, contra sentiam vitium fōalit in negoē, aut privoē gstituentem. Per se bonitas virtutis, n̄ ē negaō aut privatio, sed positiva inclinaō ad actum rectæ rōi & honestati convenientem; gō malitia vitij n̄ ē negaō aut privaō, sed positiva inclinatio in actum rectæ rōi & honestati disconvenientem: Probo gsequentiam: Sicut in virtute dat positiva inclinaō in actum bonum, qm̄ gseqt negaō seu privaō inclinōis in actum malum; sic in vitio dat positiva inclinatio in actum malum, qm̄ conseqt negatio seu privaō inclinōis in actum bonum; sed ꝑ te bonitas formalissime gstitutiva virtutis ē positiva inclinaō in actum bonum, & n̄ negaō seu privaō gsequens. gō malitia formalissime gstitutiva, ē positiva inclinaō in actum malum, n̄ negaō aut privatio consequens: Cfr. In virtute inclinaō positiva ad actum honestum, ē primarius gceptus virtutis & fōalissima raō gstitutiva illius; negaō v. seu privatio inclinōis in actum inhonestum, ē gceptus secundarius, proprietas logica negativa, gsequens eēcam in formalissimo eē gstitutam. gō in vitio seu in habitu vitioso positiva inclinaō in actum inhonestum ē primarius gceptus vitij & formalissima raō gstitutiva illius; negaō v. inclinōis & facultatis ad actum honestum oppositum erit gceptus secundarius, & logica ꝓprietas negativa, gsequens eēcam in eē formalissimo constitutam. In qualibet n. naā, sepe coi sentia, gceptus 2arius negativus, seu privativus consequens gceptum primariū positivum, supponit rem fōalissē gstitutam per conceptum primarium, & illam sic gstitutam conseqt.

Confirmaō 2ª. Pctām sive actuale, sive habituale, gstituit ꝑ positivam disconvenientiam cū recta roē & honestate, cum hoc discrimine; qd disconvenientiam in pctō actuali existit physi.

sic

sic; in humali moralit, vt ex ꝯfesso in inferioribus auemus. Ergo vitium ē formalit malum ꝓ positiuam disconuenientiam, in rectam roem & honestatem.

2ª Propoo: aliqua vitia sꝫ mala ꝑ qd intrinsecum & eẽiale. Ita Salas trac: 13 d. 2. n. 8. & cum eo Autores coit. Ratio: Vitium inclinans in odium dei, in mendacium, in violationem legis iuste obligantis, & similia sunt intrinsece & eẽialit mala; gõ. Antecedens ꝑ se notum, à paritate fit ostendit: Actus odij dei, mendacij & similes cum sufficienti aduertentia & libertate eliciti, hnt malitiam intrinsecam & eẽialem, vt ē ꝑ se manifestum: gõ & vitia in huiusmodi actus inclinantia.

Dices Actus odij dei, mendacij & similes, sine aduertentia & libertate eliciti amittunt malitiam; gõ hæc n ē illis intrinseca & eẽialis; gõ etiā vitia in hos actꝫ inclinantia amittunt malitiam in tali casu, sic ꝑ ꝯsequens malitia illis n erunt erit intrinseca & eẽialis. Distinguo antecedens: Propositi actus sine sufficienti aduertentia & libertate eliciti, amittunt malitiam quoad roem culpæ, demeriti, & imputabilitatis ad poenam, concedo: nam ad culpam, demeritum, & imputabilitatem ad poenam regrit, vt deformitas cum recta roe & sanctitate sit cum sufficienti aduertentia ac libertate elicita, atqꝫ adeo deficiente aduertentia & libertate, formalis culpa & demeriti rao deficit. Propositi actus amittunt malitiam quoad roem disconuenientiæ & deformitatis cum recta roe, honestate & sanctitate, nego: semper n actus odij dei, mendacij & similes, siue cum sufficienti aduertentia & libertate, siue sine illa eliciant, sunt intrinsece et essentialit roi & honestati disconuenientes; sicut actus amoris dei sup oia à beatis necessario elicitus, ē intrinsecè, & eẽialit rectæ roi & honestati ꝯformis.

3ª Propoo nonnulla vitia sꝫ mala per aliqd extrinsecum, ita citatus Salas cum com. doctrina. Rao Actus comestionis carnis v. g. & similes sꝫ solum mali ab extrinseco præcepto ꝓhibente, vt per se patet; Ergo & vitia etiam ab his actibus orta, erunt ab extrinseco mala; gõ ꝑ aliqd extrinsecum.

Dices: si quis ante præceptum ꝓhibens vellet carnis comestionem, solum ꝑꝑ naæ commoditatem, & deinde post præceptum optaret hanc comestionem naæ comodam, ꝑꝑ violationem pcepti, tanqm ꝑꝑ foale motiuum; in isto casu eẽt 2plex actꝫ, prior non malꝫ & indifferens, posterior intrinsecè & eẽialit malꝫ; gõ malitia spr intrinseca & eẽialis ē. Antecedens patet: nam volitione alicuiꝫ rei ex foali motiuo violandi pceptum iuste obligans, ē intrinsecè & essentialiter mala; Ergo actus propositus habens hoc motiuum foale, ē intrinsece & essentialiter malus; gõ n extrinsece & accidentario. Obiectionis antecedens verum est, vt ꝓbois rao suadet. Ad ꝯsequentiam dico in ꝓposito actu malitiam intrinsecam eẽ & eẽialem; hæc tn oia n pugnant cum nostra doctrina, q̄ solum agit de actu quo qs post pceptum ꝓhibens, sufficienter ꝓpositum, vult carnis comestionem ꝑꝑ motiuum foale comoditatis naæ; pceptum n se ht extrinsece, & indirectè solum respectu huius actus, nullo modo vt motiuum foale: atqꝫ adeo solum tribuit huic actui malitiam extrinsecè & indirectè, non vt motiuum foale directè intentum; Ergo huiusmodi actus solum extrinsecè ht malitiam & indirectè, quatenus scil: vult obiectum directè, cum quo ē extrinsece coniunctum pceptum prohibens.

Hic coit q'ri solet an vitium sit hnali & actuali pctō peius; & an simul vel succes„ siue pois vitium eē bonum, malum, aut indifferens. Sed hec his oibq facilius agemus in„ ferius, cognita naā & eēia actualis & hnalis pcti.

DISPVTATIO 2ª DE OPPOSITIONE vitiy cum naā rationali & virtutibus CAPVT 1m An vitium sit contra naam raōalem

Naā raōalis variè hic sumi pt 1º qut dicit indifferentiam ad actus honestos, inhonestos & indifferentes. 2º quatenus habet inclinoem ad actus indifferentes, aut malos & roi disconuenientes, & in hac acceptione appellat naā raoalis sensitiua. 3º qut dicit inclinoem ad suam pfoem moralem, videlicet ad actus roi conformes, laude ac pmio dignos, & in morali eē raoalem naam pficientes, in hoc sensu dr naā raoalis vt raoalis.

Propoō 1ª Vitium non ē contra naam raoalem in 1ª acceptione sumptam, quatenus scil: naā raoalis indifferens ē, ad actus honestos, inhonestos & indifferentes. Raō Naā raoalis sic accepta est cum indifferentia ad vitium; ergo non ē cum oppoē cum illo Patet conseq: Quod ē indifferens ad aliquid non habet oppositionem cum illo sub foāli roē indifferentia: aiāl. pcisum, cum indifferentia ad„ Ursum & Leonem sb tali roē, cum neutro ht oppositionem; sed naā raoalis in hac acceptione est cum in„ differentia ad vitium & virtutem; gō sb tali roē neq cum vitio neq cum virtute ht oppositionem.

Propoō 2ª Vitium non ē contra naam raoalem sensitiuam, seu in 2º sensu acceptam. Raō: In hac acceptione naā raoalis dicit inclinoem & ppensionem ad actus inhonestos; sed vitium vt per se ē notum, ht conformitatem & n oppositionem cū ista inclinoē & propensione; gō ht etiam conformitatem & non oppositionem cū naā raoali sensitiua, consistente in inclinoē ad actus inhonestos.

Propoō 3ª Vitium ē contra naam raoalem, vt raoalem, quatenus scil: dicit incli„ noem ad suam moralem pfoem, seu ad actus honestos, laude, ac pmio dignos, eam per„ ficientes; in hoc sensu intelligenda ē cois sentia, affirmans vitium hre oppositionem cum naā raoali. Raō ē: In naā raoali hois, dat naalis inclinaō ad moralem pfoem laude ac pmio dignam, sed hac moralis perfoō puenit ab actibq honestis; gō naā raoali hois ht inclinoem naalem ad actus honestos. Maior & minor per se patent, & ex illis recte oṡequentia colligit. Nunc sic disputo: Vitium, vt constat, ē inclinaō ppensio & fa„ cilitas ad actus inhonestos; gō ē ctra naam raoalem, seu contra raoalem inclinoem ad actus honestos hoiem moralit perficientes, ac laude & pmio dignum reddentes.

Dices: Eē contra istam inclinoem, ad actus honestos hoiem perficientes, non sufficit ad hoc vt vitium sit contra naam raoalem; gō ex hac contrarietate n recte colligit vitium hre cum raoali naā oppoem. Patet antecedē: qmuis electio & obseruaō virginitatis sit maximè naā raoali consentanea, nihilominus opponit cum electione & contractione matrimony ad honestum vsum, q electio & contractio ē recta roi con„ sentanea; gō oppositio cum virtuosa inclinoē, n sufficit ad hoc vt res q cū illa opponit sit

sit contra naam raoalem. Nego 1am anteced. & eius conseq. Ad probnem nego ob-
obseruoem virginitatis, & matrimonij contractionem ad honestum vsum hre oppoem
in genere moris & honestatis: vtraq. n. actio honesta e, ac recta roi gformis;
in ce honestatis inter se, cum naa raoali virginitas & matrimonium gueniunt, &
differunt in maiori & minori honestate. Unde oppositionem istam nullam
nostram doctrinam efficaciam hre, manifeste colligit. cum virginitas & matri-
nium ad honestum vsum, vnde sumit efficaciam argtm oppositum, nullam hab.
ant inter se, aut cum naa raoali oppositionem.

CAPUT 2m. De oppositione vitij cum virtutibus acquisitis.

Aliq doctores virtutem acqsitam, virtutem naalem, & infusam supnaalem appellant. Alij volunt virtutem acqsitam ee, htum actibg acqsitum cum poia ad facile tn posse gcurrentem: virtutem v. p se infusam affirmant ee htum supnaalem, a deo imediate guenientem, & tribuentem poiæ simplicit posse, vt hts supnaales fidei, spei & caritas, ac aliarum virtutum, comitantium sanctificantem gratiam intrinsecam; addunt deinde, virtutem infusam p accidens, ee virtutem in sbsta & entitate naalem, a deo tn imediate in poia pductam, n actibg acqsitam. Insup isti doctores virtutem acqsitam diuidunt, in naalem, & supnaalem. virtg acqsita naalis, q naalibg actibus acqrit: supnaalis q actibg supnaalibg fidei, spei, caritis, vel cuiusuis alterius virtutis supnaalis acqrit; sicut n. (aiunt) actg naales amoris v. g. generat htum naalem honestum, ad similes actg inclinantem, sic cu debita pportione actus supnaales caritis generant htus supnaales, honestos poias ad similes actg facilitantes. Quare ad actg amoris dei sup oia v. g. gstituunt in poia volitiua, duplicem habitum supnaalem, quorum vnq e p se infusus tribuens voli simplicit posse; alt e acqsitg dans solum poiæ facile posse.

Prioris diuisionis auctores negant actibg a virtutibg infusis guenientibg vim pductiuam habituum, & ideo htg hos supnaales acqsitos non agnoscunt. Hæc tn gtrouersia n ad nostrum, sed ad virtutum tractatum spectat. In psenti sufficit vt noie virtutis acqsitæ, virtutem naalem, & noie infusæ supnaalem virtutem intelligamg.

Propoo 1a. Vitium & virtg acqsita sex naalis gtrarie opponuntur, ita S. Thomas hic a. 1o & cum eo cois theologia. Rao. Virtg & vitium hnt requisita ad ppriam oppoem gtrariam; se n. mutuo expellunt ab eodem sbto, & vitium reddit hoiem vitiosum, virtg honestum; go e vera gtrarietas int virtutem & vitium.

Nec obstat qd virtg & vitium solum gueniant in genere remoto htg; nam guenientia in hoc gre, ad ppriam oppoem gtrariam sufficit, nec guenientia in gre pximo, vt pphia teste, desiderat. nihilominus tn si noie generis pximi intelligit genus physicum, nempe sbtum, dico virtutem & vitium guenire in genere proximo, cum conueniant virtg & vitium in sbto pximo. Cois tn formalis ac ppria locutio noie generis intelligit

intelligit geng metaphysicum aut logicum, et in hac ppria acceptione, dicimus virtutem & vitium solum in grē remoto hty convenire & quenientiam istam ad ppriam ɔtrarietatem sufficere.

Dices: contraria, iuxta philium, & coi plogium mxe distant inter se; sed vitium & virtg n mxe int se distant; gō. minor patet expto: magis distat auaritia à pdigalitate, qm à liberalitate, q ē int duo hæc extrema medium. Rgd ad maio: ɔtraria int se mxe distare sb pcipua aliqua roē. ad min: & eig pboem nego, virtutē & vitium n mxe int se distare sb pcipua aliqua roē. licet n. auaritia aliquo modo distet magis à pdigalitate, qm à liberalitate, quia hæc inclinat ad retinendū, nihilo ming sb pcipua roē, nempe sb ordine rōis, honestatis & sanctitatis magis distat auaritia à liberalitate, qm à pdigalitate; nam auaritia & pdigalitas in ordine ad roem, honestatem et sanctitatem queniunt, cum vtrumq vitium dicat ordinem disquenientiæ & deformitatis cum recta roē, honestate ac sanctitate, auaritia v. & liberalitas in ordine ad roem, honestatem & sanctitatem mxi distant int se: nam auaritia dicit disconuenientiam, liberalitas conuenientiam cum recta roe, idē de pdigalitate q ē alterum extremum respectu liberalitatis dicendum ē.

Instabis vnum tm ē ɔtrarium vni, vt ait philg 1o metaph. c. 6; sed virtuti liberalitatis opponit duplex contrarium, pdigalitas sc. & auaritia; gō liberalitas et hæc vitia n st pprie ɔtraria, gō nec virtus et vitium. Respondeo vni vnum eē contrarium adæquatum, inadæquatum posse eē multiplicē. Liberalitas ht vnum ɔtrariū adæquatum, nempe illiberalitatem: inadæquatum ɔplex, pdigalitatem sc. & auaritiam: hæc n. in extremo inordinato detentionis, illa in largitione inordinata ɔsistit.

Propoō 2a. Propria & directa ɔtrarietas int vitium & virtutem requisitam, non requit vt vitium directe, foalit, & expresse, respiciat et intendat motiuum foale, imediate oppositum, motiuo foali virtutis contrariæ. st cois sentia & suadet: vitium et virtg se mutuo pprie ac directe ab eodem sbto expellunt, qmuis vitium non intendat foalit & expresse motiuum foale, imediate oppositum foali motiuo virtutis, gō int virtutem & vitium dat ppria & directa ɔtrarietas, qmuis vitium directe & foalit n intendat motiuum foale oppositum imediate foali motiuo virtutis ɔtrariæ. pbo antecedens actg efficax hūig determinati cibi, ex motiuo foali honesto temperantiæ, & actg efficax comestiōnis eiusdem cibi ex motiuo foali bonitatis delectabilis aut vtilis, habentis ɔnexam deformitatem cum roē & honestate, se mutuo directe ac pprie expellunt ab eodem sbto, vt pz se & ex coi theologia constat, sed actg efficax comestionis huig determinati cibi ex motiuo bonitatis delectabilis aut vtilis, n ht motiuum foale imediate oppositum motiuo foali, actg efficacis honesti temperantiæ; gō qmuis n habeant motiua foalia int se imediate opposita, pprie ac directe oppon. utrq. minor ostendit. motiuum foale actg prioris ē ɔuenientia cū recta roē in maā et virtute temperantiæ, & motiuum foale huic oppositum ē disconuenientia cum roē respectu eiusdem maæ; sed actg efficax posterior n ht p motiuo foali direc. & expresse intento, disquenientiam cum roē, cum nemo intendens malum op. retur, sed quenientiam in bonitate delectabili aut vtili apprehensam; gō n ht p foali motiuo

ꝑ suo directe expresse & formalit intento disconvenientiam cum roe & honestate, ut actus iste malg hat oppositionem contrariam cu actu bono, q requirit ut directe & formalit respiciat motivum formali imediate oppositum. Simili modo philosophandum est de actibus virtutis cuiusvis & vitij.

Nunc à paritate sic argu: actus isti oppositi, ꝑpriam & directam hnt ꝯtrarietatem & se mutuo ab eodem sbto expellunt absq eo qd unq formalit directe & expresse attendant motivum formale, imediate oppositum formali motivo alterius; gò similit habitus acquisiti inclinantes directa & ꝑpria ꝯtrarietate opponunt, sine ista directa & expressa intentione motivi formalis imediate oppositi.

Confirmat volitas efficax dandi pecuniam debitam ex motivo iustitiæ; & volitas efficax dandi eandem pecuniam ad sublevandam miseriam pauperis ꝑpria ꝯtrarietate opponunt & mutuo ab eodem sbto expellunt, & n habent directe & expresse motiva formalia imediate opposita; gò sic se hnt habitus ad has voltes inclinantes.

Propoo 3a. Ad ꝑpriam & directam ꝯtrarietatem int vitium & virtutem sufficit vitium virtualit & interpretative intendat ac respiciat motivum formale imediate oppositum virtuti ꝯtrariæ. Constat ex superiori ꝑpoe, in qua ostendit sufficere ꝯtrarietatem ꝑpria int virtutem & vitium, cum virtuali & interpretativa ista attingentia: nam cum qs vult aliqm entitatem ꝯnexam cum malitia imediate opposita honestati virtutis ꝯtrariæ, censet virtualit ac interpretative velle malitiam cum entitate directe intenta ꝯnexam; et hoc etm sufficit ad hoc ut actg efficax huig entitatis ꝯnexæ cum malitia, non possit simul existere cum actu efficaci honesto virtutis ꝯtrariæ & ad mutuam expulsionem ab eodem sbto; Ergo etm sufficit ad ꝑpriam & directam ꝯtrarietatem int vitium & virtutem acqsitam.

CAPVT IIIm An vitium & virtus acquisita contraria possint ēē simul in eodem sbto in gradibg remissis.

Affirmo cum coi & vera sentia, qm docet Vasquez hic disp: 81 c. 2. Suarez hic & disp 44 met: ac doctores coit. Suadet: Calor & frigus, ac reliq qualtes ꝯtrariæ, simul sũt in eodem sbto in gradibg remissis; gò vitium & virtg. Confirmat actus vitij simul pt ēē cum virtute acqsita: hoo n habens facilitatem & ꝑpensionem ad actg honestos & studiosos, pt aliquando inhonestum actum elicere, absq amissione facilitatis & ꝑpensionis ad actg honestos; gò etm habitus vitiosus pt ēē simul in gradibg remissis cum hoie studioso. Consequentiam pbo: actg vitiosus, ꝑductg ab hoie habente habitum studiosum, pt ꝑducere aliquem talem gradum habitus vitiosi; gò vitium saltem istum gradum pt ēē simul cum virtute acqsita.

Dicis In tali eventu, actum inhonestum ab hoie, habente habitum studiosum, ꝑductum non posse ꝑducere gradum aliquem habitus vitiosi; quia impedit à virtute acqsita existente in sbto. Sed contra; virtg acqsita n hãt oppoem cum omni gradu habitus vitiosi ꝯtrarij; cum in eodem sbto, in quo ē habitualis illa facilitas ad actg honestos reperiri non numqm soleat aliqua ꝑpensio ad actg inhonestos, ut ꝯstat expientia, & suadet etm paritas

paritas à calore, frigore alijsq; qualitibq ɡtrarijs sumpta; calor v. g. n̄ pugnat cū omni gradu frigoris; gō nec virtus acqsita cum omni gradu vitij; gō nec impedit virtus p̄ductionem alicuis gradq vitiosi hitq; gō virtq & vitium simul eē possunt in gradibq remissis.

Opponēs 1°. Hbtq sciā & erroris non possunt eē simul in gradibq remissis in eodem sbto; gō. Antecedens ē falsum vt recte docent Conimbricenses lib. 1° de demonst: c. 7. q. 2a a. 5. Suarez tom: 1° in 3 par: disp. 38 sect: 3. Et cōis metaphysica ac phlia. Et ostendit rō p̄ nostra sentia posita.

Oppones 2°. Actq p̄priē ɡtrarij virtutis, & vitij, n̄ possunt eē simul in gradibq remissis; gō nec virtq & vitium. Concedo anteced: de actibq q̄ p̄priē ɡtrarij sū, vt amor efficax, & odium efficax eiusdem entitatis indiuisibilis. Nego ɡseq. Disparitas: actq p̄priē ɡtrarij, sū vitales tendentiæ formales in p̄prium obiectum, destructiuum alterius, ita vt nec diuinitq simul eē possint, adhuc in gradibq remissis. Et raō ē: nam nec diuinitq eē pt, vt eadem entitas indiuisibilis sit, & n̄ sit; at si ɡplex actq efficax p̄priē ɡtrariq diuinitq, adhuc in gradibq remissis, esset simul in eodem sbto, sequeretr eandem entitatem indiuisibilem simul eē, & n̄ eē; gō. Sequela patet: actq efficax amoris, in quouis gradu vult eē obiecti amati; actq efficax odij eiusdem obi indiuisibilis, vult efficaciq n̄ eē illiq; ita vt eē obiecti, habeat existentiam respectu amoris efficacis; n̄ eē respectu efficacis odij; gō simul haberet existentiam esse & non eē eiusdem entitatis indiuisibilis. Hoc implicat: & etiam implicat vt ɡplex actus p̄priē contrarius, sit simul in eodem sbto, adhuc in gradibq remissis. Hæc repugnantia facile ostendit, n̄ posse eandem nrō poām ɡplicem actum simul in tam opposita obiecta tendentem eliçere. Virtus aūt & vitium, si tendentiæ effectiuæ in actq contrarios: istæ v. tendentiæ p̄posita actuum contrarietate carent, vt manifestum ē in volte v. g. in qua sine repugnantia, virtutes, ac tendentiæ effectiuæ ad actus p̄priē ɡtrarios, reperiunt.

Oppones 3°. Virtq & vitium in gradibq remissis simul eē possunt in eodem sbto; gō istud simul erit vitiosum & studiosum in gradibq remissis. Concedo ɡseq: nec ē vllū inconueniens: nam in tali casu hoō denominoem simplicitr à formā p̄dominante, ab altera secundum qd tm̄ denominoem sumet.

CAPVT IVm An vitium & virtus acquisita possint eē simul in eodem sbto in gradibus intensis.

Certum ē apud Doctores vitium & virtutem p̄priē ɡtraria n̄ posse naalitr simul esse in eodem sbto in gradibq intensis, aut in illis q̄ sibi sū mutuo & directe repugnantes v. g. primq gradq vitij cum octauo virtutis. 2us cum 7mo, & sic de alijs. P̄sens igit controuersia ē an diā poā virtq & vitium in gradibq intensis possint simul existere.

Doctores coiter negant, existimantes deum n̄ posse hoc sine indecentia & repugnantia efficere. Nonnulli nullam in hac re repugnantiam aut indecentiam ex parte

parte Dei efficientis affirmant

Propōo 1ª. Vitium & virtus ex parte sui n̄ ita pugnant, vt superna[turaliter] giungi nequeant simul in gradibꝫ intensis. Ita Docti recentiores. Raō: Qualitates contra[rie] riæ caloris & frigoris, ac reliq̄ ex parte sui n̄ ita pugnant, vt supnaalit̄ giungi n[on] valeant simul in gradibꝫ intensis, vt testis ē cōis doctorum gsensus; gō simili[ter] philosophandum ē de qualitibꝫ virtutis & vitij. Insto: in cōi sentia tota [re]pugnantia sumit̄ ex parte dei, q̄ hoc absq̄ indecentia gstare n̄ pt̄, gō n̄ sumit[ur] ex parte vitij & virtutis, gō vitiū & virtus ex parte sui n̄ hn̄t talem repugnantiam.

Propōo 2ª. Ex parte dei repugnat, etiā diuinitꝫ, virtutem & vitium posse simul in gradibꝫ intensis existere. Hæc ē cōis sentia. Ratio: nulla causa [cre]ata exigit vt pducat, vel conseruet in sbto, foā in gradu intenso, quando in ipso [si]mul ē, & conseruat̄ in gradu intenso foā pprie gtraria; gō in tali casu vtraq̄ fo[rma] ē, & gseruat̄ à deo, ex pprio motu & n̄ ad exigentiam causæ creatæ. Consequen[tia] tiā, ex antecedente coit̄ admisso aperte gstat; gō in tali casu, in quo simul duæ foæ pprie gtrariæ in eodem subiecto in gradibꝫ intensis pducerent aut con[]seruarentur, deus illas pduceret & gseruaret ex pprio motu, & vt caā particu[]laris, n̄ vt prima & vniuersalis, ad exigentiam caæ 2æ creatæ; sed vt videbimus in disp: sequenti repugnat deum pducere aut gseruare, ex pprio motu, absq̄ exi[]gentia caā creatæ hītum vitiosum, gō etiā repugnat Deum giungere simul in gradibꝫ intensis, hītum vitiosum & virtutem pprie gtrariam.

Oppones: graā hītualis, & habituale pctm absq̄ indecentia, ex parte dei possunt eē simul in eadem aiā; gō etiā vitium & virtꝫ in gradibꝫ intensis. Pro[ba]tur antec: indecentia ex parte Dei in simultanea coexistiā in eadem aiā gratiæ hītualis & pcti hītualis, eēt Deum ex pprio motu gseruare pctm hītuale; sed DEUS nunqm̄ gseruat, neq̄ ex pprio motu, neq̄ ad exigentiam caæ creatæ pctm hītuale: cum istud n̄ sit qd̄ physicum, sed morale; gō in tali casu nullo modo DEUS gseruaret pctm hītuale ex pprio motu, gō neq̄ daret̄ in deo in[]decentia ex huiusmodi gseruaōe orta. gō sine indecentia ex parte dei, possunt simul eē hītualis graā & pctm hītuale, gō etiā simul eē possunt virtꝫ & vitium in gradibꝫ intensis. Antec: de quo in tract. de graā, & gseq: nego. Ad antecedentis pbaōem, maiori gcessa, distinguo minorem: deus nuqm̄ gseruat ad exi[]gentiam caā creatæ pctm hītuale, nec illud tunc ex pprio motu gseruaret physice, gcedo, qa pctm hītuale in morali pseuerantia pcti actualis gsistit. Non gseruat illud ad exigentiam caā creatæ & n̄ gseruaret in pposito euentu ex pprio motu moralit̄, nego minorem: eo n̄ modo quo hītuale pctm hī existentiam [per] causas, gseruat̄ ab illis; & cum habeat existentiam moralem, gseruat̄ moralit̄. Et caā physica creata ad pductionem physicam pcti actualis, exigit gcursum physicum caæ 1æ, & ad moralem gseruaōem, seu ad pctm hītuale postulat gcursum moralem eiusdem caæ 1æ, q̄ ad hanc 2æ causæ exigentiam gcurrit vt efficiat pctm actuale physice, ad hītuale moralit̄. Deinde nego oēs gsequentias, n̄ in eā existente hītuali graā in sbto, caā creata n̄ postulet, nec exigat gseruaōem simultaneam pcti hītualis in eodem sbto, [...] in illo p̄ moralem influxum pctm hītuale gseruarēt, gueniret ex pprio motu à deo vt à parti caā, qd̄ sine indecentia & repugnantia ex parte dei fieri n̄ pt̄.

CAPUT V. An in speciali aliquo casu possit deus sine indecentia pro[]ducere aut gseruare simul vitium & virtutem in grad: intensis.

Aliq recentiores di[]cunt Deum regularit̄ absq̄ indecentia n̄ posse simul pducere aut gseruare vitiū & virtutem gtrariā in gradibꝫ intensis, posse tn̄ in hoc speciali casu, in quo voluntas habens virtutem intensam vt 8, efficiat actū vitiosum gtrarium intensum etiā vt 8; nam in hoc casu pt̄ Deꝫ ex pprio motu, & vt caā partis gseruare virtutem cum tota sua intensione, et vt causa prima generalis ad exigentiam caæ 2æ ...

pducere

...uaret vitium in 8º gradu, aut in alio repugnante cum virtute intensa vt octo. ...huius ē. Quia in hoc euentu DEUS solam virtutem conseruaret ex pprio motu, contra ...tium vitij exigentiam, op tantem virtutis expulsionem ad vitij introductionem: de... vitium n̄ pduceret ex pprio motu vt caā partis, sed ad exigentiam caē creatæ, vt caā prima generalis: atq nulla ē indecentia ex parte dei, ex pprio motu con... ...re virtutem; gō neq erit indecentia ex parte dei, in hoc euentu simul vitium ...virtutem in gradibq intensis coniungere. Patet consequentia, dcty vitiosus vt 8 in hoc casu pducty, postulat pductionem htj vitiosi vt 8; qō deq tunc geurrit ad eiq pductionem vt caā generalis, & sic sine indecentia ex parte dei simul erunt in eo... dem sbtō vitium & virtq in gradibq intensis.

Vera sentia & ppōo: In casu pposito deus n̄ pt sine indecentia conseruare simul, vitium & virtutem in gradibq intensis. Est coior hodie doctrina. Rāo: Si ob aliqm raōem, posset deus noc absq indecentia pstare, pte, mxē qa tunc n̄ oseruaret vitiū ex pprio motu, & vt caā partis; sed deq vitium pduceret tunc & oseruaret ex pprio motu, vt caā partis; gō deus n̄ pt hoc absq indecentia pstare. Minor in qua ē tota dif... ficultas ostendit: nulla qualitas ex sua naā postulat pduci aut existere in sbtō, in eodem instanti reali in quo altera 9traria, in gradu ex naa rei incompossibili, perma... net in eodem sbtō; gō neq qualitas vitij, ex sua naā postulat produci ... in ... virtute, in eodem instanti reali in quo oseruatur & permanet in gradu incompossibili qualitas virtutis contraria. Probo antec: Si vna qualitas, ex sua natura postularet produci, aut exis... tere in subiecto, in eodem instanti reali, in quo perseuerat qualitas contraria in gradu incom... possibili, sequeretur duas formas proprie contrarias posse naturaliter simul existere in eodem subiecto in gradibus intensis: quod communis sententia (experientia conuincente) reijcit. Sequela patet: Deus de lege ordinaria, nunquam negat causæ secundæ concursum quem ipsa ex sua natura exigit; gō si forma ex sua natura postulat produci in subiecto in quo perse... uerat forma contraria in gradu ex natura rei incompossibili, Deus de lege ordinaria n̄ negabit illi concursum ad talem productionem; gō naturaliter producetur cum forma contraria perseuerante in gradu incompossibili, quod est absurdum, vt experientia demons... trat. Nunc sic arguo: Vitium vt modo monstratum est, non postulat produci in subiecto perseuerante in illo virtute in gradu incompossibili; gō in tali casu perseuerante scilicet virtute in gradu incompossibili, productio vitij non esset ad exigentiam causæ 2æ; gō Deus tunc produceret vitium ex proprio motu, & vt causa particularis; sed Deus n̄ potest illud producere ex proprio motu & vt particularis causa, sine indecentia, vt docent etiam aduersarij; gō nec potest Deus producere vitium in subiecto in quo per... seuerat virtus in gradu incompossibili. Confirmatur 1º Causæ 2æ calefactiuæ v.g. non debetur pductio caloris ex natura rei, neqe ipsi calori debetur produci, nisi in subiecto capaci; sed in instanti in quo perseuerat frigus in gradu incompossibili, est subiectum incapax respectu caloris; gō pro illo instanti reali, non debetur causæ ca... lefactiuæ productio caloris, neq ipsi calori debetur produci; gō si pro isto instanti Deus produceret calorem, produceret illum vt particularis causa ex proprio motu con... tra exigentiam causæ 2æ.

2º Nunc sic arguo a paritate: sicut causæ calefactiuæ non debetur pductio

caloris

caloris, nisi in subiecto capaci, sic voluntati creatæ non debetur productio actus vt 8 vitiosi productiui habitus vitiosi vt 8, nisi in subiecto capaci; sed sicut in instanti in quo perseuerat frigus in gradu incompossibili, est subiectum incapax respectu caloris; sic in instanti reali in quo perseuerat virtus vt 8 in volte creata est subiectum incapax actus vitiosi in gradu incompossibili; ergo sicut pro illo instanti reali non debetur causæ calefactiuæ productio caloris, sic nec pro simili instanti reali, debetur voluntati creatæ productio actus vitiosi vt 8, productiui vitij vt 8; ergo sicut si pro illo instanti reali deus produceret calorem, id praestaret ex proprio motu, et vt particularis causa, sic similiter si pro simili instanti reali, produceretur talis actus vt 8 vitiosus, productiuus vitij vt 8, produceretur à Deo ex proprio motu, et vt à causa speciali ac particulari.

Confirmatur 2º Causa 2ª productiua caloris v. g. in subiecto in quo frigus in gradu incompossibili, postulat vt in instanti reali, in quo producitur calor, deus suspendat concursum conseruatiuum frigoris in gradu incompossibili: ergo si DEUS non suspendat conseruationem frigoris, conseruatio proueniet à deo ex proprio motu et vt à causa particulari. Simili modo causa creata productiua actus vitiosi vt 8, productiui vitij exigit suspensionem concursus diuini conseruantis virtutem in gradu incompossibili; ergo conseruatio virtutis in tali gradu, erit à deo ex proprio motu contra exigentiam et debitum causæ creatæ.

Dices 1º, Deum ex proprio motu præstare conseruationem frigoris et virtutis, non primam productionem caloris et vitij. Sed contra probo ad hominem, in tali casu deum non solum ex proprio motu conseruare virtutem, sed etiam primo producere vitium; ideo per vos conseruatio virtutis in hoc casu prouenit à deo ex proprio motu, et vt à causa particulari: Quia virtus non postulat sui conseruationem in subiecto in instanti reali, in quo primo producitur in illo vitium in gradu incompossibili, et quia vitium in gradu incompossibili 1º productum, postulat suspensionem concursus diuini conseruantis virtutem in gradu incompossibili; sed simili modo vitium non postulat primam sui productionem in subiecto, in quo conseruatur virtus in gradu incompossibili, et virtus conseruata postulat suspensionem concursus diuini producentis vitium in gradu incompossibili; ergo sicut conseruatio virtutis erit à deo ex proprio motu, et vt à causa particulari, ita etiam est prima productio vitij

negas

Negas minorem. Sed contra: Paritas videtur omnimoda, et erit consideranti manifestum. Si arguo: Conseruatio virtutis tunc eẽt ex propria motu a deo, quia esset contra debitum et exigentiam formæ conseruatæ, et formæ productæ. Sed prima pductio vitij tunc etiam esset contra debitum et exigentiam formæ 1º productæ, et formæ conseruatæ; ergo eẽt à deo ex pprio motu et à causa particulari. Probo minorem in qua ẽ tota difficultas: Forma 1º pducta ex sua naa postulat vt in instanti reali in quo 1º pducitur in subiecto expellatur ab illo forma contraria in gradu incompossibili, et forma conseruata ex sua natura exigit, vt in instanti reali in quo conseruatur in subiecto, non introducatur in illo contraria forma in gradu incompossibili; ergo prima pductio formæ in instanti reali in quo absq expulsione formæ contrariæ in gradu incompossibili, eẽt contra formæ primo productæ naturam postulantem formæ incompossibilis expulsionem in eodem instanti; et contra formæ conseruatæ naam exigentem, vt non primo pducatur pro illo instanti reali in quo, forma contraria in gradu incompossibili; ergo 1a pductio vtriq formæ, et conseruatio alterius fuerit à deo ex pprio motu, et vt à caa particulari.

Dices 2º naturaliter introductio vitij est prior expulsione virtutis, in receptiori hodie sententia; ergo in illa prioritate sunt simul in eodem subiecto, vitium et virtus in gradu incompossibili; ergo non solum diuinitus sed etiam naturaliter possunt eẽ simul in tali gradu. Verum ẽ antecedens de prioritate naæ, et quo, falsa duplex consequentia: nam esse sine existere simul et informare idem subiectum dicit instans reale durationis in quo sint simul in eodem subiecto duæ formæ contrariæ in gradu incompossibili, quod vt vidimus repugnat ex natura rei. prioritas v. naæ a quo, solum dicit introductionem vitij eẽ causam expulsionis virtutis; vitium v. in instanti reali in quo introducitur in subiectum, expellere simul ab illo virtutem, nullam repugnantiam includit.

CAPVT VI.

De oppositione vitij cum virtutibus infusis. Virtus per se infusa, quæ ex naa petit, et potest à solo deo pduci, et ab ipso nobis infunditur, diuiditur in theologicam et moralem. Theologica hẽt pro imediato obiecto deum ipsum, aut pfectionem aliquam diuinam et increatam, vt fides, spes et caritas. moralis quæ fertur immediate in obiectum honestum creatum, quatenus regulatum regula supnali, vel in ordine ad finem supnalem, vt supnalis Religio, Iustitia, Temperantia, et reliq virtutes morales per se infusæ, sanctificantem gratiam comitantes.

Salas hic d. 2. s. 13. Granado contro: 4 d. 12. s. 3. et doctores coiter, negant, vitia virtutibus infusis eẽ contraria. Lorca d. 2. distinctione vtens, ait, quædam esse vitia opposita virtutibus acquisitis, et alia opposita virtutibus infusis. Priora non eẽ pprie et simpliciter contraria virtutibus infusis, sed solum secundum quid. Posteriora v. licet magis opposita virtutibus infusis, perfectam

in eam tn. ɡtrarietatem n̄ attingere. Sumsi a. 1. d. 2. ꝑbabile existimat vi-tia contraria virtutibꝫ infusis oppon. Montesinus deniq. d. 1. q. 1. etsi dis-tinguat cum Lorca vitia contra Deum tn. affirmat vitia virtutibꝫ opposita, nec ꝑpriamq. contrarietatem attingere, & ideo ait infidelitatem, desperatem, odiũ Dei ꝑpriam cũ fide, spẽ, & carite infusa ɡtrarietatem hrẽ.

Propoo 1a. Nullas vitia, etiã q̄ directẽ pugnant, in motiuo supnaalĩ cũ virtutibꝫ infusis, st ꝑpriẽ ɡtraria hĩbꝫ ꝑ se infusis, q tn̄ st virtutes, princi-pia, & quasi poiã ad actꝫ supnaales, ita docti recent. Raõ, ꝑpensio & fa-cilitas, nõ ẽ ɡtraria principio actiuo & poiæ ad opportũ actum: nam sepe in volte, cũ poiã in actu 1o completa, ad amorem v. g., ẽ ꝑpensio & facilitas ñnalis ad odium oppositum; sed vitium directẽ oppositum in motiuo cum virtutibꝫ infusis, ẽ ꝑpensio & facilitas habitualis, & istæ virtutes infusæ st tn̄ principia, vel quasi poiæ actiuæ actuum supnaalium; gõ vi-tia n̄ habent ꝑpriam ɡtrarietatem cũ his virtutibꝫ. Consequentia patet Facilitas cum poiã ad actũ oppositũ, vt suadet maior, n̄ hẽ ꝑpriam ɡtrarie-tatem, sed vitiũ ẽ facilitas, qlibet ex his virtutibꝫ ẽ tn̄ poiã; gõ. Confirmaᵗ virtus ꝑductiua & receptiua alicuiꝫ foæ, n̄ pugnat cũ dispoẽ ad oppositam; gõ.

Propoo 2a. Virtus supnaalis, q̄ solum ẽ facilitas, (ñ dat) contra-riẽ opponiᵗ cum vitio opposito. Ita multi recentiores. Raõ hĩbꝫ facilitantis pe-tentiam ad actꝫ inter se oppositos, st ꝑpriẽ contrarij; sed hĩbꝫ isti supnaales tn̄ facilitantes, & hĩbꝫ vitiosi oppositi inclinant ad actꝫ repugnantes; gõ st ꝑpriẽ ɡtrarij. minor patet: Hĩbꝫ tempantiæ supnaalis v. g. inclinat ad supnaalem actũ tempantiæ, & hĩbꝫ vitiosus intempantiæ inclinat in actum naalem intempantiæ; sed actus isti st ꝑpriẽ inter se oppositi, gõ hĩbꝫ ab illis ꝓuenientes st ꝑpriẽ contrarij.

Confirmaõ 1a. Si ob aliqm̃ caam̃ isti hĩbꝫ, vt Lorca & Granada asserunt, non eent ꝑpriẽ ɡtrarij, mxẽ quia hĩbꝫ honestus ẽ supnaalis, vitiosus naalis: sed hoc n̄ obstat; gõ. Probo minorem, Licet actus v. g. efficax amoris Dei sup oiã, sit supnaalis, & actus efficax odij Dei, sit naalis, sunt verẽ st ꝑpriẽ oppositi & incompossibiles simul in eodem sbto; gõ unum extremum eẽ supna-turale, & alterum naale, non obstat in psenti ad ꝑpriam contrarietatem; gõ quamuis hĩbꝫ honestus, solum facilitans, sit supnaalis, & vitiosus hĩbꝫ sit naalis, st cætera reqsita adsint, erunt ꝑpriẽ contrarij.

Confirmatio 2a. Si aliqua alia eẽt caã, vt aliq volunt, ob quam isti hĩbꝫ non eent ꝑpriẽ contrarij, mxẽ qa non pugnant in eodem sbto formali: nam hĩbꝫ supnaalis, iustitiæ v. g. hẽ sbtum poiam obedientialem, hĩbꝫ vitiosꝫ iniustitiæ, poiam naalem; sed ad veram contrarietatem, non reqritur pugnantia in subiecto formali, sed sufficit in subiecto reali; gõ licet ꝑpositi hĩbꝫ non pug-nent in subiecto formali, sunt ꝑpriẽ contrarij. Minor patet: Amor super-naalis efficax dei, & odium efficax ipsius, habẽt diuersum sbtum formale, & idem reale; & nihilominꝫ sunt inter se incompossibiles ac oppositi, gõ ad

cam incom-

incompossibilitatem, contrarietatem & oppositionem non requirit idem obiectum formale, sed sufficit idem reale. Antecedens adhuc in adversariorum doctrina est certum, nam obiectum formale amoris DEI super omnia est potentia obedientialis, actus odij dei, potentia naturalis: obiectum vero reale utriusque voluntas creata.

Propositio 3ª. Ut virtus supernaturalis, quae solum est facilitas (si datur) sit proprie contraria vitio opposito, non requiritur pugnantia immediata in motivo formali. Constat ex superioribus. Nunc breviter à paritate ostenditur: actus supernaturalis temperantiae v. g. ex suo motivo formali, et actus intemperantiae ex bonitate utili aut delectabili, quamvis non pugnent immediate in motivo formali, habent inter se veram & propriam contrarietatem; ergo & habitus ab his actibus provenientes, habent propriam contrarietatem, quamvis non pugnent immediate in motivo formali. Similiter assensus evidens, & dissensus erroneus eiusdem propositionis v. g. Deus est in essentia unus, in personis trinus, sunt vere ac proprie contrarij, & simul existere nequeunt in intellectu, quamvis nitantur motivis diversis & inter se omnino disparatis; ergo ad propriam contrarietatem non desideratur pugnantia immediata in motivo formali.

CAPUT VII

Argumentis doctrinae superioris capitis oppositis respondeo.

Sententia, constituens veram contrarietatem inter virtutem infusam et vitium, quam Suniel probabilem indicat, arguit 1º actus supernaturalis proveniens à caritate infusa, quae potentia, & actus naturalis odij dei, habent inter se veram contrarietatem; ergo et caritas habitualis supernaturalis, quae est potentia, & habitus naturalis, qui est inclinatio ad actus odij DEI, habent inter se veram contrarietatem. Falsa est consequentia: nam ut experientia manifestat, potentia et facilitas ad actus oppositos, non habent inter se veram contrarietatem, ut constat in nostra voluntate in qua licet sint simul incompossibiles actus efficaces amoris & odij eiusdem obiecti, nihilominus tamen simul in illa reperiri possunt potentia in actu 1º disposita ad actum amoris, & habitus qui est inclinatio ad actum odij.

Instabis 1º. Actus odij DEI v. g. pugnat cum regula naturali et supernaturali; ergo habitus ab his actibus productus, facilitans ad similes actus odij dei, pugnabit proprie contrarie cum caritate supernaturali. Distinguo consequens: pugnabit proprie contrarie cum caritate supernaturali, quae est facilitas concedo consequentiam cum caritate supernaturali quae est potentia, nego consequentiam ob rationem assignatam ab ipsa experientia Quia potentia et facilitas ad oppositum propria contrarietate non pugnant.

Instabis 2º. Caritas supernaturalis quae est potentia, et habitus naturalis vitiosus qui est facilitas ad actus odij DEI, non habent inter se propriam contrarietatem; ergo eadem voluntas simul erit conversa ad DEUM per caritatem supernaturalem quae est potentia, et aversa ab ipso Deo per habitum naturalem vitiosum qui est facilitas ad actus odij DEI. Concedo libenter consequentiam cum nostra doctrina, et in hoc nullum incommodum invenio; tunc enim voluntas esset habitualiter conversa ad DEUM ut finem supernaturalem per caritatem supernaturalem quae est potentia; et habitualiter aversa à DEO ut fine naturali per vitiosum

habitum

habitum naalem odij, q solum ē inclinaō naalis ad actus odij, et idem subiectum eē conuersum ad deum ut finem supnaatem, et auersum simul ab ipso ut fine naali, nullum dicit incomodum, quod manifeste includit conuersio simul et auersio sub eodem fine, et reliqs circumstantijs debitis.

Arguit 2o: Scientia beata expellit htum acqsitum erroris circa idem, gō et virtus p se infusa q ē poia, expellit à volte htum vitiosum circa eadem maam: Respondeo sciam beatam expellere htum erroris acqsitum ab intellectu circa idem obiectum, non ex oppoē ppria cum illo, nam scia beata ē poia, htg acqsitg erroris facilitas; sed ex ḡfoē statg beatifici postulantis omnimodam harum impfectionum exclusionem.

Sententia nullam agnoscens contrarietatem ppriam inter vitium et virtutem infusam, sic disputat 1o: Virtus p se infusa à solo DEO pducibilis; gō à nulla caā naali aut deo creata pt corrumpi, sed à solo DEO; gō virtus p se infusa nullam habet contrarium in eē physico ex vi cuius corrumpatur. Antecedens ē verum de virtute p se infusa q ē poia, n̄ de supnaali q ē facilitas, hac enim si datur actiue à nostris actibg supnaalibg pducitur. Ad consiq. dico quamuis istae virtutes supnaales facilitantes à solo Deo producerentur, et ideo ab ipso solo quasi actiue corrumpi possent, adhuc formaliter destrui valerent ab aliquo contrario exigente diuini concursus suspensionem, ut ē in graā et pcto manifestum.

Dices: cum contraria ppria, mutuo se expellant ab eodem subiecto p gradg incompossibiles, tot gradg debent eē possibiles in vno, quot in alio, ita ut si terming determinatus intensionis vnig sit gradg octaug, similiter etiam terming intensionis alterig sit octaug gradg; sed virtus p se infusa cum pducatur ex poia obedientiali à solo DEO, non ht terminum determinatum intensionis et illum ht vitium; gō inter virtutem p se infusam et vitium n̄ datur ppria contrarietas. Concessa maiori, ad minorem affirmo in nobis de facto sanctificantem graām et virtutes p se infusas illam comitantes hre determinatum terminum intensionis diuersum p diuersitate iustorum: et ideo tot possunt eē de facto in nobis, gradg vitij, quot gradg virtutis supnaalis oppositae, tot gradg demeriti, quot meriti, sicq adversariorum oppositio nulla ē.

Addo, quamuis plures eent poibles gradg virtutis supnaalis facilitantis, adhuc vitium cum illis pugnare posset: nam 1us gradg vitij posset primario et directe expellere octauum virtutis; 2ario et ḡsequenter reliquos supiores, octauum supponentes et ab illo pendentes, sicq cum 1o gradu vitij pugnarent isti gradg supiores virtutis tanqm cū destructiuo gradg octaui quem illi supponunt et à quo pendent.

Disputat

Disputant 2º. In iustificaoẽ dantur adulto peccatori oẽs virtutes p se infusæ, et interdum restituuntur in gradibg intensis; gº si virtutes istæ haberent cum vitio propriam contrarietatem, tolleret oẽs habitus acqsitos ante iustificaoẽm. Sed experientia docet oppositum; nam adultus iustificatus, cõservat in se pristinam facilitatem et inclinaoẽm ad actg vitiosos; gº. Concedo posse in iustificaoẽ adultum virtutes infusas in gradibg intensis accipere, et hominem iam iustificatum promptitudinem ad vitiosos actg experiri, hoc tn. nullum ẽ inconveniens contra nostram doctrinam: nam mortalia vitia, non hñt. ppriam contrarietatem cum virtutibg infusis q sint. poiæ. et in iustificaoẽ infunduntur. Quare hoc argũm nostram confirmat doctrinam, dum ñ admittit oppositionem et ppriam contrarietatem inter vitia et virtutes p se infusas, q st. poiæ. Nec argumentum agere pt de virtutibg supnaalibg, q st facilitates: nam istæ non dantur in iustificaoẽ, sed frequenti actuum exercitio pducuntur.

Disputant 3º pcta venialia: ex mãæ levitate, aut ex semiplena deliberatione, sunt eiusdem speciei cum mortalibg circa idem obiectũ; gº generant habitum eiusdem rõis specificæ; gº si pcta mortalia pducunt habg pprie contrarios virtutibg infusis, q st poiæ, etiã peccata venialia illos pducent; gº pcta venialia p suos habg expellunt virtutes p se infusas, q sunt poiæ, qđ ẽ absurdum manifestum. Instabis: q pcta ista venialia aliquando pducuntur habg intensiores, qm p pcta mortalia; gº si habg minus intensus pductg à mortalibus destruit virtutem p se infusam, q ẽ poiæ, à fortiori illam destruet habg magis intensus pductg à venialibg; sed ẽ absurdum, habitum productum à venialibg destruere virtutem hanc p se infusam; gº similiter etiã ẽ absurdum habitum pductum à mortalibg eandem virtutem ppria contrarietate destruere. Hæc oppositio nullam hẽt efficaciam in nostra doctrina, sive habg pvenientes à venialibg assignatis sint eiusdem rõis specificæ, sive non, sive sint intensiores, sive remissiores habitibg à mortalibg pductis: nam neq habg à mortalibg vel venialibg pvenientes, hñt cõtrarietatem cum virtutibg infusis q sunt poiæ, ut sæpe in psenti cõtroversia dictum ẽ. Sententia denique concedens vitia opposita virtutibg adqsitis, et alia contraria infusis disputat aliqbg argumentis, qbg solum ostendit aliqua ẽẽ vitia contraria virtutibg supnaalibg q st facilitates et ppensiones; non vero virtutibg p se infusis q st poiæ, quod nos affirmamg; nec ullum adducit argũm ad suadendam ppriam contrarietatem inter vitium et virtutem supnaalem q ẽ poiæ, cui ñ sit facilis responsio in nostra doctrina ac pinde oiã huig sententiæ argũa omitto.

DISPUTATIO IIIª

De causis vitiorum. ARTUS 1ᵐ An Deus ex proprio motu absq; exigentia creaturæ possit producere vitium.

Multiplex excogitari pt modq; ad gcedendu DEO vitiosi hiq; pductionem. 1ᵘˢ modq; ē: si deus pducat vitiu ex pprio motu in volte creata, & nullo modo impediat actum malu ad quem inclinat. 2ᵘˢ modq; si deus pducat vitium in volte & impediat actum malum, ad quem inclinat sine læsione libertatis; tribuendo spi auxilia qbus infallibiliter voltas p sua libertate eliciet actq; bonos & honestos; & nunqm malos & inhonestos, ad quos vitium inclinat. 3ᵘˢ modq: si DEUS pducat vitium, & impediat actum malum ad quem inclinat cum læsione libertatis, subtrahendo v. g. cognitioem oem obiecti mali, vel concursum ad actum malum, aut infundendo visionem beatificam vel imprimendo qualitem physice pdeterminantem. 4ᵘˢ si DEUS vitium producat ex proprio motu in ebrio, amente, puero ante usum rationis, aut in subiecto oio incapaci, ut in lapide, vel extra oe subiectum.

Propoō 1ª DEUS non potest ex pprio motu absq; exigentia creaturæ producere vitium 1º modo. Ita cois Theologia. Ratio: Perfectio simplicit simplex dia bonitatis ē, non eē caam partem physicam aut moralem pcti, gō diæ bonitati repugnat hoc modo peccatum producere; sed illud sic pduceret, si ex pprio motu absq; exigentia creaturæ produceret vitium, gō nequit illud sic pducere. Veritas antecedentis & 1ª consequentia ē euidens. Minorem probo: suadens, inclinans, & mouens ex pprio motu ad aliqd, ē causa particularis moralis illiq, vt apud oes ē certum; sed si DEUS produceret ex pprio motu vitium, nullo modo impediendo actum malum ad quem inclinat; moueret & inclinaret p istum habitum ex pprio motu pductum ad actum malum & peccatum, vt ē manifestum; gō eēt caa particularis moralis actq; mali & peccati; sed hoc implicat, gō etiam implicat deum posse 1º modo pducere vitium.

Dices. Solus DEUS in hoc casu non concurreret ad actum malum & peccatum, p vitium ex pprio motu pductum: nam voltas creata eēt caa physica illiq; gō in hoc casu deq; n̄ eēt caa particularis adhuc moralis pcti. Nulla ē gsequentia vt gvincit instantia manifesta. Suet Petro solq; v. g. occidat hoem, & sit caa physica

physica homicidij, nihilominus Paulus consulens et suadens est causa partis moralis illius.

Propositio 2a. DEUS non potest ex proprio motu absque exigentia creaturae producere vitium 2o modo. Ita Doctores communiter. 1o vitium quia ex sua natura est inclinatio et impulsus ad malum, habet obiectivam inhonestatem etiam quando non producit actum malum ad quem inclinat; ergo DEUS nequit ex proprio motu velle, et producere hanc inhonestatem. Antecedens est certum a paritate: virtus quia ex sua natura vel est potentia vel inclinatio ad actum bonum etiam quando illum non producit habet obiectivam honestatem; ergo. 2o non potest consulere vel suadere alteri malum, etiam si per revelationem cognosceret non fu‑turum malum, sed quod inclinat, ut omnes Doctores docent; ergo DEUS non potest produ‑cere etiam vitiosum, quod est inclinatio et impulsus ad malum, quamvis scientia in‑fallibiliter non futurum actum malum ad quem habitus vitiosus inclinat. 3o DEUS incentator malorum est, ipse enim neminem tentat, sed vitium est ten‑tatio, natura enim eius est inclinatio, impulsus et propensio ad malum; ergo DEUS non potest ex proprio motu vitium producere. 4o actum malum ad quem viti‑um inclinat non esse futurum, non tollit vitij indecentiam, et obiectivam inhonestatem; ergo neque DEUS producere ex proprio motu vitium, adhuc dico impediendi actum malum ad quem inclinat. Probo antecedens. Honestas vel In‑honestas alicuius causae non sumitur ex effectu in actu 2o posito, sed in ordine et in‑clinatione ad illum; ergo quamvis effectus in actu 2o impediatur, causa conservat honestatem vel inhonestatem quam habet in ordine ad illum. Probo Antecedens: Virtus sive sit in subiecto capaci, sive in subiecto inepto, aut extra subiectum, ita ut eius effectus in actu 2o non sequatur, nihilominus tamen semper conservat et ubique obiec‑tivam honestatem. Quia semper est ex sua natura potentia vel facilitas ad actum honestum; ergo similiter vitium semper et ubique erit inhonestum impe‑dita quovis modo actuali operatione: nam ex sua natura est propensio, inclinatio et facilitas ad actum inhonestum, aliter nec virtus erit bona, nec vitium malum, nisi quando actualiter sequeretur effectus, quod est falsum.

Propositio 3a. DEUS non potest ex proprio motu absque exigentia crea‑turae producere vitium 3o modo cum laesione libertatis, per subtractionem repraesentatio‑nis obiecti mali. Est contra aliquos Recentiores. Suadetur ad hominem: Per vos ideo Deus potest, ex proprio motu producere vitium cum laesione libertatis per substractionem repraese‑ntationis obiecti mali, quia sublata repraesentatione mali, vitium rationabiliter et moraliter non inclinat actualiter ad malum; sed hoc in vestra sententia non est sufficiens ad hoc ut DEUS possit absque exigentia creaturae producere vitium; ergo neque illud producere ex proprio motu adhuc sublata repraesentatione mali. Minor in qua est tota difficultas patet. Per vos enim in quovis alio casu posita repraesentatione mali quamvis vitium actualiter non operetur, non potest DEUS illud producere ex proprio motu, quia vitium ex sua natura etiam quando actualiter non operatur, habet obiectivam inhonestatem et est inclinatio et impulsus ad malum; sed similiter in praesenti casu sublata repraesentatione mali quamvis vitium actualiter rationabiliter et moraliter non inclinet ad malum ut ex sua natura obiectivam inhonestatem.

inhonestatem quae est inclinatio & impulsus ad malum; ergo sicut Deus per vos non potest in aliis casibus illud producere ex proprio motu, neque in isto.

Confirmatur: Per vos DEUS non potest absque exigentia creaturae vitium producere laesa libertate per infusionem visionis beatificae, aut per impressionem physicae determinationis. Quia vitium, quamvis libertas laesa sit modo proposito ex sua natura est inclinatio et impulsus ad malum; sed hoc idem habet vitium in nostro casu sublata repraesentatione mali; ergo neque produci à DEO ex proprio motu.

Propositio 4.a DEUS non potest absque exigentia creaturae ut partialis causa producere vitium 4.o modo, hoc est in ebrio, amente, puero carente usu rationis, aut in subiecto omnino incapaci, ut in lapide, vel extra omne subiectum. Ita graves auctores communiter. Ratio sumitur ex dictis superius in superiori propositione vitium non, sive actualiter operetur & inclinet ad malum, sive non, semper ex sua natura est inclinatio ac impulsus ad malum et continet obiectivam inhonestatem, sicut è contra virtus sive in subiecto sive extra illud semper et ubique est ex sua natura, potentia aut facultas ad bonum habens obiectivam honestatem; sed Deus ut adversarii sentiunt non potest ut partialis et privata causa producere obiectivam vitii inhonestatem, ergo nec potest vitium ex proprio motu producere modo proposito in hac propositione. Ex his colligo cum communi doctrina non posse DEUM ex proprio motu & absque creaturae exigentia producere in intellectu habitum erroris; sicut enim repugnat ut vidimus divinae bonitati ex proprio motu producere in voluntate vitiosum habitum qui est inclinatio & impulsus ad peccatum, ita repugnat divinae veracitati producere in intellectu erroris habitum qui est inclinatio & impulsus ad errorem et falsitatem.

CAPUT. II

Sententiam Vasquez nostrae oppositam propono et reiicio. Vasquez hic 1.a 2.ae disputatione 90 c. 4 n. 11. quem recentiores alii sequuntur, affirmat posse deum absque indecentia et repugnantia vitium ex proprio motu producere. Ut assertionem hanc ostendat sic arguit 1.o Quamvis DEUS ut particularis et privata causa vitium producat, non erit auctor et causa peccati, nec ipsi culpa imputabitur; ergo. Probatur antecedens: Solus habitus vitiosus à Deo ex proprio motu productus non est causa peccati; sed huius principalis causa esset voluntas creata libera. Deinde Deus concurrit ad materiale peccati cui coniuncta est malitia, quam habitus vitiosus, nec propterea deo imputatur culpa; ergo quamvis deus absque exigentia creaturae producat vitium, non erit auctor causa peccati, nec ipsi culpa imputabitur. Falsum est antecedens. Eius probatio est enim falsa, dum dicit, Deum ex proprio motu producentem vitium non esse causam & auctorem peccati: licet enim creata voluntas esset causa physica peccati, nihilominus Deus esset causa moralis, & illi culpa ut morali causae imputaretur: sicut imputatur latroni suadenti homicidium physice à Paulo patratum. Addo deo concurrenti ad materiale peccati coniunctum cum malitia formali non imputatur culpa quia concurrit ut causa prima universalis ad exigentiam causae 2.ae quod non fieret si ex proprio motu vitium absque creaturae exigentia produceret.

Arguitur 2.o In hac re non est eodem modo philosophandum de Deo ac de

homine, multa n. deq sine culpa pstat q hoi n licent: deq n. sine culpa offert occasiones peccandi, q occurrit ad maate pcti, q hoi n licent; go pt deus sine indecentia vitium ex pprio motu pducere. Respondeo, diverso modo de DEo ac de hoie philosophandum ee, si DEUS usurpetur vt caa 1a et vniversalis; secq v. si accipiat vt caa particularis & privata: multa enim ... debentur iure ac debito caae 1ae et vniversalis, q titulo caae particularis et privatae ipsi DEO, sicut nec hoi minime licent. Ideo deq nuqm vt caa particularis ex pprio motu pbet occasiones peccandi, sed solum vt caa 1a et vniversalis, sinens vt caae 2ae agant suas operoes; et qm tenet... ex coi ipsarum cursu videat occasiones peccandi occursuras, n tenet ad vitandum pctm earum invertere ordinem. Quare deq solum vt caa 1a et vniversalis concurrere pt ad occasiones peccandi, ad maate pcti, et ad vitij pductionem, non vt caa particularis ex pprio motu absq creaturae exigentia.

Agit 3o DEUS sine indecentia suae bonitatis pducit appetitu sensitivum inclinantem ad bonu delectabile etm pbibitum, solq etm deq conservat vitium semel pductum ab actibq acqsitis pteritis, & iam non existentibq; go DEUS solq etm sine ulla indecentia suae bonitatis pt 1o pducere vitium. Respondeo Deum sine indecentia suae bonitatis sensitivum appetitum pducere: qa hoc pstat vt caa 1a et vlis, n vt causa particularis et privata. Simili etm modo deq gservat vitium ex pteritis actibq relictum, nam exigit, vt deq in sua gservoe suppleat caae 2ae defectum. Aliq tm volunt vitium in hoc casu n a DEO tm, sed a DEO simul et volte gservari.

Arguit 4o DEUS pt pductionem vitij ex pprio motu dirigere ad honestum finem, v. g. ad maiq meritum p victoriam inhonestae illiq inclinois comparatum. Potest etm deq auxilio interno collato, vel hoc honesto intensiori impresso sic colligere & temperare vitij inclinacm, vt voltas nullo modo eliceat actum malum, ad quem vitium inclinat; go DEUS hoc pacto poterit sine indicentia, vt particularis caa vitium pducere. Respondeo deum n posse ex honesto fine vitium ex pprio motu pducere, nam eo ipso qd vitium ex sua naa habeat obiectivam inhonestatem et sit inclinatio et impulsus ad malum, n pt ee medium ad honestum finem; nam finis honestq ee n pt in ... ex parte DEI, cum eiq gsecutio pendeat ex malo medio; videlicet ex pductione vitij absq exigentia creaturae, qd vt vidimq ex parte DEI dicit repugnantiam et indecentiam. Similiter etm nec posset honestari ob eandem racm medio auxilio interno, aut aliquo honesto intensiori.

CAPUT III

Actus mortales et veniales vitia producunt. Sine controversia in oium schola e, mortales actq vitia pducere: et ideo pseris difficultas inter Doctores e, an actq veniales seu pcta venialia vitia et habitq pducant.

Propoᵒ 1ᵃ Actꝰ mali veniales plenè deliberati, seu liberi, oppositi virtutibꝰ ex suo genere obligantibꝰ sub veniali, pducunt hꝰ vitiosos inclinātes ad similes actꝰ. Ita Salas trac. 11. d. 7. s. 5. Montesinꝰ hic d. 1. q. 4. n. 69. et graues Recentiores. 1ᵒ Actꝰ mali mortales plenè deliberati seu liberi oppositi virtutibꝰ ex genere suo obligantibꝰ sub mortali pducunt hꝰ inclinantes ad similes actꝰ; gō. 2ᵒ Actꝰ boni plenè deliberati ex motiuo virtutis obligantis sub veniali, pducunt hꝰ facilitantes ad similes actꝰ; gō.

Propoᵒ 2ᵃ Actꝰ mali veniales pp paruitatem maæ, plenè deliberati pducunt hꝰ vitiosos inclinantes ad similes actꝰ. Ita Doctores in superiori ppoē cit. Ratio à paritate ē eadem, et ꝯfirmatur experientia, nam voltas frequentoē actuum venialium ex paruitate maæ furti v. g. redditur facilior ad similes actus.

Propoᵒ 3ᵃ Hꝰtus vitiosus productus ab actibus venialibꝰ oppositis virtuti ex genere suo obligantis sub veniali, pugnat directè et per se, cum virtute opposita obligante sub veniali. v. g., habitus inclinans ad pdigalitatem in rebꝰ ꝑ[illegible] pugnat cum liberalitate in tali maā, sub veniali obligante. ita Doctores in 1ᵃ ppoē cit. Ratio sumitur à paritate ex oppoē contraria, qm̄ ꝯdius vitium hꝫ cum virtute opposita.

Propoᵒ 4ᵃ Hꝰtus vitiosus productus à venialibus ex leuitate maæ, solum opponitur virtutis contrariæ habitui inclinanti ad actum bonum in maā leui. Ita coiter Auctores citati. Suadetur: Habitus vitiosus ē solum inclinās ad iniustitiam v. g. in maā leui; gō solum opponitur habitui iustitiæ inclinanti ad seruandum ius in maā leui. Deinde roē maæ, pt aurescere vel decrescere facilitas: nam teste experientia Petrus v. g. hꝫ facilitatem et ꝑpensionem ad actus furti in maā leui, et difficultatem in maā graui.

Ex hac ppoē colligitur in virtute, ex suo genere grauiter obligante, esse 2plicem hꝰm, quorum vnus inclinat ad actus bonos in maā graui, et ad non peccandum in ea mortaliter, et alter inclinat ad actus honestos in maā leui, et ad non peccandum in ea venialiter. Et ratio est: Quia vterqꝫ hꝰtus maam diuersam, licet inter eandem rationem [illegible] specificam, aut saltem genericam, hꝫ, et adquiritur per actus distinctos, et inter se independentes. Hanc doctrinā Doctores coitr admittunt, experientia conuicti. Paulus v. g. magnam hꝫ facilitatem et propensionem, ad seruandum ius alteri in maā graui, et ad non peccandum mortaliter contra iustiam; et non habet eandem facilitatem ad seruandum ius, in maā leui, et ad non peccandum in ea venialiter; gō in virtute iustiā, dantur huiusmodi hꝰtus inter se distincti, et cum debita pportione in quauis aliā virtute.

Propoᵒ 5ᵃ Actus veniales semiplenè deliberati, producunt vitium inclinans ad similes actus. Ita Doctores cit. Constat à paritate in actibus plenè deliberatis: sicut n. (teste experientia) nunc est difficultas, nunc facilitas in productione actus plenè deliberati, sic similiter cum proportione nunc ē difficultas nunc facilitas

facilitas in productione actus semiplene deliberati quo isti sicut et illi producunt habitum ad similes actus inclinantem.

Propositio 6a. Habitus productus ab actibus semiplene deliberatis, directe et per se pugnat cum virtutis opposita habitu inclinante ad actus bonos semiplene deliberatos, non cum habitu inclinante ad actus bonos plene deliberatos. Est contra aliquos recentiores docentes huiusmodi habitum cum duplici virtutis habitu opposito directe et per se pugnare. Disputo ad hominem: per te in materia iustitiae v.g. gravitas vel levitas distinguit actus, et habitus, ita ut habitus inclinans ad iniustitiam in re levi non pugnet cum iustitia obligante in re gravi; ergo similiter in eadem materia et virtute iustitiae plena et semiplena deliberatio et advertentia distinguit actus et habitus, ita ut habitus inclinans ad actum semiplene deliberatum, non pugnet cum habitu inclinante ad actum plene deliberatum. Confirmatur ad hominem: Per te communiter actus plene et semiplene deliberati tendunt in obiecta formaliter distinctam cum enim per plenam advertentiam attinguntur aliquae formalitates obiectivae quae cum semiplena advertentia non percipiuntur. ergo et actus, ac per consequens habitus ab illis producti erunt inter se distincti: ergo directe et per se habebunt distincta contraria, ergo habitus vitiosus inclinans ad actus semiplene deliberatos, directe et per se erit contrarie oppositus virtutis habitui inclinanti ad actus honestos semiplene deliberatos.

Maior difficultas est, an actus voluntatis omnino indeliberati producant habitus. huius rei decisio praesentis instituti non est, pendet enim ex principiis metaphysicis: Qui concedunt in illitu habitus ad prima principia agnoscenda illos, admittunt ad hos actus omnino indeliberatos, sumentes ab illitu paritatem, qui vero negant in illitu habitus ad prima principia, illos etiam negant ad hos actus, nec mirum videri debet in praesenti Doctores istos sumere paritatem ab illitu: nam voluntas in illorum effectione, est potentia necessaria, & imitatur intellectum in modo operandi necessario.

Dices: Si darentur habitus isti, circa actus inhonestos indeliberatos pugnarent cum virtute, illamque citra culpam expellerent. Salas supra citatus num. 104. concedit hos habitus pugnare, non solum cum habitu honesto inclinante ex sua natura ad actus honestos omnino indeliberatos, sed cum habitu honesto facilitante ad actus honestos plene et semiplene deliberatos: nec hoc absurdum existimat, quia inquit si esset absurdum aliquod, maxime admittere virtutis destructionem sine culpa et defectu, videlicet per actus indeliberatos omnino ab omni culpa et defectu liberos, sed in multorum sententia virtutes acquisitae sola actuum cessatione, atque adeo sine culpa destruuntur, quod absurdum non est admittere virtutes acquisitas posse sine culpa et defectu destrui.

Ego autem existimo hos habitus semel admissos pugnare directe et per se cum virtutis opposita habitu, inclinante ad actus honestos omnino indeliberatos

tos ad hanc assertionem paritatem sumo à repugnantia qm̃ hnt directe et per se hnus quenientes ab actibus plene et semiplene deliberatis cum oppositis habitibus. Et in hoc nullum sequitur incomodum: nam huiusmodi hnus solum expellerent virtutis hnum inclinantem ad actus honestos deliberatos, non virtutis hnum facilitantem ad actus plene et semiplene deliberatos.

Quaeres, quam sit cau̅ malis vitiorum? Respondeo formaliter esse volutem. Quia hoc ē cau̅ malis virtutis et pōia sequens cognitionem honestum et inhonestum obiectum repraesentantem. Sed hoc fusius, agentes de mali peccati causa, proponemus.

DISPVTATIO IIIa

De Essentia peccati actualis comissionis. CAPUT Im

Essentia peccati actualis comissionis non est priuatio.

Peccatum actuale est 2plex. vnum comissionis, quo aliquid qd tenemur non facere, facimus. Alterum omissionis, quo qd facere tenemur omittimus. Primum hac disputatio. Secundum sequens declarat.

Molina 1. p. d. vnica Salas hic disp. 2. s. 3. n. 3. et alij antiqui et Recentiores constituunt fomalem eciam peccati actualis comissionis in priuatione rectitudinis et conformitatis cum lege et praecepto negatiuo existente in voluntate. Voluntas enim dum non frangit praeceptum negatiuum v. g. non occides, habet conformitatem et rectitudinem cum illo, quam priuat per affectum occidendi et violandi hoc praeceptum. Et in hac priuatione rectitudinis et conformitatis prouenientе tanquam à causa efficiente ab actu, seu à volitione occidendi & recepta ac existente tanqm̃ in sbto in volte, in qua erat opposita conformitas et rectitudo, constituit haec sententia foale peccati actualis comissionis eciam. Docet 1o haec sententia hanc formalissimam pcti actualis commissionis eciam esse priuationem conformitatis cum praecepto negatiuo, nam comissio habet deformitatem cum hoc praecepto, sicut ommissio cum praecepto affirmatiuo: comittimus enim quod debemus omittere, et omittimus quod debemus comittere.

Docet 2o istam priuationem eē in volte, in qua erat conformitas cuius est priuatio; nam actus contra negatiuum praeceptum comissus causat in voluntate istam priuationem, ergo priuatio haec orta vti à causa ab actu et tanqm̃ in pprio subiecto in voluntate, qō peccatum actuale comissionis formalissime est haec priuatio in voluntate vt in subiecto existens, et ab actu contra negatiuum praeceptum comisso, vti ab efficienti cau̅ dimanans.

Bonauentura, Scotus, Durandus et alij quos referunt et sequuntur Granado hic d. 1. s. 1. et 2. Montesinos d. 3. q. 3. affirmant formalem rationem pcti comissionis constitutiuam esse priuationem in ipso actu existentem

tem̃, illumq; debita rectitudine ac conformitate priuantem. Itaq; hæc doc-
trina cum superiori conuenit prout in priuōe formalem etiam commissionis
culpæ constituit, et ab illa differt dum affirmat priuōem in actu, non in
voltē existere.

Propoō 3ª Formalis ratio et etiā pcti actualis comissionis, non
ē priuatio rectitudinis et conformitatis cum pcepto negatiuo existens in
voluntate. Ita contra primam sententiam fere omnes Recentiores nos-
træ Jesuitanæ scholæ. 1º Essentia formalis pcti actualis comissionis
per vos, non est priuatio conformitatis cum pcepto negatiuo existens
in actu; gō neq; similis priuatio existens in voluntate, sicut enim volun-
tas medio actu habet carentiam conformitatis cum præcepto sic à fortiori
ipse actus in se habet carentiam talis conformitatis; gō à fortiori actus hu-
iusmodi est formaliter peccatum comissionis per carentiam conformitatis
existentem in ipso, et non per carentiam quam caūt in voluntate; sed
per vos non consistit in priuatione existente in voluntatis actu; ergo à for-
tiori non consistit in priuatione existente in ipsa voluntate: vel saltem
non est maior ratio cur in ista priuatione consistat et non in illa.

Dices Carentiam conformitatis in voluntate existentem eē pri-
uationem, carentiam v. in actu repertam eē negoēm, et ideo illam et
non hanc esse essentiam formalem peccati commissionis. Sed con-
tra: Carentia quæ est negatio in actu non est per te formalis ratio pcti
actualis comissionis; gō neq; carentia quæ est priuatio in voluntate erit
talis ratio formalis.

Probatur conclusio 2º Actus odij DEI v. g. est intrinsece malus p
intrinsecam denominationem quam accipit à malitia formali; nulla n.
res denominatur intrinsece, nisi per formam intrinsecam; sed priua-
tio existens in voluntate non est intrinseca actui, cum existat extra en-
titatem actus et non sit illi intrinsece vnita, ergo actus odij DEI vel
cuiuis alius non est intrinsece malus per denominationem acceptam à
priuōe in voltē existente. P. Salas cit. respondet num. 32 hanc priua-
tionem formalem malitiam constituentem esse in voltē tanqm̃ in sbio in hæ-
sionis, et in actu tanquam in subiecto denominationis quodammodo intrinsece,
quia formalis malitia inhæsiue in voltē existens, quodammodo est intrinsece denomi-
nat actum malum pcti. Dictum hoc vnionis hypostaticæ excepto, claritatis ergo
declarat: sicut ait vnio hypostatica recepta tm̃ in humanitate et non in verbo
denominat intrinsece verbum vnitum, sic cum proportione priuatio hæc,
formalem malitiam constituens, recepta inhæsiue in voltē tm̃, et non in actu, de-
nominat intrinsece ipsum actum malum.

Sed contra: Vnio hypostatica, quamuis non recipiatur tanqm̃ in sbiō
in verbo, illi tamen intrinsece coniungitur, vel tanqm̃ termino, vel tanqm̃
extremo, et ideo illud intrinsece vnitum denominat: vnio enim cum ēē ialit
sit

sit vinculum inter duo extrema, necesse utrumque intrinsece attingit; aliter non posset utrumque denominare intrinsece alteri unitum. At privatio conformitatis recepta in volūte, est extra entitatem actus, nec illi intrinsece unitur tanquam termino aut extremo. ergo nec tribuit actui denominatiōem intrinsecam, quamvis sit actus intrinsece malus. Ad consequentiæ probatiōem; ab unione paritatem. Si unio non coniungeretur intrinsece utrique extremo, non denominaret utrumque intrinsece unitum; ergo cum privatio conformitatis in volūte recepta non sit intrinsece coniuncta actui, nequit illum intrinsece malum denominare.

Confirmatur ad hominem: Carentia rectitudinis & conformitatis existens in actu, per nos non denominat intrinsece voluntatem; ergo & è contra neque similis carentia existens in volūte, denominat intrinsece actum; paritas videtur omnino eadem.

Instatur: Privatio conformitatis in volūte existens, denominat intrinsece actum odij DEI, vel quemuis alium; ergo tribuit illi denominatiōem proprie privatiuam, aut negatiuam. Sed non privatiuam, quia actus intrinsece & essentialiter malus non est subiectum aptum ad rectitudinem & bonitatem, ut nobiscum sentiunt Aduersarij, neque negatiuam, quia formalis malitia actus esset negatio, quod negant Aduersarij; ergo carentia existens in volūte non denominat actum intrinsece malum, ac per consequens nec consistit in illa malitia formalis peccati comissionis.

3.° Suadetur nostra conclusio: A priori hæc est vera illatio, ideo voluntas habet privatiōem conformitatis quia actus elicitus est malus & deformis; non è contra; ergo privatio existens in volūte supponit actum elicitum in se malum & deformem; ergo per malitiam & deformitatem in illo existentem, & non per denominatiōem, acceptam à privatiōe in volūte receptam; ergo formalis peccati malitia non est huiusmodi privatio in volūte reperta.

Propositio 2.ª Essentia formalis peccati actualis comissionis, non est privatio rectitudinis & conformitatis debitæ existens in actu; Ita contra 2.ª sententiam docent communiter nostri Doctores: Ratio Actus quiuis intrinsece & essentialiter malus v.g. odij DEI, est subiectum omnino incapax rectitudinis, honestatis, & conformitatis cum recta ratiōe & præcepto; ergo malitia illius formalis nequit in rectitudinis privatiōe consistere.

Dices Actus essentialiter malus secundum rationem physicam individuam est subiectum incapax rectitudinis, at secundum ratiōem genericam communem actus humani est subiectum capax rectitudinis: Et ob hanc secundam rationem & acceptionem carentia rectitudinis existens in actu intrinsece malo est privatio non negatio. In hanc responsionem ex ipsis terminis nullam vim arguo. Quamuis ratio generica animalis v.g. in aliquo inferiori, videlicet in bruto sit capax irrationalitatis, nihilominus tamen contracta in homine non habet privatiōem rationalitatis. simili modo de quauis alia ratiōe generica philosophari potest; ergo quamuis

gniuis raō gnīcā actus humani in aliquo inferiori in actu scil: vono, sit capax rectitudinis et honestatis, nihilominus contracta in actu eē aliter male n̄ hī priuoem rectitudinis et honestatis.

Insto 1º Actus intrinsece malus sc̄dum roem gnīcam et coem hī priuoem rectitudinis et honestatis, ergo ē contra actꝰ intrinsece bonꝰ sc̄dum candem roem coem gnīcam actus humani hī priuoem malitiæ, gō fōalis raō bonitatis actus intrinsece boni consistit in ista priuoē malitiæ. Sed per vos hoc est falsum: gō etm̄ ē falsum fōalem roem malitiæ consistere in priuoē rectitudinis existente in actu.

Nonnulli huic instantiæ respondent, actui humano in cōi n̄ eē debitā malitiam. et ideo actum intrinsece bonum sc̄dum roem coem gnīcam n̄ hrē priuoem malitiæ. Contra: nequ actui humano in cōi ē debita rectitudo, cum ratio generica actus humani pscindat à differentijs bonitatis et malitiæ. Atqui licet non sit debita rectitudo actui humano in cōi, nihilominus actus intrinsece malus sc̄dum roem coem actus humani hī priuoem rectitud. p vos; gō, similiter licet non sit debita malitia actui humano in cōi, nihilominꝰ actus intrinsece bonus secundum roem coem actus humani hī malitiæ priuoem, qd ē contra Aduersarios.

Insto 2º Cuiuis actus specialis determinatus hī specialem malitiam, et deformitatem determinatam v. g. actus odij DEI. Sed si ratio formalis pcti consisteret in priuoē rectitudinis existente in actu sc̄dum rationem gnīcam actus humani, actus specialis determinatus non haberet specialem malitiam determinatam, gō raō fōalis pcti non pt consistere in priuoē rectitudinis existente in actu sc̄dum roem coem actus humani. Minor in qua ē tota difficultas patet. Actꝰ humāꝰ in cōi ē indiferens ad gnīuis honestatem determinatam et specialem; gō non debetur illi sc̄dum hanc rationem specialis aliqua et determinata honestas ac rectitudo; gō neqꝫ sc̄dum hanc roem hī priuoem specialis et determinatæ rectitudinis; sed actus intrinsece malus, specialis et determinatus hī specialem et determinatam malitiam, inhonestatem et deformitatem. gō hæc si eēt priuatio debebat eē priuatio specialis rectitud. Sed talis nequit eē priuaō, qui nec actui sc̄dum roem coem, cum hæc non priuet speciali rectitudine, gō formalis malitia non consistit in tali priuoē.

Dices: Homo ex suppoē quod humanum actum velit elicere, dꝫ illum elicere honestum et bonum; gō debetur illi bonitas, gō si elicit malū actum, hic quatenus humanus ē habet debitæ rectitudinis priuoem. Respōsio est nulla, tum quia hoō n̄ spr̄ debet honestum actum elicere, cum ac tum indifferentem in indiuiduo, receptissª theologia teste possit efficere: tum etm̄ quia gnīuis deberet efficere actum bonum, actui intrinsece male bonitas nullo modo eēt debita, vt roēs modo facta demonstrant; licet enim hoō obligatus ad amorem eliciendum, actum eliceret odij, n̄ ideo huic

huic actui eet debita honestas amoris, ḡ oiō in ipso repugnat vt [...]
patet

Dices iterum: Hoć ex suppoć gd velit elicere actum circa Deum
dī elicere actum honestum: gō si elicit actum odij DEI, habebit priuationem
rectitudinis debitæ; consequentia manifeste ē falsa, cum actui odij DEI
eē taliter malo oiō repugnet rectitudo; gō huius carentia in illo n̄ ē priuatio, sed negatio ē, Et q̄muis in volūte detur aptitudo Et debitum naturale in ordine ad rectitudinem, nihilominus huiꝰ carentia nequit eē priuatio sed negatio in actu intrinsece malo, cum hic respectu rectitudinis n̄ sit capax, sed incapax subiectum.

CAPVT IIᵐ

Essentia pc̄ti actualis comissionis non ē negatio.

Nonnulli Doctores graues, videntes carentiam honestatis Et rectitudinis in actu eē carentiam foā in sbiō incapaci, docent illam eē negoēm, Et talem actualis pc̄ti comissionis foālem eēiam constituere. Affirmant igitur doctores isti formalem malitiam seu essentiam actualis pc̄ti comissionis eē carentiam negatiuam, seu negoēm honestatis Et rectitudinis immediate in ipso actu malo receptam Et naæ rationali vt rationali disconuenientem, Et in actu ortam, ex eo gd actus directe vel indirecte in obiectiuam malitiam tendat. Addunt deinde, negationem hanc foālis malitiæ constitutiuam, dici disconuenientem potius naæ raōali vt sic, quam recte roī, vel legi: Quia actus non ē malus, quia talis per rectam rationem iudicatur, sed potius ideo talis iudicatur per rectam roēm Quia malꝰ est. Et similiter sæpe actus ē malus independenter à lege prohibente, nunqm̄ tn̄ est malus quin sit naæ raoāli vt sic disconueniens.

Deniq̄ docent, disconuenientiam actus mali cum naā raoāli vt sic, pter entitatem actus mali Et honestatis carentiam, solum addere connotationem ineptitudinis Et improportionis in eadem naā rationali, in ordine ad talem actum seu denominoēm extrinsecam ex tali ineptitudine Et improportione ortam.

Aliqui Auctores sentiunt carentiam honestatis Et rectitudinis naā raoāli vt sic disconuenientem formalis malitiæ constitutiuam eē in actu negoēm in volūte priuoēm.

Propoō 1ª Foālis malitia seu eēia actualis pc̄ti commissionis n̄ ē negatio honestatis in actu existens naæ raoāli vt sic disconueniens. Ita receptior hodie sententia. 1º Ante istam negoēm datur in actuali pc̄to commissionis intrinsece malo positiua disconuenientia vitalis Et deformitas cum eadem naā raoāli: gō hæc erit formalis eēia Et malitia huius peccati, Et non illa negatio. Antecedens patet: Actus odij DEI v.g. per suam entitatem positiuam, nondum intellecta negoē honestatis, ē contrarius amori DEI, vt per se patet; gō per eandem entitatem positiuam, seclusa negoē, ē contrariꝰ Et disconueniens naā rationali

tionali vt sic. Consequentiam hanc, et iam ostendo contra hoiem. per vos actus honestus amoris per suam entitatem positiuam nondum intellecta negoe in„honestatis et deformitatis e disconueniens naa raoali vt sic, bonus et con„trarius actui inhonesto odij DEI; ergo e contra actus inhonestus odij DEI v.g. per suam entitatem positiuam nondum concepta honestatis & recti„tudinis negoe e disconueniens naa raoali vt sic, malus et contrarius actui honesto amoris DEI.- Paritatem omnimodam video; disparitatem ab Aduersarijs, cum pbabilitate aliqua assignatam, nullam inuenio.

2º Falsitas foalis actus cognoscitiui per vos non e negatio veritatis, seu conformitatis repsentatiua cum obiecto vt e in se, sed positiua de„formitas vitalis in ee repsentatiuo cum obiecto vt e in se; Antecedens ipsam negoem; go malitia foalis actus volitis non e negao bonitatis, seu co„formitatis affectuosae cum naa raoali vt sic, sed positiua deformitas vita„lis affectuosa cum naa raoali antecedens negoem.

Dices Actum peccati in entitate physica ee bonum, et ideo non posse per illam ee formaliter malum, sed per carentiam assignatam in illo existentem, sicut calor, q roe sui praecise non e malus aqua, sed roe carentia frigoris qm affert. Contra: Vna et eadem foa positiua per se positiue pt ee bona in se transcendentaliter, et mala ac disconueniens alteri etm positiue. vt varia expla suadent: Actus exotiug tristitiae in se bonus transcendentaliter, est malus ac disconueniens etm positiue aie qm roe suae entitatis positiuae cruciat, et non roe negois laetitia, qm in se ht. Calor similiter in se transcendentaliter bonus e malus ac disconueniens aqua per suam entitatem positiuam, non roe negois frigoris qm habet in se. Ergo actus positiu„us peccati, licet in se sit bonus transcendentaliter, e etm per suam entitatem positiue disconueniens naae raoali. Nec calor roe negois frigoris precise e malg ac disconueniens aquae. nam dulcedo et aliae qualites, hnt negoem frigoris, nec propterea sunt malae et disconuenientes aqua.

Haec omnia confirmat actus ex sua naa indifferens, qui habet in se negonem rectitudinis et honestatis, et tn. per illam non redditur malus et raoali naa discon„ueniens.

Dices Non qmlibet negationem et honestatis carentiam actum malum constituere, sed solum negoem naae raoali vt sic disconuenientem speciali mo„do. Contra hanc solutionem sic insurgo: vel haec negao actus mali e speciali modo disconueniens naa raoali vt sic, precise quia negao honestatis e; vel quia actus peccati in quo e tendit in obiectum malum. Si primum negao honesta„tis existens in actu ex sua naa indifferente, e speciali modo disconueniens naa rationali vt sic, qd iure in aduersariorum, sicut in nostra doctrina est absurdum. Si 2m actus peccaminosus ideo opponitur speciali modo naa raoali, quia e tendentia vitalis in obiectum roi ac honestati disconueniens: go dicta negatio non constituit foalem malitiam, sed tendentiam hanc vitalem positiua vt constitutiuam malitiae formalis consequitur.

Insto

Insto et magis instantiam superiorem declaro: Actus ex sua natura indifferens habet negationem rectitudinis et honestatis, ut est manifestum; et per illam non est speciali modo naturae rationali ut sic disconueniens, ergo actus intrinsece malus, licet habeat negationem rectitudinis et honestatis, per illam praecise non erit speciali modo disconueniens naturae rationali ut sic: ergo specialis disconuenientia quam habet actus intrinsece malus, ab hac negatione praecise, sed aliunde desumenda est: nam si a negatione praecise desumeretur, actus indifferens habens rectitudinis negationem specialem hanc disconuenientiam haberet cum natura rationali ut sic, quod est absurdum. Sed nequit aliunde sumi specialis haec disconuenientia nisi a tendentia positiua vitali in obiectum naturae rationali ut sic et honestati disconueniens: ergo haec tendentia et non negatio consequens est formalis malitia constitutiua peccati actualis commissionis intrinsece mali. Ergo minorem sic ostendo: Ideo actus ex sua natura indifferens, quamuis habeat negationem rectitudinis et honestatis, non est malus, quia tendentia positiua vitalis illius non est naturae rationali ut sic et honestati disconueniens; ergo et contra actus ex sua natura intrinsece malus habens rectitudinis negationem, ideo erit talis quia tendentia positiua vitalis illius est naturae rationali ut sic et honestati disconueniens: ergo haec tendentia est formalis malitia et ratio constitutiua peccati actualis commissionis intrinsece mali.

Respondent nonnulli Aduersarij non dari actum indifferentem in individuo, atque adeo paritatem ab illo sumptam inefficacem esse. Permitto libenter disserendi gratia, possibilem non esse actum in individuo indifferentem, et cum Aduersarijs actum tamen in specie indifferentem agnoscens, sic ad hominem insurgo: per vos datur actus indifferens in specie habens negationem rectitudinis et honestatis sed per vos haec negatio non constituit actum in specie malum, quia specifica illius tendentia vitalis non est naturae rationali ut sic disconueniens, ergo actus in individuo intrinsece malus habens negationem rectitudinis, est talis: quia eius tendentia est naturae rationali ut sic disconueniens: ergo paritas tam efficax est in actu indifferente in specie ac in individuo.

Propositio 2a. Formalis malitia seu essentia peccati actualis commissionis non est carentia rectitudinis, quae in voluntate sit priuatio, in actu negatio. Ita docti recentiores contra Auctores amplectentes secundam sententiam capitis initio propositam. Ratio: Negatio formae irrationalis existens immediate in anima rationali, non est priuatio respectu materiae primae ex eo quod haec sit apta ad recipiendam formam irrationalem, nec materiam denominat priuatam, quia iam materia habet priuationem in se immediate: ergo negatio honestatis existens in actu non est priuatio, nec voluntatem denominat priuatam, licet voluntas sit apta ad oppositam honestatem. Antecedens est per se certum, et ostenditur: priuatio forma et ipsa forma opposita cuius est priuatio, nec diuinitus simul esse possunt: sed si negatio formae irrationalis existens in anima rationali, et ab ipsa etiam diuinitus inseparabilis esset, in materia priuatiua formae irrationalis, simul posset priuatio haec manere cum forma opposita, quia diuina potentia duplicem hanc formam posset simul in eadem materia constituere. Hanc etiam conclusionem argumenta in hoc et superiori capite proposita efficaciter suadent.

Caput

CAPUT III.

Formalis ratio p[eccat]i intrinsece mali, non est sola denominatio extrinseca realis ab obiecto inhonesto, aut raoali natura proueniens. Prima sentia à paucis edita, defendit formalem malitiam & etiam p[eccat]i actualis, comissionis intrinsece mali, esse denominoem realem extrinsecam ab obto inhonesto tanqm à foa denominante ortam. Secunda sentia ab aliis admissa concedit p[rae]dictam malitiam & foalem etiam, realem eẽ denominoem extrinsecam, tanqm à foa denominante, non ab obto inhonesto, sed à naã raoali vt sic prouenientem. Tertia denique sentia affirmat, vtramque denominoem realem extrinsecam ab obto, & raoali naã vt sic acceptam, eẽ formalem malitiam & etiam p[eccat]i comissionis intrinsece mali.

Vera sentia: Formalis malitia & eẽ[tia]a p[eccat]i comiss. intrinsece mali n[on] p[ote]st eẽ denominaõ realis extrinseca. Ita cõis schola contra 3plicem sententiam propositam. Videtur manifestum: q[ui]a p[eccat]um ẽ intrinsece malum, vt supponimus, ergo per foam intrinsecam, & non per extrinsecam. Consequentia ẽ euidens in solidiori p[hilosoph]ia ac metaphysica: Foã n. extrinsece tm̃ afficiens, & informans rem denominatam, nequit illi intrinsecum effectum foalem, & denominoem tribuere.

Confirmatur: si foalis malitia eẽt sola denominaõ extrinseca; in [...]tionis subiecto, vnica tm̃ eẽt realiter malitia foalis, q[uam]uis actus mali infiniti essent. Sequela patet. In cõiori schola denominaõ extrinseca non distinguitur realiter à forma denominante. Sed in vnoquoque hoĩe, foã vnae sumeretur denominaõ extrinseca disconuenientia cum naã raoali, eẽt realiter vna nrõ; quia vniuscuiusque raoalis naã realiter vna nrõ ẽ: ergo & denominaõ eẽt realiter vna nrõ: ergo & foalis malitia realiter vna nrõ eẽt in multis peccatis nrõ distinctis.

Dices naãm raoalem realiter in vnoquoque vnam, foalit[er] aut virtualiter eẽ multiplicem, quoad multiplicitatem & distinctionem denominoũm ab illa prouenientium sufficit: Responsio haec tm̃ ostendit formalem aut virtualem distinctionem in denominoibus, sicut in ipsa naã raoali denominante, non realem, ac per consequens non tollit incomodum à nobis assignatum, videlicet in vnoquoque eẽ realiter vnam denominoem nrõ extrinsecam & foalem malitiam: cum realiter sit vna nrõ in vnoquoque naã raoalis, extrinsece applicata, & denominans plures actus nrõ distinctos. Respondebis: circa cognoscibilitatem Petri v. g. realiter vnam nrõ, possunt tendere plures cognioẽs distinctae n[on] solum realiter nrõ, sed etiam specie, diuinae scilicet, Angelicae, & hũanae; & similiter circa eiusdem Petri amabilitatem, realiter vnam numero, dari possunt similes volitiones nrõ & specie diuersae: q[uo]d & ipsa cognoscibilitas cognioibus, & amabilitas volitionibus p[ote]st tribuere denominationes

extrin-

extrinsecas realiter distinctas, quamuis in se vnaqq3 sit realiter indistincta.
Neganda ē conseq. Si n. res ē realiter vna, & denominaō extrinseca sit ipsa res extrinsece applicata, & afficiens obtum, non pt realiter multiplex applicari subiecto, gō nec tribuere denominoēs extrinsecas realiter diuersas.
Actus v. siue cognoscitiui, siue volitiui, sunt inter se tendentiæ vitales intentionales, habentes distinctionem realem, qm amittere nequeunt, etsi obiectum realiter vnum nrō attingant. Locutus sum in Aduersariorum doctrina, affirmante denominoēm extrinsecam, eē solam ipsam foam extrinsece applicatam; non in aliorum opinione, in qua denominaō extrinseca praecipue & primario ā obtō connotanti foam extrinsecam applicatam desumitur; nam in hac sentia ā multiplicitate subiectorum denominoīs extrinsecae multiplicitas desumenda ē. Addo in graām Aduersariorum denominoēm extrinsecam ab illis edoctam, etsi nrō realiter vna sit, ob virtualem multiplicitatem æquiualere multis denominationibus realiter distinctis: quia etsi realiter indistincta, pstat id omne, quod pstaret si realiter eēt multiplex.

Ex dictis constat, foalem malitiam pcti comissionis intrinsece mali, non eē respectum seu reloēm rois dissonantiæ cum naā raoali vt sic: Quia talis respectus aut relatio in Aduersariorum doctrina vel ē qd fictum, vel extrinseca denominatio; sed neutrum pt reale pctm intrinsece cstituere malum; gō.

CAPUT LVm.

Formalis ratio pcti actualis comissionis, non ē positiua substantia actus, prout solum est deformis natura rationali vt sic

Substantia actus comissionis intrinsece mali, siue tendentia intrinseca illius seu transcendentalis rspq consideraript, vel prout immediate attingit obtum inhonestum disconueniens naæ raoali vt sic, & mediate ipsam naam raoalem; vel quatenq solum respicit ipsam naam raoalem, seclusa reloē ad obtum rationali naæ disconueniens.

Aliqui Recentiores defendunt actū comissionis intrinsece malum, eē talem fōrmaliter ꝑ tendentiam intrinsecam & ēēialem ad obiectum inhonestum raoali naæ disconueniens: foaliter v. per eēialem seu transcendentalem ordinem ad naam raoalem, primariam bonitatis & malitiæ regulam. Itaqq doctissimi isti Recentiores existimant malitiam huius pcti foalem, eē tendentiam actus intrinsecam ad obtum inhonestum, foalem v. transcendentalem eiusdem actus ordinem ad raoalem naam vt sic.

Ad huius doctrinæ proboēm sic disputant 1° Scripturæ & Patrum autoritate. psal: 10. Qui a. diligit iniquitatem, odit aiam suam. D. Thomas relatus ā P. Lorino ad huius loci explicoēm ait: Bonos odisse se, qtm ad naam sensitiuam, amare qtm ad intellectiuam; vice versa malos amare qtm ad sensitiuam, odisse qtm ad intellectiuam. Sts Augustinq lib: 11 de ciu. c. 17 vitium ait ita contra naam ē, vt n possit nisi nocere naæ. Hoc Augustinq, qd ā fortiori de actuali pcto comissionis dici pt. Simili loquēdi modo

modo alij innumeri Patres vtuntur. ijs & similibus testimonijs facile res,, pondere possumq; illorum n. intentum ē ostendere pctm comissionis intrinsecè malum, hrē eēialem disconuenientiam cum naā raoāli, qd libenti aīo amplecti,, mur; nullo tn. modo intendunt, solam ac pcisam istam eēialem disconueniĕntiā, excludentem intrinsecam tendentiam in obiectum, formalissimam pcti eēiam constituere. Quod sine sufficienti fndto aduersarij docent. Responsionem hanc veram eē, testimonium Scripturæ adductum ostendit. Qui autem diligit iniqtatem, ait Psalmista, odit aiam suam, ergo ideo odit aiam à priori quia diligit ini,, quitatem, gō dilectio tendens in obiectiuam iniqtatem, naā raoāli & honestati disconuenientem sit caā foālis huius odij: gō immediate malitia desumitur à tendentia essentiali in ordine ad obiectum inhonestum, gō hæc tenden,, tia spectat ad formalissimam malitiam actus intrinsece mali.

Disputant 2ō. Creatura raoālis ideo formaliter censetur comittere pctm, Quia facit actum naā raoāli, vt raoāli, disconuenientem; gō malitia foālis pcti com,, missionis intrinsecè mali, ē disconuenientia sola actus ad naam raoālem, vt rati,, onalem. Patet. Hæc malitia n̄ ē dissonantia cum lege prohibente, neq; cū actuali dictamine roīs: gō ē dissonantia cum naā raoāli vt raoāli. Respondeo Antecedens eē verum mediatè, non immediatè: causalitas enim & illatio imediata hæc ē: Ideo creatura rationalis censetur foālr comittere pctm, sciē facere actū naā raoāli vt sic disconuenientem. Quia tendit intentionaliter in obiectum inho,, nestum naæ raoāli dissentaneum: ergo hæc tendentia intentionalis ē formalis ratio immediata malitiæ constitutiua. Patet: vt concipiamus actum in,, trinsece malum, eē naā raoāli vt sic disconuenientem, debemus pintelligere illum intentionalem eē tendentiam in obtum inhonestum: gō formalissima ma,, litia actus prioriūs immediata ē hæc tendentia in obtum. Quare obiectionis con,, sequentia, sicut & huius pbatio inefficax ē: nam quamuis formalissima malitia non sit dissonantia cum lege prohibente, aut cū actuali dictamine roīs, nihilo,, minq tn. n̄ ideo posita ē imediate in deformitate cū recta roē, aut naā rati,, onali vt sic; quia hæc dissonantia supponit vt imediatiorem formalissimam ten,, dentiam in obtum inhonestum, vt formalem eēiam pcti actualis comissionis in,, trinsece mali.

Disputāt 3ō. Bonitas formalis actus intrinsece boni, ē sola tendētia intrinseca, prout conformis cum naā raoāli vt sic pcise, gō ē contra malitia for,, malis actus intrinsece mali ē sola tendentia intrinseca prout difformis naæ ra,, tionali vt sic pcise. Antecedens patet Bonitas foālis nihil aliud eē pt, nisi decentia, sed decentia ē respectus ad naam raoālem vt sic pcise: gō & bonitas formalis actus intrinsece boni: gō malitia foālis similiter actus intrinsece mali, ē indecentia intrinseca cum raoāli naā vt sic pcise, falsum ē Antecedens, omnimoda n. cum debita proportione datur paritas inter actum intrinsece bonum & malum; Sicut n. iste ē talis: quia ē tendentia intrinseca in obtum inhonestum naā raoāli dissentaneum, ita similr ille ē intrinsece bonus quia ē tend.

tendentia intrinseca & transcendentalis in obtum honestum, raoali naa et roi rectæ queniens. Unde sicut actus malus im̃ediate attingit malitiam obiectiuam, mediate rectam roem et naam raoalem cum tali malitia pugnantem, sic similiter actus bonus immediate respicit bonitatem obiectiuam, mediate naam rationalem vt raoalem.

Disputant 4º. Tota formalis malitia et dissonantia pecti per qm ht roem culpæ et dignitatem poenæ, non ẽ intrinsece constituta in sbsta actus et eẽiali tendentia ad obiectum: gõ essentialis hæc tendentia et habitudo n ẽ formalis malitia actus com̃issionis intrinsece mali. Patet. Antecd. Actus v. g. odij DEI sine sufficienti aduertentia et libertate elicitus ht sbstam et tendentiam hanc eẽialem ad obtum inhonestum, et non ht roem foalem culpæ et dignitatem poenæ: ergo foalis malitia non ẽ in sbsta actus et eẽiali habitudine ad obtum. Respondeo actum intrinsece malum sine libertate elicitum v. g. odij DEI spr in sua sbsta et habitudine eẽiali ad obtum inhonestum hrẽ imbibitam intrinsece formalem malitiam, hanc tn ob defectum libertatis n hrẽ roem culpæ et dignitatem poenæ. Do instantiam: Amor beatificus necessarius in sua sbsta et eẽiali habitudine ad obtum honestum ht imbibitam formalem bonitatem q ꝑ libertatis defectum nec meritoria ẽ nec pmio digna. Addo pdictam oppositionem solum pbare, qd verissimum ẽ in omni schola, videlicet formalem malitiam non eẽ culpabilem et poena dignam, per solam entitatem actus et tendentiam essentialem ad obiectum inhonestum, sed requirere sufficientem aduertentiam et libertatem, At nullo modo probat foalem malitiam et inhonestatem actus non consistere in eẽiali habitudine & tendentia ad obtum inhonestum raoali naæ disconueniens.

Hæc aduersariorum instantia eandem in illos efficaciam ht, qt sic ostẽdo: Actus odij DEI v. g. intrinsece malus sine sufficienti aduertentia et libertate elicitus qmuis habeat deformitatem, aut dissonantiam cum recta roẽ, negoem vel priuationem rectitudinis, n ht roem culpæ aut demeriti, et dignitatem poenæ: gõ ad foalem culpæ et demeriti roem, et poenæ dignitatem, non sufficit dissonantia positiua cum naa raoali, aut carentia rectitudinis negatiua aut priuatiua, sed neria ẽ sufficiens aduertentia & libertas.

Vera sentia. Actus com̃issionis non constituitur intrinsece malus fndtaliter per transcendentalem tendentiam ad obiectum inhonestum, & foaliter ꝑ solam dissonantiam positiuam actus cum raoali naa et recta roẽ. Ita multi Recentiores. Suadetur 1º ex responsione modo pposita ad Aduersariorum argta: Actus amoris DEI v. g. per tendentiam affectuosam transcendentalem in obiectiuam bonitatem diuinam, ẽ non fndtaliter, sed formaliter actus cartis: gõ ꝑ eandem tendentiam non fndtaliter, sed foaliter ẽ actus honestus, honestate cartis: gõ actus odij DEI v. g. ꝑ tendentiam transcendentalem in obiectiuam malitiam, quæ in non eẽ DEI, ẽ n fndtaliter, sed foaliter actus odij DEI: gõ ꝑ eandem tendentiam ẽ foaliter inhonestus, inhonestate odij: gõ tendentia transcendentalis in obtum inhonestum, ẽ n fndtaliter, sed foaliter malitia.

Confirmatur Actus cognoscitiuus veri non fundamentalit., sed formalit. est talis per tendentiam repraesentatiuam intentionalem in obiectum ut est in se, et actus falsus formaliter etiam &c. non fundamentalit. est talis per tendentiam repraesentatiuam in obiectum aliter ac est in se; ergo similiter cum debita proportione actus volitiuus honestus est talis formalit. & non fundamentaliter per affectuosam tendentiam vitalem in obiectum honestum naturae rationali consentaneum. Et est inhonestus formalit. & non fundamentaliter per tendentiam in obiectum rationali naturae disconueniens; sed de hoc fusius in sequenti capite proponente veram sententiam de formali malitia et essentia peccati actualis commissionis intrinsece mali.

CAPUT V.^m

Vera doctrina de formali malitia et essentia peccati actualis commissionis intrinsece mali. Formalis malitia dupliciter usurpari potest 1.º fusse prout est ratio formalis per quam actus denominatur intrinsece malus & inhonestus. 2.º prout est malitia moralis completa per quam actus intrinsece malus, formalem culpae rationem, et poenae dignitatem obtinet.

Propositio 1.ª Formalis malitia et essentia quae est formalis ratio per quam actus denominatur intrinsece malus et inhonestus, est ipsissima substantia actus et transcendentalis tendentia in obiectum inhonestum naturae rationali dissentaneum ita Docti recentiores. 1.º Formalis ratio per quam quis actus vitalis intentionalis denominatur intrinsece et essentialiter cognoscitiuus aut volitiuus est ipsissima actus substantia et tendentia transcendentalis in obiectum, repraesentatiue si actus est cognitio, affectuose si est volitio: ergo formalis ratio per quam actus intrinsece malus denominatur talis erit ipsissima actus substantia et habitudo transcendentalis ad obiectum inhonestum rationali naturae disconueniens. 2.º Formalis ratio per quam entitas actus intrinsece boni, denominatur essentialiter talis, est ipsissima substantia et transcendentalis tendentia in obiectum honestum: ergo. Antecedens et consequentia patet ex se et ex superiori capite, tota n. essentia et formalis ratio constitutiua actus vitalis intentionalis est ordo et tendentia in obiectum. 3.º Potest aliquis fingere et positiue nolle actum odii DEI, fusse ut est tendentia in obiectum inhonestum rationali naturae disconueniens: ergo haec tendentia fusse accepta habet imbibitam formalem malitiam et inhonestatem. Antecedens et consequentia patent. Intellectus potest repraesentare et proponere voluntati entitatem actus odii DEI fusse ut connotantem et respicientem obiectum inhonestum: ergo voluntas potest affectuose attingere istam entitatem actus odii DEI fusse ut attingentem & respicientem obiectum malum: sed affectus voluntatis circa istam entitatem tali connotatione et respectu affectam est inhonestus: ergo & entitas cum tali connotatione et respectu habet formalem inhonestatem et malitiam.

Dices hanc actus entitatem sic acceptam esse inhonestam & malam

fundamentaliter

fundamentaliter tm̄, atq3 adeo qui illam fugeret & nollet tm̄ fugeret & nollet malitiam fndtalem non formalem.

Solutionem hanc sic impugno. Haec entitas p̄cise accepta ut ē transcendentalis tendentia in obiectum inhonestum desitionis DEI V. G. ē fdtalit & n̄ fndtalit odium DEI; gō ut sic p̄cise acceptam ht̄ formalem raoem odij constitutiuam, sed formalis raō constitutiua odij DEI ē ātialit & intrinsece inhonesta, ut per se ē manifestum: gō tendentia actus odij DEI in obtum inhonestum includens formalissimam roem̄ ɔstitutiuam odij DEI ht̄ imbibitam formalissimam roem̄ ~~constitutiuam~~ malitiam & inhonestatem: gō n̄ tm̄ fndtaliter, sed formaliter ē inhonesta.

Confirmatio 1ª. Deformitas & dissonantia actus cum naā rationali per vos ē formalis & non fundamentalis malitia: gō & tendentia in obtum inhonestum erit n̄ fndtalis sed formalis malitia. Probo conseq. Deformitas & dissonantia eae actus cum raoali naā oritur à tendentia illig essentiali in obtum inhonestum: gō si p vos dissonantia actg cū naā raoali ē formalis malitia, à fortiori talis erit tendentia eiusdem actus in obtum inhonestum. Anś patet. Ideo actg odij DEI V. G. ht̄ deformitatem cum naā raoali, & amor DEI sup oia ɔformitatem, qa hic est tendentia in obiectiuam bonitatem diam, ille in obiectiuum n̄ eē DEI, gō deformitas vel conformitas actus cū naā raoali orit à tendentia in obiectum inhonestum vel honestum ɔforme vel deforme cum naā raoali. probatur conseq. conceptus formalissimg dans primum esse rei, & illam distinguens ab omni alio ē formalissima ratio constituens rem formaliter n̄ fndtaliter, ēq3 radix caeterarum pfoum̄ & proprietatum, sed in actu eēntialit malo odij Dei V. G. formalissimg conceptg q dat eē tali actui, & illum distinguit ab omnibg alijs ē transcendentalis tendentia in n̄ eē DEI: gō haec transcendentalis tendentia ē formalissima raō ɔstitutiua formalit odij DEI, & n̄ fndtalit.

Confir. 2. Virtutes & vitia intellectg siue in eē actuali siue in habituali ɔstituunt p tendentiam formaliter n̄ fundamentaliter hīg p tendentiam immediatam id actg, isti p im̄ediatam tendentiam ad obtā: gō sic cum simili pportione philosophandum ē in hītibg & actibg peccaminosis voluntatis. Anteced: ē certum in oī phtia, foalis veritas V. G. cognitionis ē

actus tendentia in obtum vt ē in se, & formalis error tendentia in obtum aliter ꝗ ē in se.

Confir: 3 Actus intrinsece malꝰ ꝑ se & ñ intellecto õi alio ē formaliter vt formaliter in aliqua specie entis moralis. Sed ñ ē in specie Entis moralis honesti, gō inhonesti. Patet actus intrinsece malus essentialiter respicit malitiam obiectiuam: gō eēialiter ē in specie Entis moralis. constat à paritate in actu eēialiter bono transcendentalitꝫ respiciente obiectiuam bonitatem

Propoō 2ª. Actꝰ intrinsece malꝰ vt sit culpabilis demeritoriꝰ ac poena dignus, ꝑter entitatem reqrit sufficientem aduertentiam & libertatem. Est cōis sententia. Ad foātem n. meriti & demeriti roem, & ad poenæ vel ꝑmiꝫ dignitatem, ꝑter actus idea entitatem, in õi theologia sufficiens ιlletꝰ aduertentia & voluntatis libertas desideratur hoc n. ꝑ se constat, nec maiori proboē eget.

CAPVT VI
Aduersarys auctoritate disputantibus respondeo.

Aduersarij Patrum auctoritate vtentes sic arguent: Augustinꝰ tom. 9. trac. 10 in Joēm explicat sic illa verba, omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum ē nihil ꝑribit: manifestum ē quia peccatum nihil ē, & nihil faciunt hoies cum peccant. tom. 2. ep. 149 ait agens de pcto qcqd sine DEO factum ē nihil ē.

Nec dicas vocem, nihil, aliquando entitatem positiuam significare: nā Paulꝰ 1. Cor. c. 8. inqt: Idolum nihil eē in hoc mundo. idolum a. qd positiuum ē, verum vt recte Carthusianꝰ & noster Corneliꝰ notarunt, idolum dr̄ rigorose nihil, aut non-ens quantum ad id qd eē putatur, quia false à gentilismo creditꝰ hrē veram diuinitatem, aut illam repsentare: cum tn. in illo nihil sit diuinitatis, & ideo proprijssime loquendo & cum omni rigore recte Apostolꝰ ait, idolum nihil eē, seu nihil veræ diuinitatis habere aut repsentare in hoc mundo. Idem Augustinꝰ lib: Solilog. c. 1. dicit DEUM ostendere quod malum nihil sit, & tom. 4. libro octoginta trium qstionum quæs: 6. inqt Summum malum nullum modum hꝫ, caret n. õi bono, totumqꝫ hoc nomen mali de specie priuōis repertum ē. Legit Ambrosiꝰ lib. de fuga sæculi c. 4 citans locum Joīs 14 vbi vulgata legit: Venit princeps mundi huius & in me ñ hꝫ qcqm; docet in fine capitis, multos legere & in me non inueniet nihil. hoc ē, inqt, Ambrosiꝰ ñ inueniet malitiam: quia malitia nihil ē.

Præterea Dionysiꝰ de diuinis noibꝰ c. 4 ait malum priuatio ē, defectio, infirmitas &c. Hoc testimonium Damascenus firmat lib. 2. fidei c. 4 dum ait: neqꝫ aliud qcqm ē malum qm̄ boni priuaō. haud secus nimirum ac tenebræ aliud nihil sunt qm̄ luminis orbitas. Lib. 4. c. 21. inqt, Interroganti ꝙ mali caā sit, respondemꝰ malum nihil aliud eē qm̄ priuationem boni. Et lib.

de concordia ꝑscientiæ & ꝑdestinōis cum libero arbitrio c. 1. affirmat: malum qd ē iniustitia omnino carere existentia: non n. ē qualitas, aut actio, aut aliqua eēia, sed tm absentia debitæ iustiæ: ōis ꝗppe qualitas, vel omnis actio, & quicquid aliqm hẽt eēiam à DEO ē, & deinceps: malum aliquando nihil ē, vt cæcitas, aliquando ē aliqd vt dolor; sed hoc malum cum aliqd ē DEUM facere negamus. Itaq3 de tanto malo, qd ē iniustitia certum ē qa nunqm ē aliqd. Et sicut DEVS n̄ facit iniustiam, ita non facit aliqd iniustum eē, qui tn facit omnes actiones & omnes motꝰ. Deniq3 Grego: Nizænꝰ in orōe magna capti sic scribit, & qmó dicimꝰ à visu distingui cæcitatem, cum per se n̄ sit n̄ rerum naā cæcitas, sed sit privatio eiꝰ qui priꝰ fuerat habitus; ita etm vitiū dicimꝰ ꝯsiderari in boni privoē, veluti quandam vmbram. Et cap. 7. addit, DEUM n̄ eē caām p̄cti qa p̄ctm nihil ē, & concludit: Malorum qd caā n̄ ē DEUS, q ē creator & effector eorum q̄ st, non eorum ꝗ non st, qui visum ē fabricatꝰ, n̄ cæcitatem. His & alijs testimonijs docte ac erudite, vt soles, respondet P. Vasquez hic disp. 95. cap. 11. Respondeo igitz 1.º Hæc & similia Patrum testimonia intelligi posse, vel de privoē radicaliz accepta, q ē positiua tendentia actꝰ in obiectum roī dissentaneum; vel de malo qd p̄ctm comitatur, & ē privatiua rectitudinis carentia, nec Patres ꝑter hanc malitiam negant aliam à nobis assignatam. Respondeo 2.º Multa Patrum testimonia solum contendere p̄ctm n̄ eē sbstam, contra Manichæos affirmantes dari aliquas substantias ꝑ se malas: cum n. sbsta absolute appelletz naā & eē, negantes p̄ctm hrē naām aut eē, solum loquunt de naā & eē sbstantiali, qd absolute illis vocibꝰ significatz. Hoc sensu loqtz Augustinꝰ dum ait: omne n. malum n̄ ē naā, sed actꝰ, accidens defectu boni, quapropter qd naā n̄ ē DEVS n̄ fecit qa naā ē omne qd fecit. Idem Stꝰ lib: de ꝑfoē iustiā, ratiocinoē 4.ª ꝗrens qd sit p̄ctm, actusne an res ait: Quia si res ē, necesse ē hat Autorem, & si auctorem hẽt, iam alter erit, auctor qm DEVS alicuiꝰ rei: qd si hoc impium ē, necesse ē dicere peccatum eē actum non rem. Hæc Augustinꝰ, vnde colligitz, dum Patres in hoc sensu contra manichæos loquantur, velle n̄ malitiam p̄cti eē carentiam sed nullam sbstam, eo ꝑcise qd sbsta ē, eē malam. Respondeo 3.º SS. Patres declarare à posteriori formalem p̄cti malitiam ꝑ carentiam, siue privatiuam, siue negatiuam illam consequentem, hoc ꝑstant claritatis gratiâ, sæpè n. eēias ꝑ negoēs explicamꝰ, qa eēiæ difficile cognoscuntur.

P. Granadꝰ trac. 1.º de eēiâ p̄cti actualis disp. 1. sec. 1. circa princm instat auctoritate Doctoris Angelici, q 3.º ꝯtra gentes cap. 9. docet: Actum moralem dici malum ex privoē boni. In 2.º dist. 34. q̄st. 1. art. 2. ad 3m ait: actioni ꝯuenire malitiam ex privoē finis debiti. Et hic art. 6. scribit: actum moralem eē malum ex eo qd careat debita commensuroē. P. Vasquez existimat mentem D. Thomæ in hac re dubiam eē, qa in his testimonijs

fontem

formalem malitiam in priuoe constituit, in alijs in entitate positiua: nam,
1 par. qs. 48. ar. 1. ad 2m ait: Malum qd e differentia gstitutiua in moralibus e
quoddam bonum adiunctum priuoi. Et 1. 2ae qs. 72. ar. 1. ad 2m inqt: Pcm n e pu=
ra priuao, sed actg debito ordine priuatg. Et q. 15 de malo ait: malum im=
portare priuoem non absolutam sed consequenter. Et alijs in locis aperte os=
tendit S. Thomas, vt coit expositores notant, foate pcti malitiam ee qd posi=
tiuum. Quare existimo cum aliquibus recentioribg Stm Doctorem vel vtramq opini=
onem vt probabilem docuisse; vel dum insinuat pctm ee priuoem voluisse
illud à posteriori per consequentem priuoem declarare. Hanc vltimam par=
tem iudico ee solutionem oium efficacissimam.

CAPVT VII.

Oppositis rationibus respondeo. Rao 1a Actuale pctm
comissionis consistit foatr in eo qd e mxum malum in gre moris, sed sola
carentia rectitudinis e mxum malum in tali gre. gō. Maior patet, Inter ma=
la primum locum obtinet culpa, et cum hec spectet ad geng morale, illud
sortietur foatem roem culpae, qd in gre moris e mxum malum. Minor os=
tenditur. In alijs generibg Entium nulla res dicit, aut e mala, nisi qa vel e
priuao alicuigbonitatis debitae, vel certe qa infert eiusmodi priuoem: gō in
gre moris nihil erit malum nisi qa vel e priuao bonitatis, vel infert priua=
tionem in tali gre. Patet gseq: Quia sine sufficienti fndto excluderetur
ab hac grali regula genus moris; cum enim ee morale vere gtineatur sb
genere Entis, gtineri etm debet sb generalibg principijs q oibg entibg coia
st, mxe cu alig roes adductae non minorem habeant vim in malitia morali,
quam in alijs. Suadet hoc Anteced. Quaeuis malitia spr à Doctoribg reuo=
cari solet ad aliquem defectum, atq adeo ad priuoem alicuig pfois debitae
illi rei q dr ee mala: sic in sbstantijs naalibg monstra dicunt ee mala nae,
eo qd illis deficiat partium constitutio, magnitudo, aut multitudo q debit
tali speciei. Similiter accidentia naalia n dicunt ee mala sbstantijs, nisi
qa inferunt priuoem alicuig pfois debitae: calor ppterea e malg aq qa in=
fert priuoem frigiditatis debitae ipsi aq; vnde si fdictam priuoem non
inferret, malg aq non esset; sicut malae n st innumerae aliae qualities
q nulla pfoe debita priuant elementum aq. Idem ipsum inductione ma=
nifestum e in alijs accidentibg.
Confirmatur Inter opoes naales illae dicunt malae, q cant priuoem
pfois debitae in opando; motus claudicois, v. g. ideo dr malus Quia pri=
uat pfoe q in incessu debet animalibus: tristitia dicitur mala creaturae
sentienti aut intelligenti, qa vel illam priuat laetitia qm optat, vel auffert
debitam aptitudinem ad alias operoes, vel imutat debitam corporis con=
sistiam, deniq in artificialibg v. g. in imagine, nulla delineao est
mala, nisi quia priuat compositione partium qm sdum exemplar hre
debebat

debebat

Quare ois rao foatis malitiae ad privoem, ut ad radicem renocari debet; non quia non detur res, qbg sdum positivam entitatem non sic queniat nomen mali, & qd per illud significatur; vel n. actus odij Dei ē dissentaneus creaturae rationali, calor ē malus aquae, tristitia animi mali, delineatio imagini artificiosae; Verum quia eiusmodi entitates respiciunt privoem alicuis boni, ideo in ordine ad illam dicuntur, & sunt malae.

Dicta haec oia sic adversarij firmant & declarant: cum malitia opponat bonitati, ex eo potissimum desumenda ē rao malitiae, ex quo desumit oppositio ad bonitatem: sed haec oppositio desumit ex privoe aut carentia rectitudinis: ergo. Minor in qua tota ē difficultas suadetur. oppositio duorum, intrinsece ordinatur ad mutuum interitum, & ubi interitus non ē, nec mutuae oppositio perfecta reperitur: sed interitg boni fit formaliter p privoem illig, cum hac n. nec de absoluta poia reperiri pt bonum quo privat: go pfecta oppoo desumitur ex privoe, seu carentia alicuius rectitudinis.

Haec rao pposita ē à ssiqua propter qm noster Granado contro. 6. de pctis trac. 5. disp. 5. s. 3. defendit privoem debitae rectitudinis esse foalem malitiam actualis pcti comissionis. Nihilominus tn. nullam in hac roe efficaciam Granadi sententiam suadentem invenio, ut per se patet, & ex responsione constabit.

Respondeo igitur & concedo, mxum malum in gre moris, ē pcti & culpae foale constitutivum. Nego tamen hoc mxum malum consistere in carentia negativa, aut privativa rectitudinis, sed in positiva tendentia in obiectum rei dissentaneum, qm pdicta carentia consequitur. Et inductio aliorum entium facta Adversarijs nocet, nobis favet. Substantia n. irraoalis licet per negoem, claritatis go explicetur, nihilominus formalissime constituit per positivum conceptum, quem consequit raoalitatis negao. Monstra etiam substantialia sunt foalit talia per suam Entitatem positivam defectuose ordinatam, qm carentia recta ordinois, & alicuis partis defectg comitantur, accidentia deinde naalia, p entitatem positivam sunt mala sbiectis, & inter se positiva contrarietate pugnant; & hanc oppoem in superioribg inter calorem & aquam agnovimus. Insuper à priori nō ē vera illatio, calor propterea ē malg aqj quia infert privoem frigoris, sed haec calor ideo ē malg aquae: qa per suam positivam entitatem hēt incompossibilitatem cum positiva frigiditate in gradibg intensis. A posteriori solum ē vera illa illatio calor ē malg aqj: qa illam privat frigiditate gnaali. Simili modo à posteriori tn recte infertur. pctm ideo ē malum: quia hēt carentiam rectitudinis.

Illae operoes ppterea naales dicunt malae, q hnt positivam entitatem

tem inordinatam, per qm̃ fo̊alit illarum malitia constituitur, non per priuo̊em debitæ ɐf̃ois, qa hæc ẽ 9ceptg posterior consequens malitiam, ɐ̃ positiuum 9ceptum formalissime constitutam, ideo motg claudicõis V. G. dicitur malg à priori, quia ẽ talis positiua entitas defectuose ordinata, à posteriori v. quia priuat ɐf̃ectione, animalibg in incessu 9naturalit debita; & id ẽ: nam si non daretur positiua membrorum inordinatio non daretur motus claudicõis, nec priuao̊ ɐf̃ois debitæ in incessu.

Quare contra Aduersarios infero omnem roẽm fo̊alem malitiæ, à priori ad positiuam inordino̊em debere, vt ad primam radicem, reuocari: ad priuo̊em v. debitæ ɐf̃ois, solum à posteriori. Hanc veritatem expta ab illis adducta suadent, in qbus n̄ possunt n̄ ignoscere positiuam deformitatem ac dissonantiã qm̃ negant, atq odij DEI natæ racoãli ẽ dissentaneg ɐ̃ suam positiuam entitatem, & calor aq, vt satis constat ex dictis, deniqz Aduersarij dicto vltimo n̄ suam doctrinam, sed nostram firmant & declarant. libentissẽ concedo, ex eo potissimum desumendam eẽ roẽm malitiæ, ex quo ad bonitatem oppositio desumit, hac tn̄ oppo̊ n̄ à priuo̊e, vel carentiã rectitudinis, vt illi existimant, sed à positiua dissonantia dimanant: morum n. oppo̊ Iario ad positiuam incomposibilitatem ordinat, 2ario ad mutuum interitum, expulsionem, & priuo̊em à positiua incomposibilitate ortam, & qmuis priuao̊ & fo̊a qua priuat, nec de absoluta poĩa simul reperiri possint, non ideo infert, priuo̊em rectitudinis eẽ formalem roẽm 9stitutiuam malitiæ: nam priuao̊ nigredinis & nigredo nec diuinitg simul eẽ possunt in eodem sbio, & nihiloming fo̊alis rao̊ 9stitutiua obiecti, n̄ ẽ talis priuao̊.

Ratio 2ª Si conceptg positiug eẽt fo̊alis malitia, sequeretur Deum caam̃ eẽ autoremqz pcti. Sequela ẽ falsa, gõ & illud ex quo sequitur.

Ante responsionem aduerto, hanc roẽm si efficaciam aliqm̃ haberet pugnare cum opposita sententia, quod sic ostendo. Ideo ɐ̃ vos ho̊ dicitur caã pcti pro formali, seu formalis malitiæ, non quia physice causet formalem malitiam, in vestra sententia constitutam in carentiã negatiua, aut priuatiua, vel in extrinseca denomino̊e aut relo̊e rõis, ɋ õia physice causari nequeunt à volũe peccante, sed ex eo solum qa ho̊ physice causet maaĩe pcti, necio cum malitia formali connexum. Sed per vos etiam DEVS causat physice hoc maaĩe. Ergo eodem modo DEVS ẽ in vestra sententia causa autorqz pcti.

Hac aduertentia posita, aliq respondent & negant DEVM dici caam̃ vlem aut partem pcti vt sic. Assignant hanc rationem: pctm vt sic, cum sit Deffectg moralis, exigit caam̃ moralem pportionatam: sed DEVS n̄ ẽ, caã moralis: ergo neqz ẽ caã vrslis, vel partis pcti. minorem ɐbant v.º caa moralis 9currit ex complacentia effus, sed DEVS n̄. 9currit ad pctm̃ ex com=

placentia

placentia illiq, vt p se patet. 2° Caa moralis vel qpulit, vel suadet, vel pcipit: nullum ex his pstat DEUS respu peti; imo illud qhibet. 3° Denominatio liberi, requisita ad pctm culpabile, & poena dignum n qvenit à DEO, sed à caa qxime creata. 4° DEUS n qcurrit ad pctm ex volte intendente, nec offert qcursum determinatum, sed indifferentem; determinat a à caa creata. 2a. ita Curiel art. 6. dub. 2. § 8. ad 2m Et addit dici posse DEUM caam naatem entitatis & naturalitatis q e pctm.

P. Granado trac. 6. disp. vnica sec. 4. num. 32. negat DEUM esse caam vniversalem physicam peccati: Quia, inquit, hæc locutio denotat à DEO determinari aliquando voltem ad peccandum: caalitas vslis n e influxus p se, sed influxus exhibitus caæ, qm DEUS absolute movet ad agendum, sicut movet ignem et alia agentia naturalia: cum gò DEUS nullo modo moveat voltem ad peccandum, dici qdem pt in illud influere vniversaliter, sed n illud causare etm physice et vniversaliter. Hæc Granado. Ego tn. respondeo iuxta ea q in psenti tract. & in alijs dictum e, DEUM solum vt caam primam & vslem qcurrere ad maale & foale pcti vt affirmant graves Doctores quos infra suo loco citabimus, nec in hoc ullum inconveniens apparet: nam DEUS talem concursum, non ex proprio motu, sed ad creaturæ exigentiam pstat. testimonium Tridentini contra doctrinam hanc à multis adductum comodius infra qponemus.

Ratio 3a. Differentia malitiæ e positiva, gò e bona transcendentaliter, gò n e mala, neq e in quo differat bonitas transcendentalis à malitia morali. Solutio e cois affirmans diffriam malitiæ ee bonam transcendentaliter, malam moraliter; nec in hoc e aliqd incomodum; nam actus intrinsece malus e bonus transcendentaliter p suam foalem eeiam, constitutam in transcendentali tendentia in obtum inhonestum, & per eandem ht malitiam moralem: formalissima n. malitia eo p se quod habeat pdicata essentialia sibi debita, e transcendentaliter bona; qd Exemplum in naturalibus, veritatem hanc ostendit: calor v. g. qhñs pdicata eeialia sibi debita, e foalissime bonus transcendentaliter, et malus aquæ; et sic de omni alia qualitate contraria. Dices Ratio positiva quæ e foalis malitia e bona transcendentaliter, ergo e digna amore divino; Distinguo consequens est digna amore divino absoluto nego conseq. amore dio pmissivo concedo: pmissive n. et non absolute diligit DEUS bonitatem transcendentalem habentem malitiam moralem intrinsece connexam.

Ratio 4a. Falsitas foalis cognitionis non e tendentia repsentativa intentionalis intrinseca in obtum qpositum aliter ac e à parte rei: Ergo nec malitia foalis e affectiva tendentia intrinseca in obtum raoali naæ dissonaneum. Antecedens e falsum: nam falsitas foalis vt existimo cognionis e ipsa-

est ipsamet tendentia intentionalis repraesentans obiectum aliter ac est a parte rei, sit exemplum in Petro v. g. a parte rei sedente, repraesentato tamen ab illo tu stante: falsitas enim cognitionis exprimentis Petrum sedentem ut stantem, est ipsissima cognitio repraesentans Petrum aliter ac est a parte rei; malitia igitur formalis actus intrinsece mali, erit ipsamet tendentia intrinseca prosequens affectuose obiectum inhonestum.

Ratio 5.a Forma quae in se et ratione suae Entitatis bona est et perfecta, non potest alteri esse mala ratione eiusdem entitatis. Ergo erit mala ratione alicuius negationis aut privationis superadditae. Antecedens est falsum ut constat in calore, qui ut saepe dictum est, et per se patet, per suam entitatem in se bonam et perfectam est igni bonus, aquae malus.

DISPUTATIO V.

De malitia formali actus mali quia prohibiti

CAPUT I. An malitia formalis huius actus sit denominatio extrinseca.

Aliqui Doctores affirmant formalem malitiam huius actus esse denominationem extrinsecam provenientem, tanquam a forma, a lege prohibente. Et ideo in hac sententia res prohibita est subiectum malitiae, forma vero constitutiua malitiae est ipsa lex extrinsece applicata, atque adeo denominatio ab illa proueniens merito extrinseca appellatur.

Prima ratio qua Doctores isti sententiam hanc ostendunt est: Actus prohibitus quia malus, est intrinsece malus per formalem malitiam intrinsecam: Ergo e contra actus malus quia prohibitus, est extrinsece tantum malus per formalem malitiam extrinsecam. Distinguo cum doctrina recepta consequens: actus malus quia prohibitus est extrinsece malus per formam extrinsecam. Falsa consequentia. Est extrinsece malus, hoc est dependet a lege contingente, et accidentario constituta, vera consequentia. Diversimode enim a philosophis et Theologis dictio Extrinseca vsurpari solet: aliquando enim idem est ac contingenter et accidentario; sic albedo licet intrinsece sit vnita parieti, dicitur illi extrinseca, quia est praedicatum contingens et accidentarium. Nonnunquam idem significat quod extra essentiam, siue metaphysicam, siue physicam; et sic proprietates tam logicae, quam physicae vocantur extrinsecae, quamuis proprietates logicae sint cum essentia physice identificatae, et proprietates physicae sint cum eadem intrinsece vnitae. Frequentius significat extrinsecam applicationem vnius extremi ad aliud, et in hoc sensu quaeuis forma extrinsece applicata subiecto, et eius denominatio dicitur extrinseca. Visio v. g. parietis est illi extrinseca, et illum extrinsece denominat, quare actus malus quia prohibitus, a nobis hic et in superioribus dicitur extrinsece malus, non quia formalis eius malitia proueniat a forma extrinsece applicata tanquam a causa formali

seu

sed q̃a pendet à lege contingenter et accidentario constituta.

Secunda ratio: voltas comedendi carnes ante notitiam prohibitionis facta propter comoditatem naturae est actus indifferens, et eadem notitia proveniens cum eadem motivo, adveniente prohibitione et eius notitia est actus moraliter malus et inhonestus, sed non per suam entitatem intrinsecam sed per formam et denominationem extrinsecam, per legem scilicet prohibentem extrinsece applicatam. Distinguo minorem: non est actus malus per entitatem intrinsecam nude acceptam concedo, moraliter sumptam nego. adveniente enim prohibitione et eius notitia, tenetur voltas à proposito actu cessare, qui si non cessat moraliter interpretative censetur velle obiectum prohibitum, et actus est moralis et interpretativa volitio obiecti prohibiti. Et nego consequentiam, nam in hoc casu actus in prima productione indifferens, post notitiam et advertentiam prohibitionis fit malus moraliter propter interpretativam volitionem illi adiunctam, seu in illo ortam post prohibitionis advertentiam, quia hac posita ipsissimus actus censetur moraliter volitio interpretativa obiecti prohibiti.

Nonnulli docti recentiores hanc sententiam reiiciunt et in illam insurgunt 1° Forma malitiae per vos est lex prohibens. sed lex est vna numero Ergo et malitia formalis, atque adeo innumeri actus eliciti contra legem in vno, vel diversis hominibus erunt vnicum numero, non multiplex peccatum quod est absurdum. Hoc argumentum solum est efficax in sententia affirmante hanc multiplicationem sumi ex parte formali, et ideo contra illam à nobis in superioribus propositum fuit, in illam multorum tamen doctrina inefficax est: nam celebris hodie philosophia docet concretum accidentale non ex parte formali, sed ex materiali multiplicari. Instantiam constituitur in Petro v. g. ubi vna est numero sanctitas forma meriti de condigno, et est multiplex numero meritum. si habeat multiplex numero actus meritorius. Similiter in recepta sententia, terminus est forma relationis fundamentalis, quae in Patre et matre sunt 2plex, non vna numero quamvis terminus filius scilicet vnicus numero sit vnde à paritate, licet lex prohibens tamen sit vna numero, si actus illi repugnans sit multiplex numero, malitia formalis quamvis admittatur constituta in denominatione extrinseca à lege proveniente, erit non vna, sed multiplex numero, sicque multiplicabitur peccatum.

Insurgunt 2° Formalis malitia est in se moraliter mala et odio digna, sed non est in se talis lex prohibens, imo è contra est moraliter bona et amore digna. Ergo non est formalis malitia. Distinguitur minor: lex prohibens in se seorsim ac singillatim accepta, nullatenus moraliter mala aut odio digna, sed vt recte asserit minor, bona et amore digna est, coniunctum vero resultans ex lege prohibente et materia prohibita, est moraliter malum et odio dignum. sit exemplum in carnis comestione, haec singillatim ac seorsim accepta non est in se mala, sed indifferens, similiter

lex prohibens singillatim sumpta n. mala in se, sed bona ē, coniunctum a. ex duplici hoc extremo resultans, comestio videl. prohibita, quid moraliter malum ē; quare ad conseq. iuxta distinctionem hanc dicitur legem non singillatim ac seorsim vsurpatam eē formam constitutiuam malitiæ, sed prout coniunctam cum maā ꝑ vetita, ⁊ illi applicatam, simulq cum illa totum prohibitum resultans constituentem. Vnde cum hac responsione quæ satis solida apparet, huiusmodi Recentiorum raō non in re ita efficax, ac in illorum existimoē videtur.

Insurgunt 3º lex diuina aut humana etiā vt extrinseca maā prohibitæ, non pt eē obiectum vt quod odij diuini, aut humani liciti. sed, quis foalis malitia ē obiectum huiq odij vt quod, gō lex vt extrinseca maā prohibitæ nō ē forma constituens malitiam actus ꝓhibiti. Firmant roēm hanc, Hic actus V. G. odio habeo legem diā, vel huam vt oppositam vel extrinsecam comestioni carnis in die veneris, moraliter malus ē, ē contra actus amoris legis diuinæ vel humanæ oppositæ huic comestioni moraliter bonq ē, quia legem diuinam ⁊ humanam eē pito oppositam ē obiectum honestum raoāli naā ꝯsonū ⁊ ideo meritoria ē complacentia qm qs de bonitate diā vt pito repugnante elicit.

Confirmoī huic proxima responsio satisfacit, lex n. diuina ⁊ humana vt extrinseca ꝯtre prohibito ꝑuse ac singillatim accepta ex parte sui tm ē moraliter bona, ⁊ simili volitione ac complacentia dignum, ē contra v. ꝯbtum ꝗus affectum extrinseca denominoē prosumpta à lege, seu coniunctum aut totum ex maā ⁊ tali denominoē resultans, non ē moraliter bonum sed malum, ac honesta volitione ac complacentia indignum. Quare ego his rationibus etsi subtiliter excogitatis omissis, sic in ꝓpositam sentiam foalem actq ꝓhibiti malitiam in denominoē extrinseca à lege ꝓhibente ꝗueniente ꝯstituentem disputo.

Si propter aliqm roēm foalis malitia huiq actus prohibiti esset extrinseca denominaō ꝗueniens à lege tanqm à forma, maxime per vos, quia posita lege extrinsece applicata, actus ē moraliter malus, ⁊ illa sublata ē actus foali malitia liber, gō Sed hoc ē falsū, gō. Tota difficultas ē in minori, cuiq veritatem paritas ab oī intentionali actu sumpta ostendit: Licet quis actq ita pendeat ab obto ꝓprio, aut à principio vicem eius gerente, vt illo sufficienter applicato possit dari actq, ⁊ deficiente applicoē sufficienti n̄ possit dari, nihilo miniq tn denominaō extrinseca qm accipit actq ab obto n̄ ē eius formalissima raō ꝯstitutiua, sed ipsissima intentionalis tendentia intrinseca actus in obiectum, gō similiter qmuis huiusmodi actq prohibitq ita dependeat à lege ꝓhibente

bente sufficienter proposita, vt cum illa sit moraliter mala; et sine illa esse
n. possit nihilominus tn. formalis denominaão extrinseca proueniens à lege, non
erit eius malitia, sed ipsissima tendentia intentionalis intrinseca actus in ob-
iectum legi prohibenti oppositum. Antecedens constare videtur inductione: cog-
nitio v. g. vel volitio Petri, dari pt. Petro proposito intentionaliter suf-
ficienter, et non sic proposito, dari nequit talis cognitio, et sic de quo-
uis alio actu cuiusuis potentiæ intentionalis interna et externa: cum proporti-
one philosophandum é, & nihilominus formalis raõ huius cognitionis, vel volitionis, et cuiusuis actus intentionalis
interni et externi, non é denominaão extrinseca a proprio obiecto sumpta, sed
ipsa entitas, seu intrinseca tendentia actus in obiectum.

Dices 1º. Cum obiectum é simpliciter necessarium, veritas, falsitas,
bonitas transcendentalis aut moralis, et malitia formalis actus, non é deno-
minatio extrinseca accepta vti à forma ab obiecto, sed é ipsa intentionalis tenden-
tia actus in obiectum: quando autem obiectum é contingens et accidentale,
vt é obiectum actus prohibiti, malitia formalis talis actus dr. eé denominaão
extrinseca à prohibente lege desumpta. Contra responsionem hanc argu-
mentor ita: non minus actus intentionalis, contingens et accidentale obiectum
percipiens pendet ab illo, qm intentionalis actus obiectum simpliciter necessarium
attingens. Sed per vos formalis veritas, falsitas, bonitas transcendentalis aut
moralis, vel malitia actus intentionalis percipientis obiectum simpliciter
necessarium non é denominaão extrinseca. Ergo &c. Exemplo in presenti materia
vtor: Volitio qua Petrus v. g. affectuose appetit comestionem carnis
contingenter prohibitam et é sufficienter propositam, é intentionalis
tendentia affectuosa in obiectum, n. qmocunque, sed malum moraliter con-
tingenter et accidentario. Ergo tota eius essentia est eé affectuosam
perceptionem obiecti contingenter prohibiti et mali. Ergo formalissima ratio
constitutiua huius affectus, é ipsa intentionalis perceptio affectuosa ob-
iecti contingenter prohibiti et mali. Patet: Cognitio expressiua obiecti
contingenter prohibiti et mali est essentialiter intentionalis expressio
illius, et eius formalis raõ constitutiua é intentionalis perceptio repræsen-
tatiua; Ergo cum proportione idem dicendum é de volitione affectu-
osa, eiusdem obiecti. Ergo sicut formalis veritas cognitionis, vt cum veritate
philia docent Aduersarij, é ipsa tendentia intrinseca intentionalis
conformis obiecto vt é in se, et non denominatio extrinseca ab obiecto
proueniens; ita formalis malitia volitionis eiusdem obiecti, erit tenden-
tia intrinseca intentionalis et non extrinseca denominaão.

Dices 2º. Volitio positiua comestionis prohibitæ sub formali
motiuo, non prohibitionis, sed comoditatis naturæ, potest perseuerare
sublata contingenti et accidentaria prohibitione, sed non posset perseue-
rare si malitia illius formalis esset ipsa tendentia intrinseca: ergo.

maior est falsa: nam obiecto Quod notabiliter saltem quoad substam̃ mutato, per subtractionem aut desitionem alicuius formalitatis obiectiuæ, qm̃ positiue actus ut obiectum quod attingebat, nequit idem actus physice realiter perseuerare, etiam si motiuum formale, seu obiectum Quo permaneat immutatum. Quæ omnia contingerent in psenti casu: voluntas enim positiua obiecti prohibiti, adhuc sub motiuo indifferenti positiue intentionaliter attingeret obiectum non fuise, sed cum prohibitione. Ergo esset pceptio positiua intentionalis obiecti prohibiti. Ergo tam in conseruoe & pseuerantia, qm̃ in prima productione semper deberet hrẽ hoc, qđ ẽ, eẽ pceptionem positiuam, intentionalem, affectuosam obiecti prohibiti, sed hoc non posset hrẽ sublata obiecti prohibitione, & huius repsentoe. Ergo nec posset physice & realiter perseuerare: sicut cognio eiusdem obti prohibiti, sublata prohibitione, physice perseuerare ñ valet, ut ẽ per se notum.

Instabis 1º. Volitio comestionis carnis ante huius prohibitionem elicita sub motiuo indifferenti, pt physice & realiter perseuerare adueniente prohibitione cum sufficienti notitia. Ergo volitio comestionis carnis prohibitæ sub motiuo indifferenti, pt physice realiter pseuerare, sublata prohibitione cum sufficienti notitia. Antecedens hic, sicut & alibi in psenti tractatu do & pmitto, & nego conseq. Disparitas prima: volitio ante prohibitionem ex motiuo indifferenti facta, post prohibitionem, etsi per suam entitatem positiuam percipiat prohibitionem, non illam pcipit positiue, sed tm̃ moraliter interpretatiue, quod nullam repugnantiam ad physicam actus perseuerantiam ostendit, secunda v. volitio comestionis prohibitæ, cum sit positiua perceptio obiecti prohibiti, nequit realiter perseuerare quin talis positiua perceptio permaneat q sublato obiecto prohibito perseuerare non valet.

Instabis iterum: sicut per nos ita essentiale ẽ secundæ volitioni assignatæ, esse pceptionem positiuam affectuosam, seu pcipere affectuose positiue comestionem prohibitam tanquam obiectum quod, ut deficiente comprincipio ad hoc reqsito siue ex parte poiæ, siue obti, physice perseuerare non possit, sic primæ volitioni ita est essentiale percipere positiue affectuose comestionem indifferentem tanquam obiectum Quod, ut deficiente comprincipio ad hoc reqsito, siue ex parte obiecti, siue ex parte poiæ, physice pseuerare ñ valeat: sed sublata contingenti & accidentali prohibitione per nos non datur sufficiens comprincipium ex parte obiecti Quod, ad positiuam & physicam conseruationem secundæ volitionis, & ideo positiue deficit: ergo & adueniente contingenti prohibitione, non datur sufficiens comprincipium ex parte obiecti Quod, ad physicam conseruationem primæ volitionis, & ideo

& ideo debet positiuè deficere: q° absq. fndto. & consequentia doctrina à nobis permissum & datum ē, posse actum positiuè indifferentem ēē interpretatiuè ac moraliter malum adueniente prohibitione cum sufficienti aduertentia.

Concedo maiorem & minorem. 2plicem consequentiam nego. quia secunda volitio positiuè affectuosè pcipit, tanqm̄ obiectum quod, comestionem prohibitam, atq. adeo totum illius ēē positiuum, tam in 1a pductione sua, quam in oī conseruaoē requirit propositionem sufficientem comestionis & prohibitionis, & deficiente, vel vnoquoq. singillatim, vel vtroq. coniunctim, physicè perseuerare, aut primo produci nequit. 1a volitio pcipit, positiuè affectuosè tanqm̄ obiectum quod comestionem indifferentem, q permanet positiuè indifferens post aduentum prohibitionis contingentis; nam hæc reliquit comestionem positiuam positiuè indifferentem, & illam tm̄ reddit moraliter malam. Cum igitur obiectum quod huius volitionis, comestio sit positiuè indifferens perseueret post prohibitionem, & hæc non necessitet voltem, aut obliget ad positiuam sui perceptionem, pt voltas perseuerando in physica prima volitione positiuè attingere obiectum realiter indifferens, & moraliter interpretatiuè tendere in prohibitionem obiectiuam cum aduertentia sufficienti adueniente. quod prohibitio contingenter adueniens non necessitet voltem aut obliget ad hoc vt illam positiuè pcipiat, est manifestum in receptiori sententia agnoscente voltem liberam in hoc, & quouis alio euentu simili, cum indifferentia ad actum positiuum volitionis, ~~de nae~~ vel ad puram omissionem, q solum pt obiectum sufficienter propositum moraliter & interpretatiuè percipere.

Instabis pterea: voltas dum per positiuam volitionem tendit in comestionem prohibitam sufficienter ppositam, positiuè tm̄ pcipit affectuosè, vt obtum maate quod, comestionem pcise, non prohibitionem, tanqm̄ obtum foate quo, motiuum foate ex cuius affectu tendit in obiectum maate. Fateor hanc ēē multorum pbliam, illam tamen ego nunqm̄ admittere potui, hoc quod vno philosophandi modo ductus: Intctus in casu, de quo ē præsens controuersia, proponit repsentatiuè volti comestionem carnis, in dīe veneris V. g. prohibitam, commodam esse vtilemq. naā, vt omnes concedunt; aliter si non sufficienter proponeretur prohibitio, volitio intendens comestionem non esset culpa, nec imputabilis ad poenam. Deinde in hac intellectuali propositione, & datur repsentaō obiecti quod maatis. & obiecti quo formalis & motiui. obtum qd maate, dt esse comestio prohibita, & obtum quo formale, seu motiuum, cōmoditas naā, vtilitas, vel delectatio in illa comes-

comestione reperta: nam haec sunt quae mouent ad comestionis prohibitae affectum. Comestio v. non vt sic, sed prohibita est obiectum materiale quod: nam quod proponitur voluntati non est comestio vt sic praecise, sed comestio prohibita; et voluntas hic non est affectus in comestionem vt sic, sed in comestionem prohibitam.

Sic igitur insurgo: Volitio comedendi carnes prohibitas sub motiuo indifferenti repraesentatas, positiue affectuose tendit in obiectum materiale et formale ab intellectu propositum. Sed obiectum materiale, vt modo monstratum est, comestio est prohibita. Ergo positiue voluntas attingit non comestionem vt sic praecise, sed comestionem prohibitam. Maior patet: Cognitio repraesentans carnes prohibitas amabiles sub commoditate et vtilitate indifferenti, positiue per modum repraesentationis attingit comestionem prohibitam; ergo illam etiam attingit volitio per modum affectus positiue tendens in comestionem prohibitam ab intellectu propositam. Minor etiam patet: obiectum vt supponimus quod proponit intellectus non est comestio quomodocunque, sed comestio prohibita. Atque voluntas per hanc volitionem tendit in obiectum quod ab intellectu propositum. Ergo obiectum quod huius volitionis est comestio prohibita.

Deinde: quamuis voluntas posita sufficienti repraesentatione carnis prohibitae eliceret hunc actum, volo hanc comestionem vt commodam naturae quam nolim esse prohibitam, adhuc in hoc et simili casu voluntas positiue attingit prohibitionem vt obiectum materiale quod. ergo. Probo antec. In proposito casu et datur volitio seu prosecutio comestionis, et nolitio seu fuga prohibitionis. Sed prosecutio positiue attingit vt obiectum materiale quod comestionem: Ergo fuga positiue percipit vt materiale quod prohibitionem; nec assignabile est aliud quod vt tale obiectum respiciat.

Dices licet intellectus proponat voluntati comestionem prohibitam cum motiuo indifferenti, nihilominus voluntas potest positiue attingere vt obiectum materiale quod comestionem praecise, vt formale quo motiuum indifferens, sicque elicere volitionem hanc, volo hanc comestionem in entitate physica indifferentem vt naturae commodam, hoc patet in doctrina a nobis in praesenti et aliis capitibus praemissa: eo ipso quod comestio sit in sua positiua entitate indifferens, quamuis denuo contingenter et accidentario prohibeatur, ei voluntas conseruare volitionem quae physice attingat solam comestionem et interpretatiue tamen prohibitionem. Ergo proposita ab intellectu comestione physice indifferenti cum contingenti prohibitione, potest voluntas producere volitionem, positiue vt obiectum quod solam comestionem interpretatiue tamen prohibitionem attingentem. Integram huius obiectionis doctrinam

nam admitto, ex permissione facta optime elicitam, sicut n. actus attingens positiue obtum in suo ee physico indifferens perseuerare potest contingenti prohibitione adueniente, quia haec relinquit obiectum cum physica indifferentia requisita ut sufficiens comprincipium ex parte obiecti ad talis actus perseuerantiam, sic similiter huiusmodi actus primo produci pt. etsam supponatur obiectum physice indifferens cum contingenti prohibitione, quia haec physicam obiecti indifferentiam non tollit, quae est sufficiens comprincipium requisitum ex parte obiecti ad primam productionem huius actus. Quare huiusmodi actus, sicut in conseruatione sic in prima productione ee positiue indifferens, moraliter interpretatiue malus. Et sicut actus permissione facta, in prima productione positiue indifferens tm, pt in conseruoe fieri interpretatiue malus, sic etm actus in productione prima positiue indifferens, interpretatiue malus, potest in conseruoe sublata prohibitione perseuerare solum positiue indifferens. Unde idem actus physicus fieri pt ex non malo moraliter, malus moraliter; et ex malo moraliter non malus. Nostra igitur doctrina affirmans voltem positiue affectiue attingere ut obtum malitiae quod n. tm comestionem, sed etiam prohibitionem, loqtur de affectu quo voltas sic positiue percipit obtum volo V. G. comestionem prohibitam ut naa commodam, vel nolo comestionem prohibitam qa prohibita e. In his et similibus actibus sine dubio attingitur positiue obti prohibitio p modum prosecutionis vel fugae: nam e actus positiua tendentia in comestionem non quomodocumque, sed in comestionem prohibitam.

Aduerto tn. has omnes instantias non fauere oppositae sententiae constituenti formalem malitiam actus prohibiti in denominatione extrinseca proueniente uti a forma a lege prohibente. Rao, Instantiae omnes solum suadent eandem entitatem positiuam actus, et ipsam ee interpretatiuam tendentiam in obiectum prohibitum, et non per extrinsecam denominoem legis prohibentis, qd contraria doctrina defendit.

CAPUT II

An malitia formalis huius actus sit carentia vel moralis, aut positiuus conceptus.

Actq 2plicit pt ee malus qa prohibitus, physice videlicet, et moraliter seu interpretatiue. Actus e physice malus quia prohibitus, quando facta contingente prohibitione et sufficiente repsentoe proposita, voluntas elicit actum volitionis physice in obtum phibitum tendentem volo

volo v. g. comestionem carnis prohibitam sub motiuo commoditatis nãe, vel quouis alio, hic actus et quiuis alius similis ē physice malus quia prohibitus, quia ē physica tendentia intentionalis physice respiciens obtum maale directum comestionem prohibitam, idem v. actus ē moraliter, seu interpretatiue malus quia prohibitus, q licet per suam physicam entitatem tendat in obiecti prohibitionem, non tendit in illa physice, sed interpretatiue. Talis ē actus a nobis in superioribus permissus, et ē volitio in prima sua productione tendens in comestionem v. g. physice indifferentem ab omni accidentali prohibitione liberam, et in conseruatione adueniente lege talem comestionem prohibente, tendens physice in eandem comestionem physice indifferentem, et interpretatiue attingens prohibitionem de nouo aduenientem; quatenus videlicet voluntas eo ipso quo proposita noua prohibitione non cessat ab hac volitione, a qua, vt ē manifestum, tenebatur cessare, censetur interpretatiue per volitionem istam, velle prohibitionem, et volitio ipsa ē interpretatiua tendentia in prohibitionem de nouo obiecto aduenientem. Simili modo existimo philosophandum eē de volitione, quæ quamuis supponat in prima productione, obiectum prohibitum, et cum prohibitione sufficienter ab intellectu repraesentatum, nihilominus physice solum attingit directe comestionem in sua reali entitate indifferentem, sub simili motiuo, et interpretatiue prohibitionem cum obiecto connexam; nam eo ipso qd in sua prima productione vult hanc comestionem directe physice, interpretatiue moraliter censetur, velle prohibitionem cum obiecto in tali casu coniunctam. sed de hoc duplici actu satis in superiori capite dictum est.

Prima propositio: carentia siue negatiua siue priuatiua non est formalis malitia per quam actus est malus quia prohibitus. Ita communiter Doctores. Sic disputo: carentia siue negatiua, siue priuatiua conformitatis cum lege vel præcepto, supponit formalem malitiam antecedenter constitutam in conceptu physico vel morali: ergo non constituit illam formaliter. patet anteced. carentia conformitatis cum lege supponit in actu formalem deformitatem positiuam vel moralem cum lege. ergo supponit formalem malitiam antecedenter constitutam. Constat a paritate carentia rationalitatis v. g. existens in irrationali non est formalis irrationalitas, sed hanc in conceptu positiuo antecedenter constitutam supponit, et consequitur. Idem dicendum ē de carentia irrationalitatis existente in homine, et de multiplici carentia alia simili: ergo

2.ª Propoó: Actus malus quia prohibitus non sumit foalem malitiam à propria entitate physica, vt opposita immediate legi. Est contra aliquos Doctores, qui meo iudicio cum aliqua doctrina inconsequentia loquuntur: asserunt n. actum malum independenter à lege contingente, sumere foalem malitiam à propria entitate physica, non vt opposita immediate naæ raoali; sed vt immediate tendentem in obiectum inhonestum & raoali naæ disconueniens, gó consequenter affirmare debebant actum malum dependenter à lege, sumere foalem malitiam à propria entitate, non vt opposita immediate legi, sed vt immediate tendente in obiectum prohibitum. Hanc propositionem & doctrinæ inconsequentiam sic ostendo: actus malus independenter à lege contingente, sicut in superiori disp. probatum ē, sumit foalem malitiam à propria entitate tendente in obtum inhonestum independenter à lege contingente: ergo & actus malus dependenter à lege, sumit formalem malitiam à propria entitate attingente obtum inhonestum dependenter à lege contingente.

Ad hominem confirmatur: Actus malus independenter à lege, licet dicat oppoem cum naâ raoali, immediate sumit per vos foalem malitiam per ordinem ad obiectum inhonestum, gó actus malus dependenter à lege, licet dicat oppoem cum lege, immediate sumit foalem malitiam per ordinem ad obiectum prohibitum.

3.ª Propoó: Quando actus in prima productione est solum physice indifferens, & in conseruoē adueniente prohibitione fit moraliter interpretatiue malus, vel cum actus in prima productione est moraliter malus, & in conseruoē sublata prohibitione perseuerat physice tm̄ indifferens, tunc in hoc 2plici euentu formalis malitia actus est conceptus moralis, seu interpretatiua tendentia intentionalis in obiectum prohibitum: vel est ipsamet entitas physica actus prout interpretatiue attingit obiecti prohibitionem. Raó: Illa debet eē formalis malitia per quam actus est formaliter violatio pcepti, & habet disconuenientiam & oppositionem cum præcepto. Sed huiusmodi actus per moralem istam interpretatiuam tendentiam sunt formaliter violatio pcepti, & hnt disconuenientiam & oppoem cum præcepto: ergo maior recepta est tam in nostra quam in opposita doctrina: minor probatur: Actus isti non sunt formaliter violatio præcepti per

istam entitatem physicam nudè sumptam, prout physicè tm̃ attingentem obiectum positiuè indifferens, quia sub hac ratione solum sunt formaliter indifferentes, neq; per denominoẽm extrinsecam à lege vti à forma prouenientem vt probatum ẽ sup. cap. gõ sunt formaliter violatio pcepti per moralem hanc & interpretatiuam tendentiam. patet, sine ista morali & interpretatiua tendentia huiusmodi actus non sunt formaliter violatio pcepti, sed indifferentes; cum illa sunt formaliter violatio. ergo.

Confirmatur: Formalis ratio constitutiua cognitionis, vel amoris Petri vel cuiusuis alterius obiecti, est talis tendentia intentionalis positiuè attingens Petrum, aut hoc vel illud obiectum per modum repsentoĩs, vel affectus & impulsus. ergo formalis raõ constitutiua actus solum moraliter interpretatiuè attingentis obiectiuam prohibitionem, est ipsa tendentia intentionalis actus moraliter interpretatiuè prohibitionem aspiciens.

Quarta propoõ: Conceptus moralis seu interpretatiua pceptio intentionalis horum actuum, non est denominatio extrinseca proueniens à forma extrinsecè applicata; sed ẽ intrinsecus conceptus accidentalis contingens. prima pars patet. Huiusmodi actũ ideo interpretatiuè censetur tendere in prohibitionem, quia per suam physicam entitatem directè, expressè attingunt physicè vt materiale quod comestionem V. G. cum qua ẽ coniuncta prohibitio; & ideo volitio physica comestionis censetur interpretatiua volitio prohibitionis. ergo tota ratio formalis pp qm̃ datur in his actibus conceptus moralis interpretatiuũ, et ipsi actus, quatenus physicè attingunt obiectum, cui ẽ contingenter coniuncta prohibitio. gõ non ẽ forma extrinsecè applicata. Secunda pars constat; isti actus per suam physicam entitatem contingenter & accidentario fiunt interpretatiuam hanc & moralem tendentiam in prohibitionem, gõ talis conceptus illis intrinsecus accidentalis ẽ & contingens, & quia vt initio superioris capitis notaui dictio, Extrinsecè, tribuitur conceptui extra eẽiam contingenti & accidentario, ideo in hoc sensu & acceptione iste conceptus pt extrinsecus appellari.

Quinta propoõ: Actus tendens physicè, directè & expressè in obiectum prohibitum, tanqm̃ in materiale quod, est essentialiter malus, & formalis eius malitia ẽ ipsamet entitas physica actus essentialiter attingens physicè obiectum prohibitum. Ita aliq docti recentiores. Prima pars suadetur. Ille actus ẽ eẽsialiter malus à cuius formalissima eẽia & conceptu ẽ inseparabilis formalis malitia; sed à formalissima eẽia & conceptu huius actus ẽ inseparabilis malitia formalis. gõ: maior ẽ euidẽs. Minor suadetur. Formalissa eẽia huius actus ẽ tendentia physica intentionalis in obiectum prohibitum vt in materiale quod, sed eẽialiter

eẽ

eē talem tendentiam, includit malitiam inseparabilem à formalissa eēia. gō hic actus, includit malitiam inseparabilem ab eēia foalissa. Probo huius syllmi maiorem: Formalissima essentia huius actus quo voluntas V. G. positiue directe & expresse sic tendit in obiectum prohibitum. volo carnis comestionem prohibitam ex comoditatem naāi, est tendentia positiua directa in comestionem prohibitam vt in maāte quod, sub formali motiuo quod. gō. Sed directa tendentia physica in comestionem prohibitam hēt inseparabilem malitiam à formalissa eēia. gō

Dices: tendentiam directam expressam physicam huius actus in maāte quod eē in solam comestionem, non in prohibitionem, atqz adeo eēialem eē actui & ab illo inseparabilem tendentiam directam in comestionem.

Sed contra, Actus expresse & directe est: volo, non comestionem fuise, sed comestionem prohibitam. Ergo directe & expresse attingit vt obium maāte quod, non comestionem fuise, sed comestionem prohibitam. Sed per te quia directe & expresse attingit positiue vt maāte quod comestionem, tendentia in illam ē de eēia formalissa huius actus. Ergo etiam quia directe & expresse attingit positiue vt maāte quod prohibitionem, tendentia in illam erit de formalissa eēia eiusdem actus. Sed malitia formalis inseparabilis ē ab hac tendentia. Ergo & à formalissa eēia huius actus.

Dices iterum Prohibitio contingens ē, ac separabilis ab obto maāli. Ergo ē separabilis malitia formalis ab actu directe attingente, istam prohibitionem. Nego consequentiam: Instantia videtur manifesta in omni actu intentionali attingente directe positiue obiectum contingens. Albedo ē pdicatum contingenter conueniens parieti, & nihilominus cognitio parietis albi ita inseparabiliter & eēialiter exprimit albedinem in pariete existentem, vt sine eius expressione pseuerare non possit. Exterior corporis pulchritudo contingens & accidentalis ē Petro & ab illo separabilis; & cognitio ac volitio directe physice in illam tendentes, sine intentionali eius perceptione perseuerare non valent.

2a propois pars constat ex 1a argumentor sic: actus voluntatis attingens directe physice vt maāte quod obiectum malum independenter à lege contingente ē eēialit malus per suam physicam entitatem seu intentionalem tendentiam in tale obiectum. gō actus voltis attingens directè physicè vt maāte quod obiectum malum dependenter à lege contingente ē eēialiter malus per suam physicam entitatem seu intentionalem tendentiam in tale obiectum. Patet conseq. vterqz actus eēialiter attingit obiectum malum vt maāte quod. sed propter hanc attingentiam [...] est

ē eēialiter malus per suam physicam entitatem & intentionalem tendentiam tanqm̄ per roēm foalem, gō & 2ur. Nec obstat hunc respicere malitiam obiectiuam separabilem, illum inseparabilem: nam prius tēdat in malitiam separabilem & contingentem, non tendit in illam separabiliter & contingenter, vt in prima parte dictum ē, sed inseparabiliter & essentialiter.

Confirmatur, volitio v. g. comedendi carnes prohibitas in die veneris, adhuc sub motiuo indifferenti ē mala & odio digna per se ipsam omnibq alijs seclusis, gō per seipsam seclusis omnibus alijs hī formalem malitiam. Antecedens videt certum, & constat a paritate: volitio non comedendi in die veneris carnes prohibitas sub motiuo honesto ē p seipsum seclusis alijs omnibus, bona & amore digna. ergo ē contra voluntas ista comedendi erit mala & odio digna, per se iasdm secluso ōi alio.

6ª Propoō Formalis malitia comissionis in comuni sic explicari pt: Intentionalis tendentia in obtum inhonestum. deinde diuidi pt tanqm̄ in specificas diffrias in moralem & physicam. Hac ē physica, illa Interpretatiua attingentia intentionalis obti inhonesti. Vtrum . diffria moralis, seu conceptus interpretatiuq sufficiat ad exactam pcisionem & distinctionem, non ē psentis instituti examinare, cum sit metaphysicis pprium

CAPVT · III

Specialis sentiendi modus in hac materia cuiusdā Recentioris reijcitur,

Recentior quidam affirmans nobiscum actum prohibitum hrē foalem malitiam intrinsecam in entitat. physica constitutam, sibi opponit hoc argtm: Hic actus volo esum carnium in die veneris, posita lege ē malus, sublata ea non ē malus: atq ē idem nrō actus: gō malitia foalis neq ē intrinseca entitas actus.

Huic oppositioni sic respondet: negant aliq minorem, de cuiq veritate infra ninulla. Respondeo equiuocem in maiori latere, aliud ē nloq de malitia quasi physica & in cē naē; aliud de morali. si de 2º remanet actus malus physicè sublata lege, h. e. oppositus cum lege sdūm se, q oppositio spr remanet, etm̄ non existente à parte rei lege, quia ē cum lege sdūm suam eēiam put tendit ad obtum oppositum, & pscindit à statibus: Sicut etm̄ calor hī oppositionem physicam cum frigore, siue hoc actuale sit, siue possibile; neq ē necesse vt concipiatur oppoō inter istas foās, concipi illas vt actuales; nam si sdūm se concipiantur pscisis statibus, necesse ē vt cpipiantur oppositæ: sic etm̄ qlibet entitas distinctionem realem hī ab alia secundum se spectatam, siue actuali, siue in poiā. Idem ē de oppoē quasi physica dicti actus cum lege.

Si de morali sermo sit, concedo posita lege eam durare, & eā sublata non durare. Aduerte a. in malitia morali duo includi,

& rōem

& roem malitiæ, q̄ e oppoō dicta actus cum lege, & denominatione moralis, q̄ extrinseca ē, dicitq; libertatem & obligōem ortam à lege actuali; vnde posita lege oppositio actus ē malitia moralis, ea v. sublata, non remanet malitia moralis, sed physica & in eē naā mō assignato. Addo v. malitiam moralem in roē malitiæ, n̄ superaddere aliqm̄ malitiam distinctam ab oppoē physica explicata, sed eē ipsā oppoem, q̄ posita lege actuali & libertate dicitur moralis; sicut etiam q̄ concedunt carentiam honestatis eē malitiam odij DEI, fatentur modo eē malam moraliter, cum odium ē deliberatum, modo non eē malam moraliter, cum odium indeliberatum ē, & tn̄ eadem entitas odij perseuerat cum eadem carentia honestatis, estq; ex se expulsiua actus honesti, ac proinde aliquo modo disconueniens naæ raōali, saltem physice, licet odium indeliberatum sit, quia ē expulsiuum actus honesti, qui perfectio ē naæ raōalis vt sic. Vltimo adijcio malitiam illam positiuam assignatam eē primariam, deinde carentias honestatis & disconuenientias cum naā raōali, iudicio rōis &c. eē malitias respectiuas & consequentes primariam, ad eū modum quo eidem entitati physicæ & bonitati absolutæ conceduntur variæ bonitates respectiuæ. Hactenq; hic recentior.

Ad clariorem huius doctrinæ refutōem considero inprimis actum contingenter prohibitum sdūm suam entitatem physicam seclusa libertate & actuali legis phibitione, vt vult recentior, cum quo disputamus, ordine tn̄ ad legem sdūm se, seu ad legem sdūm roēm coēm legis pcisā ab omni differentia & statu; si talis pcisio possibilis ē: sicq; aīal a raōali & irrationali pcisum dr̄ aīal sdūm se: vel ad legem possibilem aut futuram non actualem, & sic lex sdūm se idem erit, ac lex in statu possibili aut futuro. Deinde considero ipsū actum physice seu in eē naā existentem in statu possibili & respicientem legem illum phibentem in eodem statu constitutam, vel existentem simul cum lege in statu futuritionis vel actualitatis.

Hac dupli consideroē posita sit Propoō 1a. contra huius Recentioris doctrinam, huiūmodi actus in eē naā neqt hr̄e oppoem cum lege, siue sdūm se, siue possibili futura, aut actuali. Sic arguo. Hi actus in eē naā solum dicit entitatem physicam excludentem libertatem. Sed lex in quouis statu accepta non prohibet actum in eē naā, qui solum dicit entitatem physicam sine libertate. ergo talis actus sic in eē naā acceptus nequit hr̄e oppoem cum lege quouis modo & in quauis acceptione sumpta. maior ē doctrina Aduersarij. quia ait libertatem spectare ad actum

actum in eē moris seu ad malitiam moralem, vt ex ipsius verbis nuper relatis ē manifestum. Minor in omni schola videtur certa; sine controuersia n. omnes concedunt legem in quouis statu acceptam ꝓhibere actum comestionis carnis sdum entitatem ꝑcise, sed cum circumstantijs sufficientis aduertentiæ et libertatis: et ideo in pueris ante rōis vsum et aduertentiam talis volitio et comestio ꝓhibita n. ē ex defectu aduertentiæ et rōis: et in adultis similiter ꝓhibita non ē cum abest inuincibilis ignorantia, aut neāis aduertentia, talis gō actus vt ait, consequentiā in eē naæ, seu sine libertate acceptus neqꝫ hrē oppoem cum lege quouis modo sumpta. Addo legem in quouis statu n. hrē vim obligandi, adhibitis alijs circumstantijs, v. g. Loci, consuetudinis, priuilegij ꝑsonalis &c. gō actus in eē naæ cum his circumstantijs non respicit legem sdum se obligantem. gō neqꝫ ht oppoem cum illa, ac ꝑ ꝯsequens nec physicam malitiam. Antecedens constat in regno Castellæ et Maioricensi: nam in hoc omis in illo ꝑecialis carnis comestio in die Sabbathi licita ē.

Firmo 1º ꝑpoem: si actus in eē naæ dicit ordinem ad legem sdum se ꝓhibentem; sic similiter dicit respum ad legem sdum se ꝑcipientem, sed ꝑ te ꝑ primum ordinem roē oppōis cum lege ē physice malus. gō ꝑ 2m roē ꝯformitatis cum lege erit physice bonus. gō eadem entitas physica simul in eē physico ē fōaliter bona et mala qđ videtr inconueniens. maior in qua ē tota difficultas patet. Sicut lex de facto ex honesto motiuo ꝓhibet in die Sabbathi carnis comestionem, sic potuisset ꝑcipere vt ex motiuo etiam honesto scil. in honorem DEI, deiparæ, aut alicuius Sti fieret comestio carnis in die aliquo veneris, vel sabbathi. gō si actus, qa possibilis ē lex ꝓhibens, dicit deformitatem cum lege sdum se, et sic in eē naæ ē malus; etiam qa ē possibilis 2a lex ꝑcipiens, cum nulla in eius possibilitate repugnantia appareat, actus dicet ꝯformitatem cum lege secundum se, et sic in eē naæ erit bonus.

Dices Bonum eē ex integra caā, malum ex quocunqꝫ defectu, atqꝫ adeo licet actus in eē naæ dicat ꝯformitatem in eē naæ cū lege, qa tn. simul dicit deformitatem cum alia lege, absolute in eē naæ ē malus.

Sed contra. et firmo 2º ꝑpoem: ex hac responsione et doctrina seqtur 1º omem carnis comestionem, in die n. solum veneris, vel sabbathi, sed in dominica aut quouis alio, eē physice seu in eē naæ formaliter malam, qđ ē absurdum. Sequela patet: carnis comestio, sicut in die veneris et Sabbathi prohibetur, sic in omi alio die prohibe-

hiberi potuisset: gō sicut in illis diēbȝ, dicis in eē naē deformitatem etiā in istis omnibus. Antecedens vt videtur negari n̄ pt, atqȝ adeo nec 9seq. Sequitur 2º Comestionem carnis nullo modo posse eē bonā et honestam, quantumuis illam Ecclia ex motiuo honesto pcipiat: cōsequens ē absurdum. Sequela patet: Quod hr̄ aliquem defectum intrinsecum inseparabilem, si non adest erronea conscientia, quantumuis cohonestetur motiuo, semper ē malum, et nunquam pt eē bonum, vt recte respondisti iuxta coē proloquium malum ex quocunqȝ defectu; sed per te hic actus hr̄ defectum inseparabilem malitiam scil. in eē physico et naē intrinsecam: gō quantumuis illum ecclia ex honesto motiuo pcipiat bonus eē n̄ pt. Deinde neqȝ in Infirmo erit in hac sententia honestus et meritorius hic actus, volo comestionem carnis in die veneris, vt medico corporali et spirituali pcipienti obediam. Patet, hic actus p te in eē physico est intrinsece malus, sed actus in eē physico talis perseuerat cum tali malitia, adhuc existente motiuo honesto: gō adhuc cum isto nequit eē honestus et meritorius.

Firmo 3º ppoem, et ostendo paritatem ab Aduersario adductam ex calore et frigore et ex entitatum distinctione, esse inefficacem. Sic argumentor ad hominem: ideo per te foae physicae caloris et frigoris opponuntur, et distinguuntur in omni statu et acceptione: quia eē physicum vnius, ē in quouis statu et acceptione oppositum alteri et expulsiuum illius. Sed hoc n̄ reperitur in volitione comedendi carnes in die veneris respectu legis, si voluntas in eē physico et naē tm̄ accipiatur. Ergo neqȝ reperitur in illa in tali eē et acceptione oppoō cum lege. Ergo neqȝ malitia physica. Probo minorem. Si comestio carnium in die veneris, ex sua entitate physica spr intrinsece mala, nunqm̄ posset eē intrinsece bona physice aut moraliter. Sed pt eē talis aliquando. ergo non est semper in entitate physica, seu in eē naē intrinsece mala. maior videtur certa ex coi prologo, malum ex quocunqȝ defectu. gō si entitas illa physica hr̄ hunc defectum, videlicet physicam et intrinsecam malitiam et oppoem cum lege sdum se, quantumuis habeat motiuum honestum, nec physice nec moraliter erit bona. Minor apparet etiā certa in Infirmo, q ex honesto motiuo licite et honeste pt velle carnis comestionem in die veneris, vel Sabbathi. Vnde recte consequentia colligitur. 2ª

2ª Propoᵒ: Si talis actus physice ꝗ in eē naā ē intrinsece malus ꝗ oppositus cum legē sdum̄ se, nullus pᵗ dari actus indifferens in specie ꝗ Individuo physice vel moraliter, quod est contra Aduersarium, oppositum docentem in trac. de bonitate ꝗ malitia. Sic disputo quod intrinsece in eē physico ē determinatum ad malitiam, neq in eō physico, neq in eē morali potest eē indifferens in specie aut indiuiduo, sed hic actus per te intrinsecē in eē physicō ꝗ naā ē determinatus ad malitiam ergo. maior patet in eē physico. In hoc eē hᵗ ꝑ te malitiam. gō in illo neqᵗ hrē indifferētiam. Patet etm̄ in eē morali: in hoc eē per te præter entitatem actus physicam, solum additur libertas ꝗ, actualis legis obligatio, sed libertas cum actuali legis obligoē non tollit malitiam physicam intrinsecam, vt ē manifestum, ꝗ tu concedis. gō per libertatem solam non tollitur malitia physica, sed reddiṫ moralis: ergo adueniente sola libertate actus qui ante illam solum erat physicè malus per illam redditur moralis, similiter libertas cum actuali obligoē ñ tollit malitiam physicam intrinsecam sed illam moralem ꝗ culpabilem reddit. Patet actus intrinsece in eē physico malus ex defectu sufficientis aduertentiæ ꝗ libertatis non ē moraliter culpabilis demeritorius vel poena dignus, ꝗ ē talis cum adē sufficiens aduertentia ꝗ libertas: gō hæc non tollit malitiam physicam intrinsecā, sed illam moraliter demeritoriam, culpabilem ꝗ poena dignam constituit.

3ª propoē: actus ille q̄muis in eē naā seu physico diceret ordinem ad legem sdum̄ se, seu ad legem ꝑcisam ab omni statu, vel constitutam in statu possibilitatis aut futuritionis, adhuc per hunc ordinem ñ posset hrē formalem malitiam physicam. Argumentor ita: externa comestio carnis in die dominica Lunæ aut Mercurij v. g. diceret etm̄ ordinem ad legem sdum̄ se, quia dari pᵗ lex illam prohibens in his deebus. Sed per hunc ordinem ista comestio non hᵗ de facto obiectiuam malitiam intrinsecam in eē physico ꝗ naā, vt per se constat, gō neq ꝑ similem ordinem dictus actus hᵗ formalem malitiam in eē physico ꝗ naā.

Quare

Quare ego sic distinguo maiorem argti initio capitis po-
siti: Hic actus volo comestionem carnis in die veneris, si directe
physicè solum attingat vt maate qd comestionem intrinsece indif-
ferentem, & interpretatiue solum prohibitionem actualem vt su-
ra dictum ē, sic semper in eē physico ē indifferens, & exis-
tente solum actuali prohibitione additur illi moralis & inter-
pretatiua malitia; & ideo ad minorem cedo spr physicè eē
eundem nrō actum. Et ad consequentiam dico eius malitiam n
eē quid intrinsecum essentiale, sed quid morale extrinsecum
contingens & accidentale.

Deinde si actus iste directè, expressè, physicè percip
vt maale quod, comestionem simul & prohibitionem in su-
perioribus exposuimus, tunc in eē physico ē intrinsecè & eēialit
malus, & dum perseuerat prohibitio actualis permanet huius-
modi actus, & ea sublata oīō destruitur, & perseuerare non
valet; nam omnis actus intentionalis deficiente maali quod di-
recte intento omnino deficit, vt erit consideranti manifestu
& ratio est: quia totum esse cuiuscunque actus intentionalis ē percipere
obiectum quod directe intentum: ergo isto deficiente, necesse ē vt defi-
ciat perceptio intentionalis, ac per consequens actus in tali perceptione
constitutus. Deficiente v. g. Petro, aut specie impressa, vel quouis
alio comprincipio eius vicem gerente, necesse ē vt in intellectu
petri repsentaō deficiat

DISPVTATIO VI

An oppositio cum lege, auersio à Deo, & offensio Dei sint de essentia peccati. CAPUT I. An in omni peccato oriatur malitia ex eo quod sit contra legem.

Certum ē de facto omnia peccata eē prohibita
vel immediate à DEO vel media humana potestate, quod fuit
maxime diuinæ sapiæ consentaneum, cui consonum est poena ma-
los, & præmio bonos afficere. Certum etiam ē qdam esse
quorum formalis malitia pendet à lege contingente; libera omissio
sacri v. g. in die festo sine causa legitima ē peccatum, quod
non esset, si lex ecclesiastica sacri auditionem in tali die non
præci-

præciperet. ratio huius peccati non est denominatio extrinseca à lege cui opponitur desumpta, vt vidimus in superioribus. Quare sensus huius controuersiæ ē, an formalis malitia actus ita pendeat à lege extrinseca, vt ea sublata & seclusa in nullo actu sit malitia formalis.

Duplex eē pt obligatio, seu debitum vitandi actum malum. Prima obligatio oritur ex vera lege & prohibitione extrinseca superioris. Secunda ex naā raoāli, seu ex recta ratione. eo ipso quo actus ē contra legem extrinsecam superioris, seu hī dissonantiam & oppoēm cum illa, oritur obligatio siue debitum vitandi talem actum. Similiter eo ipso, quod actus sit disconueniens & habeat dissonantiam & oppoēm cum recta ratione, sanctitate & honestate, oritur obligatio & debitum vitandi actum cum tali roē & sanctitate dissentaneum. Prima obligaō dicitur debitum legis superioris, seu legis contingentis. Secūda vocatur debitum naā raoālis, siue rectæ rois & sanctitatis.

Duplex hæc obligatio seu debitum non constituit malitiam formalem, sed illam constitutam sequitur: nam odium dei v. g. non ideo est malum quia ratione vtens illud fugere debet; sed ē contra, ideo illud fugere tenetur, quia hī oppoēm cum recta ratione & sanctitate, similiter omissio libera sacri in die festo sine legitima causa, non ideo ē mala quia posita lege superioris illam fugere debemus; sed ē contra ideo illam fugere debemus, quia hī oppoēm cum lege superioris.

Prima sententia affirmat, omne peccatum ideo eē malum quia ē saltem æterna lege prohibitum, ita S. Bonauentura in 2. dist. 35. in 4° dubio circa textum mgri. Molina 1. par. qs. 5. Salas hic disp. 2. sect. 4 num. 53. [illegible] q sentiam hanc coem appellant. P. Granado affirmat hanc eē sentiam S. Thomæ hic a. 6. ad 4.

Secunda sentia duplicem legem seu prohibitionem distinguit vnam iudicantem, alteram pcipientem. Illa ē dictamen intellectus enuntiantis hoc vel illud eē illicitum, hæc ē actq impq voluntatem superioris intimans, q his verbis declaratur, ne facias hoc. Hugo de S. Victore 1° de sacram. par. 5. cap. 7. primā leg-

legem naā p̄ceptum appellat. Hæc gō. sentia docet priorem prohibitionem esse necessariam vt aliquid sit peccatum, non posteriorem. Hanc doctrinam sequunt Gregorig in 2. dist. 34. q. 1. art. 2. Corduba lib. qōtionarij q. 10 ad 2. argtm. Et P. Granad. controuer. 6. de pctis disp. 3. num. 5. de hac sententia loquens. Et ea mihi valde placet si recte explicetur, vt explicata breuiter ē in sq. Thoma.

Prima propoō. Actus malus inculpabilis pt ēē, quin sit contra aut tamen rōis creatæ indicantis & proponentis malitiam eius. Ratio: pt quis cum inuincibili ignorantia elicere actum malum, aut cum naāli inaduertentia; sed eliciens sic actum istum, non habet dictamen rōis indicantis actus malitiam: nam si haberet non eēt cum inuincibili ignorantia aut naāli inaduertentia. Ergo. Dixi actus inculpabilis: quia vt actus malus sit demeritorius & culpabilis, requiritur sufficiens aduertentia, vel saltem vincibilis ignorantia.

Secunda propoō: Actus malus culpabilis, eē potest, quin sit contra rōem dictamen rōis creatæ clare & expresse indicantis & proponentis malitiam actus. Ratio: Actus malus elicitus cum vincibili ignorantia ē culpabilis & demeritorius. sed in hoc casu non datur dictamen rōis creatæ indicantis & proponentis clare & expresse malitiam actus. gō. Probo min. Ignorantia vincibilis excludit claram & expressam propoēm rei vincibiliter ignoratæ: nam si eēt clara & expressa ppoō, ōis ignorantia etīm vincibilis repugnaret. vt ē certum sed ē inuincibilis ignorantia malitiæ vt supponimg. gō n̄ ē dictamen rōis creatæ indicantis & proponentis clare & expresse malitiam. ergo sine isto dictamine dari pt actus malus culpabilis & demeritorius.

Tertia propoō. Nequit dari actus malus cum sufficienti aduertentia malitiæ elicitus, quin detur dictamen rōis creatæ indicantis & proponentis malitiam. Est cōis sententia & suadetur sic: sufficiens aduertentia nihil aliud eē pt, nisi actus intellectus per modum repsentaōis dictans & proponens voluntati malitiam. Sed huiusmodi actus intellectus ē dictamen rōis, nec inueniri pt aliud in quo tale dictamen consistat. ergo sicut actus includit sufficientem aduertentiam, includit etīm dictamen rōis creatæ.

Quarta propoō. omnis actus malus ē contra dictamen rōis increatæ & diuinæ. Ratio: respu illius diuini repugnat ōis ignorantia, tam vincibilis, qm̄ inuincibilis; & naāli inaduertentia: ergo intellectus diuinus clare ac distincte indicat & proponit malitiam exis-

existentem in oi actu. gō malitia ois actus ē contra dictum diuinū illam indicantem & proponentem: sed dictum diuū indicare & proponere malitiam, idem ē ac dictamen rois diā. gō si ois actus malus ē contra dictum diuum eius malitiam indicantem & proponentem, ē contra dictamen rois diuinæ & increatæ.

Quinta propoō. Nullum peccatum eo fuise & causaliter est peccatum quia ē contra dictamen rois Increatæ vel creatæ: Ratio Hæc ē vera causalitas, ideo Deus vel creatura indicat & proponit actum hre formalem malitiam, quia actus ex se vel aliunde illam hꝫ: non ē contra Ideo actus formalem malitiam hꝫ quia Deus vel creatura indicat & proponit illam hre. gō peccatum causaliter non ē peccatum quia ē contra dictamen rois creatæ vel increatæ. Patet Antecedens si actus ex se vel aliunde non haberet formalem malitiam, falso DEVS indicaret & proponeret actum habere malitiam formalem, vt per se patet, ergo vt vere DEVS indicet & proponat in actu eē formalem malitiam dꝫ actus illam habere ex se vel aliunde. Confirmatur: Petrus v.g. non ideo ē homo quia DEVS indicat & repsentat illum eē hominem. Nec ideo amor DEI super omnia ē bonus quia DEVS indicat & proponit illū ideo eē bonitatem. Sed ē contra: ideo Deus indicat Petrum eē hominem, quia habeat pdicata eēntialia hois: & amorē DEI sup oia indicat esse bonum, quia ex se vel aliunde hꝫ bonitatem formalem. gō similiter non ideo peccatum ē malum quia DEVS indicat vel proponit eē malum, sed e contra ideo indicat vel proponit quia ex se vel aliunde hꝫ malitiam formalem. Confirmatur 2º. Si per impossibile DEVS non haberet hoc dictamen vel iudicium indicans & proponens formalem malitiam actus odij DEI v.g. adhuc hic actus haberet ~~talem~~ formalem malitiā vt videtur manifestum. gō.

Sexta propoō. Aliqua sunt peccata q hnt formalem malitiam dependentem à propria lege à superiore lata. Hoc ē certū apud omnes. Ratio, aliqua sunt peccata, vt comestio carnis in die veneris, & voluntaria omissio Sacri in die festo sine legitima causa, & similia q non hnt formalem malitiam, nisi dependenter à propria lege. gō. Antecedens ē manifestum, nam sublata lege, vel concessa dispensatione aut priuilegio, similes actus nec peccata sunt, nec actiones illicitæ.

Septima propoō. non omnia peccata hnt formalem malitiam

tiam dependentem, ex eo qd sint contra aliqm legem propriam etiam diuinam & aeternam. Ita graues Doctores. Argumentor Primo autoritate S. Augustini q lib. 1. de libero arbit. cap. 3. sic scribit: Quadam sunt pcta mala quia prohibita, qdam v. prohibita quia mala: gò ex Augustino aliqua pcta sunt in se mala ante phibitionem, gò hnt formalem malitiam a phibitione independentem.

Argumentor 2°. Si oia pctá eent mala dependent à lege propria diuá vel humana, potuissent ee n mala, nec pcta: Sed hoc e absurdum gò n oia peccata hnt formalem malitiam dependentem à lege propria adhuc diuina & aeterna. Maior patet, Diuina & humana voluntas potuissent illam non prohibere, gò potuisset n ee lex prohibens, sine qua per se non sunt mala: gò potuissent n ee mala. Maior ostenditur: odium DEI libere elicitum non potest non ee malum & peccatum, etiam sublata omni lege diuina & humana; gò absurdum e dicere oia pcta potuisse non ee mala nec peccata.

Dices: Diuina voluntas non potuit non prohibere odium DEI, mendacium, & similia, supposito decreto efficaci condendi naturam raoalem: gò haec peccata & similia n possunt n ee phibita, atq adeo non possunt n ee mala per hanc prohibitionem.

Sed contra Primo: Per vos haec & similia pctá non possunt n prohiberi à DEO supposito decreto efficaci condendi creaturam rationalem; & alia peccata possunt non prohiberi: gò illa priora peccata necesse e vt habeant aliquam malitiam roe cuius nerio à diuina voluntate prohiberi debeant. Et si illam n habent non e maior rao cur aliqua peccata nerio à diuina voluntate prohibeantur & non alia. Ergo si nulla peccata hnt in se specialem roem obligantem ad necessariam prohibitionem, nulla nerio prohibentur: vel si prohibentur nerio, hnt specialem roem, ad prohibitionem obligantem. Sed haec specialis ratio nequit ee nisi propria rao formalis malitia, gò.

Contra Secundo: Lex ista, vel voluntas DEI prohibentis haec opera, aut insinuatio talis voluntatis creaturis facta, n pt Deo ee neria: gò DEUS nerio non prohibet dicta peccata. Probo antecedens: Si haec lex propria, vel voluntas diuina esset necessaria, mxe quia talia opera n potuerunt Deo n displicere. Sed talis displicentia neria non cogit Deum ad necessariam phibitionem: gò. Probo minorem: Sicut Deus nerio ht displicentiam de opere malo ex se vel aliunde; sic nerio ht complacentiam de opere bono

no, sed per vos Deus libere et non neceo, praecipit actum bonum ex se vel aliunde, ergo etiam libere et non necessario prohibet actum malum ex se, vel aliunde. Ergo voluntas prohibens in Deo libera est non necessaria. Sed in odio DEI, mendacio et alijs malitia formalis est necessaria et non libera. ergo haec peccata habent formalem malitiam a propria lege diuina et humana independentem.

Confirmo et declaro propositionem: Odium DEI, mendacium et similia independenter à quacunque lege propria hoc est à voluntate superioris prohibentis, tendunt intentionaliter intrinsece et essentialiter in obiectum recte rationi, honestati et sanctitati disconueniens. Sed talis tendentia intentionalis non potest non esse intrinsece, et essentialiter mala independenter à quacunque lege propria, ergo est talis. Probo maiorem: odium DEI v. g. intrinsece et essentialiter nihil aliud esse potest nisi perceptio per modum affectus et impulsus desitionis DEI. Sed desitio DEI est obiectum rectae rationi, honestati et sanctitati disconueniens. ergo odium DEI tendens intentionaliter intrinsece et essentialiter in desitionem DEI, tendit similiter in obiectum honestati disconueniens.

Dices: Hos actus ante legem propriam esse malos in genere naturae non in genere moris. Sed contra ad hominem: Per vos odium DEI v. g. elicitum cum libertate et sufficienti aduertentia est malum non solum in genere naturae, sed etiam in genere moris, sed potest cum tali libertate et aduertentia fieri independenter ab omni lege propria diuina et humana. ergo etiam in genere moris potest habere formalem malitiam independenter ab omni lege propria. Minor videtur certa, homo enim independenter ab omni praecepto potest cum sufficienti libertate et aduertentia elicere amorem DEI super omnia; ergo ... et odium DEI, mendacium et similia.

Confirmo 2º propositionem: DEUS nulla lege aut prohibitione superioris obligari potest, sed actus odij DEI, mendacij et similes, adhuc respectu DEI sunt mali et illiciti, ergo huiusmodi actus habent malitiam independentem à propria lege.

CAPUT II.

Oppositionibus Aduersariorum respondet.

Opponunt 1º Paulus ad Rom. 4 ait: vbi non est lex, nec praeuaricatio et c. 5. vsque ad legem erat peccatum in mundo, sed non imputabatur cum lex non esset: ergo ex Apostolo malitia formalis peccati pendet à lege. Resp. primo testimonio literalis et proprius sensus non est, quod deficiente lege non esset peccatum, sed quod non esset praeuaricatio seu

seu transgressio: loq. n. Paulus de hac positiua, qm nemo trasgrederetur, nisi lata fuisset. In 2º loco significat Aplus pcta fuisse ante legem scriptam à DEo traditam, illa tn ob ignorantiam non imputari ad culpam; Et quia per legem manifestata Et cognita sunt in posterum imputari coeperunt.

Oppones 2º S. Augustinus lib. 2 de pctorum meritis Et remissione cap. 16 scribit: neq peccatum erit, si quid erit, si non diuinitus iubeatur vt non sit. Et lib. 22 contra Faustum: pctm è dictum, vel factum, vel concupitum contra legem aeternam. S. Ambrosius lib. de paradiso cap. 8º ait: Quid aliud è pctm nisi legis diuinæ praeuaricatio. Sensus Ambrosij Et Augustini è de facto oia pcta eë à Deo prohibita: Et ideo si aliquid è de facto quod à DEo prohibitum non sit, non erit peccatum, Et iuxta hanc intelligentiam, recte Augustinus in 2º loco describit pctm Dictum, factum, vel concupitum contra legem aeternam.

Oppones 3º Regula prima bonitatis Et malitiæ actuum humanorum est raõ diã Et lex æterna, gò omne pctm ht dependentem malitiam formalem ex eo quod sit contra roem diuiam Et legem æternam. Respondeo, si noie rõis diã Et legis æternæ intelligatur ipsa diuina naã intellectualis, concedo illam esse primam Et præcipuam regulam bonitatis Et malitiæ humanorum actuum, Et oia pcta hrẽ formalem malitiam ex eo quod sint contra diam naam intellectualem, bonitatem Et sanctitatem: nam si omnia pcta in omni schola hnt formalem malitiam pendentem ex eo quod sint contra roem creatam, hoc è contra naam intellectualem creatam, q è participatio naæ intellectualis increatæ, à fortiori habebunt eandem malitiam ex eo quod sint contra roem increatam, quam creata ratio participat. Si v. noie rõis diuinæ, Et legis æternæ significetur dictamen rõis seu actus intellectualis quo DEVS formalem malitiam in pcto existentem cognoscit, indicat, repræsentat ac iudicat, dico in hac acceptione roem diam Et legem æternam solum dici primam regulam bonitatis Et malitiæ humanorum actuum quia in iudicando de bonitate Et malitia, Et in præcipiendo aut prohibendo è summe certa Et infallibilis. Ex hoc tn non sequitur omnia peccata ideo per veram causalitatem eë pcta

qa

quia DEUS infallibilit. indicat illa hrē formalem malitiam, sed e contra ideo DEUS certo et infallibiliter indicat et exponit pcta hrē formalem malitiam, quia hanc ex se vel aliunde hā.

Opp. 3° Oppones 4° pctm comissionis nec ē, nec intelligitur sine obligaoe non operandi, sicut nec pectm omissionis sine obligaoe opādi. sed ois obligatio pendet et oritur ex pcipiente aut phibente. ergo omne pctm hr formalem malitiam pendentem ex eo quod sit contra legem. Maior videtur certa, nemo n. peccat operando qd non tenebatur omittere; nec omittendo quod n. tenebatur operari. Concedo, nullum posse eē pctm sine obligoe vitandi illud; nego tn obligoem omnem ex vera lege Superioris dimanare: Deus hr obligoem n. fallendi, non mentiendi et servandi in promissis fidelitatem absq. lege propria Superioris: cum respectu DEI vera lex, et superior repugnet. datur ergo obligatio independens à pcipiente aut prohibente, et ideo oppositionis minorem et consequentiam nego. haec autem obligatio, à praecipiente et prohibente per veram legem independens, est debitum morale naturae rationalis quatenus raoalis, quo ipsa vitare tenetur id quod sibi quatenus raoali disconueniens et inhonestum ē. Et haec obligatio solum pendet ab opere vel obiecto quatenus malo ex se, et disconueniente rei rectae et sanctitati.

Instabis gō pcta ex se mala independenter a vera lege in eo saltem sūt mala quia sunt contra dictum debitum morale et contra obligoem quam hr raoalis naā vitandi huiusmodi peccata. nego. Raō haec peccata ideo sunt contra istud debitum et obligoem, quia ipsa in se sunt disconuenientia, atq. adeo mala naā raoali et sanctitati. odium v. g. DEI quia ex se ē contrarium per sua pdicata ecialia rei et sanctitati, ideo naā raoalis quatenus raoalis illud fugere dī, hoc igitur debitum morale disconuenientiam cum ratione et sanctitate et malitiam in opere et subiecto supponit non constituit

CAPUT III

An auersio à DEO sit de essentia peccati actualis.

Theologi diuidunt auersionem a DEO in formalem et virtualem. Auersio formalis a DEO consistit in separoē à DEO ut amico; hoc ē in privoe graā tanquam formae amicitiae, et Dei tanqm obiecti vel termini. Auersio virtualis ē raō seu virtus ex se inductiva privoīs graā et caritatis ut formae, et DEI tanqm obiecti vel termini. Haec ē cōis acceptio, diuisio et declaraō auersionis

à Deo

a Deo, nihilominus tn. non incongrue per aversionem à Deo intelligunt aliqui ipsam oppoem, dissonantiam ac disconvenientiam peccatum cum Deo, hoc ē cum roē, honestate, bonitate ac sanctitate divina; sicut n. in pcto aversio à naā raoāli creata, ē oppositio dissonantia qm hī pctm cum illa; sic in eodem pcto aversio à naā raoāli increata erit oppositio et dissonantia peccati in ordine ad illam. Communis sentia docet aversionem à Deo foālem non eē de eēia seu foāli roē pcti. Lorca disp. 11. et multi recentiores defendunt, aversionem virtualem à Deo, saltem vt fine, eē de eēia et foāli roē omnis peccati tam venialis quam mortalis.

Prima propoē: Aversio à Deo constituta in disconvenientia cum roē, honestate et sanctitate increata ē de eēia et foāli roē mali pcti venialis et mortalis. Hac propoē vera ē sine dubio in omni schola et doctrina. Ratio: In omni sentia hodiē recepta de eēia et formali roē omnis pcti, mortalis et venialis ē disconvenientia et dissonantia cum recta roē et sanctitate creata: gō à fortiori debet eē de eēia et foāli roē ōis peccati disconvenientia et dissonantia cum recta roē et sanctitate increata. Patet consequentia: Ratio et sanctitas creata est p participoem ad increatam, sed disconvenientia cum roē et sanctitate, q ē creata et solum per participoem, est eēialis pcto. gō à fortiori erit illi eēialis disconvenientia cum roē et sanctitate q ē increata à se existens et subsistens, et participatur à creaturis.

Secunda propoē Si foālis aversio à Deo consistit in privatoē graā et cartis tanqm foā, et DEI tanqm obiecti vel termini aversio à Deo non ē de eēia seu roē foāli peccati. Ita nobiles Scholastici, nobiscum pcti eēiam ~~seu roem foalem~~ seu roem foalem in positivo concepti constituentes affirmant. Constat ex dictis in superioribus privaē graē et cartis Dei ē effus secundarius consequens eēiam seu formalem malitiam pcti, gō non constituit illam. Probo Anteced. Non ideo pctm mortale à priori ē ante deformitatis et malitiā quia privat hoiem graā et DEO, sed potius, sed potius ideo causat hunc effum qa ē ante deformitatis et malitiā.

Confirmatur Si hoō n eēt elevatus ad ordinem et statum gratiā daretur eēia et malitia foālis sine privoē graē, gō talis privatio non

non ē de eēia et foāli roē peccati, gō nec formalis auersio à Deo et in tali priuoe consistit.

Tertia propoō: Si virtualis auersio à Deo, foalit et proprie sumta, ē raō inductiua priuoīs graē et cartis vt foē, et Dei tanqm obiecti et termini, ē eēia seu foalis raō peti mortalis. Ita aliq Doctores contra nonnullos Recentiores. Sic disputo 1º. Eēia foalissª seu pdicata eēialia peti mortalis per se ipsa, et non per foalitatem distinctam, sunt raō inductiua priuoīs graē et cartis vt foē, et Dei vt obiti seu termini. Sed virtualis auersio à Deo ē ratio inductiua talis priuoīs. gō virtualis auersio à Deo ē eēia foalissª peti mortalis. Probo maiorem: petm mortale per illam foalitem ē expulsiuum graē formalit, per qm hī oppoēm contrariam cum illa. Sed per suam foalem eēiam, seu per pdicata eēialia hī petm mortale oppoēm contrariam cū gratia, gō per suam foalem eēiam seu per pdicata eēialia petm mortale ē expulsiuum graē. Maiorem huius syllmi per se satis notam ostendo in oī oppoē ɔtraria: calor v. g. per illam foalitatem ē expulsiuus frigoris, per qm hī oppoēm contrariam cum illo, et ē contra. Idem constat in albedine respū nigredinis, et in quauis alia foā contraria. Minor videtur euidens et consequentia ex vtraque pmissa deducta: Calor per sua pdicata eēialia pugnat contrarie cum frigiditate, albedo cū nigredine, et sic de oībq aliis formis contrariis.

Disputo 2º. Foā contraria calor v. g. per ipsam eēiam seu per pdicata eēialia caāt in grē caē formalis effum primarium positiuum reddendi subiectum calidum, et secundarium priuatiuum expellendi à sbto frigiditatem, gō per ipsam eēiam seu p pdicata eēialia ē raō informatiua subiecti et expulsiua foē contrariæ. Atq petm mortale est foā contraria graē. gō petm mortale per suam eēiam seu pdicata eēialia caāt in grē caē formalis effum primarium positiuum reddendi subiectum moraliter malum, et secundarium priuatiuum expellendi à sbto graam, et p ipsam eēiam seu per pdicata eēialia est raō informatiua subiecti et expulsiua foē contrariæ. Antecedens et primam ɔseq ostendo quoad effum primarium in calore v. g., effus primarius reddendi sbtm calidum, nequit eē nisi per foalem roēm constitutiuam caloris, sicut in albedine effus primarius reddendi sbtum album eē n̄ pt nisi per roēm foalem ɔstitutiuam albedinis; sed foālis raō ɔstitutiua albedinis et caloris sunt pdicata eēialia vt ē per se notum, gō calor per sua pdicata eēialia caāt effum primarium positiuum. Quoad effum 2arium deinde ostendo: calor ē foalit expulsiuus frigiditatis, quia hī foalem oppoēm cum illa; gō foalis oppoō et n̄ alia distincta formalitas ē tota et adaequata raō inductiua huiq expulsiōis

sed

sed fo̅alis oppoo caloris cum frigiditate sunt, ꝑdicata corealia, go hæc et non alia distincta formalitas in calore caant effum 2arium priuatiuum, et it rao expulsiua frigiditatis, go idem cam proportione dicendum e de p̄ito mortali respu graæ.

Disputo 3o. Necesse, nec ccipi pt adæquate et ꝑfecte fo̅alis eēia p̄ti mortalis vt e in se, nisi concipiatur hæc rao inductiua expulsionis graæ et cartis tanqm foæ, et DEI tanqm obiecti bilumini. Sed hæc rao inductiua huig expulsionis per vas e virtualis auersio à DEO. go sine hac auersione adæquate et ꝑfecte concipi valet fo̅alis eēia p̄ti mortalis vt e in se: go hæc virtualis auersio spectat ad fo̅alem eēiam p̄ti mortalis.

Dices Expulsionem graæ eē effum 2arium p̄ti mortalis, foā a ꝑfecte et adæquate concipi pt sine effectu secundario; sed contra Aliud est agere de ipso effu 2ario priuatiuo seu de priuoe graæ, aliud de ratione inductiua, seu causatiua huig effectus. Certum e, p̄tm mortale perfecte et adæquate concipi posse vt est in se sine effu 2ario, sine actuali scilicet expulsione graæ: nam si hoo non eleuatus ad ordinē et statum gratiæ peccaret mortaliter, culpa mortalis comissa conciperetur ꝑfecte et adæquate vt eēt in se sine effu 2ario, seu sine actuali expulsione et priuoe graæ. solum igitur afirmo p̄tm mortale nec eē, nec ccipi posse perfecte et adæquate vt e in se, sine fo̅ re expulsiua ex se et priuatiuatiua graæ, calor qmuis ꝑfecte et adæquate vt est in se concipi possit sine actuali expulsione frigiditatis, vt cum introducitur in sbtum in quo ante non erat frigiditas; nihilominus nec eē pt adæquate et perfecte in se, nec concipi sine formali ratione expulsiua ex se frigiditatis et causatiua priuationis. go simili modo, seruata proportione, se ht p̄tm mortale respu graæ cum qua contrarie pugnat.

Oppones Hæc est vera illatio à priori: p̄tm mortale ideo inducit priuoem graæ, quia ht talem vel tantam deformitatem, et malitiam, non e conuersio, go auersio virtualis proprie sumpta, supponit malitiam fo̅alem et eēiam p̄ti mortalis. Distinguo antecedens e vera illatio à priori in gre caæ formalis concedo: in alio gri caæ nego. et Distinguo etm consequens: Auersio proprie sumpta, supponit fo̅alem malitiam et eēiam p̄ti mortalis vt formalitatem entitatiue distinctam nego consequentiam: vt indistinctam causatiuam prius per seipsam effus primarij, posterius secundarij concedo con-

tenseq. ad instantias quibus duplicem distinctionem firmo et explico: caa formalis non producit effum a se ipsa et propria causalitate dis tinctum, sicut caa physica efficiens, sed e ipsa foa applicata subiecto: et ideo hæc e vera illatio a priori: ideo e effus in gre caæ formalis, quia datur caa actualiter informans, et nihilominus inter effum foalem et foam cum reqsitis omnibus constitutam, non datur entitatiua distinctio in veriori philosophia, in qua similiter hæc e vera illatio a priori ideo e totum physicum quia dantur partes physicæ unitæ; et metaphysicum: quia dantur partes metaphysicæ distinctæ realiter identificatæ, et nihilominus inter totum et partes vnitas non datur entitatiua distinctio.

Instabis foalis malitia et eẽia pcti connotat vel obtum inhonestum, vel rectam roem seu naam raoalem vel vtrumq. Ratio expulsiua graæ, connotat ipsam graam. Sed diuersa connotata constituunt diuersas in entitate formalitates. gō foalis malitia, et raō expulsiua graæ sunt foalites in entitate distinctæ. Nego maiorem videlicet foalem malitiam, et roem expulsiuam graæ respicere distincta connotata, nam eadem ab vnica in entitate formalitate pro diuersitate effuum primarij et secundarij respiciuntur, raō n. expulsiua graæ nihil aliud eē it, nisi formalis oppositio pcti cum graā, ut per se ex dictis gstat, foalis autem oppositio e ipsa foalis malitia, hæc igitur in ordine ad suam formalissimam constitutricem gnotat obtum inhonestum, vel rectam roem seu naam raoalem, vel vtrumq; et in ordine ad effum 2arium gnotat graam vt terminum illius.

Nec mirum e vnicam in entitate foam in ordine ad diuersos effus et denominoēs, diuersa gnotata respicere. Visio v.g. in ordine ad effum intrinsecum seu denominoem Videntis gnotat poiam et in ordine ad effum extrinsecum seu denominationem visi connotat obiectum.

CAPUT IV

An omne et solum peccatum mortale sit auersio à Deo vt à fine. Homo eleuatg ad finem supnaalem p foam sanctificantem, in eoi giungit cum fine supnaali. et ideo certum e apud oes pctm mortale in illo statu comissum, eē auersionem à Deo tanqm à fine supnaali. maior difficultas e de hoie non eleuato ad ordinem et statum supnaalem: nam cu hoō in illo ordine et statu gstitutg solum p beneuolentiam et caritatem supnaalem quereretur ad Deum vt finem naalem: hoc e vt obtum nostræ beatitudinis naturalis. p pctm mortale ab ipso Deo vt naali fine et obto beatitudinis nrā naturalis auerteret.

creatura rationalis non eleuata ad finem supernaalem vt ob-
obseruant Vasquez disp. 96 cap. 2. et approbat Montesinos disp. 3 q. 9. num.
ratione peccati mortalis incurreret debitum carendi auxilijs su...
nam pctm mortale iux Vasquez citatus, etiamsi solum sit contra
legem naalem, nulla alia roe deleri pt qm per graam et caritem D.
ex illo igitur momento quo, quis peccat mortaliter, debitum incurrit
non habendi graam et caritem qua DEO vt fine supernaali coniungitur
et ideo dum manet in pcto dicitur manere auersus à Deo fine
supernaali. Hactenus Vasquez quem dicentem, pctm mortale nulla alia
ratione deleri posse qm per graam et caritem DEI, de remissione fac-
ta per foam intrinsecam, non per extrinsecam condonoem intelligo:
doctrinam n. affirmantem pctm mortale ee à DEO per extrinsecam
condonoem remissibile amplector.

Doctrinam hanc à P. Vasquez edo tam et coit à Doctoribus
in scholis receptam, ratio à foali pcti mortalis malitia desumpta con-
firmat: tanta n. è huius pcti deformitas, vt merito debitum carendi auxi-
lijs supnaalibus incurrat.

Caietanus p. 71. art. o. auersionem à Deo in privoe graae san-
tificantis constituens, assignat discrimen inter pctm mortale comissum
in hoc statu et ordine ad finem supnaalem, et pctm mortale comissum
in statu puræ naæ. Discrimen a. est, quod peccatum mortale in ordine
supnaali auertit à Deo, non tm vt fine naali, sed etm vt fine supnaali
in statu v. puræ naæ directe tm auerteret à Deo vt fine naali
et indirecte et consequenter à Deo vt fine supernaali, quia Deus fi-
nis naalis psupponitur ad se ipsum vt finem supernaalem: et si in pura
naa pctm mortale directe auertit à Deo vt fine naali, indirecte et con-
sequenter auertit ab ipso vt fine supernaali.

Hæc Caietani sententia et distinctio admittenda non è. Disputo 1° ad
hominem; per te auersio à Deo è privao graæ sanctificantis. Sed in statu
puræ naæ non eet graa sanctificans, go neque privao graæ sanctificantis
ac per consequens nec auersio à Deo à te in tali privoe foali constituta.
deinde per te in oi statu auersio à Deo è foalis privao graæ sanctifican-
tis, go in omni statu pctm mortale auertit à Deo directe vt à fine su-
pernaali. Probo conseq. Graa et quis foa sanctificans, è foalis ra
quertendi ad Deum vt finem supnaalem. go privao graæ et foæ san-
tificantis directe auertit à DEO vt fine supnaali. Insto: in
hoc statu supnaali per te nulla alia roe pctm mortale auertit directe
à Deo vt fine supnaali, nisi quia è privatio foæ sanctificantis. Sed
per te in omni statu è pctm mortale habens auersionem à DEO sitam
in privoe graæ sanctificantis go in omni alio statu, sicut in supnaali
pctm mortale directe auertit à DEO vt fine supnaali.

Disputo 2°. Pctm mortale periurium v.g. in omni statu esset
eiusdem speciei, et haberet eandem specificam deformitatem. sed pctm
mortale in statu supnaali ht ex se directam oppoem, et virtutem ex-
supna-

suam grãe sanctificantis: gō ēt in omni alio statu haberet eandem directam oppoēm ēt virtutem expulsiuam grãe sanctificantis. Et quamuis in statu puræ naæ n̄ eēt actualis expulsio ēt priuaō gratiæ sanctificantis, hoc n̄ tolleret à pctō mortali directam oppoēm cū grãa, ēt virtutem expulsiuam illiq; quia carentia actualis expulsionis grãe, fit ex defectu status, non ex defectu oppois directæ aut virtutis expulsiuæ qua non caret tunc pctm mortale, ēt in hoc statu ēt ordine eleuato ad finem supernaalem, cum quis existens in originali, vel actuali mortali committit nouum mortale, tunc non datur actualis priuatio ēt expulsio grãæ sanctificantis, ēt nihilominq pctm comissum directam ht cū grãa sanctificante oppoēm; ēt virtutem eius expulsiuam.

Montesinos capitis initio citatus affirmat, pctm mortale in homine non eleuato ad finem supernaalem auertere à Deo vt fine naturali non vt supernaali. Huius doctrinæ raō ē: rcaā raoālis p pctm mortle à Deo solum auertit, ad quem in eo statu conuertit. Atq in eo statu non eleuato per beneuolentiam ēt cartem naalem solum cōuertit ad Deum vt finem naalem ergo in tali statu p pctm mortle solum auertit à Deo vt fine naali. Maior ē falsa, quia deformitas culpæ mortlis tanta ē, vt p illam peccator indignq fiat supnaali auxilio, grãa, ēt carte, quibus possit vt supernaali fini coniungi.

Prima ppoō. Solum ēt oē pctm mortle auertit à Deo vt à fine auersione virtuali. Ia pars patet si solum pctm mortle non auerteret à Deo vt à fine auersione virtuali, mxē quia talis auersio pctō veniali conueniret, sed non conuenit, gō. Maior ē euidens. Minor etiam. sæpe septies iustus venialiter peccat, ēt nihilominq proprie ēt simpliciter roē grãe ēt cartis cum Deo manet vt amico, ēt vltimo fini supernaali coniunctus; huic tamen culpæ possumus auersionem aliqm̄ sclm̄ quid leuem scil. in deformitate ēt dissonantia leui tribuere.

Secunda pars suadetur, auersio virtualis vt cap. superiori pbatum ē ipsissima ē, foalis malitia ēt eēia pcti mortalis, sed omne pctm mortale foalem ht malitiam ēt eēiam, gō oē pctm mortale virtualē ht auersionem.

Dices: per pctm veniale iustus reddit magis indignq aliqbq auxilijs supernaalibq quibq magis ad vltimum finem supernaalem assequeretur disponeretur, gō pctm veniale ht auersionem à Deo n̄ tm̄ leuem seu sclum qd, sed etm simplr. nego ōsiq. nam indignitas in antecedente constituta non impedit omne id quod iusto necium ē ad coniunctionē cum Deo vt finem supernaali ōsequendam ēt conseruandam, sicq;

re-

relinqt unitum venialit. deficientem cum Deo vt supnali fine
junctum, aversio à virtualis simplr. ē ex se huig junctionis destructiua, & expulsiua.

Secunda propo. non omne petm mortale avertit à Deo, à fine aversione formali, si talis aversio est privatio & expulsio graa sanctificantis & caritatis. Ratio ē manifesta in statu non eleuato, & in eleuato ad finem supernaalem. In primo ē euidens, in illo n. nec graa sanctificans, nec supnaalis cartas reperitur: go nec privatio & expulsio harum formarum à peto mortali queniens, in sbto in quo fora non ē, negt fora denuo aduenicns talia fora privocm & expulsionem inducere. go cum in sbto non eleuato non sit graa sanctificans, & supnaalis cartas, negt denue petm mortale adueniens tale sbtum his formis priuare, & illarum expulsionem inducere.

Manifesta similiter ē rao in statu ad supnaalem finem eleuato: quia in illo pt qs existens in originali, aut actuali culpa graui nouam mortalem comitter. sed in hoc statu noua culpa grauis commissa, nec sbtum priuat graa, cum illam non habiat, nec graam expellit cum non sit. go in statu eleuato ad finem supernaalem dat petm mortale sine priuatione graa & cartis. go, non omne petm mortale ē priuao graa & cartis. go nec omne petm mortale auertit à Deo aversione, pt in tali priuaē & expulsione graa consistente.

3a ppoo: oē petm morte in quolibet statu ē aversio virtualis à Deo vt à fine supnaali. Ita multi Recentiorum cum Vazquez citato. Sic disputo: in omni statu etiam non eleuato formalis malitia & eentia peti mortalis ht oppoem & deformitatem cum Deo vt fine supernaali. sed aversio virtualis vt supra visum ē indistincta ē à formali malitia oppoē, & deformitate peti mortalis. go in omni statu petm mortale ht aversionem virtualem cum Deo vt fine supernaali. Maiorem qm certam iudico sic probo in omni statu petum morte terminium V. g. ē euisdem speciei: go in omni statu habet eandem eentiam specificam & praedicata eentialia, sed eentia specifica & praedicata eentialia peti mortis sunt contrarie opposita, graa sanctificanti, go in omni statu petm morte ht hanc contrarium oppoem cum graa sanctificante, go & cum Deo vt fine supernaali.

Firmo hanc roem: si peccatum morte ex sua eentia haberet contrarietatem cum graa sanctificante, status eleuaois non tribueret illi talem contrarietatem, vt patet in

peccato veniali quod quia ex sua naa non hi talem contrarietatem, illam non accipit à statu: go pctm morte hanc contrarietatem hr, ex sua naa, et non a statu. Nunc sic: peccatum morte contrarietatem cum grã sanctificante quam hr ex sua naa, non accipit a statu, go nec illam amittit roe status, igitur in omni statu hr hanc cum gratia sanctificante contrarietatem, sed omnis forma otraria per sua praedicata eeialia est ratio expulsiua oppositae formae: go pctm morle, ex sua naa forma contraria graa sanctificanti, per sua praedicata eeialia est rao expulsiua illius, go et per sua praedicata eeialia est auersio virtualis à Deo vt à fine supernaali in tali roe expulsiua constituta.

Firmo iterum roem: Si in aliquo rerum ordine et statu decreuisset efficaciter Deus non producere nigredinem v. g. adhuc albedo in illo statu producta, et ex sua naa et per suam eeiam haberet oppoem contrariam, cum nigredine, et huius esset rao expulsiua ex sua naa et eeia: in illo autem statu nunqm ee expulsionem actualem et primoem nigredinis, proueniret non ex defectu contrarietatis, et rois expulsiuae in albedine; sed ex defectu existentiae nigredinis. go cum proportione in ordine n elevato adhuc pctm morte haberit oppoem contrariam cum grãa sanctificante, et huius esset rao expulsiua ex sua naa: quod in illo statu nunqm ee actualem expulsionem et priuoem graa queniret non ex defectu otrarietatis et rois expulsiuae in pcto morli, sed ex defectu existiae gratiae sanctificantis.

Firmo praeterea roem: Si Deus ab aeterno habuisset hoc decretum volo Adamum in 1o anno suae creois constituere in statu et ordine non eleuato ad finem supernaatem, et illum in anno imediate sequenti, graa sanctifican-

 tificante et carte ornatum constituere in ordine et statu ad finem supernaalem eleuatum, et deinde Deus in tpe ad huius decreti impletionem, Adamum in 1o creois anno in statu et ordine non eleuato constituisset, in 2o sanctificante graa et carte nobilitatum collocasset. Hoc posito decreto, ex nullo capite in se repugnante, sic arguo: Si Adamus sic in statu non eleuato conditus in fine primi anni comitteret pctm morte non posset initio sequentis anni iuxta 1m decretum sanctificantem graam et cartem accipere sine expulsione pcti mortlis: go graa sanctificans et pctm morte in statu non eleuato comissum habent contrariam oppositionem et mutuam ab eodem sbto expulsionem, go et graa sanctificans ex sua naa e rao expulsiua ois pcti mortlis etm commissi in statu n eleuato et omne pctm morte etm in statu n eleuato comissum est ex sua naa rao expulsiua graa sanctificantis. Sed in hac roe expulsiua vt vidimus constituitur ab Aduersarys auersio virtualis a Deo vt a fine supernaali: go oe pctm morte in quolibet statu e auersio virtualis a Deo vt a fine supernaali.

Dices in hoc casu diuinitus potuisse graam sanctificantem et pctm morte simul ee in eodem sbto. Permitto libenter hoc antecedens oio falsum: vt in superioribus dicta, et in inferioribus dicenda suadent. Et posita hac permissione sic disputo: Per vos licet diuinitus ee possint in eodem sbto graa sanctificans et pctm morte in statu n eleuato comissum, naaliter tn simul ee non possunt; go graa sanctificans spr ex sua naa e rao expulsiua pcti mortis in quouis statu comissi, et hoc in omni statu comissum spr e ex sua naa rao expulsiua graa sanctificantis. Consequentia videtur certa a paritate desumpta a quauis forma contraria: calor v. g. quamuis ex naa diuinitus sit cum frigiditate in eodem sbto, spr tn ex sua naa conseruat ee roem expulsiuam frigiditatis; et haec simul cum calore existens dia pota adhuc conseruat ee ex sua naa roem caloris expulsiuam. go similiter graa sanctificans etiamsi diuinitus ee possit cum pcto morli adhuc in eo statu erit ex sua naa rao expulsiua pcti morlis et hoc simul cum graa sanctificante existens erit ex sua naa rao expulsiua graa.

Firmo denique roem: pctm morte vt probatum e spr et in omni statu e rao expulsiua formae sanctificantis, go semper et in

in omni statu reddit peccatorem indignum tali grã et oi supnaali auxilio ac dispositione ad grãa gsecutionem conducente: qd est captia peccatore debitum carendi oi auxilio supernaali. vt optime docuit Vasquez cit. qd e ipser aversio virtualis a Deo vt a fine supernaturali.

Quare si quis in statu n elevato existens, peccaret mortaliter, et in mortli pcto perseverans elevaretur per elevoem extrinsecam a Deo ad finem supernaalem, et per auxilia supernaalia ab ipso Deo excitaretur ad supernaalem gtritionem qua ad iustificoem intrinsecam grãa sanctificantis se disponeret, et ipse peccator divinis illustroibg neglectis pctm morte in statu non elevato comissum conservaret, et in illo vitam amitteret: tunc esset dignus supplicio aeterno et indignus supernaali felicitate in possessione perfectissima DEI per visionem intuitivam, et volitionem beantem constituta. gõ pctm morte adhuc in statu n elevato comissum e rao expulsiva supernaalis grãe sanctificantis et gloã beantis. qd est e virtualis aversio a Deo vt a fine supernaali.

Oppones: Vna forma nequit hre duas formas contrarias quibus possit ab eodem sbto expelli: sed si pctm morte in statu n elevato comissum esset expulsivum grãe sanctificantis, et haberet cum illa oppoem contrariam daretur vna forma habens duas formas contrarias quibus expelli possit ab eodem sbto: gõ huiusmodi pctm nequit ee expulsivum grãe sanctificantis. Minor patet: hoc pctm morte haberet contrariam oppoem cum amore DEI naali, quo hõ in illo statu converteretur ad Deum vt finem naalem; deinde per nos haberet oppoem cum grãa sanctificante: gõ. Maior e falsa vt varia expla tam in sbstalibg qm in accidentalibg fois suadent. Foã sbstialis terrae vel aquae v. g. qe hre gtrarietatem cum varijs fois sbstialibus: frequenter n. terra vel aqua quertitur in hanc arborem huius speciei, vel in illam alterius, et quotidiana experientia assiduam diversarum foarum vicissitudinem, et mutuas a sbto expulsiones gspicimg. Idem constat in qualitatibg physicis actus amoris Petri v. g. ht duas foas contrarias quibus a sbto expellitur; nam actus quo n amo Petrum, et odio prosequor Petrum ht oppoem cum dicto actu amo Petrum. In qualitibg etiam moralibg, liberalitas in largitione ac detentione moderata gstituta pugnat cum detentione imoderata q e avaritia, et cum largitione imoderata q e pdigalitas.

Haec doctrina ostendit permissa minori, falsam ee gsequiam, nullum n. e inconveniens vnicam foam hre duplicem contrariam vt assignata instantia; dixi permissa minori: nam insinuat naalem actum amoris

DEI

DEI non solum per modum actus ex vi destructionis, obiective sed etiam per modum iustificationis cum formam physicam expulsivam peccati mortalis, quod in communi theologia difficillimum est; nam licet mortale peccatum sit naturalis entitas, tanta est eius deformitas et malitia, ut eius expulsionem per formam constituentem intrinsecam amicitiam cum Deo desideret formam supernaturalem sanctificantem, si a amicitia et coniunctio cum Deo extrinseca tamen est, dici gradu extrinseca desiderat.

CAPUT V.

Quid sit formalis offensa DEI et an ab ipsa malitia distinguatur.

Prima propositio. Offensa formalis DEI, non est privatio aut negatio conformitatis cum divina ratione aut voluntate. Constat cum veriori sententia ex dictis de formali malitia. Privatio autem negatio rectitudinis vel conformitatis cum lege a rationali non est formalis malitia, sed conceptus illa posterior: ergo privatio aut negatio conformitatis cum divina ratione aut voluntate, non est formalis offensa DEI, sed conceptus illa posterior.

Secunda propositio. Offensa formalis DEI, non est denominatio extrinseca sumpta ... a forma a divina voluntate. Constat tum ex dictis de malitia formali; sicut et formalis malitia ut vidimus, sic et formalis offensa DEI, non est denominatio extrinseca; in praesenti a sic disputatur. Formalis honor DEI in actu bono, non est denominatio extrinseca sumpta ... a forma a divina voluntate: ergo formalis offensa Dei in actu malo, non est denominatio extrinseca. Consequentiam et Antecedens saepe ab Adversariis admissum ostendo. Creatura rationalis active per actum bonum honorat Deum, per peccatum offendit: at Deus est solum passive recipiens ut ita dicam, formalem honorem, vel offensam, ergo formalis honor est id quo homo redditur intrinsece honorans Deum, et Deus extrinsece honoratus; et formalis offensa est id quo homo redditur intrinsece offendens Deum, et Deus extrinsece offensus. Sed id quo homo redditur intrinsece honorans Deum et Deus extrinsece honoratus est actus bonus, et id quo homo redditur intrinsece offendens Deum, et Deus extrinsece offensus est actus malus: ergo forma constitutiva honoris Dei est actus bonus, et constitutiva offensae Dei est actus malus.

Minorem hanc et consequentiam integram rationem a paritate ostendo: illa est formalis cognitio seu repraesentatio clara Dei in beato per quam beatus denominatur intrinsece cognoscens clare Deum, et Deus denominatur extrinsece clare cognitus: ergo ille erit formalis honor intentionalis Dei per quem homo denominatur intrinsece intentionaliter honorans Deum et Deus denominatur extrinsece intentio-

tionaliter honoratus. Et illa erit formalis offensa intentionalis DEI, per quam hoc denominatur intrinsece intentionaliter offendens Deum et Deus denominatur extrinsece intentionaliter offensus.

Antecedens est euidens, et talis apparet consequentia, cum disparitas nulla videatur. Sic discurro: Sicut formalis repraesentatio clara DEI est intentionalis vitalis, sic etiam formalis honor actus boni, et formalis offensa actus mali est intentionalis et vitalis. Sed formalis repraesentatio quia intentionalis vitalis, non consistit in denominatione extrinseca sumpta à Deo tanquam ab obiecto, sed in qualitate intentionali qua beatus denominatur intrinsece cognoscens clare Deum, et Deus denominatur extrinsece clare cognitus. ergo.

Confirmatur: non minus Deus cognitus denominat extrinsece actum cognitionis, quam Deus honoratus denominat actum honoris, et Deus offensus actum offensae, sed denominatio extrinseca sumpta à Deo cognito non est formalis cognitio. ergo neque denominatio extrinseca sumpta à Deo est formalis honor; nec denominatio extrinseca accepta à deo offenso est formalis offensa. Haec omnia eadem efficacitate sua lent formalem malitiam, quam à formali offensa iudico indistinctam, non posse esse denominationem extrinsecam ab obiecto inhonesto aut à natura rationali acceptam.

Tertia propositio. In actu malo independenter à propria lege, seu voluntate diuina, vel humana praecipiente aut prohibente, formalis offensa non est relatio transcendentalis, vel praedicamentalis ad propriam legem diuinam, seu ad voluntatem diuinam praecipientem vel prohibentem. Ratio: independenter à lege propria et diuina seu à DEI voluntate praecipiente aut prohibente inuenitur in actu malo dicto, formalis offensa DEI, ergo. Probo Antecedens. Si per impossibile non esset in Deo haec propria lex, seu voluntas quae prohibeat ne illum constituamus testem falsitatis, adhuc constituens Deum falsitatis testem, offenderet diuinam Veracitatem, et in actu constituente DEUM falsitatis testem, reperiretur formalis DEI offensa. ergo haec est independens à propria lege, seu voluntate diuina praecipiente aut prohibente. Probo Antecedens ad hominem. De facto actus constituens hominem Deum testem falsitatis, offendit per vos diuinam voluntatem illum prohibentem. Quia habet oppositionem cum ea. Sed si per impossibile non esset haec diuina voluntas actualiter prohibens, huiusmodi actus haberet oppositionem cum diuina veracitate. ergo illam formaliter offendit independenter à voluntate diuina prohibente. ergo datur formalis DEI offensa independenter à diuina voluntate.

Minor in qua est tota difficultas probatur: Siue existat, siue non existat voluntas DEI prohibens, veracitas diuina, nec falli, nec fallere potest

pti, sed propositus actus, adhuc non existente hac volte diā, testatur DEI veracitatem posse falli et fallere; nam qui aliquem adducit testem falsi, affirmat illum vel falli non agnoscendo falsitatem, vel fallere eum sua auctoritate simulando. gō dictus actus affirmans Deum falli vel fallere posse tribuit diā veracitati pdicata illi oio opposita. gō hēt oppoēm cum diā veracitate.

Confirmatur: Per te hic actus nī oppoēm dē facto, cum diā volte prohibente, quia haec prohibet actum repugnantem naē raoāli. Sed tota repugnantia cum naā raoāli, ē quia hic actus tribuit pdicata contraria diē veracitati. gō tota raō deformitatis cum naā raōnali ē deformitas cum veracitate diā. gō hēt deformitatem et oppoēm cum illa.

Confirmatur iterum: Ratio destructiua alterius, hēt oppoēm cum illa cuius ē destructiua: sed fallibilitas, qm̄ iste actꝰ tribuit infallibilitati diā veracitatis, ē destructiua illiꝰ, quantum est ex se. gō datur mutua oppoō et pugnantia, sicut ac obiectorum destructiuorum inter fallibilitatem qm̄ Deo tribuit iste actus, et infallibilitatem diā veracitatis.

Dices cum coiori ac receptiori doctrina, hunc actum hēre oppoēm cum veracitate diā independenter à DEI volte prohibente; hanc tn̄ oppoēm non eē formalem DEI offensam; quia ad hanc simpliciter nria ē voltas diā pcipiens et prohibens. Haec nā doctrina nullam agnoscit foālem offensam propriam siue Dei siue creaturae, nisi per ordinem et respectum ad propriam legem seu voluntatem superioris increati vel creati.

1º ad hoiem disputo: Per te in hoc mendacio v.g. sola oppositio cum naā raoāli ē foālis malitia, gō oppoē cum veracitate diuina in illo, existens nō ē foālis malitia: nam si ē, male asseris solam oppoēm cum naā raoāli eē formalem malitiam. Arguitur sic: Haec oppoō non ē foālis malitia. gō ē foālis offensa Dei.

Contra 2º Ideo per te oppoō cum volte diā phibente, ē formalis offensa DEI, quia haec foālit lædit ius diē voltis. Sed oppoō cum diā veracitate lædit ius diā veracitatis. gō ē foālis offensa illius. Probo minorem et gsequentiam: Voluntas DEI phibens, vtpote regiæ dignitatis, excellentiæ et Maiestatis increatæ, hēt ius diuinum ad hoc vt sine læsione obseruetur; et eius violatio ē læsio diuini iuris et foālis offensa DEI. Sed veracitas diuina prout virtute à Dei volte distincta, hēt regiam dignitatem, excellentiam, et ma-

maiestatem increatam; nam haec praedicata diuinas oes perfoes transcẽ-
dunt. gō & roē huiꝰ regiae dignitatis increatae, diā veracitas hã-
iꝰ diuinum, eā hoc ut sine laesione obseruetur, & eius violatio
sit laesio diuini iuris & offensa formalis DEI.

Insto in humanis tunc datur formalis offensa, quando committitur
actio opposita, non solum voluntati regis; vel alterius superioris prohi-
bentis; sed etiam cum fit actio opposita dignitati, excellentiae &
maiestati regis aut superioris. Ratio huius est, quia foalis offensa
ñ ideo ē, quia datur oppō cum vōte ut sic pcise, sed quia datur
oppō cum vōte regiâ maiestate ac excellentiâ fruente. Sed veracitas
regia v. g. etiā fruitur regiâ maiestate ac excellentiâ. gō oppō cũ
hac veracitate, etiā in humanis, est foalis offensa. gō & cum pportiõe
in diuinis. Licet n. nulla lex humana, aut vōtas regia creata phi-
beret Principem appellare mendacem, nihilominus qui regem contu-
meliose in eius praesentia mendacem appellaret, sine dubio regiam dig-
nitatem ac maiestatem offenderet.

Confirmatur: regia maiestas increata, sine dubio ē perfectio
transcendens omnes diuinas perfectiones absolutas & relatiuas:
non n. sola diuina vōtas in suo genere gaudet regia excellentia
increata, sed etiā diuina intellectio, omnipoīa, paternitas, filiaō & as-
piratio passiua: non n. maior est raō cur excellentia & maiestas in-
creata conueniat tm̃ diā vōti, & non alijs perfoibꝰ absolutis &
relatiuis. gō sicut oppō cum diā vōte increatam maiestatem haben-
te, est foalis offensa Dei, etiā erit talis oppō cum qualibet alia
perfoē diā absoluta & relatiua habente etiam maiestatem increatam.

Quarta propō: In actu malo dependenter à Dei vōte seu
lege propria diā prohibente, foalis offensa DEI ē transcendentalis
relaō, seu ipsamet entitas actus diuinae vōti opposita. Constat à
paritate ex dictis de foali malitia, tum etiam quia in nostra sentia
ut videbimꝰ foalis offensa Dei indistincta ē à foali malitia. gō
si huiꝰ actus foalis malitia respicit transcendentaliter legem diam
prohibentem, illam etiā respicit foalis offensa DEI. Tum ꝓterea,
quia si in ꝗuis foalis DEI offensa, sit foalitas distincta à foali ma-
litia

litia, adhuc dicet transcendentalem ordinem ad diuin. voltem.
Patet ad hominem: Formalis DEI offensa per vos hẽt suum esse per ordinem ad voltem diuin. Sed quicqd hẽt eẽ per ordinem ad aliud, dicit respum transcendentalem ad illud, vt constat in cõ actu intentionali habente suum eẽ in ordine ad obtum. gõ

Quinta propoõ offensa foalis DEI non ẽ aggregatum constitutum ex notitia diuinẽ prohibitionis, ex volte expedita ad agendum vel ñ agendum aduersus talem prohibitionem; et ex actu voluntatis aduersus talem prohibitionem agentis. Et contra aliquos recentiores. Sic disputo 1º Formalis malitia non est aggregatum constitutum ex notitia repugnantiæ cum naã raoali, ex volte expedita ad agendum et non agendum aduersus naam raoalem repugnantem, et ex actu voluntatis aduersus talem naam raoalem agentis. gõ. Antecedens videtur certum in Aduersariorum doctrina constituente foalem malitiam non in simili aggregato, sed in oppoẽ sola cum rationali naã. Consequentia directe ex Antecedenti à paritate infertur.

Disputo 2º Notitia ꝓhibitionis, et voltas expedita ad agendum et ñ agendum aduersus talem prohibitionem, antecedunt ipsam foalem offensam DEI, saltem antecedentia naã. gõ ñ constituunt illam formaliter vt roẽs partiales. Probo Anteced. posita tali notitia et volte expedita, adhuc voltas pt obseruare voltem diuinam et honorare, non eliciendo actum prohibitum; vel offendere actum prohibitum eliciendo, vt ẽ manifestum. voltas ñ cum tali notitia et expeditione ẽ indifferens ad eliciendum actum qui sit honor diuinæ voltis, vel actum qui sit foalis eius offensa. gõ talis notitia et voltas expedita antecedunt foalem Dei offensam, sicut et honorem. gõ ñ sunt foales roẽs partiales constituentes foalem offensam dei.

Disputo 3º non datur violaõ legis et prohibitionis, nisi quando voltas libere determinata elicit actum contra legem et prohibitionem. gõ voltas libere determinata eliciens actum prohibitum respectare pt proxime et foalit ad violoem et offensam foalem legis et ñ voltas antecedens seu expedita ad agendum et non agendum. Antecedens ẽ certum. Consequentia patet: Voltas in actu 1º seu expedita ad agendum et ñ agendum aduersus prohibitionem, nullum elicit

elicit violationem aut obseruationem legis, sed antecedit violationem et obseruantiam spectantem ad voluntatem in actu 2º constitutam et libere determinatam ad violationem vel obseruantiam prohibitionis, ergo voluntas in actu 1º seu expedita ad agendum et non agendum antecedit, antecedentia saltem naturae formalem legis violationem. ergo et antecedit formalem offensam, ergo non spectat ad formalem constitutionem offensae formalis. Confirmatur: voluntas non vt potens elicere actum prohibitum, sed vt actualiter illum eliciens, offendit legem et eius prohibitionem. ergo si voluntas debet spectare ad formalem offensam prohibitionis, non debet sumi vt potens agere et non agere aduersus prohibitionem, sed vt actualiter in illam agens.

Ex his disputo denique in hanc sententiam: notitia prohibitionis, et voluntas expedita ad agendum et non agendum, non spectant vt probatum est ad formalem constitutionem offensae formalis. ergo haec non est aggregatum ex tali notitia et voluntate constitutum. ergo falsa est sententia formalem offensam Dei in proposito aggregato constituens.

Sexta propositio: formalis offensa Dei, est ipsa formalis malitia extrinsece Deum afficiens; ita graues Theologi. Ratio: Ex eo solum quod concipitur Deus per se vt obiectum, et malitia formalis vt forma extrinsece Deum afficiens, dicitur Deus pati extrinsecum contemptum et inhonorem, ergo etiam dicitur pati extrinsecam iniuriam et offensam. ergo et concipitur Deus extrinsece offensus. Probo Antec. Ex eo per se quod concipitur Deus vt obiectum, et formalis bonitas actus honesti vt forma extrinsece Deum afficiens, dicitur Deus obiectiue recipere extrinsecum honorem: sicut ex eo per se quod concipiatur Petrus vt obiectum, et formalis cognitio illius extrinsece illum afficiens, dicitur Petrus obiectiue extrinsece cognitus. ergo sicut Petrus concipitur formaliter cognitus per cognitionem illum extrinsece afficientem, etiam Deus concipitur formaliter honoratus per honorem formalem illum extrinsece afficientem. ergo formalis honor est bonitas formalis actus honesti extrinsece afficiens Deum; et formalis offensa Dei est ipsa formalis malitia actus inhonesti extrinsece afficiens ipsum Deum. Confirmatur 1º In actu malo independenter a lege, deformitas ipsius actus extrinsece afficiens naturam rationalem est formalis malitia, seu violatio, vt ita dicam claritatis gratia, ipsius naturae rationalis, ergo in eodem actu formalis Dei offensa, est ipsa deformitas extrinsece afficiens ipsum Deum.

Nunc

Nunc pbo eandem deformitatem extrinsece naam raoalem afficien-
tem, afficere extrinsece ipsum Deum. Sic disputo. In actu mendacij
v. g. ipsissima inhonestas pugnans cum naã raoali creata, et illã
extrinsece afficiens, pugnat cum naã illtuali increata illam etiam ex-
trinsece afficiens, gõ. Probo. Anteced. naã creata solum p parti-
cipoem illtualis et raoalis ht oppoem cum honestate mendacij
et ab illa accipit extrinsecam denominoem inhonoris et iniuriae
gõ a fortiori naã illtualis, increata rationalis a se et parti-
cipabilis a creata, ht oppoem cum ipsissima inhonestate men-
dacij, et ab illa accipit denominoem inhonoris et iniuriae. gõ
ipsissima inhonestas mendacij, q extrinsece afficiens naam ra-
-oalem creatam e et dr foalis malitia, ipsissima extrinsece af-
ficiens roem, honestatem et bonitatem increatam, e et dr foalis
DEI offensa.

Confirmatur 2°. In actu malo dependenter à lege dia vel
humana, id quo lex foalr violatur e foalis violatio legis, seu
foa violatiua legis. Sed lex foalr violatur p foalem mali-
tiam illam extrinsece afficientem. gõ foalis malitia, extrin-
sece afficiens legem diam et humanam est foalis violao seu foa
violatiua illius. Sed foalis violao voltis seu legis diae e foalis
offensa Dei, vt per se et ex his cibo patet. gõ. Insto. lex diuina
et humana obseruatur per bonitatem formalem actus honesti. gõ
et violatur et offenditur per foalem malitiam actus inhonesti.

CAPUT VI

Contrarijs obiectionibus respondeo. Prima. Diuersa
connotata constituunt diuersas foalitates obiectiuas. sed foalis
malitia et offensa ht diuersa connotata: nam illa connotat na-
turam raoalem et haec diuinam voltem. gõ sunt foalitates obiectiuae dis-
tinctae. Distinguo maiorem diuersa gnotata disparata et inde-
pendentia concedo, gnexa et dependentia nego. Quiuis actus in-
tentionalis sine multiplicitate formalitatum gnotat poiam et
obiectum, et illam denominat intrinsece, hoc extrinsece. Indiui-
duum etiam singulare Petrus v. g. sine multiplicitate for-
malitatum respicit immediate hominem vt speciem, animal
vt genus, substantiam et ens vt conceptum superiorem, siue tra-
uocum et genericum, siue non. Ad minorem dico diuersa gno-
tata in illa assignata, ee inter se connexa, et ideo falsa est
con-

consequentia. formalis n. malitia afficit extrinsecè illa gnotata, et prout afficit naam rōalem dr̄ foālis malitia, et foālis offensa prout diuinam perfeōm et maiestatem afficiens.

2.a Offensa foālis DEI ē relatiua ad Deum. gō transcendentaliter vel prædicamentaliter. non prius quia relatio transcendentalis, cum sit ipsissima rei ēētia n̄ pt̄ rei gueuire posita aliqua conditione, et non posita non conuenire. gō posterius. Sed per nos foālis malitia non est relatio p̄dicamentalis. gō nec ē foālis offensa DEI. Respondeo: foālem offensam Dei ēē reloēm transcendentalem, et ēēialem in actu directe, terminatiuè attingente obiectiuam malitiam vt maaltē quid: et ēē relatiuam interpretatiuè intrinsicè contingentem in actu respiciente interpretatiuè tm̄ obiectiuam malitiam modo explicato supra de formali malitia; quam indistinctam à foāli offensa constituimus, et ideo eodem modo sicut de vna et eadem re philosophamur.

Instabis: relatio transcendentalis essentialis, semper est cum ipsa re cuius ē relatio: sed actus odij Dei, v.g., cum est liber ē foālis offensa DEI, et non ē cum ē necius. gō foālis offensa Dei n̄ ē respectus transcendentalis essentialis nam si eēt actus, odij tum necig qm̄ liber eam haberet. Respondeo actum odij Dei spr̄ hr̄e foālem offensam DEI cum hac distinctione: nam cum est liber foālis offensa Dei est imputabilis ad pœnam et n̄ ē imputabilis cum ē necius.

3.a Formalis offensa DEI ē pctum extrinsecè afficiens Deum. gō et formalis relatio prædicamentalis Paternitatis in Petro v. g. est ipse Petrus genitor extrinsecè afficiens Paulum genitum, quod est contra doctrinam à me traditam in p̄dicamento relationis, vbi existimaui paternitatem p̄dicamentalem extrinsecam, esse entitatem geniti extrinsecè afficientem Genitorem. Nego consequentiam in præsenti, si, vt tunc docui relatio prædicamentalis consistit in denominoē extrinseca sumpta à foā extrinsecè applicata. Petrus Pater Pauli, cum sit eius causa efficiens, constituitur in duplici actu 1.o et 2.o, in actu 1.o dicit transcendentalem respectum ad filium media causali-

salitate possibili: nam ois caâ efficens in actu 1º dicit transcendentalem ordinem ad effum media causalitate possibili. In hoc actu Petrus denominatur Pater potens generare Paulum; et Paulus denominatur filius potens generari à Petro per virtutem generatiuam existentem in Petro, et transcendentaliter respicientem Paulum ꝑ illam generabilem. Et haec virtus generatiua Petro intrinseca denominat intrinsece illum potentem generare Paulum, et hunc cui extrinseca est denominat extrinsece potentem generari à Petro. Paulus etiam filius Petri seu eius effectus in genere effectiuo ē in actu 1º et 2º, in 1º per suamet entitatem potentem educi à Petro, dicit transcendentalem respectum ad illum: nam sicut caâ in actu 1º transcendentaliter effectum, sic iste causam attingit, et entitas filij transcendentaliter respectiua patris, intrinsece filium, extrinsece prem denominat: sicut cognio poiam intrinsece cognoscentem, obiectum extrinsece cognitum reddit. Deinde in actu 2º Petrus denominatur pater, seu actualiter generans per suam virtutem generatiuam actualiter generantem Paulum media causalitate actuali seu generatiua actione, et ꝑ eandem virtutem Paulus in actu 2º denominatur genitus et filius. Vtraq haec denominatio ē partim intrinseca, partim extrinseca patri et filio. Patri ē intrinseca quatenus virtus denominans, seu caâ actualiter generans ē intrinseca illi, extrinseca v. ē prout caûalitas seu actio ē extrinseca patri et coniuncta cum filio. Huic autem ratione coniunctionis cum actione ē denominatio intrinseca et extrinseca ex vi foâ denominantis seu caâ actualiter generantis, identificata cum pre extrinseco filio. Hic etiam cum opportune per suam entitatem actualiter media generatione genitam ꝯstituitur in actu 2º filius et denominatur talis, et ꝑ eandem denominatur caâ pris et actualiter generans. In hoc tamen casu respectu filij denominatio ē oio intrinseca quia forma denominans et causalitas sunt in illo intrinsece, respectu v. pris denominatio ē adaequate extrinseca cum illi extrinseca sit filij entitas denominans cum causalitate coniuncta; ois

ois deniq denominaõ actus 2di etm intrinsecam, contingens ē
accidentalis ē pri et filio: nam illi actualiter generare, et huic
actualiter eē genitum contingens et accidentarium ē.

Ex his constat contra obiectionem solam Patris denominoem
ortam à filio, vti ab effectu, et termino eē reloem pdicamentalem,
nam hæc tm̃ puenit à foâ extrinsece applicata quod relaõ pdica-
mentalis desiderat. Si v. velis oem denominoem respectiuam
contingentem, siue intrinsecam, siue extrinsecam, eē pdicamentalem
reloem, quod rationi satis consonum iudico, in tali euentu deno-
minatio pris in actu 2o apparentis virtute intrinseca prouenins,
erit relatio pdicamentalis, quia generare in actu 2o contingense
huic virtuti et accidentale. iuxta doctrinam priorem recte est
negata consequentia, q in posteriori recte conceditur, et in vtraq
obiectio apparet inefficax, nam cum vt vidimus foalis offensa dei
ē ipsa formalis malitia, q si ē positiua ē transcendentalis et
essentialis; si interpretatiua, est intrinseca contingens, et acci-
dentalis, et de hac tm̃ pt eē quæstio et paritas respu relois
prædicamentalis. Et in 1a sentia non erit talis: quia ē in-
trinseca; in 2a erit cum sit contingens; siq in vtraq faci-
lis est obiectionis solutio.

CAPVT VII
Alijs obiectionibus satisfacio

1a Realis existentia vnius sine alio ē euidens indicium
realis distinctionis inter vtrumq. Sed formalis malitia realiter
existit sine formali offensa, qo hæc ē distincta ab illa realiter.
Falsa ē minor, nunquam n. datur actus rōi creatæ contrarius, in
quo foalis malitia ab Aduersarijs constituitur, quin idem actq
ob eandem roem sit rationi, honestati, bonitati, ac maiestati
increatæ oppositq, in qua oppoē per nos foalis offensa Dei con-
sistit. Vnde vbicunq datur deformitas libera cum, naã raõali,
seu foalis malitia libera poena digna. datur etm offensa dei
obiectiuè indistincta, libera et culpabilis: et cum ex defectu ad-
uertentiæ et libertatis ē foalis malitia inculpabilis, talis etm
ē foalis offensa DEI.

2a Actus liber Deo contrarius, per suamet entita-
tem ē foalis offensa DEI culpabilis. qo idem actus q ē ratio
sine aduertentia, adueniente hac, erit p suam entitatem intrinsece
libr

liber, si actus qui ex defectu gratiae sanctificantis non est meritorius adveniente gratia erit per suam entitatem intrinsece meritorius. Potentia etiam visiva quae colore absente non est visio, praesente colore erit per suam entitatem intrinsece visio. Materia denique et forma physica, quae sine dispositionibus non uniuntur, illis positis ut conditionibus erunt per suam solam entitatem intrinsece unio.

Retorqueo 1º argumentum: per vos actus liber vel contrarius per suamet entitatem est formalis malitia culpabilis, ergo et actus qui est necessarius etc. Respondeo 2º negando consequentiam. Primo quia negant eundem actum posse esse successive necessarium et liberum, quam ego doctrinam semper existimavi veriorem. Deinde licet cum aliis hoc permittamus, non sequitur adveniente advertentia actum per suam entitatem esse liberum, quia in tali sententia forma libertatis non est ipsa entitas actus, sed voluntas agens cum indifferentia contrarietatis, aut contradictionis, vel utriusque. Praeterea actus 1º productus sine gratia sanctificante licet sit honestus ex obiecto non potest esse meritorius de condigno in 1ª productione, adveniente gratia post illam quia meritum condignum in 1ª productione exigit ut 1ª productio sit a principio habente formam sanctificantem, qualem non haberet principium 1º producens actum assignatum, et ideo nec talis actus in 1ª productione potest esse meritorius de condigno. Insuper potentia visiva adhuc praesente colore solum est causa efficiens et materialis visionis, non formalis visio, ut per se patet, atque adeo in praesentia adhuc coloris non est per suam entitatem intrinseca visio. Denique materia et forma physica cum sint causae intrinsecae componentes totum per modum actus et potentiae, adhuc positis dispositionibus indigent unione physica seu causalitate: nam omnis causa realis physica causans physice causalitatem realem modaliter distinctam desiderat.

3ª Honor formalis est qui exhibetur ex voluntate confitendi dignitatem in eo cui exhibetur ex tali voluntate, alioquin omnis actus bonus esset stricte actus religionis. ergo non omnis actus honestus est formaliter honor Dei, ergo nulla est paritas a nobis posita. Actus bonus est formalis honor DEI. ergo actus malus est formalis offensa DEI. Antecedens patet: quia solus actus proveniens a virtute religionis est formalis honor DEI intrinsece, si est actus ab hac virtute elicitus, extrinsece si est tantum imperatus. Obiectio est vera si sit sensus de honore stricte spectante ad specialem virtutem religionis. Adversarii vero et nos in praesenti loquimur non de hoc stricto, sed de lato honore con-

constituto in conformitate cum Deo, et patet: nam si Adversarij noie honoris formalis spr intelligerent actum virtutis religionis, noie offensae formalis honori contrariae deberent spr intelligere actum vitij oppositi religioni: ac per consequens actus huius vitij tm haberent formalem offensam DEI, quod e falsum adhuc apud Adversarios in oi illo morali cuiusvis speciei agnoscentes formalem Dei offensam, quod adversarij deberent hoc intelligere, patet inductione in omni virtute: nam nomine intemperantiae formalis v.g. solum intelligimus cum Adversarijs actus vitij repugnantis cum virtute temperantiae. ergo nomine offensae formalis DEI solum debemus intelligere actus vitij oppositi virtuti Religionis. Negant hanc consequentiam Adversarij, et merito: quia non solum in actu opposito virtuti religionis, sed etiam in omni alio cuiusvis speciei graviter inhonesto datur formalis offensa DEI. Nunc sic ad hominem: ois actus graviter inhonesta cuiusvis speciei ht per se formalem offensam DEI, quia ht deformitatem cum Deo: ergo omis actus honestus cuiusvis speciei, ht formalem honorem DEI, quia ht conformitatem cum Deo: si n. deformitas cum Deo sufficiens e in qualibet specie inhonesta ad constituendam formalem offensam Dei, etiam erit sufficiens conformitas cum Deo in qualibet specie ad constitutionem formalis honoris DEI; et sic in hac acceptione nostra paritas videtur efficax, et contraria obiectio inefficax.

Quarta: Actus liber constituitur adaequate ex entitate actus voltis et ex volte expedita ad agendum et non agendum, quia ante istud aggregatum ex actu et volte constitutum, nequit esse vel concipi actus liber, et in illo nequit non concipi: sed ante aggregatum constitutum ex notitia divinae prohibitionis, et ex actu voltis volitate expedita ad agendum et n agendum, et ex actu voltis agentis adversus prohibitionem, nequit ee vel concipi formalis offensa DEI, et in illo nequit non concipi. ergo sicut actus liber ex illo aggregato, sic ex isto formalis offensa DEI constituitur.

Admitto paritatem, et concedo utrumque aggregatum ee requisitum ad actus liberi et formalis offensae existentiam; Existimo tamen neutrum ee formalem roem constitutivam. Licet n. ad actum liberum a volte elicitum requiratur ut principium activum voltas expedita ad agendum et n agendum, haec cognitio

initio proponens obtum volibile, et actualis effics quo volu libere percipit obtum, nihilominus tamen forma, seu rao formalis qua voltas redditur libere volens, non e ipsa voltas expedita, nam haec e caa efficiens, non cognitio obiecti, q salte gnaalis conditio, sed ipse actus a volte expedita immanenter productus. Sicut ad cognioem v. g. Petri requiritur aggregatum ex obiecto, specie impressa et intellectu, ita vt sine isto aggregato nec ee, nec concipi valeat naaliter cognio intentionalis Petri, nihilominus sola cognio imanenter procedens ab intellectu reddit illum formaliter cognoscentem Petrum; go cum proportione liet aggregatum assignatum desideretur ad existentiam formalis offensa Dei, nihilominus foa qua voltas redditur actualiter offendens Deum e actus, seu affectus grauiter inhonestus

Ex his omnibus dictis in praesenti et in alijs disputaibus recte definies petm actuale culpabile: actus liber roi contrarius. qut contrarieg roi creatae e foalis malitia: prout oppositus roi ac bonitati et excellentiae increatae e foalis offensa DEI: Hanc doctrinam admittunt sine dubio, Aduersarij doctrin nam dicunt formalem malitiam ee oppoem cum recta roe, et foatem offensam oppoem cum Deo.

DISPUTATIO VII

An peccatum morte sit aliqua ratione infinitum.

CAPUT I. Aliquae Aduertentiae.

Prima Infinitum e quod formali termino caret. petm morte non e infinitum in entitate physica, quia est qualitas intentionalis limitata ex sua naa. Nec in multitudine, cum sit vna numero qualitas. Nec in intensione, cum saepe habeat vnum tm gradum intensionis, et aliquando plures, omnes tn. finitos. Neq in magnitudine, nam e qualitas spiritalis et indiuisibilis.

Secunda, Petm morte pt ee infinitum 1o roe malitiae aut offensa vel iniuria Deo facta, si vtraq aut aliqua in aestimatione saltem prudenti careat foalit in hoc, vel gtineat omnem grauitatem in suo genere pssibilem. 2o per comparoem ad effectus, si eius virtutal.

saltem moralis talis ē, vt valeat infinitos effectus causare. 3° per comparoēm ad poenam: nam, cum peccato morti imposita sit poena in duroē infinita, videtur aliquibus illud eē simpliciter infinitum. 4° In æstimoē morali, quia pctm̄ morte moraliter in æstimoē DEI, affirmant aliq. tanti sit quanti fieret si haberet infinitas partes speciē distinctas carentes prima & vltima.

3ª Pctm̄ morte ē foā extrinseca respectu rectæ rōis creatæ & DEI. Et vtriq. tribuit extrinsecam denominoēm iniuriæ & offensæ: deformitas enim in mortali pcto existens, iniuria ē & offensa rectæ rōis & DEI, & per illam recta raō redditur offensa, & DEUS offensus. Nihilominus tn. vt supra dictum ē, in cōi vsu & acceptione theologica foālis offensa ē in ordine ad excellentiam & maiestatem superioris creati & increati.

4ª Dignitas personæ operantis dignificat opus, & suo modo cum proportione obiectum ipsius operis intentionalis, & ideo, quo maior ē dignitas personæ operantis, & excellentiq ē obtm in quod tendit ipsa operaō, hæc cæteris paribus est nobilior & eius valor perfectior, Iustus n. vt 4 attingens Deum affectu caritis vt 4 nobiliorem elicit actum, qm̄ cum æquali intensione elicit actum temperantiæ. Indignitas personæ operantis cum pportione cæteris paribus tribuit aliquam indignitatem malitiæ & offensæ existenti in opere malo. Et dignitas termini cui talis malitia & offensa Dei auget etiam ipsam malitiam & offensam. magis demeritorius ē actus intemperantiæ v. g. aut iniustitiæ gueniens à peccatore vt 6. quam à peccatore vt duo: similiter etīm ipsa intemperantia grauior ē put opponitur Deo, qm̄ put opponitur rōi creatæ.

5ª Sicut onera physica censentur grauare physicè sbtā in quibus recipiuntur, sic onera moralia ubi iniuria & offensa in morali æstimatione subiecta grauare censentur: nam licet physice non sustineamus iniurias & offensas, quæ sū actus offendentis, nihilo minus ita nos grauant & afficiunt molestia, vt illas humeris ferre videamur.

6ª Pctm̄ prout ē contra rōem creatam dici pt malitia moralis & philosophica; & malitia theologica quatenus ē con-

contra Deum, hoc loquendi modo vtitur Hurtado de Incarnatione disp. 9. sect. 3. §. 13. Ratio, quia grauius petm̄ theologicum dicitur actus contrarius virtuti theologicæ, vt hæresis, desperaō, odium Dei; nihilominus petm̄ prout oppositum Deo dicitur theologicum, tum quia attingit ipsum Deum; tum etiam quia illud Theologi prout ē offensa DEI recte percipiunt, quod ethici vel nullo modo, vel imperfecte sunt assecuti.

7ª. Iniuria hic non sumitur stricte, prout ē iniustitia propria: nam multi Theologi sentiunt non posse esse iustitiam vel iniustitiam hominis ad Deum, & in multis actibus cōi etiam sensu nec iustitia, nec iniustitia reperiri pt̄, quia aliquando Deus exigit nostra opera, non titulo dominij, sed alijs. Iniuria igitur hic sumitur late pro eō offensa DEI, hoc ē quocūque peto comisso gtra Deum.

8ª. Peccatum comitti pt̄ cognita vel ignorata culpabiliter maiestate & volte diā; vel ignorata inculpabiliter. Quouis modo continet malitiam & offensam DEI, quia in omni euentu vt constat ex dictis petm̄ morle ē deformitas cum naā raōāli & Deo. In casu tn̄ quo Deus cognoscitur vel vincibiliter ignoratur offensa Dei ē culpabilis, casu v. quo ignoratur invincibiliter Deus, ē inculpabilis; quia vbi nulla datur aduertentia, aut ignorantia aduertentiā æquiualens nulla datur malitia aut offensa imputabilis ad poenam. Si autem aliquando vt contingere pt̄ sit sufficiens aduertentia naā rationalis & inuincibilis ignorantia DEI, tunc deformitas vt ē malitia, imputabilis ē ad poenam, non vt offensa DEI.

CAPUT 1.

Variæ sententiæ. Prima absolute affirmat petm̄ morle esse infinitum. Secunda docet petm̄ morle in roē malitiæ eē finitum simpliciter, & infinitum in roē offensæ DEI. Hanc doctrinam videntur defendere ex Thomistica schola Capreolus in 3. dist. 18. 19. & 20. Caietanus 3 par. qs. 1. art. 2. Bartholomæus Medina ibidem, Aluarez disp. 3. cōne 3. & disp. 6. cōne 1. Ex nostra schola Ægidius Köning tom. 2. de sertis disp. 2. dub. 3. num. 21. & ex professo disp. 10. toto dubio 2º. Gregorius de Valentia & aliqui dicti Recentiores. Tertia docet petm̄ morle eē simpliciter

pliciter infinitum, non physice sed moraliter, hoc est in morali æstimoe, quia moraliter in æstimoe, in ordine ad indignitatem et ad supplicium ac poenam ita æstimatur, ac si eēt in entitate physice simpliciter infinitum. Sic videtur exponere hanc ɔtrouersiam noster Hurtado dum nouissime tomo de Incarnoe tota disp. 9 de infinitate peti conatur ostendere petm morte eē simpliciter infinitum in æstimoe morali.

Deniq; communior hodie sententia defendit petm morte in roe malitiæ et offensæ eē simpliciter finitum physice et in æstimoe morali; et tm eē infinitum solum quid. Ita Scotus in 3 dist. 20 qs. vnica § contra ea q dicuntur. Et in 4 dist. 15 qs. vnica § quantum ad istum, vbi ait actum caritatis eē tam bonum, qm malum petm morte. Suarez disp. de Incarnoe 4. sect. 7. Vasquez ibidem disp. 2. num. 8. Lachusa disp. 3. Albertinq tom. 1. qs. 18 theologica ex prime principio ɔflictio num. 3.

CAPUT III

Auctoritates sententiæ affirmantis. Prima ē Alberti magni 4 2. part. Sumæ theolog. trac. 18. qs. 115 art. 3. ait: Venialiter peccans delectatur in comutabili bono citra Deum: mortaliter peccans delectatur in comutabili bono vltra Deum: et hæc duo distant in infinitum: Infiniti ad finitum et finiti ad infinitum nulla ē ꝑportio. Hæc Albertus. ɔ̄ ex illo petm morte est simpliciter infinitum. Nego ɔseq. Albertus n. citatus solum tribuit peto morli infinitatem solum quid, ex ɔplici capite. Primo roe obti seu termini, quia petm morte hīt pro obto delectoem ɔtra Deum. 2° roe poenæ æternæ qua morte petm punitur. Ad de hanc declaroem ꝑponit in se Albertq art. cit. circa finem dicens: Delectao venialis ē in bono commutabili citra Deum, et delectatio mortalis supra Deum et contra Deum q distant in infinitum. Et addit statim: similiter si considerantur in reatu obligationis ad poenam æternam et temporalem, distant in infinitum, et sic n' sunt ꝑportionabilia. Hæc verba satis clare ostendunt Doctorem hunc solum velle petm morte eē infinitum, qa hī Deum terminum infinitū. et qa hī ɔdignitate ad

ad poenam in duratis genere simpliciter infinitam, haec autem ratio infiniti solum est secundum quid ut videbimus. De infinitate tamen quod loquitur etiam Alexander Alensis par. 3. qs. 1. memb. 5. art. 2. Qui affirmans quantitatem Adami peccati, considerandam esse ex causante ex inordinatione inducta in omnes homines, et ex Deo in quem peccatum fuit commissum, concludit quod secundum istos duos modos peccatum Adae infinitum. Alexander igitur his verbis vult peccatum esse infinitum per ordinem ad Deum. atque adeo per infinitatem secundum quid.

Secunda autoritas est S. Thomae in 3. dist. 20. qs. 1. art. 2. qui docens non potuisse puram creaturam pro peccato Adami condigne satisfacere, rationem assignat his verbis: quia peccatum Adae quandam infinitatem habuit. Primo quoniam infinita maiestas offensa fuerat per contemptum inobedientiae: quanto enim maior est in quem peccatur, tanto est gravior culpa. 2º quia per culpam amissum fuerat bonum infinitum scilicet DEUS, cuius participatione homines fiunt beati. 3º quia peccato fuerat infecta natura humana, quae infinitatem quandam habebat, in quantum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari. Hactenus S. Thomas qui satis aperte manifestat, se nolle velle peccatum mortale esse secundum quid infinitum; nam dum utitur nomine infinitatis, semper addit dictionem hanc, Quandam, quae modificat infinitatem, et declarat non esse simpliciter, sed secundum quid. Hoc etiam declarat Angelicus Doctor qs. 2. de malo art. 9. ad 3. sic scribens: A bono infinito aliquis avertitur actu finito. et ideo peccatum essentialiter finitum est, licet habeat aliquam magnitudinem habitudinem ad bonum infinitum; Unde sic arguo ad hominem contra Adversarios: si peccatum mortale esset simpliciter infinitum, maxime per rationes habitudinis ad Deum. Sed ex S. Thoma peccatum mortale licet habeat hanc habitudinem ad Deum, est simpliciter et essentialiter finitum; quod ex S. Thoma nequit esse peccatum mortale simpliciter infinitum per istam habitudinem ad Deum. quod male confirmatis vestram sententiam autoritate tanti Doctoris.

Tertia autoritas est S. Bonaventurae, qui in 3º dist. 20 qs. 3. sic ait: Satisfactio debet proportionari offensae et iniuriae, sed tanta est offensa et iniuria, quantus est ille cui infertur. Cum ergo Deus

Deus est infinitus, offensa et iniuria Dei est infinita, sed nulla creatura, nec eius operatio est infinita: ergo nulla pura creatura potest satisfacere pro offensa et iniuria Deo illata. Sed talis fuit iniuria Adae et posteritatis suae quia Deum contempsit: ergo. Haec D. Bonaventura.

Haec auctoritas manifesta videtur, et ideo maior numerus Doctorum sententiae negantis concedit S. Bonaventuram habuisse sententiam affirmantem offensam Dei esse simpliciter infinitam, quae responsio mihi videtur optima; alii vero existimant S. Bonaventuram solum voluisse offensam Dei esse secundum quid infinitam quia dum ait tanta est offensa et iniuria quantus est ille cui infertur, loquitur non absolute et simpliciter sed cum debita proportione, ita ut si ille cui infertur iniuria est rex, offensa sit regia, et si sit DEUS, offensa sit DEI et secundum quid infinita. Hanc locutionem huius S. Doctoris non esse sumendam absolute et simpliciter probant, Nam Deus offensus est increatus, a se, et infinitus in omni genere quod nequit convenire offensae DEI provenienti a creatura in omni genere finita. ergo hic S. non loquitur absolute et simpliciter, sed cum proportione iuxta infinitatem unicuique propriam. Sed infinitas propria offensae DEI non potest esse simpliciter sed secundum quid, ut infra, etc. Haec responsio non est aeque efficax ac superior ut certum erit consideranti contextum; illam tamen amplector, ut tamen Doctorem doctrinam nostram firmantem habeamus.

CAPUT IV

Ratio a priori sententiae affirmantis

Sententia affirmans disputat a priori sic Offensa crescit ex malitate offendentis, et maiestate offensi: ergo quo maior est maiestas offensi, eo maior est formalis offensa. Sed maiestas offensi est simpliciter infinita. ergo et offensa. Alii eandem rationem sic efformant: Tanto offensa est gravior, quanto plus distat offensor a dignitate et maiestate offensi. Sed homo, offensor, infinite distat a Dei maiestate et dignitate: ergo et eius offensa est simpliciter infinita.

Hanc rationem Doctores sententiae affirmantis iudicant esse omnino certam, illam tamen claritatis gratia his exemplis et similibus confirmant: gravior est offensa plebei in nobilem, quam in plebeum; ergo

et Marchionis in Regem, qm̃ in Ducem. Nihilominus haec ratio mihi inefficax ē: quamvis n. dignitas offensi constituat formalem offensam in gradu correspondenti personae cui infertur, ut si offensus sit Rex, offensa sit regia, et si sit Deus, offensa sit divina, nihilominus tn. mensura offensae formalis sumenda n̄ est à dignitate offensi, et vilitate offendentis; aut à distantia inter utrumq.

1º Si haec raõ eēt vera sequeretur offensam venialem DEI eē simpliciter infinitam. Negant ut absurdam sequelam Adversarij et merito, illam ego ex illorum roē sic probo: offensa pcti mortlis per se simpliciter infinita qa Deus offensus p. pctm morte ē simpliciter infinitus. Sed DEUS offensus p. pctm veniale ē simplr infinitus. ḡō offensa pcti mortlis venialis ē simpliciter infinita.

Negant Adversarij consequ. affirmantes offensam pcti venialis n̄ eē veram et propriam, sed metaphoricam et impropriam sicut, n. aiunt Adversarij, hoc pctus metaphoricè et impropriè ē hoc sic offensa pcti venialis metaphorice et impropriè est offensa DEI. Contra et impugno 1º gtrariam roēm: pctum veniale ē proprium et veniale pctm n̄ metaphoricū et improprium, ḡō sicut pctm morte quia ē pprium pctm hī formalem malitiam ppriam, etm pctm veniale, cum sit pprium illam ha. Antecedens ut certum, gcedunt Adversarij, et constat euidenter nam pctm veniale ē mat͂ sufficiens sacri poenitentiae; et non esset si solum metaphorice et impropriè eēt pctm: nullus n. catholicus dicet pctm impropriùm et metaphoricum sufficere ad sacramentalem gfessionem, deinde pctm morte et veniale iniustitiae v. g. intemperantiae, vel cuiusuis alterius vitij spectãt ad eandem roēm specificam ex his manifeste colligitur gsequentia cum n̄ possit eē pprium pctm quin habeat propriam malitiam formalem. Nunc sic pctm veniale ē proprium pctm et hē veram ac ppriam malitiam, ḡō hē veram et ppriam offensam Dei et n̄ metaphoricā et impropriam. haec gsequentia certa ē in nostra sentia q indistinguit offensam Dei à formali malitia. Probatr tn. in oī alia sentia: iniustitia venialis v. g. ē ppria et n̄ metaphorica, et voltas DEI prohibet illam propriè sub poena levi, sicut phibet iniustitiam mortem sub poena gravi. ḡō iniustia venialis ē pprie et non metaphorice gtra voltem DEI. ḡō ē ppria offensa DEI, nam per vos oppõ cū volte DEI ē ppria offensa DEI. Sed culpa venialis

lis ē ꝑpria oppoē cū voltē Dei.

Dices Deum vel n̄ ꝓhibere pctm̄ veniale, vel ꝓhibere illud, imꝑprie et metaphoricè. Contra 1º pctm̄ mortle quia ē ꝑprium pctm̄ graue, Deus ꝓhibet illud grauiter: gō pctm̄ veniale quia ē ꝑpriū pctm̄ leue Deus ꝓhibet illud leuiter. 2º Deus punit pctm̄ veniale poena ꝑpria et n̄ metaphorica: gō offensa DEI pcti venialis ē ꝑpria et n̄ metaphorica. 3º Natā raoalis q̄ solum ē ꝑ participoem, hr̄ oppoem ꝑpriam cum pctō veniali: gō à fortiori illam habebit natura raoalis increata et voltas diā ꝑ cuiꝰ participaō ē raē creata

Confirmatur ad hominem: pt dari detestaō pcti venialis cuiꝰ foale motiuum sit seruare illæsum ius diuinum quod ē per vos motiuum virtutis poenitentiæ, gō pctm veniale ꝑprie et non metaphoricè lædit ius diuinum. Sed læsio ꝑpria iuris diuini ē ꝑpria læsio voltis diæ: gō pctm veniale hr ꝑpriam oppoem cum voltē diuina: gō et ē ꝑpria offensio voltis diuinæ, q per vos consistit in huiusmodi oppoē. Sed hæc offensa pcti venialis ꝑ vos n̄ ē smplr infinita ex vilitate offendentis et maiestate DEI offensi, gō neqꝫ ex tali dignitate et maiestate offensa pcti mortlis erit simpliciter infinita.

Dices iterum, pctm̄ veniale eē offensam DEI valde analogicè, et per solam quandam similitudinem: quia offensa ꝑprie æquiuocè, et per solam quandam similitudinem: quia offensa ꝑprie oppōitur grauiter volti illius quem offendit, eius amicitiam destruit, et ipsa priuat. Sed pctm̄ veniale opponitur leuiter volti diæ, non destruit amicitiam DEI, sed eius feruorem. non priuat illa, sed retardat à Deo: gō pctm veniale n̄ ē proprie offensa.

Contra, pctm̄ veniale per te, vt ais in minori leuiter opponitur volti DEI, destruit amicitiæ diæ feruorem, et retardat à Deo: gō ē propria offensa legis Dei et non metaphorica. Patet consequentiā per te formalis malitia pcti venialis ē ꝑpria et n̄ metaphorica quiā in eā malitiæ leuiter opponitur rectæ roi, destruit amicitiæ diæ feruorem et retardat à Deo, sed in eē offensæ opponitur leuiter diæ volti et reliqua oia pstat, gō ē etm̄ proprie offensa. Sed qmuis sit propria n̄ ē infinita smplr ex vilitate offendētis et maiestate offensi, gō neqꝫ erit infinita simpliciter ex tali raē offensa grauis pcti mortis.

CAPUT V.

Ratio à posteriori sententiæ affirmantis.

Fide certum ē poenam damni & sensus pctī mortis de facto eē infinitam in duroē, iuxta illud Matth. 25. ite maledicti in ignem æternum. Ex hac igitur pœna in duroē infinita sic disputant Aduersarij à posteriori, inter offensam & pœnam condignam debet eē æqualitas & proportio; sed offensa grauis Dei codigne meretur pœnam simpliciter infinitam in duroē, gō offensa grauis Dei ē smpl̄r infinita. Hæc raō etm̄ videtur inefficax 1º offensa grauis Dei ē caā moralis poenæ infinitæ smpl̄r in duroē, sed ex infinitate effūs n̄ recte colligitur infinitas caā in eēndo, sed solum in causando: gō ex infinitate pœnæ æternæ n̄ recte infertur caam̄ mortem illā eē smpl̄r infinitam. Maior ē certa in opposita adhuc sentīa. Minor varijs exemplis ostenditur. Intellectus creatus ē smpl̄r finitus, licet successiue valeat per totam æternitatem à parte post actiones in multitudine infinitas producere, sol similiter simpliciter finitū ē, licet p eandem æternitatem possit luces multitudine infinitas pducere. Idem dicendū ē de igne & quauis aliā simili caā. gō ex infinitate effectus n̄ recte colligitur infinitas caæ.

Pater Hurtadus citatus ad exemplum itellectus respondet, illum potentem producere successiue infinitos actus, eē simpliciter infinitum non seorsim acceptum, sed quinctum cum speciebus impressis infinitis quiā sic & non seorsim acceptus itellectus ē caā adæquata potens producere infinitos actus successiue per totam æternitatem. Hæc responsio nulla ē in sole respectu lucis, in igne respectu caloris & in alijs causis, vbi ad infinitos effūs successiue pducendos, concausæ infinitæ in multitudine n̄ desiderantur. Secundo retorqueo racm̄ gtrariam sic. Inter offensam & poenam dī eē pportio. ergo inter culpam quoq; seu malitiam, & poenam dī eē pportio. ergo si offensa ē simpliciter infinita vt sit pportionata cū poena simpliciter infinita etm̄ malitia mortalis dī eē simpliciter infinita, vt sit pportionata cum eadem poena. Negas consequentiam; Assigna igitur disparitatem cur scil. inter offensam & poenam sit necīa pportio & n̄ inter malitiam & poenam.

Dices solam malitiam formalem pctī mortis non eē meritoriam condignè poenæ simpliciter infinitæ. Contra. Per te dari pt̄ pctm̄ morte cum formali malitia & sine formali offensa, in casu

casu quo quis occideret Petrum v.g. cum sufficienti aduertentia malitia, et cum ignorantia inuincibili offensæ. sed talis occisor vitam amittens in hac culpa morli iusti poena damni & sensus simpliciter infinita in duroē, non ob aliam roem, nisi pp fōalem malitiam, gō hoc ē meritoria poena simpliciter infinita. Sed hoc non obstante malitia fōalis per se non ē smplr infinita, sed finita; gō neq erit smplr infinita fōalis offensa licet sit meritoria poenæ æternæ. Tertio Petm morle quia de gdigne meretur poenam simpliciter infinitam in duroē, ē smplr infinitum per vos saltem in æstimoē morali. gō actus supernaturalis honestus elicitus à iusto erit simili modo infinitus qa de gdigne meretur pmium in duroē infinitum. Negatur gsequentia ab Aduersarijs. 1a disparitas petm morle ht æqualitatem mathematicam seu rei ad rem non solum cum substantia poenæ sed etm cum eius pprietate, hoc ē cum duroē æterna. Actus v. meritorius vitæ æternæ ht cum pmio æqualitatem solam pportionis h.e. cum sbstā pmij, non cum duroē; nam Deus dat meritis pmium supra gdignum, et demeritis poenam citra gdignum. 2a Poena peti morlis ē æterna ex sua naā; præmium v. seu visio et amor beans solum ex diuino decreto, quo Deus de facto vult vt pmium boni operis iusti sit infinitum in duroē. Contra licet actus gdigne meritorius visionis et amoris beantis solum habeat cu pmio æqualitatem pportionis, et gmuis visio et volitio beatifica solum sit æterna ex diuino decreto, adhuc instantia videtur efficax. Sic disputo: posito diuino decreto de duroē æterna visionis et volitionis beatificæ et ordinoē actus honesti ad illam, promissione et alijs conditionibus reqsitis ad meritum gdignum, hæc propoō in oi sentīa ē vera: Actus supernaālis bonus hominis iusti ē gdigne meritorius visionis et volitionis beatificæ æternæ; gō meretur hic actus visionem beatificam quoad sbstam et quoad duroēm æternam. Patet, Deus ordinauit vt pmiu actus honesti visionem beatificam non vtcunq sed æternam, iuxta illud Apti, in spem vitæ æternæ qm repromisit DEVS, gō posita diā ordinoē, et decreto actus supernaālis boni iustificati ē condigne meritorius pmij æterni, sed hoc n obstante hic actus per se adhuc posita diuina ordinoē et decreto n ē smplr infinitus in æstimoē morali: gō idem cum pportione dicendum est

de

de actu demeritorio. Quarto pctm̄ morle, qmuis simplr finitum, ē condignum poena infinita in duroē, q° ex poena sic infinita n̄ infertur pctm̄ morle ēē smplr infinitum. Antecedens, pbatz: pctm̄ morle etsi simpliciter finitum, ptm̄ est ex se & roē sui ē in æternum irreparabile, gō q̄ illud vult, vult virtualiter saltem destructionem irreparabilem: gō & ē illi meritò condigna poena æterna. Patet Antecedens: peccans morliter ppriis viribus neqt se à pcto liberare sine grā: gō pctm̄ morle ē ex se roē sui in æternum irreparabile. Confirmatur: culpa & offensa morlis ē ex se & roē sui destructio irreparabilis diuīæ amicitiæ & principij vitæ spualis, quia sine diuina grā reparari n̄ pt; gō ē digna poena infinita in duroē.

CAPVT VI

Sententia negans eligitur.

Prima ppositio: malitia & offensa morlis n̄ ē simpliciter infinita sed finita. De malitia ē cois doctrina adhuc inter Aduersarios. De offensa ostditur ex dictis quia ē indistincta à formali malitia. Tum etm̄ quia neqz simpliciter infinita roē foē, neqz roē subiecti. Non roē foē, nam ē entitas finita, actus videlicet vitiosus. Non roē subiecti denominati, nempe DEI: nam DEVS licet sit obtm̄ denominatum, actu bono, n̄ ideo actus bonus ē smplr infinitus. Aliæ etm̄ foa physicæ extrinsecè denomināt Deum, & n̄ ideo st smplr infinitæ.

De malitia simul & offensa probatur: vtraqz licet denominet obtum infinitum, n̄ pt illud infinito modo denominare: gō neutra ē smplr infinita. Probatur Anteced. Vtraqz n̄ alio modo pt denominare obtum, nisi put ē intentionalr elicita, & tendit ad ipsum Deum, sed neqz put ē elicita intentionalr à creatura, neqz put tendit in ipsum Deum ē smplr infinita, nam quouis modo sumatur, ē qualitas vitalis à creatura rationali producta, gō.

Confirmaō 1ª. Actus bonus habens Deum p obto, licet crescat roē obti non tn̄ simpliciter infinite quiā finito modo tendit in Deum, gō malitia & offensa morlis reijciens deum vt obtum, licet crescat roē obti, non tn̄ simpliciter infinite, quia finito etm̄ modo tendit in Deum. Confirmaō 2ª. malitia & offensa non possunt ēē simpliciter infinitæ ex vilitate offendentis

dentis & maiestate offensi, neq; ex poena simplr infinita in durẽ, vt supra, ergo

2ª propõ, eius gradatio offensa ee ẽ maior quo persona offensa ẽ dignior, neq; respectu personæ finitæ, neq; infinitæ cres-cit vniuoce, ita vt tñ crescat offensa, qtm persona q̃ offenditur: sed analogice, ita vt crescente dignitate personæ offensæ sit offensa altioris status, & ita respectu DEI erit offensa altioris ordinis. Constat ex dictis de offensa veniali. & confirmatur: actus bonus licet eo perfectior & nobilior sit, quo nobilius ẽ obtum formale motiuum, nihilo minus non crescit vniuoce, ita vt si formale mo-tiuum sit simpliciter infinitum, actus bonus sit simplr infinitus; sed analogice; ita vt crescente dignitate obiecti formalis motiui, crescat perfeo actus, & constituatur in altiori statu & ordine. ergo idem cum proportione dicendum ẽ de malitia & offensa for-mali pcti mortis.

3ª propõ, pctm mortle roe malitiæ & offensæ ẽ infini-tum sdum quid. Ita oes Theologi: nam ẽ tendentia in roem & honestatem increatam participat aliqm infinitatem, n̄ simplr vt vidimus, ergo sdum quid.

DISPUTATIO VIII

Peccatum mortale expellit gratiam sanctificantem & virtutes infusas. CAPUT I. Variæ sententiæ.

Peccatum mortle expellere gratiam habitualem ẽ certum ex Tridentino, quod sess. 6. can. 27. sic ait: si qs dixe-rit nullum ee mortle pctm, nisi infidelitas, aut nullo alio qntumuis graui & enormi, præterqm infidelitatis pcto semel acceptam gratiam amitti: anathema sit, ita affirmat cap. 15 eiusdem sessionis. quare tota controuersia consistit in modo expulsionis.

Sententia prima ait peccatum mortale expellere gra-tiam demeritorie tantum. Ita Scotus, Bonauentura, Durandus. & alij quos refert & sequitur Salas hic disp. 2. sect. 5.

Secunda tenet pctm mortle expellere gratiam physice ex nata rei ita. Sotus, Valentia, Bellarminus Azor & alij, quos sequuntur Vazquez disp. 91 cap. 2. Montesinos hic art. 4 disp. 1. quæs. 3, Nonnulli v. existimant pctm mortle actuale expellere efficienter moraliter gratiam habituale v. formaliter moraliter.

Tertia sententia dicit pctm actuale mortle n̄ expellere gratiam formaliter physice, quia n̄ hẽt idem subiectum, nam pctm actuale est

in

in voite, graa v. in aia. Addit petm actuale expellere graam moraliter dispositiue, vel actiue. Dispositiue, quia e dispoo ad priuem gratiae. Actiue quia cat efficienter moraliter petm habituale, vel maculam moralem. Ita Suarez lib. 11 de gratia cap. 4 num. 9. et 11.

Quarta sententia docet petm morte expellere graam non formaliter physice, sed formaliter moraliter. quia petm morte non opponitur graae ex sola entitate physica, sed vt entitas physica libere et cum aduertentia elicita: nam si talis entitas eliceretur sine aduertentia et libertate sufficienti simul cum grata ee pt, quia sic non e culpabilis, nec digna poena. Ita graues Recentiores nri Societatis. Quinta affirmat petm morte non physice efficienter aut formaliter expellere graam, sed solum ex dia lege et volte qua Deus efficaciter voluit, vt simul petm morte et graa non sint in eodem sbto.

CAPUT II

Vera doctrina de expulsione gratiae per peccatum mortale.

1a ppoo: Petm morte non expellit graam solum demeritorie. Est gtra primam sentiam. Concedimus n. morte petm expellere graam demeritorie quia meretur mortaliter peccans priuari beatitudine et omni iure ad illam, ergo meretur priuari gratia conferente ius ad beatitudinem. Nihilominus tn. cum omne peccatum morte foaliter ex naa rei pugnet cum graa, vt statim illam n tm demeritorie expellit.

2a ppoo: Non omne petm morte expellit graam physice ex naa rei. Est contra secundam sentiam. probatur: nam morte purae omissionis expellit graam. Sed n physice, cum n sit entitas physica, sed carentia vt dispute sequenti go. Similiter petm morte cuius foalis malitia e solum interpretatiua oppoo cu recta roe, expellit graam. Sed n per contrarietatem in ee physico vt patet. go per gtrarietatem in ee morali seu interpretatiuo, go expellit illam n physice, sed moraliter interpretatiue ex naa rei. 3a ppoo. Petm morte n expellit graam efficienter physice vel moraliter, nec solum dispositiue. Est contra tertiam sentiam. Probatur, 1a pars petm actuale nullam ht efficientiam, cu nec efficiat petm habituale, qd e ipsum actuale moraliter pseuerans n retractatum

tatum, nec remissum: petm v. htuale nullam hre efficientiam indubitatum e apud oes. 2a pars gstat: nam petm morle, vt statim, foalitr ex naa rei pellit graam.

4a ppoo: petm oe morle n tm foaliter moraliter expellit graam. Est contra 4am sentiam. Probatur: petm morle expellit foaliter graam per malitiam foalem. Sed malitia foalis in multiplici peto morli e entitas physica, vt tenent Aduersarij. go multiplex petm morle expellit foalitr graam per entitatem physicam: go physice. Confirmatur ad hominem: per te actus liber physicus contrarius recta roi, expellit foaliter graam: go physice: cum foa physica sit. Patet in huiusmodi actu ee morale, vel e ee liberum, vel ee dissonum regula moris, sed totum hoc e qd physicum per te, go tota oppoo cum graa e physica: go et physice expellit graam.

5a propoo. Peccatum morle non ex sola lege et voluntate DEI expellit graam. Est cois sentia. Ratio, expellit graam p gtrarietatem et oppoem, sed haec, vt statim, non e ex sola lege et voluntate Dei, go.

5a propoo: omne petm morle expellit graam foaliter ex naa rei. Foaliter, quia petm omne morle, siue actuale, siue htuale, immediate per se ipsum, absqz vlla efficientia, caat effum incompossibilem cu graa, sed talis modus causandi e foalis, go foalitr caat expulsionem graae. Maior apud omnes est certa de peto htuali: de actuali probatur ex dictis et dicendis quia nihil efficit, cum htuale sit ipsum actus moraliter perseuerans n retractatum nec remissum, vt infra. Ex naa rei, quia omne petm morle ex sua naa et exigentia e foa constituens hoiem iniustum, Deo inimicum, et dignum aeterna poena: graa v. sanctificans e contra, vt pono ex maa de graa, ex sua natura et exigentia constituit hoiem iustum, Deo gratum et aeterna beatitudine dignum. Sed huiusmodi effus inter se foalitr ex naa rei pugnant. go et petm morle et graa. go mutua horu expulsio est ex natura rei formaliter. Sed de his copiosius in maa de gratia, vbi fusius gtrarietas ista examinatur.

Dices graa sanctificans a solo Deo producitur, go et ab ipso solo destrui pt. Consequentia e vera de destructione effectiua proueniente a suspensione concursus. Falsa de destructione formali ex virtute contrarij peti morlis subiecti: istud n. roe contrarietatis valet htualem graam foalitr ex rei naa et exigentia destruere.

ap—

CAPUT III

Quomodo pctm̃ mortale expellat caritatem & virtutes infusas gratiam consequentes. Aliq in maá de graá affirmant cartem eẽ indistinctam à graá. Alij sentiunt eẽ distinctam realiter. Nonnulli constituentes illam realiter à graá diversam, tenent cartem ñ eẽ foam̃ sanctificantem. Multi v. defendũt foam̃ eẽ sanctificantem, & hanc Ego doctrinam semper existimaui veriorem.

1ª ꝑpoẽ: Pctm̃ oẽ morle foalit. ex naá rei expellit caritatem. Probatur Caritas ẽ foá sanctificans constituens hominem iustum & Deo gratum, ac æterna vita dignum. pctm̃ ẽ contra constituit hoiẽm iniustum, gõ. Cartem foam̃ eẽ sanctificantem satis efficaciter ostenditur in trac. de graá & carte.

2ª ꝑpoẽ Nullum pctm̃ morle expellit formaliter ex naá rei, virtutes infusas consequentes graam̃. probatur si aliquod pctm̃ morle illas sic expelleret, maxe illud qd̃ ꝑducit in actu oppositum, sed vt supra inter virtutes infusas & vitia opposita ñ datur vera ꝯtrarietas ex naá rei. gõ neq vera expulsio tali modo. Confirmatur Pctm̃ mortale ẽ actus, virtus infusa consequens graam & cartem hẽ tm̃ roẽm hr̃g̃ hoc est principij effectiui, & ñ ꝑpriãm roẽm foá. vt Aduersarij nobiscum docent, sed actus ñ pugnat imediate foalit ex naá rei cum hũ habente solum roẽm principij actiui. sed mediate & efficienter medio scilicet hũ quem ꝑducit, gõ pctm̃ morle neq foalit imediate expellere virtutes infusas graam̃ & cartem ꝯsequentes.

3ª ꝑpoẽ: omne pctm̃ morle expellit meritorie virtutes infusas ꝯsequentes graam̃ & cartem. ẽ cõis doctrina. Pbat. Pctm̃ morle v.g. odium DEI non pugnat ex naá rei cum virtute infusa tempantia, vel iustiã vt per se patet, sed solum roẽ ꝯnexionis quam ista virtutes infusæ hñt cum graá & carte. sed hac connexio oritur ex sola volte diá fundata in quadam decentia, decens n. ẽ vt amissa graá & carte amittantur virtutes infusæ ꝯsequentes, q sunt veluti ꝑprietates, gõ ex hac decentia pctm̃ morle expellens ex naá rei graam̃ & cartem, expellit meritorie has virtutes.

4ª ꝑpoẽ pctm̃ morle ex maiori decentia & ꝯtrarietate saltem impp̃ria expellit virtutem infusam sanctificantem formam consequentem, cui in morico aliquo modo opponitur. Probatur

pctm̃

uum morti iniustiæ v. g. ex motiuo contrario iustiæ infusæ ex maiori decentia sine dubio, et ex speciali contrarietate, licet impropria, expellit iustiam infusam, quam temperantiã, vel quamlibet aliam infusam, ergo

CAPUT IV

Quomodo hæresis et desperatio expellant fidem infusam et spem.

Solum potest hæresis et desperatio expellere fidem infusam et spem, et ideo licet quis per quodlibet aliud peccatum mortale amittat formam sanctificantem et virtutes infusas illam comitantes, conseruat nihilominus fidem diuinam et spem quousque infidelitatem vel desperationem committat.

Aliqui habitus solam habent rationem principij efficientis, seu causæ actiuæ. Alij v. rationem habent causæ formalis simul et efficientis. Caritas v. g. in nostra sententia est forma sanctificans et efficiens causa actus amoris

1a propositio. Hæresis et desperatio non expellunt fidem et spem formaliter ex natura rei. Est contra Vazquez et aliquos grauiores. Hæresis et desperatio non pugnant formaliter ex natura rei. ergo. Antecedens patet. Hæresis et desperatio cum sint actus pugnant efficienter cum fide et spe, medijs scilicet habitibus infidelitatis et desperationis, post productum. ergo infidelitas et desperatio non pugnant formaliter ex natura rei cum fide et spe. Deinde: habitus producti ab infidelitate et desperatione sunt acquisiti, et ad facile posse. fides vero et spes sunt potentiæ supernaturalis ad simpliciter posse. Sed inter potentiam et facilitatem ad opposita non datur proprie contrarietas et expulsio ex natura rei, ut supra. ergo. Si est aliquam rationem hæresis formaliter ex natura rei expelleret fidei, haud maxime quia hic est forma constituens hominem fidelem et Ecclesiæ membrum. sed hoc non sufficit ad expulsionem ex natura rei. ergo. Probatur minor habitus fidei est formalis causa huius effectus non ex natura rei simpliciter, sed moraliter ex voluntate dei qui hoc de facto sic disposuit et potuisset plura alia requirere ut aliquis esset membrum Ecclesiæ, et consisteret in statu fidelis. Et ipsa Ecclesia seu fidelium congregatio non constituitur ex natura rei simpliciter sed moraliter, ut Aduersarij etiam sentiunt, et videtur res manifesta.

2a propositio: Hæresis et desperatio expellunt fidem et spem formaliter moraliter ex natura rei et dispositiue. Ita Suarez lib. 11. de grat. cap. 9. num. 15. disp. 18. dub. 4. num. 35. Probatur 1a pars

pars sola pctā mortalia Infidelitatis & Desperationis hnt imediatam incompossibilitatem cum fide & spe. gō hæ pctā hnt aliqm̃ fr̃alem repositionem. sed n̄ fr̃aliter ex nāa rei simpliciter vt constat, gō fr̃maliter moraliter ex nāa rei dispositiue. Patet Diuina voltas pro ꝗ libito ꝯstituit hanc expulsionem. gō aliqd speciale ē in his pctis causans fr̃alit̃ hanc expulsionem.

Probatur minor ꝗ infidelitatem hō redditur ineptus ad actus fidei exercendos, nam negans vnum mysterium, censetur negare rōem assentiendi oībus fidei, cum eadem sit assentiendi rāo in oībꝫ, nempe Auctoritas diuina. Idem cum ꝓportione dicendum ē de desperatione respū Spei. gō per Infidelitatem & Desperatioēm disponitur homo fr̃aliter ex nāa rei ad destructionem hꝫ fidei & spei.

Modus philosophandi in expulsione virtutis acquisitæ constat ex dictis initio huiꝫ tractatus.

DISPUTATIO IX
De peccato omissionis CAPUT Im
Quid & quotuplex sit omissionis peccatum

Oppō cum sanctitate, ac recta rōe, legisꝫ diuinæ, naturalis, et humanæ violatio, pt ē vel operando, vel non operando aliquod opus. Primum est pctm commissionis, de quo in superioribus egimꝰ. Secundum omissionis, quod in præsenti disputatione declaramꝰ.

Omittere, est non agere aliquod opus liberum aut præceptum, tempore quo requisita omnia ad illud agendum reperiuntur sicut committere ē agere opus in eiusmodi tempore. Omissio igitur ē operis alicuius carentia. quæ 3plex ēē pt; Honesta cum est rectæ rōi, sanctitatiꝗꝫ conformis. Inhonesta quando ē rectitudini & honestati dissentanea: Indifferens cum est solum appetitui naturæꝗꝫ commoda. Po exempla claritatis ergo. Omissio honesta est, quando aliquis hic & nunc faciē ac commodē pt præsentem inimicum occidere, omittit occisionem ex honesto motiuo proposito & intento: vel directe per actum positiuum, vel indirecte aut interpretatiue, vt in pura omissione (quam possibi-

possibilem, consec[ut]ive contingit. Omissio inhonesta est, quando aliquis hic et nunc potens, et debens audire v. g. sacrum, illud libere non audit, sive per actum expressum directum quo asserit, nolo audire sacrum praeceptum; sive per indirectum, ut si vigente praecepto, opus cum praecepti adimpletione incompossibile eligat, sive per interpretativum, si nullum actum positivum, sed puram duntaxat omissionem, seu actus omnis positivi suspensionem et carentiam eliciat. Omissio denique indifferens est, cum hoc ex commoditate [illegible], sufficienter repraesentata, non vult deambulationem, comestionem, aut quamvis aliam operationem indifferentem, aut ex nullo praecepto debitam elicere.

Nonnulli non recte definiunt peccatum omissionis quod est contra praeceptum affirmativum, et commissionis quod est contra negativum. Rationem assignat communis theologia, in qua septimum decalogi praeceptum non accipiendi aliena invito Domino, est negativum, [et] nihilominus retinens iniuste aliena et voluntarie omittens sine debita causa restitutionem, sive per actum positivum, sive per puram omissionem, in hoc eventu possibilem, peccat peccato omissionis contra dictum praeceptum negativum: quod non tantum commissio, sed etiam omissio potest esse contra praeceptum negativum, quod esse, vel non esse contra praeceptum negativum, non est exacta differentia inter commissionem et omissionem.

Propositio 1. peccatum omissionis, seu omissio culpabilis, est carentia libera alicuius operis, sanctitati et rationi rectae contraria. Ita docti Recentiores. Primo peccatum commissionis, ut vidimus, est operatio libera, sanctitati ac rationi rectae contraria, ergo et contra peccatum omissionis est carentia libera operis, sanctitati ac rationi rectae contraria. 2º omissio culpabilis nihil aliud esse potest, ut erit considerandi per se manifestum, nisi non agere opus quod tali tempore agere possumus et debemus: sed hoc est assignata operis carentia: in hac ergo consistit omissio culpabilis.

Propositio 2ª peccatum omissionis dividi potest in positivum, Interpre-

Interpretatiuum, et Negatiuum. Positiuum est cum quis per actum positiuum omittit opus debitum, vt cum hoc die dominica vrgente precepto, positiue dicit: nolo audire sacrum praeceptum. Interpretatiuum, quando quis die veneris cum ignorantia inuincibili, aut naali inaduertentia precepti, incipit carnis comestionem propter naturae comoditatem, et deinde sufficienter aduertens prohibitionem, conseruat eundem actum, à nobis supra permissum, physice imutatum, tunc n. interpretatiue et moraliter vult praecepti violationem, et hs moralem et interpretatiuam tendentiam in obiectum inhonestum, et rectae rationi dissentaneum, vt diximus disputantes de peccato comissionis, et permittentes actum physice indifferentem, posse moralem tam interpretatiuam deformitatem culpabilem admittere. Negatiuum deniq. cum vrgente precepto et positis requisitis omnibus ad eius impletionem, voluntas libere suspendit omnem actum positiuum, et se ht mere negatiue, seu pure omissiue in ordine ad physicam operationem, tunc n., vt per se patet, libera e suspensio, et pura positiui actus omissio culpabilis e, et peccatum omissionis negatiuum.

CAPUT II

Quomodo peccatum omissionis et commissionis inter se differant. Auctores aliq. existimant peccata commissionis et omissionis ex eo precise, qd comissio et omissio distingui inter se in ee malitiae essentialiter, et constituere peccata specifice distincta, et virtutibus in eeta diuersis opposita. Alij docent distingui essentialiter; ad hoc tn. non requiri ee tendentiam ad virtutes specie distinctas, sed sufficere modum tendendi specie diuersum circa eandem specificam virtutem. Communis deniq. doctrina est distingui essentialiter in esse physico seu physice loquendo, n. in esse malitiae siue moris, seu moraliter agendo. Vel vt loquitur

Soarius

Soarius hic sec. 1. n. 3 ex D. Thoma art. 6 distingui non formaliter, neque essentialiter, sed materialiter.

Propositio 1. Peccata commissionis et omissionis, ex eo praecise quod commissio et omissio sunt, non differunt essentialiter et formaliter in ratione formali specifica malitia. Ita citatus Soarius, et communiter hodie Doctores cum D. Thoma hic ar. 6. [Prob]atur: Commissio furti, et libera ac voluntaria omissio restitutionis, sunt eiusdem speciei, quia opponuntur eidem rectitudini iustitiae, et eodem modo inaequalitatem inducunt, ut per se patet: ergo. Quare ut differant specie, necesse est, ut rectitudinem oppositam diverso modo specifico destruant.

Oppones ~~negatio~~ commissio, praecise ut ~~negatio~~ commissio est, essentialiter dicit affirmationem operis. Omissio negationem. Sed dicere essentialiter affirmationem et negationem operis, constituit differentiam specificam. ergo. Maior suadetur exemplo. Commissio furti essentialiter dicit acceptionem rei alienae; omissio sacri praecepti, includit essentialiter negationem operis, scilicet auditionis sacri. Respondeo maiorem esse veram in aliqua speciali commissione et omissione, ut patet exemplo ad eius probationem adducto, absolute tamen esse falsam de ~~negatione~~ commissione et omissione ut sic praecise sumpta, ut suadent commissio furti, et omissio restitutionis, nam haec, sicut et illa respicit essentialiter idem opus, videlicet rem alienam iniuste habitam. Quare concedo minorem et nego consequentiam, quia ut constat ex nostro exemplo, commissio et omissio non semper dicunt affirmationem et negationem eiusdem operis, ac per consequens, in esse ut sic praeciso commissionis et omissionis, non distinguuntur per affirmationem et negationem dictam, nam si per illam in tali esse distinguerentur, nulla esset assignabilis singularis commissio sine tali affirmatione,

ne[que]

neq omissio absq tali negoē, sed datur omissio restitutionis
sine pdicta negoē. gō.

Propoō 2ª. Comissio culpabilis, et omissio distinguuntur in foāli roē specifica malitiæ, ex eo pcise quod comissio sit contra pceptum negatiuum, omissio contra affirmatiuum. Ita Auctores primæ propois, et constat ex supiori capite, vbi vidimus omissionem restitutionis eē gtra 7 decalogi pceptum, quod in communi theologia negatiuum ē. gō eē contra præceptum negatiuum, non solum comissioni, sed etiā omissioni pt conuenire. gō nequit eē differentia essentialiter gstitutiua et distinctiua comissionis, pcisē vt comissio ē.

Propoō 3ª. Comissio et omissio vt sic pcisē, differunt essentialiter in formali roē specifica maāli, metaphysice et physice loquendo. Hæc ē sine dubio mens Soarij citati. Patet: Comissio vt sic pcisē, dicit essentialiter respectum ad actum positiuum, nam imperceptibilis est comissio, nisi cum ordine et respectu ad operoēm positiuam, omissio v. vt sic non dicit talem respectum: nam vt sequenti capite videbimus omissio possibilis ē absq oī actu positiuo voltis. et ideo illi contingens et accidentarium ē, positiuum actum respicere, sed dicere respum eēāliter. et n̄ dicere, inducit dffriam specificiam physice et metaphysice loquendo. gō.

Dices comissio et omissio vt sic pcisē, p nos non differunt specie et essentialiter in formali roē malitiæ, gō neq in formali roē specifica maāli, metaphysice et physice loquendo. Nego conseq. disparitas: diffria specifica in eē maāli, physice et metaphysice, sufficienter sumitur in receptiori metaphysica et phīa, per coñotoēs specie diuersas, q cum reperiātur in comissione et omissione vt sic, ideo in tali eē, specie differunt. Differentia v. specifica in formali roē malitiæ desumitur per diuersum ofs-

suam speciē respectum ad obtum inhonestum, ad rectam roem et sanctitatem, cum tn. inter comissionem furti, et omissionem restitutionis, sit respectus ad idem obtum inhonestū, et deformitas eiusdem rois cum naā raonali et sanctitate. Hinc fit ut comissio et omissio sub tali roē posse n̄ distinguantur essentialiter in foali roē malitiæ; nam si ut sic ecialiter distinguerentur, nunqm possent in foali roē et specifica malitia conueniere, cuius oppositum videmus in commissione furti, et omissione restitutionis.

Mira uideri n̄ dē conuenientia hæc, et disconuenientia in diuersa roē specifica: nam in sentia hodie satis coi omissio v.g. sacri pt eē per actum positiuum nolo audire sacrum, vel per negatiuum videlicet per puram omissionem, et in hoc casu ista duæ omissiones in eē naali physice et metaphysice essentialiter distinguuntur. Vna per positiuum, et per negatiuum altera constituitur. At in foali roē malitiæ apud omnes sunt eiusdem speciei cum eodem modo et roē specifica roali naæ ac honestati opponantur.

CAPVT III

An omissio culpabilis postulet essentialiter aliquem actum positiuum.

Certum ē apud oēs omissionem culpabilem, ecialiter requirere aliquem effectiuum actum malitiam, vel pcepti obligationē, pponentem vel omissionis malitiam, aut aliqm dubitandi roem: quia vbi sufficiens aduertentia n̄ ē, aut vincibilis ignorantia, seu dubitandi rao, n̄ dat, nec culpa iuxta coē ploqum. Vbi n̄ datur aduertentia, nec culpa.

Controuersia ergo ē de actu voluntatis positiuo, an voluntas possit culpabiliter deficere contra rectam rationem et legem absq omni actu positiuo proprio. Hæc difficultas pt eē pcipue de 3plici actu voluntatis. Primus ē directus in omissionem terminatus, qualis ē Volo omissionem sacri pcepti, seu nolo audire sacrum pceptum. Secundus est Indirectus, actus scilicet incompositionis cum opere pcepto, vt cum voluntas vrgente pcepto sacri eligit ludum, cum sacri auditione

auditione incompossibilem hic actus e indirecta volitio omissionis sacri. Tertius e actus quo voluntas hic et nunc vult aliqd facere qd e futurum impedimentum, ad exercendam actionem pceptam: cuius habet vel expressam aduertentiam, vel uincibilem seu culpabilem ignorantiam. S. Bonauentura in 2 dist. 35 dub. 1. Capreolus ibidem dist. ead. qs. vn. art. 4. concl. 2. Caietanus 1. par. qs. 63. art. 5. Henricus quodlibeto 2. qs. 24, et alij negant dari posse omissionem culpabilem sine aliquo actu positiuo voluntatis.

P. Vazquez hic disp. 92. cap. 2. docet in aliquo casu voluntatem posse omnem actum positiuum suspendere, hanc tn. suspensionem et omissionem puram, iudicat non ee petm, quia solum breui tpre durare pt, et nullum datur pceptum affirmatiuum pro breui tpre obligans.

Affirmant, Durandus 2o. dist. 35. qs. 2. Soarius hic disp. 3. sec. 2. citat alios, quos sequuntur et referunt Salas hic disp. 2. sect. 5. Granado trac. 2. disp. 3. sec. 1. et de actibus hum. inis disp. 3. num. 3. Hurtado de aia disp. ~ sect. 3. subsec. 3. Azor lib. 4 cap. 3. qs. 3 Et alij.

P. Soarius nuper citatus num. 6 ait, petm omissionis physice fieri posse sine actu interiori voluntatis, et forte interdum fieri, licet moraliter loquendo fere nunqm ita accidat. Et addit hoc modo intelligenda e Doctrina S. Thomae, licet Caietanus velit istam impotentiam ee non physicam et n tm moralem.

Propo 1. Simpliciter dari pt pura omissio culpabilis, absqs oi actu positiuo voluntatis. Ita Durandus et reliqui cum illo cit. affirmantem partem docentes. Patet: Nullum est obiectum creatum quod simpliciter non relinquat voluntatem liberam quoad exercitium actus, ita vt possit illud velle, aut n velle per nolitionem positiuam aut negatiuam. qs voluntas cum sufficienti notitia obi pcepti, ht libertatem ad eliciendum actum positiuum, et non eliciendum. Patet, proposito obiecto pcepto, nulla relucet rao aut circum-

circumstantia simpliciter necessitans voltem ad eliciendum circa ta-
le obtum actum positiuum volitionis aut nolitionis. gō manet indif-
ferens ad actum positiuum & negatiuum. Deinde Aduersarij mi-
nuunt voltis creatæ libertatem cum illam necessitent ad eliciendū
actum positiuum volitionis vel nolitionis circa quodlibet obtum
sufficienter ab illctu propositum. Præterea: si DEVS, vt potest,
solum pberet concursum ad actum pceptum, & negaret ad reliquos
actus positiuos, actus pceptus in hoc casu eet necrius quoad exer-
citium, in opposita sentia. Sed hæc necitas videtur improbabi-
lis. gō. Probatur minor: ex parte obti vt patet nihil ē qd vo-
luntatem necessitet ad talem actum: nq ex parte ipsius volun-
tatis q sufficienter valet emittere libere talem actum absq oī
actu positiuo.

Dices: voltas libera cum sit vitalis n̄ exercet liber-
tatem, nisi exercendo vitalitatem. Sed simpliciter n̄ pt exerce-
re vitalitatem, nisi p actum positiuum, q solo ē actualis vita, gō
pura omissio cum n̄ sit vitalis, non erit libera. gō nec culpabi-
lis. gō simpliciter negt eē omissio culpabilis sine actu positiuo
voluntatis. Concedo maiorem, minorem nego: simpliciter enim
voluntas libera pt & libertatem, & vitalitatem exercere negati-
ue; nam sicut libere & vitaliter exercet actum positiuum,
cur libere & vitaliter n̄ poterit suspendere oem actum po-
sitiuum? Et iste modus ita proprius ē poiæ vitalis liberæ vt
poiæ non vitali, & vitali neriæ conuenire n̄ possit.

P. Hurtado aliter propositæ obiectioni respondet: con-
cedit in volte libera poiam non faciendi, n̄ eē vitalem sed
per n̄ vitam exercere libertatem ad puram omissionem liberā;
& addit in volte solam poiam faciendi, & se physice mictan-
di, eē vitalem. Hanc responsionem acute excogitatam, exactam
n̄ iudico. Sicut n. voltas in Hurtadi doctrina libere omittit
absq actu positiuo, quia peculiari modo omittit proprie poiæ
liberæ, sic etm omittit modo peculiari talis poiæ vitalis. gō vi-
taliter.

Propoᵒ 2ᵃ. Moraliter loquendo expectatis circumstan-
tijs occurrentibus, ferenunqm datur omissio culpabilis sine actu po-
sitiuo voluntatis q sit causa vel occasio illius. Hæc ē recentior
sentia, & sine dubio mens Angelici Doctoris. Rao regularit

voltas

voltas actum propositum omittit, vel quia positiue vult illud omittere, vel quia positiue etiam vult aliquid opus incomposibile cum opere omisso: Experientia n. assidua docet, omittens sacrum v. g. praeceptum, coit illud omittere quia ludit, ambulat, aut aliter quiescit, vel positiuum aliquid opus exercet.

Propoc 3.a Omissio culpabilis dari pt absque actu exteriori saltem nouo. Est cois sensus: nam etsi certum sit omittentem opus praeceptum, sacrum v. g. necrio ee in aliquo actu exteriori, nam vel aliquid opatur, vel in reali aliquo loco quiescit: nihilominus tamen necesse n e ad culpabilem omissionem, nouum actum externum elicere, cum perseuerante priori possit culpabilis omissio reperiri

CAPVT IV

Argumentis oppositis respondeo. Primum Ex nostra doctrina sequitur hoiem sine physica mutoe fieri de non peccante peccantem, vt si aduertat sufficienter rem praeceptam et illam per puram omissionem, quae negatiua opao e, et mutao, omittat. Concedo sequelam: nam quamuis non sit mutac physica, e moralis sufficiens: posita n. illius notitia voluntas e moralis caa purae omissionis culpabilis, per quam sufficienter hoo de non peccante, formaliter peccans constituitur.

2m. Voluntas libera non peccat quamdiu manet indifferens ad vtramque partem, sed quando se determinat ad alteram partem, sed voluntas suspendens et omittens oem actum positiuum, n se determinat in alteram partem. ergo per suspensionem hanc puram et omissionem non peccat. ergo haec omissio n e culpabilis. Minor probatur. Voluntas quando suspendit actum; nihil plus ht ac cum e indifferens. Falsa e minor et eius probatio: voltas n. dum suspendit actu positiuo et aliquid pure omittit, moraliter negatiue se determinat, et ideo moraliter plus ht, ac quando e indifferens; nam cum e indifferens, nec physicam nec moralem ht determinoem, cum vr suspendit oem actum positiuum, et pure omittit opus

praeceptum

p̄ceptum sufficienter ꝓpositum hr̄ moralem determinoēm in omissionem opis p̄cepti.

3.m In Deo ñ pt̄ reqiri omissio sine actu positiuo: gō neqꝫ in creatura. Falsa ꝯsequentia: disparitas ē summa Dei p̄fōe postulans opoēm mxē voluntariam, qualis ē positiua: sicqꝫ Deus oiā q̄ voluntariē omittit actu positiuo ad omissionem terminato omittit.

4.m Pura omissio culpabilis repetita expellit virtutem acqsitam: gō generat hūm vitiosum. Sed hūs vitiosus cum sit effūs positiuꝰ & realis neqt ꝯuenire principaliter nisi à caā positiua reali. gō omissio culpabilis generans hūm vitiosum & expellens virtutem ē cum aliquo actu positiuo.
Respondeo puram omissionem nullum generare hūm ob assignatam roēm, nam cum qd negatiuum sit effūm positiuum principaliter producere ñ pt̄. Quare p̄ puram omissionem & per eius frequentiam demeritoriē ad summum expellitur virtus ñ physicē ex naā rei formaliter, neqꝫ efficienter. Non primum, qa actus qualis ē pura omissio, ñ pugnat cū hūu contrario formaliter. Non secundum, quia pura omissio cū carentiā sit nequit efficienter hūm positiuum producere.

5.m Pura omissio solum breui tp̄ē durare pt̄. Sed nullum datur p̄ceptum affirmatiuum p̄ breui tp̄ē obligans: gō pura omissio duroē breuis contra nullum p̄ceptum ē. gō neqꝫ culpabilis. Maiorem probat Vazquez: cum proponuntur volūti duo obta, vnum efficacius, alterum inefficacius, pt̄ vltas neutrum obtum velle, sed mere negatiuē se hrē breui tp̄is interuallo tm̄. Huius obiectionis maiorem falsam eē sentio cum maiori Recentiorum numero. Raō: Suspensio per se in proposito casu ē breui tp̄ē possibilis. gō & longo. Patet ꝯseq. Pt̄ eē breui tp̄ē p̄ se, quia in illo possunt ꝓponi volūti duo obtā, vnum efficacius, minus efficaciter alterum. Sed longo tp̄ē pt̄ perseuerare eadem obiectorum propositio, vt si nihil aliud occurrat, vel semper occurrant noua roēs efficaciores eiusdem obti ab initio efficacius repræsentati. Deinde

inde pt etm occurrere noua cogitao q obtum antea minus efficaciter repsentatum, denuo efficacius pponat, et sic p alio tpre suspensa manebit voluntas, et vicissim poterit mutari repsentao, et perseuerare suspensio. Praeterea n e vnde colligat P. Vazquez pceptum affirmatiuum n obligare p breue tempus: nam ad cuiusuis pcepti adimpletionem qdlibet tps in quo adsunt reqsita e sufficiens, sed in eo breui tpre et casu à Vazquez constituto adsunt oia reqsita, qo pt pceptum adimpleri, qe pura omissio adimpletionis in illo breui tempore elicita e culpabilis. Patet minor: pceptum Diliges pximum tuum e affirmatiuum, et in varijs casibus breui tpre p omissionem violari pt, vt cum repente et veluti instanti in repentino aliquo euentu pximi caritas obligat.

6m omissio vt sit culpabilis dt ee voluntaria. Sed n pt ee voluntaria, nisi per actum positiuum. qo Respondeo debere ee voluntariam et volitam p modum actus, etiam e suo modo: nam cum sit actus negatiuus omissio, e voluntaria et volita p modum actus negatiui, procedentis cum sufficienti aduertentia à volte potente omittere et n omittere.

CAPVT V.

Quisnam actus positiuus sit caa omissionis.

Sine controuersia e caam directam omissionis ee actum quo quis expresse ait volo omittere rem praeceptam; et causam indirectam actus omissioni coniunctos, quorum intentione et affectu omittitur res pcepta. vt cum qs desiderio et affectu ludi vel studij omittit sacrum, tunc caa indirecta omissionis e ludi vel studij affectus, q indirecta volitio e huius omissionis. Hic igitur Doctores solum disputant, an sint caa indirecta omissionis illi actus cum pcepti obseruatione incompossibiles, quos hoo eligit post voltem expressam omittendi rem praeceptam.

Vazquez disp. 93 cap. 2. docet solum propositum omittendi rem pceptam, non ee caam sufficientem omissionis, nisi medio aliquo opere, quo reipsa pcepti obseruatio impediatur: nam

sicut

sicut sola occidendi volũtas sufficiens non ē ad homicidium execu-
tionē mandandum, nisi accedat gladius, venenum, aut aliud in-
strumentum et illud qd eligitur ē reipsa caā homicidij:
ita solum propositum omittendi sacrum v. g. non ē caā suffi-
ciens omissionis nisi accedat opus cum auditione incompossibi-
le, vt ludere, deambulare, et similia, et quod eligitur ē omissi-
onis caā: cum tn multa opera cum pcepti obseruantia incom-
possibilia eligi valeant, assignat Vazquez duplicem regulam
ad cognoscendum quodnam opus ex illis debeat omissionis caā
censeri:

Prima regula: Opus: vel quasi opus incompossibile cũ
pcepto qd post propositum efficax omittendi per se primo eligit,
ē vera caā omissionis: dicitur quasi opus, vt comprehendatur id
qd physica operaō n ē, vt sedere, vel simile. Huius regulæ ra-
tionem assignat, qa ex vi talis operis impeditur obseruaō pcepti,
et sequtur omissio. Iuxta hanc regulam, si qs efficaciter vellet
n audire sacrum, et post expressam hanc volitionem eligeret
deambulaōem aut ludum, n solum expressa volitio eēt caā omis-
sionis sacri, sed etm deambulatio et ludus.

Secunda opera q post primum opus incompossibile, et qua-
si 2dario eliguntur, non st caā omissionis, sed comitanter se
hnt respectu illius: Ratio: omissio ex vi primi operis incom-
possibilis neriō seqt et censetur moraliter posita, aō reliqua
opa sequentia etiamsi alias possent eē caā omissionis, hic et
nunc n st, cum illam supponant iam per opus primum consti-
tutam, et sic comitanter et gsequenter se hnt: sicut si semel
ffecte impeditum ē per fenestram, quodlibet aliud obstaculum
sequens etiamsi alias lumen impedire posset, illud de facto n
impedit. Quare si quis post voluntatem expressam n audiendi
sacrum ob pluuiam eligeret manere domi, et postea ne eēt otiosus
eligeret studium, manere domi eēt caā omissionis, quia fuit pri-
mum opus incompossibile non studium quod posterius ē prius il-
lud opus incompossibile supponens.

Valentia

Valentia disp. 6. qs. 1. pūc. 4 cum alijs docet n̄ solam expressam voltem omittendi, sed etm̄ oīa opera incompossibilia facta tp̄re obligōis, esse caam̄ omissionis, quia non solum ex volte expressa, sed etm̄ ex quolibet ope incompossibili seqt̄ omissio.

Propoō 1. Quodlibet opus, qd̄ ē raō motiua omissionis vel ex cuius intuitu fit omissio, ē caā omissionis. Ita com̄ Recentiores, & raō videtur manifesta cum nullum opus videatur magis caā omissionis qm̄ illud quod vel eligitur intuitu omissionis vel ē raō motiua illius, vnde si qs pp studium efficaciter vult omittere sacrum, non solum volitiō expressa, sed etm studium ē caā omissionis.

Propoō 2ª. Post voluntatem expressam omittendi rem p̄ceptam, opus illud reddens voltem simpliciter impotentem ad obseruoem p̄cepti, etiamsi velit mutare decretum ē caā omissionis. Ita Doctores communiter. Raō posita volte expressa non implendi p̄ceptum adhuc pt̄ qs illud simpliciter implere, cum valeat mutare p̄positum expressum n̄ implendi: q̄o ex ista volte & affectu adhuc n̄ ē simpliciter neria omissio, nec voluntas ē smplr̄ impotens ad obseruantiam p̄cepti. Sed per opus reddens voltem simpliciter impotentem ad p̄cepti obseruantiam ē nriō simplicitr̄ omissio. q̄o istud opus simpliciter ē caā moraliter influens in actualem existiam̄ omissionis. Patet: Si qs post voltem expressam n̄ audiendi sacrum abeat in locum distantem, vnde etm̄ si voltem mutet, n̄ possit idoneo tp̄re ad sacrum audiendum accedere, tunc si sola eēt voluntas expressa, mutari poterat & sic impleri p̄ceptum. Sed posita hac loci distantia, adhuc variata volte, impleri nequit. q̄o voltas huius distantiæ ē smplr̄ caā omissionis. Similiter cum qs post expressam voltem n̄ recitandi horas canonicas, proycit in mare breuiarium, n̄ solum voltas expressa n̄ recitandi, sed etm̄ breuiarij p̄iectio ē omissionis caā.

Propoō 3ª. Si opus n̄ ē raō motiua omissionis, nec fit intuitu illius, nec reddit voltem simpliciter impotentem ad obseruantiam p̄cepti, n̄ ē caā omissionis, siue sit primum post voltem expressam omittendi, siue n̄. Est contra Vazquez & Valentiam citatos Ca-

tos. Raõ, istud opus nullo modo influit in omissionem: gõ. Probo Antecedens: volitio studij im̃ediate consequens voltem̃ expressam omittendi sacrum pceptum, si aliquo modo influeret in omissionem, maxe quia vel eet raõ motiua, aut inductiua, vel ex se simpliciter redderet voltem impotentem̃ ad obseruantiam pcepti, vel deniq interpretatiue censeretur volitio omissionis. Nullum ex his pstat. gõ. Non ẽ raõ motiua aut inductiua, vt supponit clió; Non reddit voltem̃, smplr impotentem, cum adhuc perseueret libertas ad mutanda voltem̃ omissionis, qua mutata valet hoõ omittere studium & implere pceptum. Nec censetur deniq interpretatiua volitio omissionis: cũ haec iam sufficienter pponatur constituta ex volte expressa omittendi.

Primum explum P. Vazquez de homicidio inefficax ẽ, cũ homicidium sit comissio exterior, exigens vt per põiam̃ executricem̃, medio aliquo instrumento, executioni mandetur, omissio v. Sacri v. g. cum per veram operis cessationem fieri valeat, sola omittendi voltas absq ullo opere externo erit sufficiens. 2m de impedimento luminis nostrae clioni fauet; sicut n. posterius obstaculum n̄ impedit de facto lum qmuis alias illam impedire possit; sic cũ pportione opus qd n̄ ẽ raõ motiua omissionis, nec volitio interpretatiua n̄ ẽ caã directa aut indirecta.

CAPUT VI

Quod peccatum sit actus qui est caã omissionis culpabilis.

Certum ẽ actum caãm culpabilis omissionis eẽ petm: nam agere petm libere formaliter ẽ peccatum, sed qd ẽ caã peccati, vere agit peccatum. gõ. 2º Ille actus vere ẽ ɔtra pceptũ, nam pcipiens aliqd fieri virtute pcipit ne fiant actiones ec tirẽ, q sũt caae violationis pcepti. Solum gõ dubium ẽ, qm̃ malitiam habeat hoc peccatum.

Propoõ 1. Caã directa vel indirecta omissionis, contrahit eius malitiam & cum ea constituit vnum petm & specie & nrõ. Ita cõis sentia cum P. Suarez hic disp. 3. sect. 4. num. 3. Raõ: volitio directa & indirecta omissionis ht pobõ ipsam omissionẽ prior directe, posterior indirecte. Sed actus malus, vt vidimus, sumit malitiam ab obõ, gõ si malitia obiectiua ẽ omissionis, talis

etm erit

etiam erit malitia totalis actus. Confirmatur volitio furandi cum furto et occidendi cum homicidio componunt unum peccatum et specie et numero in genere moris; et in eodem genere ex actu interno et externo consurgit unus actus: ergo ex volitione omittendi, et ex omissione ipsa conflatur unum peccatum specie et numero.

Propositio 2a Actus qui est omissionis causa, si aliunde malus non est, solam habet malitiam omissionis. Est communis sententia. Ratio: Voluntas omittendi sacrum v. g. propter somnum moderatum non habet unde sumat malitiam nisi ex omissione: ergo solam habet omissionis malitiam. Probatur Antecedens. Hic actus et similis solum potest sumere malitiam ex duplici capite, ex somno scilicet et omissione. Non ex somno quod supponimus moderatum: ergo ex omissione tantum. Quare voluntas etiam studij moderati tempore praecepti, non habet malitiam contra virtutem studiositatis: cum habeat circumstantias omnes quas haec virtus intra suam materiam desiderat. Et confirmatur: nam si hic et nunc non instaret sacri praeceptum, hoc moderatum studium nullam haberet malitiam: ergo illam tantum habet hic et nunc quae ex praecepto sacri urgente dimanat.

Dices: Studium etiam moderatum tempore quo instat sacri praeceptum, est studiositatis virtuti contrarium: ergo habet non unicam, sed duplicem malitiam. Antecedens est falsum: virtus enim studiositatis tantum assignat modum intra propriam materiam, videlicet intensionem durationem et similia, et in proposito casu nulla datur contrarietas et oppositio cum his circumstantijs, sed tantum cum praecepto sacri; atque adeo solum habet omissionis huius malitiam. Sic accipiens aliena invito Domino ad elargiendam eleemosynam, nihil efficit contra misericordiam, sed solum contra iustitiam.

Instabis omittens voluntarie libere sacrum propter studium v. g. plus amat studium quam Deum: ergo actus iste omissionis habet etiam malitiam contra caritatem erga Deum. Antecedens formaliter est falsum, non enim necesse est, ut plus saltem appretiative diligat peccator creaturam quam Deum: nam quamvis peccatum dicat conversionem ad creaturam, et aversionem à Deo, hoc reperiri potest sine maiore huius dilectione. Deinde huiusmodi affectus, qualis ille sit est circumstantia generalis in quovis peccato mortali reperta

perta nullam addens specialem malitiam vt infra videbimus.

Propoᵒ 3ᵃ. Si qs ita eet studio affectus, vt eet paratus ad transgrediendum pceptum vt sic, et postea occurrente speciali pcepto illud transgrederetur, peccaret 2plici pctō contra virtutem attingentem honestatem vt sic, et contra religionem, vel aliam specialem virtutem ad actum aliquem obligantem. Raō: Virtus attingens honestatem vt sic specialiter obligat ne quis hāt talem affectum, atqȝ adeo huiusmodi affectus specialiter ē contra hanc virtutem et specialem hī malitiam ~~xxxxx xxxx~~ huic virtuti contrariam. Deinde noua transgressio peculiaris virtutis contrahit malitiam illi contrariam, ac per consequens ē pctm̄ 2plicem claudens malitiam, cum procedat ex affectu specialiter contrario 2plici virtuti.

Quaeres: Si qs v. g. tm̄ eet paratus ad transgrediendū speciale sacri pceptum, ꝑ studium, committeret ne vnicum nrō pctm̄, an duplex? Respondeo vnicum. Ita Salas hic disp. 2. sect. 1. Quia in hoc casu solum specialiter obligaret religionis virtus, nec assignari valet distinctum pceptum aut virtus, cui sit specialiter affectus iste ɔtrarius.

Propoᵒ 4ᵃ. Si actus q ē caā omissionis aliunde malus ē, hī 2plicem malitiam. hoc ex se et ex varijs exemplis certum ē: Si qs omittit sacrum ad furandum, furtum hī 2plicem malitiam, vnam comissionis contra iustiam, omissionis alteram ɔtra religionem. Et sic de alijs.

CAPVT VII.

Quo tempore censeatur quis peccare pctō omissiōis

Cum causa omissionis voluntariae libere simul tempore cum omissione ponit, tunc sine dubio committit pctm̄ omissionis eo ipso tempore quo simul ponitur caā et omissio, vt cum qs tp̄re quo instat pceptum sacri voluntarie libere eligit opus cum adimpletione incompossibile.

Quaestio igitur ē, quando cum libertate et aduertentia sufficienti ponitur caā, et postea distincto tp̄re sequitur omissio sine libertate, vt si qs die dnicā multo mane voluntarie se inebriet, praeuidens

videns aut prævidere debens futuram inde sacri omissionem, an in hoc casu comittat iste peccatum omissionis cum voluntariè liberè se inebriat, an cum iam est ebrius fit sacrum, et illud physicè omittit.

Prima sententia docet peccatum omissionis comitti, cum reipsa non impletur præceptum, quamvis omissionis huius causa præcesserit. Huius sententiæ Doctores, illam tribuunt Doctori Angelico, q. 2.a 2.æ qs. 79 art. 3. ad 3.m videtur favere huic sententiæ his verbis: Si aliquis de sero se inebriaverit, et non potest surgere ad matutinas ut debet. dicunt quidam quod tunc incipit peccatum omissionis, quando aliquis se applicat ad actum illicitum, et incompossibilem cum illo actu ad quem tenetur. Sed hoc non videtur verum: quia dato quod excitaretur per violentiam, et iret ad matutinas, non omitteret. Unde patet quod præcedens inebriatio non fuit omissio sed omissionis causa, unde dicendum est quod omissio incipit ei imputari ad culpam quando fuit tempus operandi, tamen propter causam præcedentem ex qua omissio sequens redditur voluntaria. Hæc S. Thomas, qui clare docere videtur, ut auctores huius sententiæ affirmant, peccatum omissionis tunc comitti formaliter quando reipsa ponitur omissio.

Doctores tamen sententiam hanc reijcientes, recte affirmant Sanctum Doctorem his verbis agere de omissione physica, et asserere duo. 1.m casu quo voluntarie libere inebriatus per violentiam à somno excitaretur, et iret ad matutinas, tunc physice illas non omittere, sed adimplere præceptum, et pro illo tunc non committere peccatum omissionis, commisisse tamen illud tempore quo posita fuit voluntarie libere causa omissionis. 2.m omissionem physicè in ebrietate secutam imputari ad culpam non in se, cum in se libera non sit, ac per consequens nec capax malitiæ culpabilis. Hæc duo satis clare ostendunt illa verba: incipit ei imputari ad culpam propter causam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria. Nunc sic ex Angelico Doctore in hanc sententiam exurgo. hæc omissio reipsa in ebrietate secuta, non imputatur ad culpam per seipsam, sed propter causam præcedentem. ergo neque imputatur ad culpam in seipsa, sed in causa præcedente. Probo consequentiam, ideo ex Doctore angelico imputatur ad culpam propter causam præcedentem, quia propter illam omissio redditur voluntaria

taria. Sed in ipsa caā tm̄, et non in seipsa omissio hæc ē volun-
taria et libera, vt per se ē manifestum. ḡo in ipsa caā et n̄ in se-
ipsa ē culpabilis: nam vt esset in se ipsa, deberet p̄cedere libere,
sed n̄ procedit qa fit in ebrietate, ḡo neq̄ ē culpabilis in se-
ipsa.

Secunda sentiā affirmat comitti petm̄ omissionis solum
quando voluntariè et libere ponitur sufficiens caā, tempore v. quo
instat p̄ceptum et reipsa seqt omissio si omittens n̄ ē cum sufficiēte
libertate non peccat formaliter petō omissionis. Ita P. Vazquez,
disp. 94 cap. 2 et 3. Azor tom. 1. lib. 4. cap. 3 q̄s. 4. Et hæc ē
cōis sentiā, rōi mxē ɔsentanea.

Tertia deniq̄ sentiā existimat comitti petm̄ omissionis
et cum ponitur voluntariè liberè sufficiens caā, et cum postea omit-
titur executio rei p̄ceptæ. Ita Molina q̄s. 71. art. 5. dub. vlt.
Valentia disp. 6. q̄s. 1. punc. 4. dub. 3. Sanchez tom. 3 de matri:
lib. 9. disp. 45 num. 28 et alij, quos refert et seqtur Salas disp.
2. sect. 9.

Propoō I. Peccatum omissionis tunc formaliter incurri-
tur, cum voluntarie libere ponitur sufficiens causa omissionis. Ita
P. Vazquez et reliq. ē hac sentiā citati. Probatur 1º Auctoritate
Doctoris Angelici, qui tertia par. q̄s. 80 art. 7 ait: pollutio secuta
in somnis non ē petm̄ secundum se, licet possit hrē petm̄ annexū.
Vbi sine dubio S. Doctor significat pollutionem in somnis secu-
tam eē in se inculpabilem, et posse hrē petm̄ annexum, hoc ē
posse esse culpabilem in caā sufficienti, voluntarie libere ante
dormitionem constituta. 2º Tunc incurritur vere et folit
comissio culpabilis quando q̄s voluntarie et libere vult illam com-
mittere. ḡo. Antecedēns patet: cum quis vult voluntarie et libere
comittere homicidium, peccat petō comissionis, q̄uis ē postea homi-
cidium, vel n̄ comitatur, vel sequatur sine vsu rōis et libertatis.
ḡo tunc q̄s vere et for̄aliter peccat petō omissionis sacri, quando
voluntarie libere adhibet sufficientem omissionis caām, licet
postea in re n̄ omittat, vel si omittat non sit sui compos omis-
sionis tempore. 3º Præceptum n̄ solum p̄hibet ipsam om-
issionem, sed etm̄ sufficientem voltem omittendi: ḡo hæc sicut
illa

illa libere posita, ē pcepto vel roi contraria.

Dixi cum voluntarie, libere poniẓ sufficiens caā: nam si ē insufficiens, qualis ē remota, vnde actus omittendus valde neris n̄ ē, qm̄uis voluntarie libere ponatur, per illam fōaliẓ n̄ incurritur pctm̄ omissionis, vt sequens ppoō testatur.

Propoō 2ª. Non incurritur fōaliẓ pctm̄ omissionis, si caā voluntarie libere posita ē remota, nisi actus omittendus sit valde neriūs. Ita aliq Recentiores cum P. Sanchez lib. 1. opis mor. cap. 15 num. 4. Caā pxima in psenti ē ex qua pxime seqẓ omissio, qualis ē inebriatio respectu omissionis Sacri, et pfectio breuiārij in ordine ad recitoem̄ canonicam. Nunc sic, vt omissiones sint voluntaria libere in caā, debent n̄ tm̄ eē pvisae, sed esse tales vt pcepta obligent ad vitandas caās ne huiusmodi omissiones sequantur. Sed pcepta humana n̄ obligant ad aliquas actiones vitandas, nisi quando omissiones ex illis proxime sequuntur, non v. quando remote: nam hoc esset valde durum et rigidum. Quare qui ex nimio cibo vel potu contrahit infirmitatem, ex qua praeuidet futuram omissionem multorum pceptorum, auditionis Sacri in die festo, et similium, in comestione et potatione voluntarie libere facta, n̄ contrahit malitias omissionum contra pcepta audiendi sacra, et similia. Ex isto n. cibo et potu immediate tm̄ seqtur infirmitas, remote omissio sacri, et adimpletionis aliorum pceptorum. Sed praecepta humana, ne valde dura et rigida videantur n̄ obligant ad vitandas has caās pp omissiones assignatas et similes. Ergo huiusmodi omissiones in his causis non sunt voluntarie libere culpabiles. Similiter committens delictum cum periculo carceris p multum tempus, vnde pvidet longo tempore futuram sacri omissionem, n̄ comittit huius omissionis malitiam. Et sic in quouis alio simili euentu.

2ª pars ostenditur: Parochus pvidens fideles carituros celebroē missarum, et sacrorum administroē, et Judex vel Gubernator pvidens ciuitatem regimine cariturum, voluntarie com-

-mitteret

mitteret aliqd roē cuius contraheret morbum cum pvisione harum omissionum, huic imputaretur ad culpam regiminis omissio, & illi sacramentorum administraō.

Dices contra primam partem, Cibus nociuus & potus hnt connexionem cum omissione Sacri, & multiplicis alterius pcepti humani: nam vt supponimus ex cibo certo & infallibiliter sequetur infirmitas, & ex hac multiplex pceptorum omissio. qō volitio directa cibi & potus ē indirecta omissionum. Sed voluntas indirecta rei malæ qtrahit formalem eius malitiam. qō voluntas indirecta harum omissionum contrahit formaliter illarum malitias, q explicari debent in qfessione. Distinguo maiorem: hnt qnexionem sufficientem ad volitionem indirectam culpabilem nego; ht remotam insufficientem ad culpam qcedo. Tota raō desumenda ē ex humano pcepto, hoc n. ne rigidum sit, solum vult volitionem directam caæ pximæ qnexæ cum omissione, ie. volitionem indirectam omissionis, n̄ v. volitionem caæ remote qnexæ, nisi actus omittendus sit valde nerius, qualis ē actus in 2a. oppositionis parte constitutus. Hoc eē proprium pcepti humani, sentiunt coīr grauissimi Doctores indicantes in cibo & potu nociuo n̄ committi malitias harum omissionum, & sic n̄ eē in qfessione exponendas, quare similiter docent, si qs pvidens ex hodierno ludo die crastina futuram ieiunij violationem, voltem directam ludi n̄ esse indirectam omissionis ieiunij: qa pceptum humanum ieiunij iudicat hanc qnexionem insufficientem ad voltem indirectam culpabilem.

Instabis: Si qs ex hodierno ludo pvideret crastina die futurum homicidium, voltas directa ludi esset indirecta homicidij qō etiā esset indirecta omissionis ieiunij. Nego consequentiam. Disparitas, homicidium ē intrinsece malum: & in his q intrinsece mala sunt remota illa connexio ē sufficiens ad voltem indirectam culpabilem, quia horum malitia sumitur ex ipsis naturis rerum independenter ab humano pcepto: q v. mala st dependenter ab isto, malitiam sumunt cum dependentia ab eius dispositione, q vt vidimus iuxta coiorem theologiam ē, vt connexio remota insufficiens sit ad indirectam volitionem.

Propoō 3a. Externa omissio reipsa sine libertate secuta, non ē formaliter peccatum adhuc per denominoem extrinsecam sumptam

à causa

à caã libere constituta, sed tm̃ ē effus petī p̃cedentis comissi cum voluntarie libere posita fuit omissionis causa. Ita graues Recentiores.
Raõ. Actus vt sit culpabilis actualiter, reqrit actualem libertatem, sed hæc omissio externa quando reipsa ponit, nullam hẽ actualem libertatem extrinsice saltem afficientem & denominantem, gõ nullo modo ē culpabilis. Maior q̃ ex se videtur certa ostenditur: Actus culpabilis, ē actualis effectus liber, rõi contrarius gõ ē ab aliqua caã actuali libera, illum denominante, actualiter productum libere. gõ reqritur actualis libertas, vt actus sit actualiter culpabilis. Minor etm̃ certa, cum ex suppoẽ omissio hæc externa, nereõ & sine rõis vsu, dimanet. Vnde consequentia ē euidens, & ostendit omissionem hanc, tm̃ in caã liberam, ñ eẽ in se petm̃, sed in caã; hoc est solam caam in hoc euentu eẽ formaliter petm̃, & sic accipere peti actualis denominoem.

Confirmatur: Si hæc omissio sine libertate secuta formaliter in se esset petm̃, sequeretur dormientem, vel ebrium actualiter peccare mortaliter, dormitionis tempore quo p̃ceptum sacri reipsa instat, & proÿcientem breuiarium, tempore quo recitare ñ valet; & comburentem syluam, dum incendium per multos dies durat, ac comedentem cibum nociuum toto tempore quo durat infirmitas, & sic de alÿs

Negat sequelam Montesinos cum alÿs: nam actio cibi & veneni V. G. in stomacho ē nãlis, & non in potestate nostri, et ideo à nobis nisi in applicoẽ imperari ñ valet. Verum hæc solutio inefficax est, istæ enim actiones & aliæ omnis nãles sint hnt in caã libertatem sicut omissio sacri de qua agimus: gõ vel omnes omissiones sunt in causa libera peccatum vel nulla, cum omnes eodem modo à caã libera proueniant, quod vero postea actiones naturales sint, non ē sufficiens ratio ad hoc vt effectus sit culpabilis in caã libere applicata

CAPVT VIII

Aliqua obiectiones

Iª non ē petm̃ velle caam effectus q in se petm̃ non est, sed, per nos illa omissio externa in se petm̃ non ē, ḡo neq ē petm̃ velle eius caam. Distinguo maiorem

maiorem effus qui in se petm n e ex sua naa, concedo; effectus qui tm petm non e ob defectum libertatis voluntarie sublata nego maiorem: In hoc casu applicatio caa & positio libera impedimenti tollentis libertatem e voluntaria & phibita atq adeo eius volitio petm.

2a Physica volitio cibi nocivi remote connexi, media infirmitate, cum multiplici omissione sacri, e volitio physica indirecta talis omissionis. Sed in rebus malis qa phibitis volitio physica indirecta e petm. go. Maior e certa roe connexionis qm supponimus: gnexio n. inter caam & effum efficit vt volitio directa caa sit indirecta effus & e contra; nam q vult formam, vult gsequentia ad formam. Minor e falsa: in rebq n. phibitis non qlibet volitio indirecta e phibita & culpabilis; sed volitio indirecta in caa pxima & imediata. In caa v. remota sola volitio indirecta rei valde nerie, vt constat ex 2a ppoe superioris capitis, reliq v. volitiones indirecta in caa remota, non prohibentur ab humano pcepto, & ideo n st culpabiles vt in nostro casu.

Instabis: qui in die dominica V. G. septima hora matutina vellet cibum nocivum aut potum, & pvideret vndecima hora vsq ad duodecimam futuram infirmitatem, & ex illa omissionem sacri, non teneretur hora sexta matutina, anticipare sacri auditionem, nec peccaret peto omissionis. Similiter q hodie vespertino tpre pvideret crastina die futuram infirmitatem, & ex ea omissionem recitois canonica, non teneretur hodie debito tpre recitare matutinas sequentis diei, nec peccaret peto omissionis, & sic de alijs. Concedo consequentiam: volitiones n. illa indirecta st in caa remota in qua n phibentur ab humano pcepto, ac per consequens culpabiles n st. Addo: volentem frequenter ludum cum pvisione omissionis ieiunij peccare mortaliter, cum ista frequentia sine pcepti gtempta consistere n valeat.

3a Vt actus externus sit malus, sufficit procedat a voluntate libera, sicq pcedit hac omissio externa. R. Debere pcedere actualiter a volte libertatem exercente, quod in pposita omissione n repitur.

4a Omissiones & effus ecuti sine libertate puniuntur ab Eccla excommunicoe & irregularitate: qa st peccata. Veru

antec-

antecedens. Consequentia falsa: Ecclia punit petm cum conditione si effus sequatur; et ideo occisio externa, et similes actiones contingentes sine libertate, et antea cum libertate prvisa, non minus inducunt irregularitatem, excoicoem, et obligoem restituendi; ac si in vigilia libere contingerent; quamuis voltas prior dans causam sit per poenitentiam reuocata, et homo iam sit in gratia; nam vt incurratur irregularitas, excoicao et obligao restitutionis, necesse non est vt externa occisio et omissio sit peccatum in se, sed sufficit vt sit effus pti praecedentis, lex n. punit peccatum per censuram, sub conditione quod in re ponatur effus, et si impeditur etm miraculose, non incurritur censura.

Sanchez vero lib. 1. operis moralis cap. 16 ad finem Suarez tom. 2. de relig. lib. 3 de iuram. cap. 8. num. 6. ab hac doctrina excipiunt peccata oris. Et sic docent excoicoem in periurium latam, non incurri, cum periurium solum est volitum in causa V. G. in consuetudine iurandi sine aduertentia; quia periurium affirmat, non censeri reseruatum, nisi in se volitum.

DISPVTATIO X

De distinctione specifica et numerica peccatorum CAPVT I. An peccata specie differant ex obiectis et praeceptis.

Propositio 1a peta independentia et dependentia à lege, specie differunt ex obtis. Est cois sentia. Rao, vtrumque peccatum vt constat est tendentia in obtum roi contrarium ex se, vel dependenter à lege. Sed tendentia in obtum inhonestum sumit ab eo speciem. ergo.

Propositio 2a Peccata specie multiplicantur, cum distinctis virtutibus aduersantur, et eidem sub diuersa difformitate. Prima pars constat. Homicidium V. G. oppositum iustitiae, et odium Dei charitati, specie distinguuntur. Secunda traditur

exemplis

exemplis, prodigalitas et avaritia pugnant cum liberalitate, et inter se differunt specie. Similiter odium Dei, et omissio amoris Dei cum oportet, distinguuntur specie, et eidem caritati repugnant.

Propositio 3.a Diversa praecepta idem sub eodem motivo et obligatione imperantia, non constituunt distinctionem specificam et numericam peccatorum. Ita Vazquez disp. 98. cap. 2. et 3. Salas disp. 3. sect. 2. Azor lib. 4 cap. 2. qs. 6. Et est communis sententia. Prima pars probatur: praeceptum totum sumitur ex motivo honestatis, cum sit quaedam regula nos ordinans ad virtutem et honestatem, et habet vim constituendi quod praecipit in materia virtutis, et quod prohibet in specie peccati. ergo si honestas est una specie, praeceptum formaliter erit unicum, etiamsi materialiter sit multiplex. Unde furtum, naturali, divina, et humana lege vetitum, unum est specie, etiamsi leges sint diversae; quia quamvis praecepta tria sint materialiter, formaliter ex eadem honestate iustitia prohibet furtum, non quod ex eo quod sit contra legem divinam et humanam, non habet formalem inobedientiam, quia haec non reperitur, nisi cum violatur praeceptum ex intentione expressa non obediendi, aut quando virtus obedientiae specialiter obligat, neutrum contingit in hoc casu, in quo nec datur expressa voluntas non obediendi, nec triplex praeceptum prohibet furtum ex honestate obedientiae, sed iustitiae. Immo quamvis furtum prohibeatur sub excommunicatione, adhuc non habet formalem inobedientiam ob rationem assignatam. nec ad incurrendam excommunicationem necessaria est formalis inobedientia, sufficit materialis, videlicet ut fiat quod prohibetur, vel omittatur quod praecipitur sub excommunicatione.

Secunda pars probatur: Non apparet unde sumi valeat multiplex individuatio malitiae, cum sit (ut supponimus) eadem formalis ratio obiecti et circumstantiarum. Deinde ex opposita sententia sequeretur habentem tria beneficia Ecclesiastica, et omittentem

omittentem officium, tria numero peccata committere, i. duo omittentem sacrum debitum 2plici titulo: diei scilicet dnicæ & festi alicuius Sancti ea die occurrentis. Et similiter omittentem ieiunium debitum roe quadragesimæ & vigiliæ in ea occurrentis; cuius oppositum docet cois Theologia agnoscens vnum tantum in specie petm in ijs & similibus casibus ex vnitate specifica & nrica motiui & obligationis.

Propoo 4. Circumstantia plurium pceptorum circa eandem rem ex eodem motiuo n notabiliter aggrauat intra eandem speciem nec e in gfessione aperienda. ita Vazquez & Salas citati, constat ex supiori doctrina, & satis piorum & sapientum vsu declatur.

Propoo 5a. Diuersa pcepta circa eandem rem ex diuerso motiuo pximo, peccata specie & numero diuersa distinguunt. sic coiter DD. Rao diuersa pcepta pp distincta motiua pxima ordinant eandem rem ad diuersas virtutes & honestates specie & nro. go actus pceptus contrahit multiplicem honestatem specificam & numericam, & actus prohibitus multiplicem malitiam. Vnde religiosus Franciscanus ieiunans feria VI in qua occurrit ieiunium ex lege vniuersalis Ecclæ, 2plicem honestatem specificam & numericam gtrahit, vnam temperantiæ ex ecclæ pcepto obligante ob pximo motiuo temperantiæ, alteram religionis, quatenus specialiter vouit se obseruaturum regulam ieiunandi 6 quaque feria: violans v. hoc ieiunium — committit duo peccata specie & numero distincta, vnum contra temperantiam violando Ecclesiæ legem obligantem ex temperantia, alterum contra religionem ratione voti. Si autem non emisisset speciale votum, sed regula solum obligaret ex motiuo temperantiæ, omissio ieiunij solam haberet specificam & numericam intemperantiæ malitiam. Ita Vazquez citatus cap. 3. similiter qui in religione obedientiam vouit, & violans Superioris præceptum in aliquo quod superior pcipit ex motiuo alterius virtutis, 2pliciter peccat ratione præcepti & voti; ratione præcepti potest esse contra varias rationes motiui & materiæ; ratione voti contra religionem obligantem ad reddendum Deo promissa. Vazquez cit. ait: Si quis alicui extra religionem voluntarie promitteret obedientiam, & ei postea in licitis & honestis non obediret, solum comitteret vnum peccatum contra votum; quia præceptum eius, quem sibi quis auctoritate

propria

propria in Superiorem elegit, non hã rõem veri pcepti & legis, sed
solum directionis & consilij, & ideo vim non habet constituendi
actus in maã alicuius virtutis. Ius enim vere pcipiendi, ac legem
ferendi, nemo valet alteri supra seipsum tribuere, sed à principe
deriuari necess. est: intra religionem est in Superiore ius vere præ-
cipiendi à Pontifice deriuatum. Præterea occisio Sacerdotis dup-
licem speciē malitiam continet, iniustitiæ, & sacrilegij, quia ius
naturale prohibet occisionem ex iustitia, ius ecclesiasticum ex re-
ligione. Effusio seminis in loco sacro, præter speciem intemperantiæ
quam hã iure naali contra castitatem, hã speciem sacrilegij con-
tra religionem, quia iure ecclesiastico prohibita est, religionis
intuitu. P. Vazquez cit. infert satis probabile esse
effusionem seminis vel sanguinis in Ecclia occultam, non ha-
bere speciem sacrilegij, quia huiusmodi effusio solum ē sacrile-
gium, quatenus violat locum sacrum, & tollit eius consecrationem,
vel benedictionem; sed iuxta communem doctrinam, locus sacer non
violatur, nec tollitur consecratio, aut benedictio eius, quamuis sangui-
nis vel seminis effusione, sed sola illa quæ notoria est; qð sola
seminis vel sanguinis effusio publica, habet specificam sacrilegij
malitiam.

Oppositum docet Sanchez lib. 9 de matrim. disp. 15.
num. 11. dicens, per occultam sanguinis vel seminis effusionem vio-
lari ecclesiam, & ideo occultam hanc effusionem, sacrilegij malitiam
continere: non esse talem obligationem abstinendi à celebratione
dum effusio est occulta, quia ad hoc Ecclia desiderat vt conditionē
publicationem, non ad contrahendam sacrilegij malitiam, nam sola
publicatio non videtur sufficiens ad constituendum de n̄ sacrile-
gio sacrilegium, quare effusio sanguinis, vel seminis in loco sacro
ex natura facti ē per se, sacrilega ē ecclesiastico præcepto
sub religionis motiuo pcipienti dissentanea. Hæc citatus Sanc-
hez.

Propoõ 6. Cum pcceptorum motiua remota sunt ē val-
de extrinseca n̄ recte ex pcceptorum multiplicitate colligitur
multiplicitas pecifica peccatorum. Sic docti Recentiores. Suadetur
exemplo: si Epus V. g. pcipiat debitori, vt soluat debitum
creditori,

creditori ad huius miseriam sublevandam; et gubernator præcipiat item, ut servetur æqualitas et reddatur Creditori quod suum est, debitor non solvens, peccat solum contra iustitiam, quia motivum iustitiæ proximum est, et consentaneum materiæ; motivum vero misericordiæ extrinsecum.

Quæres 1. An omittens divinum officium, debitum ratione ordinis sacri et beneficij ecclesiastici, contrahat duplicem malitiam et specificam, et numericam. Negat Henriquez lib. 3 de poenit. cap. 5 num. 6. Azor lib. 4. cap. 2. quæst. 6. Affirmo cum Sanchez lib. 9 de matrimo. disp. 15 num. 9. Ratio est duplex obligatio ad diversas specie virtutes spectans, una ratione ordinis sacri spectans ad religionem, altera ratione ecclesiastici beneficij pertinens ad iustitiam: Ecclesia enim tribuit reditus beneficij cum onere et conditione, ut possidens beneficium recitet horas canonicas, aliter reditus proprios non faciet, sicque illos accipere cum omissione officij canonici, erit contra iustitiam, est enim acceptio rei alienæ contra Domini voluntatem; et ratione ordinis contra religionem.

2º. An violare duo præcepta quorum unum est determinatio alterius sit duplex, vel unum peccatum specie et numero. Do exemplum claritatis gratia: Ius divinum imperat peccatorum confessionem, Ecclesiasticum præcipit ut hæc confessio semel fiat in anno, sicque est determinatio iuris divini. Nunc quæritur an qui statuto tempore non confitetur, committat unum aut duplex specie peccatum. Similiter unum præceptum divinum est de sumenda reverenter eucharistia, alterum de præmittenda confessione necessaria, quæritur, an si quis sumpturus Eucharistiam non confiteatur et sumat illam in peccato mortali omittat duplex specie peccatum unum contra præceptum divinum de sumenda reverenter eucharistia, alterum contra præceptum item divinum de præmittenda confessione. Respondeo unum committi peccatum, et in 1º casu est communis sententia, cum in utroque præcepto unum sit motivum. In 2º etiam videtur certum, ut docent Suarez tom. 4 in 3 part. disp. 35 sect. 3 num. 12. Vazquez tom.

4 in 3 par

p. in 3 par. qs. 9 tit. 3 dub. 3 num. 3. Rao solum praecipitur confessio vt dispositio si Eucharistia hic et nunc sumenda sit et vt circumstantia ad dignam eius sumptionem, atque adeo in tali casu confessionis obligao e pp eucharistiam.

CAPVT. II.

An peccata specie differant ex circumstantijs, et ex alijs capitibus.

Propoo 1. Peccata specie differunt ex circumstantijs. Est com. doctrina. Circumstantia sacrilegij v. g. quam ht furtum rei sacrae, furto nouam sacrilegij malitiam tribuit. Sic de alijs.

Propoo 2a. Peccata non differunt specie per causas actiuas, a quibus vt effectus efficiuntur. Ita S. Thomas qs. 72. art. 3. Nomine cae efficientis, hic cum S. Thoma non tm physicam, sed moralem praecipue comprehendimus. A priori ostenditur: voluntas Petri et Pauli, Angeli et hominis, non obstante distinctione numerica aut specifica, possunt producere peccatum eiusdem speciei moraliter. go. Patet Antecedens: odium Dei in Angelo, et homine moraliter e eiusdem speciei. Dicitur moraliter, seu per ordinem ad connotata moralia h. e. ad rectam roem, seu honestatem, cum quibus odium Angeli et hominis eandem specie contrarietatem habet. physice autem et metaphysice specie distinguitur, sic enim humani et Angelici actus discriminantur physice et metaphysice loquendo; de posteriori probatur: idem specie homicidium v. g. oriri pt ex diuersis affectibus moraliter efficienter ad illud concurrentibus. Petrus v. g. pt occidere Joannem, et rem alienam inuito Dno accipere ex odio, amore turpi, aut ex alio simili affectu. At in tali casu homicidium et furtum non mutant speciem, quamuis homicida addat homicidio odium, vel affectum inhonestum contra castitatem. Et similiter fur eosdem, aut similes affectus addat furto et iniustitiae. Homicidium autem ex affectu odij non distinguitur specie ab homicidio proueniente ex amore turpi.

Propo-

Propoō 3. Pctā non differunt eēaliter specifice a priori, ex poenæ diffriā æternæ, & tporalis. Est cōis sentia. Raō: poena æterna debita ē culpæ mortali & temporalis veniali, & nihilominus, vt videbimus infra, vtraq; culpa est eiusdem speciei intereccta. Deinde hæc ē vera causalis à priori, hæc culpa ideo est digna poena æterna, quia ē mortalis & illa, ideo ē digna poena temporali quia venialis, n' ē contra; gō ratio specifica infima culpæ mortalis & venialis desumi non debit à priori, ex diffriā poenæ æternæ & temporalis.

Propoō 4. Peccata diferunt specie per excessum & defectum. Patet: per hanc rōem specie differunt pdigalitas & auaritia, audacia & timiditas. In prodigalitate & audacia datur excessus; in auaritia & timiditate defectus.

Colligo 1° cum S. Thomas affirmat peccata distingui, per principia, loquitur de principio specificante ex parte obti, seu de roē formali obiectiua, & cum negat, agit de principio efficiente, seu de causa morali, consilio suasione, & impulsu concurrente ad efficientiam alicuius operis. Huiusmodi enim caā cum sint efficientes morales non specificant actus ab illis, vt effectus prouenientes. Simili modo exponendus ē S. Doctor cum in vno loco docet peccata specificari à motiuis, & in alio affirmat non specificari. In 1° per motiuum intelligit, rōem fōalem obiectiuam in secunda causas mouentes ad peccati productionem.

Colligo 2° cum S. Thomas docet 1° amorem & timorem esse causas efficientes peccatorum, & deinde esse caās motiuas, loquitur in sensu mōdo explicato, h. e. esse causas efficientes per affectum, consilium & impulsum. Deniq; cum q. 84 art. 3. ait vitia capitalia esse causas finales, loquitur de illorum obiectis, seu de roē formali obiectiua, non de efficientia morali, qua per modum affectus & impulsus ad alia peccata producenda concurrunt

CAPUT III.

De numerica distinctione peccatorum

[C]anus relect. de poenit. existimat voltem interruptam, & repetitam circa idem obiectum, quamuis interruptio magna sit, non multiplicare peccata numero moraliter loquendo, nisi prior voltas retractetur per contrariam, antequam repetatur. Sit exemplum. Petrus elicit hanc voltem, volo occidere Joem, & cessat ab illa vel naturaliter per somnum, aut naturalem inaduertentiam, vel libere per voluntariam efficientiam alterius actus disparati, deinde non retractata priori volte, renouat affectum occidendi Joannem, & sic multoties cum magna vel parua interruptione absque vlla retractatione, renouat similes affectus. In hoc casu ait Canus has voluntates physicas realiter distinctas constituere moraliter vnum tantum numero pctm.

Propoo 1. Pcta mere interna ad idem obtum terminata multiplicantur nro physice & moraliter per quamuis minimam interruptionem naturalem vel liberam. Sic citatus Suarez & Vazquez hic disp. 75. Rao: actus mere interni quauis minima interruptione posita, sunt inter se realiter distincti, & vnusquisque hi suam peculiarem deformitatem numericam ab alijs diuersam. go. Pbo consq. Si non essent plura pcta, sed vnum tm moraliter, maxe qa haberent connexionem & continuationem in aliqua actione, sed n hnt, go. Pr minor. Hac actio vel eet interna, vel externa; non ista qa actus, de qbus agimus, sunt mere interni, non illa, cum supponamus oes hos actus internos ee discontinuatos, & inter se realiter diuersos. Vnde vt recte Suarez, haec pcta etsi inter se nro distincta in confessione explicari possunt dicendo nos per hoc vel illud tempus hunc vel similem affectum frequenter aut raro repetitum habuisse: nec hoc e dicere peccata distincta per modum vnius peccati vnius confusae multitudinis contenta in ea temporis mora.

Propoo 2a. Actus inhonesti terminati ad idem obtum etsi inter se realiter distincti si continuentur in aliquo ope externo & virtualiter in illo continentur, loquendo moraliter sunt vnum nro peccatum. Sic Suarez tom. 3. in 3 par. disp. 22. sect. 5. Vazquez hic disp. 10 c. 2. Caietanus tom. 1. opusculorum trac. 31 q. 6. [illegible] responsionu

respon-

respons. 15 qs. 2. & alij. Raó oēs istæ voltés realiter diversa moraliter inter se uniuntur, virtualiter cōtinentur in actione externa, ac efficiunt unum nrō actum humanum.

Ad moralem hanc unionem, & continentiam necesse non est ut idem motus externus continuetur; licet n. actus externi diversi sint, si hnt cōnexionem & ordinem ad unum pctm consumandum censentur unum nrō peccatum. Quare unum pctm nrō censetur homicidium Petri v. g. licet plures sint voluntates internæ repetitæ, & multiplicentur actiones externæ inter se connexæ, & ad illud consumandum ordinatæ; videlicet si ex repetita voluntate occidendi Petrum Bilbili commorantem, homicida Cæsaraugustæ existens quærit equum, præparat arma, aggreditur iter, & prosequitur, censetur committere unum nrō pctm, dum ex externis his actionibus aliqua ex interno occidendi affectu procedens sufficienter perseverat, virtualiter continens & uniens voluntates internas repetitas. Et ratio est quia omnes istæ actiones ordinatione morali ordinantur ad opus consumatū, illudqꝫ tanqm actiones partiales componunt. Ideo oscula & tactus impudici ordinati ad copulam tanquam actiones partiales illam componunt, & in confessione satis erit explicare opus consumatum, nec est necesse ut actiones antecedentes specialiter explicentur in se sufficienter in opere consumato ut partiales eius actiones declarantur. Explicandæ autem sunt actiones subsequentes, nempe oscula & tactus impudici, quia moraliter loquendo sunt peccata distincta: non enim componunt unum actum cum copula antecedente, sed eam supponunt completam, et ex se ad novam ordinantur. Idem dicendum est de delectatione copulam consequente. Est doctrina Suarij contra Navarrum.

Propōe 3 Moralis ista unio & continuatio ac virtualis continentia in actione externa varijs modis interrumpi pt. 1o per retractationem prioris voluntatis: retractata n. per actum contrarium voltas occidendi, nullo modo adhuc moraliter nectum fuerat, ac per consequens nec censeri pt unum numero peccatū cum subsequente per moralem unionem & connexionem: quia illa

morali-

moraliter non e, moraliter cum alio vniri, et coniungi n. pt.

2.º per somnum. Raō moralis haec vnio et continuatio debet esse in aliqua actione quae sit in potestate humana et cum capacitate aliqua ad bonitatem aut malitiam. Sed in somno nulla datur in homine libertas, nec tale opus e humanum malitiae culpabilis capax: go in illo nequit dari moralis vnio et continuatio malitiae. Maior videtur certa apud Doctores, qd enim in se oid culpae incapax e non valet moraliter culpam vnire, coniungere et conseruare. Unde quando iter faciens voltē occidendi inimicum dormit, et postea excitatus repetit affectum, nouum homicidij peccatum committit.

3.º per interpositionem alterius finis omnino distincti, vt si quis petens Bilbilim aio occidendi inimicum, in itinere tendit in alium locum ad negotium aio diuersum sine vlla aduertentia, sed cum naali obliuione homicidij prius intendit. Raō quia sic nulla datur externa actio humana in qua virtualiter posit prior illa occidendi voluntas continuari. Si vero pfectio in distinctum locum esset cum sufficienti aduertentia petendi deinde Bilbilim ad homicidium prius intentum execucioni mandandum, tunc sufficienter esset vnio, connexio moralis et virtualis ptinentia voltis repetitae occidendi

4.º per omnimodam inaduertentiam et inconsiderantiam naalem, quia prior voltas moraliter, nec vniri, nec coniungi pt cum posteriori, nisi in opere morali et humano capaci honestatis aut malitiae. Sed actio externa cum omnimoda inaduertentia n e tale opus morale et humanum go. Quare si petens Valentiam intentione occidendi inimicum ita distrahatur, vt nec recordetur homicidij, nec loci ad quem tendit, nec itineris, moraliter discontinuat affectum, et cum illum postea aduertenter repetit, nouum homicidij petm, etiam moraliter loquendo committit. Ad hanc moralem interruptionem sufficiens e naalis inaduertentia et inconsiderantia finis intenti, homicidij v. g. etiamsi inconsiderantia naturalis itineris non sit; nam cum naali inaduertentia

malitiae

malitiæ intenta n̄ e opus morale et humanum in quo detur continuaō moralis ac idem nrō petm̄: ideo si petens Barcinonem intentione occidendi inimicum et in itinere aduertat se ire Barcinonem, oiō tn̄ obliuiscatur finis intenti, homicidij scilicet, non continuat moraliter idem nrō petm̄.

Propoō 4 Actus interni cum proportione sicut externi ppositi inter se ordinati, et in alijs virtualiter contenti, vt sunt electiones mediorum, et intentiones finis, sunt moraliter vnum nrō peccatum. Constat ex roē superioris cl'onis: reperitur n. in his actibus, etsi mere internis virtualis vnius in alio continentia sufficienter constituens et componens moraliter vnum nrō actum humanum adæquatum, et per consequens vnum nrō petm̄.

Propoō 5ª. Idem actus ex respectu ad plura obtā numero diuersa, non nerio ht̄ plures malitias formales numero distinctas. Sic Suarez tom. 3 in 3 par. disp. 22. sect. 5. num. 34 contra Vazquez art. 7. huius q̄stionis, et tom. 4 in 3. par. q̄s 91 art. 1. dub. 4. oppositum probabilius existimantem. Probatur tandem conclusio. Quando plura obtā aliquo pacto vnum obtum componunt, eandem nrō malitiam causant in actu. Sed plura obiecta terminant eundem actum quatenus aliquo pacto componunt vnum obtum, gō. Patet minor exemplis. Actus quo quis vult dare 6 hominibus eleemosynam, non ht̄ 6 bonitates nrō distinctas, sed vnam, actus etm̄ quo quis propter Deum diligit 7 homines n̄ ht̄ 7, sed vnam bonitatem. Actus insuper quo aliquis vult occidere in confuso multitudinem aliquam hominum, cuius numerum ignorat, non pt̄ hrē plures malitias determinatas, cum hominum pluralitas determinata ignoretur. gō ht̄ vnam tm̄ malitiam determinatam, gō plura obtā terminantia eundem actum componunt aliquo pacto vnum obtum.

CAPVT IV

Obiectiones aliquot contra superiorem doctrinam

1ª. Si plures actus interni repetiti constituerent moraliter vnum nrō petm̄, maē ga vniunt in externa actione continuata, sed hoc n̄ sufficit, gō minor

patet

patet plures illi actus interni repetiti, vel vniuntur cum actione externa vt in effu, & hoc n. ē sufficiens ad constituendum moraliter vnum nrō pctm, cum eiusdem nrō effus possint esse saltem successiue cā nrō distinctæ: vel vniuntur in actione externa vt in obto, fine, aut maā, & neq hoc sufficit ad constitutionem numericam moralem: nam circa idem nrō obtum & circa eundem finem actus & peccata numero multiplicari possunt, & eadem nrō maā cum formis numero diuersis componit indiuidua nrō distincta.

Respondeo hos oēs actus internos vniri moraliter cum actione externa tanqm cum effectu & comparte ex se ordinata ad constituendum cum illis vnum actum humanum, ac per consequens vnum nrō pctm moraliter. quamuis n. eiusmodi vnio, connexio & ordinatio sit insufficiens ad vnum totum physicum & metaphysicum, sufficientissima tn. ē ad vnum totum morale numericum, cui sufficit vnio constituens vnum actum humanum in prudenti hominum æstimatione quod reperitur in his actibus internis repetitis simul cum actione externā.

2ª Peccatum furti n. interrumpitur nrō per somnum & naturalem inaduertentiam. gō reliqua pctā nec per somnum neq naturalem inconsiderantiam interrumpuntur. Nego antecedens & consequentiam: pctm furti continuatum moraliter vnum in externa retentione, discontinuatur & fit moraliter multiplex ex defectu poīæ & opportunitatis ad restituendum per somnum & naālem inaduertentiam ob roēm assignatam in hoc peccato, sicut in alijs militantem.

3ª Qui in die dominica à 6 vsq ad 11 horam frequentares distinctas volitiones n. audiendi sacrum pceptum comitteres vnum peccatum nrō moraliter. Sed non esset actio externa in qua volitiones internæ vnirentur moraliter. gō ad hanc vnionem non desideratur externa actio. Minor patet: si esset actio externa ad moralem hanc vnionem sufficiens, maē externa omissio. Sed hæc n. dari in tali tpre, cum in eo non instet pceptum; hoc enim supponimus instare ab vndecima vsq ad 12 meridianam. Maior ē falsa pp minoris probationem: ab 11 n. vsq ad 12 meridianam instat sacri pceptum, & ideo tum solum datur externa omissio culpabilis, in

qua mora-

qua moraliter vniuntur plures volstes non audiendi sacrum in ea hora repetitae: q a. repetitae fuere à 6 vsq ad 9 & carens externa actione in qua moraliter vniantur & per consequens peta sunt distincta nro physice & moraliter.

Iuxta hunc philosophandi modum, cum omissio sacri praecepti e voluntaria in caa, volstes repetitae ante 9 horam moraliter coniunguntur in actione externa concurrente ad omissionis caam, eq3 vnum nro petm moraliter in ea nisi accedat interruptio per somnum aut naalem inaduertentiam; vnde si qs tendens in locum distantem die Dnica matutino tpre, & frequenter repetat volstem non audiendi sacrum, oes volstes interna repetita moralit. vniuntur in externa illa pfectione, dum e in potestate hominis nam cum hoc e caa in loco. ubi impossibilis e auditio sacri, tunc profectio illa q in posterum fit supponit in poia ad pcepti adimpletionem & ideo volstes deinceps repetita cum hac impossibilitate non hnt vnionem moralem, & per consequens sunt peta numero distincta moraliter.

4ª Vxoratus actum habens cum maritata, vno actu 2plicem contrahit malitiam iniustitiae, vnam contra ppriam vxorem, alteram contra maritum adulterae. q. vno ictu plures occidit contrahit multiplicem homicidij malitiam numericam. gō idem actus per obiecta numero distincta ht plures malitias formales numericas. Nego antecedens & consequentiam: in his & alijs exemplis vnica nro malitia e, nam per vnumquemq actum plura obiecta indiuisibiliter & per modum vnius attinguntur. quamuis n. singula ex obiectis nro diuersis possint per se terminare actus adaequatos, & illis tribuere malitias formales nro diuersas, tn. qua omnia simul vniuntur in eodem actu, nullum illorum per se sufficit ad terminandum illum actum sine consortio aliorum, sed oia simul per modum vnius terminant, & concurrunt ad eandem nro malitiam formalem, & respectus transcendentalis huius actus indiuisibiliter tendit in illa obiecta, oia per modum vnius respiciens.

DISPVTATIO XI
De grauitate peccatorum CAPVT I.
An peccatum sit grauius ex obiecto & virtute opposita

obiect-

obiectum inhonestum eo grauius ē, quo p̄stantiori bono opponitur; Ideo non-esse DEI, grauius ē non-esse hominis. Et si cætera paria sint, grauiora sunt peccata contra Deum, peccatis contra hominem, et hæc inter illa sunt grauiora, q̄ opponuntur vitæ et honori, minus grauia q̄ externis bonis contrariantur.

Propoō 1. malitia formalis physice et moraliter, si cætera paria sint, eo simpliciter ē grauior, quo grauius hī obiectum. In hoc omnes conueniunt. Raō, actus liber odij DEI, simpliciter grauior est actu libero iniustitiæ. Idem patet à paritate in virtute, tam naturali, q̄m supernaturali; amor v. g. simpliciter p̄stantior ē, cæteris paribus, actū iustitiæ. Et sic cum proportione de omnibus alijs.

Propoō 2ª. Malitia formalis physice et moraliter, si cætera paria non sint, non eo ē simpliciter grauior, quo grauius hī obūm. Raō Ea malitia formalis simpliciter grauior ē, q̄ sua naā ē inductiua inimicitiæ Dei, expulsionis gratiæ, et poenæ æternæ. Sed cum cætera paria non sunt, malitia habeās obiectum minus graue, p̄t eē ex sua natura taliter inductiua, et non malitia habens obiectum grauius. gō. Pbat maior: Grauitas formæ sumenda ē ex grauitate et p̄stantiā effectus formalis, cuius ē ex sua naā inductiua talis forma. Sed effectus formalis inimicitiæ Dei, expulsionis graæ et reliqui sunt simpliciter grauiores. gō et forma, ex sua natura illorum inductiua ē simpliciter grauior. minor patet: siue libertas intrinseca, siue extrinseca actui sit, actq odij Dei sine libertate et aduertentia, non ē ex sua naā foā constitutiua inimicitiæ DEI, expulsiua graæ, et digna poena æterna. Sed actus liber homicidij ē forma constitutiua et inductiua horum effectuum. gō eius malitia formalis physice et moraliter simpliciter grauior ē, quamuis tendat in obiectum minus graue.

Dices, in naturalibus sine hac limitoē, cæteris paribus, species superior nobilior semper ē inferiori. gō et in moralibus semper ē simpliciter grauius peccatum obiecti grauioris, quam obiecti minus grauis.

Nego consequentiam. Disparitas: In naturalibus raō specificatiua vel ē absoluta, independens ab oī conditione, vel si ab illa dependeat nunquam illa caret. In moralibus v. vt detur formalis ratio inductiua inimicitiæ Dei, et aliorum effectuum, desideratur libertas et aduertentia ab aliquibus intrinseca raō, ab alijs conditio sine qua n̄. Atqui alij actus possunt reperiri sine libertate simpliciter necessaria vt odium Dei indeliberatum, et alijs ~~sicut illa~~, gō in his actibq oīa paria

n̄ ; st

a rei, ac p consequens nequit semper ee æqualis grauitas in illis, sicut e æqualis specificatio in naalibus.

Propoõ 3a. Cæteris paribus petum oppositum nobiliori virtuti simpliciter grauius e opposito ignobiliori. Ita S. Thomas et cum eo coiter oes. Raõ: nam si cætera sint paria, scil. libertas, circumstantiæ oes, necessitas actg virtutis, vel eig debitum, virtg nobilior hẽt perfectig obiectum. gõ vitium illi oppositum lædit ex se maig bonum, gõ erit peig ex se altero vitio lædente ming bonum. Confirmatur. obtum directe oppositum meliori bono peig e: gõ et actg meliori bono oppositg peior e, dumodo paria sint cætera, odium Dei cæteris paribg, grauig e ebrietate, qa virtg sibi opposita, tempantia scil. ming nobilis e carite, cui odium e contrarium.

Propoõ 4a. Si cætera paria non sint, roẽ circumstantiarum inæqualium et necessitatis actg honesti, grauig eẽ pt peccatum minus nobili virtuti oppositum, peccato nobiliori virtuti opposito. Sic multi RR.es Raõ. veritas v. g. cui opponitur mendacium, nobilior e temperantia ebrietati contraria, et nihiloming mendacium peccatum veniale e ming graue, ebrietas peccatum mortale grauius e. Et raõ e quia veritas etsi nobilior n ita stricte obligat ac temperantia ming nobilis; deinde omissio sacri pcepti, periurium, n recitare horas canonicas, sunt peccata contra religionem et leuiora homicidio quod e contra iustitiam religione imperfectiorem: quia virtus religionis ad actus oppositos dictis peccatis non ita stricte obligat ac iustitia ad homicidij omissionem, et necessitas ac debitum istorum actuum æquale n e, cum aliq actus sint tm ex pcepto ecclesiastico, quod non ita stricte obligat.

Dices: S. Thomas q 49. par. 1. art. 3 sic ait: Pessimum non opponitur optimo. I. 2æ qs. 84. art. 4 ad 1. scribit: non oportet principalia vitia opponi principalibg virtutibg. 2. 2æ qs. 142. art. 3. dicit Intemperantia opposita temperantiæ, e maius peccatum qm timiditas opposita fortitudini, licet hac sit temperantia pstantior. 2. 2æ denigs qs. 134 art. 3. docet, Peccatum castitati contrarium, eẽ grauig furto, licet hoc opponatur iustitiæ q nobilior e temperantia cui

cui luxuria repugnat: g.° et s. Thoma ex maiori excellentia virtutis n. ē oppositum pctum grauig.

Hæc testimonia n. aduersantur nræ doctrinæ sed fauent. in ijs n. manifeste nobiscum affirmat S. Thomas cum cætera paria non sint, peccatum minꝰ nobili virtuti oppositum posse eē grauius peccato nobiliori virtuti contrario; et hoc exempla ab illo adducta conuincunt. In 1.° testimonio, vt recte Montesinus aduertit, solum asserere vult n. dari purum malum, cum semper sit alicui bono coniunctum; et sic n. dari absolute pessimum directe optimo oppositum.

Art. VI. IIᵐ

An peccatum sit grauius ex circumstantijs.

Circumstantia 3pliciter pt aggrauare pctm 1.° tribuendo nouam malitiæ speciem; sic circumstantia vxorati addit luxuriæ speciem adulterij, seu iniustitiæ; et circumstantia loci sacri furto addit speciem sacrilegij; 2.° quasi multiplicando malitiā in eadem specie per violōem plurium circumstantiarum ad speciem eandem spectantium; sic circumstantiæ dandi cui n. oportet, quod n. oportet, et plg qm oportet, augent intra eandem speciem pdigalitatem. Aliq volunt has circumstantias addere pdigalitati nouas speciē malitias, sed immerito, qa oēs st contra eandem specie rectitudinem, habentes eundem cum roē dissonantiæ modum destruentem medium et modum in ea mat.ā oppositæ liberalitati consentaneum; et ideo pcepta q violantur, eiusdem ōnis ex parte obti censentur. Ex hoc tn. n. implicat aliquando inter has circumstantias aliqm specie distinctam, actui nouam speci malitiam tribuentem reperiri. 3.° addendo maam vel modum, vt ē quantitas in furto, continuatio seu perseuerantia, et intensio in actu.

Propoo 1.ª Circumstantia personæ peccantis sæpe aggrauat peccatum tribuendo nouam malitiæ speciem, nonnunqm aggrauat intra eandem speciem, sed n. notabiliter, cōiter loquendo. 1.ª pars constat: sæpe actꝰ vitiosus elicitꝰ repugnat voto, vel speciali obligōi psonæ elicientis, et inde nouam

tiam sicut malitiam qtrahit, sic religiosi vel habentis ordinem sacrum delictum qtra castitatem qtinet duplicem speciē malitiam; vnam qtra castitatem, alteram qtra religionē roē voti. Similiter si Epus ea q̃ sui muneris ẽ statꝰ sunt omittat, omissio in eo sæpe hĩ malitiam iniustitiæ, qm̃uis in alijs sit solum qtra caritatem. 2a pars suadetur: Probabilissimum ẽ teste Sanchez lib. 7 de mat. disp. 27. num 27 habentem solemne castitatis votum, luxuriæ deformitatem committentem ñ teneri explicare in qfessione solemnitatis circumstantiam, nec statum religiosi, ordinis sacri, sacerdotij, aut episcopatus, nisi roē scandali, si luxuria malitia publica sit; sed satis ẽ si dicat se habere castitatis votum: gō pdicta circumstantia solemnitatis, status religiosi, ordinis sacri, sacerdotij et episcopatꝰ ñ videntur supra votum notabilem deformitatem addere. Et raō ruiꝰ ẽ quia solemnitas ẽ accidens extrinsecum voti, et religiosus, sacerdos et Epūs pter coẽm obligoẽm ad castitatem non habent aliam specialem, nisi roē voti annexi ordini sacro vel statui religioso.

Propoō 2a Persona sanctior, peccans ex deliberoẽ, seu ex malitia, siue contemptu, grauiꝰ peccat eodem genere peccati, qm̃ miñꝰ sanctꝰ: peccans v. ex surreptione, seu infirmitate, passione aut magno impulsu, leuiꝰ peccat quam miñꝰ sanctꝰ eodem grẽ peccati. Prima pars patet. Persona sanctior peccans cæteris paribus, magis ingrata ẽ multis acceptis beneficijs, et magis voluntarie peccat ob maiorem Dei et peccati cognitoẽm; et quia per auxilia sibi collata faciliꝰ posset resistere. Propter hanc rationem S. Thomas docet delictum fidelis grauiꝰ eẽ pcto infidelis. Secunda pars suadetur: delicta personæ sanctioris ex infirmitate, passione aut magno impulsu qtuenientia cum minori voltē cõiter, intensione, duroẽ, aduertentia et contemptu fiunt.

Propoō 3a Pctum ex se solum veniale nunqm̃ fit mortale ex circumstantia eximiæ sanctitatis personæ peccantis. Datꝰ pceptum v. g. de non mentiendo, æque obligat quantumuis pfectis

ẽ sanc-

et sanctis impositum ē: gō oēs aque obligat solum sub veniali; aliter quod ex se tm̄ ē consilium, in viris pfectis esset pceptum; quod ē falsum.

Propoō 4ᵃ. Circumstantia personæ in qm̄ peccatur aliquando aggrauat pctm, tribuendo nouam speciē malitiam. Est manifestum in homicidio Clerici, et fornicoē cum consanguineā, aut habente votum castitatis. Nonnunqm̄ solum intra eandem speciem notabiliter aggrauat, vt ostendit iniuria Regi vel Principi facta; sæpe aggrauat in eadem specie sed n̄ notabiliter vt demonstrant occisio iusti; furtum contra hoiem dignitate aut doctrina pstantem: quo enim dignior ē psona in qm̄ peccatur, eo maior illi reuerentia debetur. S. Thomas triplicem assignat gradum dignitatis personæ creatæ offensæ. 1ᵘˢ persona magis coniuncta Deo, 2ᵘˢ persona magis giuncta nobis, 3ᵘˢ persona pæminentis in republica. Et ideo, cæteris paribus; grauiꝰ peccatur in personam Deo giunctam per sanctitatem et grām qm̄ in peccatricem; in consanguineum qm̄ in extraneam, in personam publicam, qm̄ in priuatam.

Propoō 5ᵃ. Intensio et continuatio actꝰ, nisi notabilis sit, non ita aggrauat pctm, vt sit in confessione aperienda. Raō: talis circumstantia notabilis n̄ ē: gō nec notabiliter aggrauat. Intensio igitur cum magna ē, et pœnitenti ex aliquo indicio nota, vt si magna rabie inimicus interfectꝰ sit, tunc explicari debet in confessione. Similiter et continuaō, cum ē maior qm̄ in similibꝰ actibꝰ solet contingere. Moraliter n. vix contingere pt, vt quis diu in peccandi affectu perseueret, quin sæpe interrumpat actꝰ et nouos diuersos nrō eliceat; et tn̄ multitudo comodiꝰ ac melius per continuaōis explicoēm exprimitur; ideoqꝫ debet in gfessione huiusmodi gtinuaō aperiri.

Propoō 6ᵃ. Circumstantia pœnæ æternæ sequentis pctm̄ letale, non tribuit nouam malitiæ speciem. Ratio: Hæc circumstantia ē generalis oī mortiferæ culpæ coīs nec oppo-

nitur

nitur, speciali virtuti quo licet sit contraria, nisi sit expresse volita, aut adsit specialis obligatio ad illam vitandam, non habet specialem malitiam: ergo nec valet speciem malitiae peculiarem tribuere.

Propositio 7a. Circumstantia alicuius poenae ex peccato provenientis, interdum potest novam malitiae speciem tribuere. Patet qui committeret furtum spectante judice, vel cum discrimine vitae manifesto, non solum peccaret contra iustitiam furando, sed etiam contra fortitudinem, exponendo se temerarie tali discrimini. Si vero furans conscius poenae contra furantes ita caute se gerat, ut moraliter evitet talis poenae periculum, non peccabit contra fortitudinem temeritatis delicto.

Nec obstat quod fur commisso furto laudabiliter se offerat poenae mortis: nam post commissum furtum est causa sufficiens ad hoc ut voluntarie subjiciatur poenae. Et ideo subiectio sine temeritate fit. At propter committendum furtum, tali se periculo exponere manifesta temeritas est.

Dices: Suadens alteri furtum propter quod providet illum capitis poena plectendum non fit irregularis, et consequenter non est causa homicidii, nec illi imputatur ad culpam: ergo nec furans spectante judice erit causa poenae mortis secutae. Vasquez concedit illum non esse morte secuta irregularem, quia irregularitas in iure imposita non est propter consilium, quo quis suadet alteri ut se morti offerat, sed propter consilium quo quis alteri suadet occisionem sui, vel alterius; nec propter consilium illud, sed istud dicitur quis in iure proprie et stricte homicida ad irregularitatis effectum. Verum quidquid sit de irregularitatis controversia ad diversum institutum spectante, concedendum est, ut concedit Vasquez, suadentem furtum cum illa praescientia esse causam homicidii, saltem peccando contra fortitudinem: ergo furans spectante judice est causa poenae mortis secutae, et exponendo se tali periculo contra fortitudinem delinquit.

CAPUT IIIm

De gravitate peccati ex nocumento.

Nocumentum seu damnum justitiae aut caritati oppositum, temporale est, vel spirituale. Praevidetur et intenditur directe seu formaliter et expresse, aut indirecte seu virtualiter et implicite. Sequitur per

per se vel p accidens. Ut nocumentum imputetur ad culpam, et aggrauet pctm, ex coi consensu desideratur, vt qui infert illud non habeat ius inferendi; Quare innocens lædere potest inuasorem; et judex homicidam ad mortem damnare, qmuis inde sequatur familiæ damnum, quia vterq ht ius, innocens ad se tuendum: judex ad tuendam Rempub. et à seditiosis hominibus liberandam.

Propoo 1a Nocumentum pruisum, nullo modo directè aut indirectè intentum, n aggrauat pctm, nec imputatur ad culpam. Est cois doctrina. Suadetur: licet quis præuideat nocumentum, cum illud nec directe, nec indirecte intendat, nullam induit roem malitiæ: cum hæc, saltem ad imputabilitatem, voluntarium, indirectum desideret: go nec ht roem qua possit aggrauare pctm. Tota difficultas e, quomodo posita pruisione et pscientia nocumenti, non detur intentio directa, aut indirecta. Regula generalis ad psens institutum aptissima e: Quando qs suo iure et libertate, gcessa sibi, vtitur, licet pruideat nocumentum quod facile vitare n pt, illud nec directe, nec indirecte intendit. Constat exemplis coiter admissis. 1m foemina egrediens domo, discurrens per ciuitatem, stans ad fenestram, vel ostium, non peccat etiamsi pruideat futurum alicuig amorem inhonestum, dumodo non intendat; nam cum vtatur iure suo et libertate sibi gcessa, non censetur alteri dare occasionem turpis amoris, sed potius censetur alter eam occasionem accipere ex sua malitia. Aliter vt DD.es sentiunt durissimum esset obligare foeminam vt se priuet libertate eggrediendi domo, standi ad ostium cum id nerium lit, et hoc pstare nequeat sine magno incomodo et scrupulo in iudicando vtrum necessarium lit vel non. Dixi si facile pt: Nam vt recte ait Sanchez lib. 1. operis moral. cap. 6. num. 17. Foemina sciens vrgere speciale aliquod pximi periculum, ducta ex quadam vanitate absq necessitate vlla se offerens data opera alicuig conspectui, a mortali in hoc euentu excusanda non e: eo n. ipso quod facile possit speciale pximi periculum pruisum vitare, et non vitet, illud saltem indirecte et virtualiter velle censetur; et ideo grauiter contra pximi caritatem aut mrdm delinquit.

2m Petens sacrum à Parocho parato; et mutuum ab vsurario etm parato, licet pvideat Parochum facturum sacrm in pctò

et vs

& vsurarium n datarum mutuum sine vsura, petens n peccat: nam vtitur iure suo, & damnum n sequr ex naa rei, sed ex vtriusq malitia: Pp eandem roem n peccat qui locat domu meretrici, aut vsurario. In his tamen & similibus casibus caritas aut mrda obligat ad vitandum pximi damnum cum facile ac commode vitari pt.

Propoo 2a Damnum pvisum & intentum formaliter, expresse ac directe aggrauat pectm in eadem vel diuersa specie. Res e manifesta cum expressa haec & directa intentio incusabilis sit. Sic grauiter peccat in eadem specie, qui hominem suae familiae valde vtilem occidit pvidens familiae damnum & intendens: Et in noua specie grauiter delinquit comittens adulterium cum pscientia & intentione expressa occisionis adulterae à marito futurae.

Propoo 3a Nocumentum pvisum & n intentum directe solum aggrauat pctm quando quis illud vitare tenetur. Constat ex dictis: quia dum quis illud vitare n tenetur, vtitur pprio jure, & sic malitiam n committit, vt superius dicta demonstrant.

Dices, S. Thomas art. 8. sic ait Nocumentum pvisu nec intentum aggrauat indirecte peccatum. Et nocumentum nec pvisum, nec intentum aggrauat directe. Difficilis sane vtriusq testimonij expositio. Posterioris sensus e nocumentum nec pvisum nec intentum formaliter & expresse, sed solum indirecte, seu cum ignorantia vincibili, aggrauat directe, h. e. vere & pprie cum adest vera & ppria obligatio. Prioris sensus nocumentu pvisum & n intentum, aggrauat indirecte pctm, sumpta dictione indirecte in rigurosa ac stricta acceptione: nam in posteriori testimonio dictio Directe rigurose & stricte accipienda n e.

C A P I T II.

An scandalum vt tribuat specialem malitiam debeat esse directe voluntarium. Scandalum pprie acceptum, e occasio ruina spualis pximi, & controuersia est, an cum quis v. g. suadet pximo furtum, vt peccet n solum ratõe iniustitiae, sed etiã scandali contra cartem aut mrdiam pximi debe-

debeat expresse et formaliter, vel solum implicite, indirecte, vel virtualiter spualem eius ruinam intendere.

Negantem partem cum magno Dnum nro defendit Vasq. quest. disp. 102. cap. 4 docens, pctum scandali speciale debere ee directe voluntarium. oppositam doctrinam affirmantem voluntarium indirectum sufficere amplectitur Petrus Hurtado cum multis DDbus quos refert trac. de carite disp. 173 sect. 6. subsec. 1. num. 33.

Propo 1a. Scandalum in comissione consistens n tribuit specialem malitiam nisi sit directe voluntarium. Sic DDes priorem sentiam docentes. Argumentor ita: Quotiescunque speciale pceptum aut virtus n urget, ad peculiarem malitiam desideratur voluntarium directum: sed circa scandalum in comissione consistens, n urget speciale pceptum aut peculiaris virtus: go. maior tam in nostra, qm in aduersaria schola e certa. minorem totam dificultatem complectentem à paritate ostendo sic: Speciale pceptum, et virtus caritis aut misericordia ppria, n urgent circa ruinam spualem ppriam, quia et vt haec habeat specialem malitiam, debet ee directe voluntaria: go speciale pceptum aut virtus caritis vel misericordiae pximi, n urgent circa eius ruinā spualem, et haec vt sit specialis malitia debet ee directe voluntaria.

Lorca et alij graues authores paritatis efficaciam cognoscentes, negant antecedens, et eodem modo de vtroque casu loquuntur. Contra: ergo in quolibet pcto mortali datur duplex malitia in confessione aperienda, vna contra justitiam v. g. altera contra cartem ppriam, quod e nxe rigidum et coi praxi oppositum: coiter enim in confessione specialis mentio ppriae cartis n fit nisi in casu graui et vrgenti vt signi ficetur in illo tm delictum ppriae carti contrarium reperiri. Quare RRes coiter oppositam sentiam tenentes negant anteced. et sequentem disparitatem assignant: eo ipso quod ppria ruina spualis, cum auxilijs graa ex coi lege sit reparabilis ab operante non datur vrgens pceptum aut peculiaris caritas ppria erga ppriam ruinam. Contra sic arguo: Per te eo ipso quod ppria ruina spualis sit reparabilis eandem ruina graa ab operante n vrgent

gent

gent speciale p̄ceptum et caritas p̄pria: go eo ipso quod ruina spualis p̄ximi sit reparabilis cum auxilijs diuinæ gratiæ ab operante et suadente, n̄ urgent peculiare p̄ceptum et caritas proximi. Propōo 2a. Vt omissio opposita caritati, vel misericordiæ p̄priæ, aut p̄ximi tribuat specialem malitiam, sufficit vt sit indirecte voluntaria. Ita authores nobiscum superiorem cl̄onem defendentes. Rāo, respectu huius omissionis urgent speciale p̄ceptum et caritas aut m̄rdia p̄pria et p̄ximi: go. Antecedens ē in vtraq3 sentia certum; omnes enim p̄cedimus et agnoscimus peculiare p̄ceptum et specialem caritem aut m̄rdiam auferendi p̄ximum a ruina temporali vel spuali, in qua constitutus agnoscitur: sed omissio opponitur huic p̄cepto et virtuti: go ē specialis malitia cum solo voluntario indirecto.

Aduersarij huius doctrinam cl̄onis admittentes, sic in nostram sentiam insurgunt. Datur p̄ceptum et caritas, ratione cuius debemus p̄ximo in corporali necessitate aut p̄iculo peccandi constituto, subuenire si possumus. Et omissio huic p̄cepto opposita cum solo voluntario indirecto, h̄t specialem malitiam: go datur etiam p̄ceptum et caritas n̄ constituendi p̄ximum dicto vel exemplo in periculo ruinæ spualis et omissio huic p̄cepto et caritati contraria indirecte solum volita, est speciale p̄ctm̄. Nego consequentiam. Insto ad hominem: maior ē sine dubio ruina spualis p̄pria, q̄m corporalis aliena, et nihilominus per vos circa corporalem p̄ximi datur p̄ceptum et caritas, ratione cuius debemus subuenire proximo in temporali, aut spirituali p̄iculo constituto; et n̄ datur speciale p̄ceptum vel caritas, rōe cuius, debeamus subuenire nobis ipsis rōe p̄priæ ruinæ spualis: go licet detur p̄ceptum auferendi p̄ximum a ruina spuali, non datur speciale p̄ceptum n̄ constituendi illum in periculo eiusdem ruinæ. Deinde per vos ex virtute poenitentiæ tenemur in aliquo euentu poenitere de peccatis, et tn̄ dum nos constituimus in illis non peccamus contra istam virtutem, sed contra illam, cui talia peccata sunt opposita.

DISPVTATIO XII.a

De poena peccati mortalis. CAPVT Im. Quid

sit poe-

sit poena damni, et an sit in omni mortali peccato aequalis, et finita. Propoo 1a. Poena damni e privatio beatitudinis eetalis, visionis sil. vel dilectionis beantis, vel vtriusqz iuxta varias sentias de beatitudinis essentialis constitutivo. Haec doctrina absqz controversia est in vniversa schola, cum nulla rao peculiaris ei opposita appareat.

Propoo 2a. Poena damni maaliter sumpta, aequalis, e in oi mortali culpa. Conveniunt in hoc DDes coiter. Rao, poena damni, sic accepta, e privao totalis ois et cuiuscunqz gradus beatitudinis eetalis: sed privatio totalis ac totaliter sumpta non suscipit magis et minq: go.

Propoo 3a. Poena damni foaliter vsurpata vt specialis privatio, e inaequalis in oibq peccatis. Sic explico Scotum et Abulensem, quos refert et sequitur Suarez tom. 4 in 3. par. disp. 13. sect. 2. a num. 10. Eandem doctrinam docti RRes amplectuntur. Rao, odium Dei v. g. licet habeat carentiam oium honestatum, peculiariter tn. et pario se carentiam honestatis virtutis cartis cui opponitur: sed caritas caeteris paribq magis meritoria e gratiae et gloriae, qm temperantia v. g. go privatio gratiae et gloriae, odio DEI vt poena correspondens, formaliter e privatio maioris portionis graae et gloriae atqz adeo formaliter e inaequalis. Insto, odium Dei pario et per se ht carentiam (caeteris paribq) maioris honestatis: go et maioris meriti et pmij: igitur et maioris portionis gratiae et gloriae essentialis. Patet, qmuis odium Dei habeat carentiam oium honestatum, formaliter tn. et peculiari modo privat honestate actq oppositi: go qmvis habeat carentiam totiq graae et gloriae eetalis, foalr tn. ac peculiari modo ht carentiam graae et gloae pportionatae actui opposito.

Dices Privatio non suscipit magis et minq: sed talis e poena damni: go. maior e vera de privoe totali formaliter accepta, ~~et~~ ~~et~~ maalr. Ad minorem, iuxta ppositam doctrinam, affirmo poenam damni ee privoem totalem maalr et sic in oibq peccatis aequalem ee nec suscipere magis et

minq

minus; formaliter tamen, ut vidimus, totalis non est, et ideo in hac acceptione est inaequalis magis ac minus suscipiens. Hac distinctione exacte aduersariis obiectionibus respondetur

Instabis, Praemium respondet merito, Poena demerito: ergo male declaratur poena per meritum opposita beatitudinis. Verum antecedens, Conseq. falsa: nos enim immediate poenam per demeritum, mediate per opposita beatitudinis meritum declaramus, et in hoc nulla absurditas, imo maxima conuenientia est.

Propositio 4a. Poena damni in duratione est infinita: in intensione finita. 1a pars est de fide, iuxta illud Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem aeternum. Dictio Discedite à me, poenam damni, et ignis poenam sensus iuxta communem interpretationem significat. 2a pars patet, Actui meritorio de facto solum correspondet visio beatifica in intensione finita: ergo Patet conseq. Peccatum mortale per se et directe solum est meritorium de condigno carentiae illius visionis, cuius actus honestus oppositus erat per se et ratione sui de condigno meritorius: sed hic actus est meritorius de facto visionis finitae in intensione: ergo maior et minor in vtraque schola est certa: ergo et conseq.a

Nec obstat quod poena damni formaliter sit carentia Dei visionis; nam licet in opposita doctrina error, sit carentia Dei scientiae, et pugnet cum actu scientifico opposito et cum infinitis eius gradibus, nihilominus tamen non dicitur nec est carentia infinita.

C A P V T. IIm.

An poena sensus sit in duratione aeterna et in intensione finita.

Fides docet poenam sensus sicut damni in duratione esse infinitam iuxta Matthaei testimonium cit. Certum etiam est de facto poenam sensus esse in intensione finitam, propter rationem superiori capite poenae damni finitam intensionem ostendentem. Tota in praesenti difficultas est, cur mortali culpae, breuissimo tempore commissae poena damni et sensus in duratione infinita ac aeterna correspondeat.

Ratio omnibus aptior et efficacior est, sequens edocta a D. Thoma q. 87. art. 5. in corpore, et art. 4 ad 3. Inordinatio culpae ex se et ratione sui per se loquendo infinita et aeterna est.

e: qd est reatus poenae per se est aeternus; igitur et ipsa poena. Consequentiae videntur optimae; cum reatus et poena, totalis malitiae condignitatem sequantur. Antecedens probat Doctor Angelicus ex communi theologia sic: Culpa mortalis omnis ex se et per se, est expulsiva amicitiae DEI, consistentis in sanctificante gratia intrinseca, quae ex se et per se est irreparabilis et aeterna. Igitur est digna aeternae durationis poena.

Confirmatur. Peccans mortaliter nequit se propriis viribus sine gratia liberare a peccato: quod peccatum mortale ab eo commissum ex se et propriis viribus est aeternum; unde sicut volens peccatum mortale virtualiter censetur velle poenam illi annexam, similiter etiam modo velle censetur aeternam poenam, atque adeo recte est illi proportionata.

DISPUTATIO XIII^a.

De peccato veniali, et eius convenientia ac disconvenientia cum mortali.

CAPUT I. Quid sit peccatum veniale, et eius convenientia et disconvenientia cum mortali.

Propositio 1^a. Peccatum veniale est deformitas libera, ex natura sua non destructiva, nec expulsiva amicitiae Dei, sed solum impeditiva fervoris ipsius amicitiae et inductiva poenae temporalis. In hoc DD. communiter conveniunt, inter se tamen differunt; cum alii peccato veniali propriam malitiam, et impropriam ac metaphoricam offensam Dei concedunt, alii vero non solum malitiam, sed Dei offensam veram ac propriam in veniali culpa reperiunt. Horum doctrinam nos in superioribus ut veriorem tradidimus. Dixi deformitas libera: nam de ratione utriusque peccati est libertas sive illa extrinseca, sive intrinseca sit; et ex libertatis defectu deformitas nec non elicita, nec venialis, nec mortalis est dicitur. Maiorem tamen libertatem mortale, quam veniale delictum desiderat; cum perfecta ad mortale desideretur, et imperfecta ad veniale sufficiat.

Propositio 2^a. Inter veniale et mortale est convenientia univoca. Sic nobiles DD. es antiqui et recentiores. Ratio, Tum convenientia est univoca in satis recepta doctrina quando dicitur

parti

participatio intrinseca conuenientia, sed talis reperitur inter veniale et mortali, cum vtrumque intrinsece participet propriam malitiam et offensam Dei, vt supra de Dei offensa disserentes probauimus: ergo. Adeo veniale intrinsece participare propriam malitiam et offensam independenter à mortali; nam si per impossibile nullum esset mortale, adhuc assignanda non esset ratio, cur veniali propria malitia et offensa Dei neganda esset.

Propositio 3a. In sententia docente ad variationem aduertentiae et deliberationis variari physice actum, disconuenientia specifica inter peccatum veniale et mortale est essentialis. Ratio: In hac sententia deformitas inchoata cum plena aduertentia et deliberatione, sine illa conseruari non valet: ergo in hac sententia deformitas odij Dei v. g. cum plena aduertentia inchoata sine illa continuari non potest: ergo essentialiter et semper est peccatum mortale, atque adeo semper illi essentialis est disconuenientia cum mortali. Hanc sententiam semper ego existimaui veriorem, et vt talem nunc in praesenti controuersia suppono

Propositio 4a. In doctrina existimante eundem numero actum physicum inchoari et conseruari posse variata aduertentia et deliberatione, disconuenientia specifica inter mortale et veniale accidentalis et contingens est. Haec sententia à nobis aliquando disserendi gratia permissa extenditur. Idem numero actus contingenter et accidentario est cum plena, et cum imperfecta deliberatione: ergo et contingenter ac accidentario est veniale aut mortale; atque adeo conuenientia vel disconuenientia cum mortali venialis accidentaria est.

Propositio 5a. Idem numero actus physicus habere sine repugnantia potest malitias peccati mortalis et venialis simul. Ita multi. Ratio, Idem numero actus physicus simul habere potest multiplicem malitiam specie distinctam: ergo et venialem et mortalem. Patet exemplo communi consensu recepto: mendacium alteri iniuriosum, habet malitiam vnam veritati oppositam quae mortalis non est, et alteram justitiae, quae mortalis est.

ap-

CAPVT II.m

An ex veniali fieri possit mortale vel è contra, et ex multiplici veniali vnum mortale.

Propoo 1a. In sententia affirmante vnum nro actum ~~xx~~ inchoari et conseruari posse variata aduertentia et deliberoe, pctm veniale fieri pt mortale et è contra: in negante vero sententia non. Rao e manifesta in vtraqe sentia; in priori quia variata deliberoe ex perfecta in imperfectam idem nro actus grauiter nunc, leuiter deinde e culpabilis: in posteriori quia inuariabilis e aduertentia, atqe adeo malitia.

Propoo 2a. Ex multiplici veniali fieri neqt vnum mortale. Peccatum mortale ex naa rei e expulsiuum amicitia Dei: sed plura peccata venialia, cum sint inter se oio diuersa veniales duntaxat malitias habentia, nequeunt vnum nro pctm constituere: go neqe ex illis fieri pt vnum mortale.

Oppoo 1o. Propositum committendi oia venialia, et vitandi solum mortalia e pctm mortale: go. Nego conseqm antecedte concesso. Propositum n. illud e mortale non quia ex multiplici veniali fiat vnum mortale, sed qa secum affert manifestum periculum delinquendi mortaliter.

2a. Multiplicans furta leuia, in vltimo furto complente quantitatem magnam peccat mortaliter: go iam ex multiplici veniali fit vnum mortale. Concesso antecedte nego qseqn vltimu n. furtum e mortale, delictum posita sufficienti aduertentia non ppse qa e foalis voltas accipiendi quantitatem leuem, sed qa est virtualis et interpretatiuus affectus retinendi notabilem quantitatem ex hac minima et ex praecedentibus qstitutam. In hac re sequentem regulam grauior Doctorum numerus assignat: quando maa parua postremi dilicti venialis, moraliter qiungitur et qtinuatur cum pcedentibus vltimus affectus e delictum mortale, quia virtualiter et interpretatiue attingit maam grauem, quoties v. parua maa inter se moraliter n st vnibiles, omnis affectus etm postremus venialis e. Quare in maa verbi otiosi, et juramenti sine necessitate aut mendacio prolati quantumuis multiplicetur affectus, nullus e pctm lethale: quia illorum maa in prudenti qxistimoe non vniuntur. Idem sentiendum e in voto, juramento, vel pcepto recitandi quotidie salutationem Angelicam, aut dandi minimam eleemosynam, si tale votum, juramentum aut pceptum fiat in honorem diei, quia vnoquoqe die transacto extinguitur obligatio; atqe adeo maa n vniuntur. Secus v. quando votum &c.

est

ē absolute eō n̄ in honorem diei, quia tunc n̄ extinguitur obligatio transacto vnoquoq; die, eō ideo parua maā vniuntur eō grauem vnam efficiunt. Præfigitur tn̄ dies vt terminꝰ tm̄, ne vltra illum orationis vel eleemosynæ executio differatur.

Nec peccat mortaliter qui in vnoquoq; die festo paruo tpre seruile aliquod opus exercet cum proposito laborandi similiter singulis alijs diebꝰ festis. Nec qui efficit vt multi hoīes eodem die festo per plures horas successiuē laborent, ita vt vnusquisq; paruo tempore laboret. Ratio in his oībꝰ ē qa parua maā inter se n̄ vniuntur, nec opponuntur grauiter ecclesiastico pcepto prohibenti tanto tempore exercere seruilia vt n̄ liceat Deo vacare. Simili modo sentiendum ē de eo q efficit vt in die jeiunij diuersi hoīes singuli paruam maam comedentes notabilem cibi quantitatem sumant.

Mortaliter tn̄ peccat, n̄ solum in maā justitiæ per furtum, sed etm̄ in maā temperantiæ q in vltimo affectu rei leuis notabilem aduertit maam. modicus n. cibꝰ vel potꝰ sæpius sumptus, ita imoderatꝰ pt esse vt notabiliter saluti noceat; eō ideo vltima voluntas quia interpretatiuē eō virtualiter graue hoc damnum attingit ē mortale pctm̄. tale ob eandem roēm committit q in die jeiunij sæpiꝰ modicum quid sumit eō peccat mortaliter cum adē notabilis quantitas.

Casu vero quo furans leuem quantitatem aduertit per illam compleri notabile damnum inchoatum p leuia furta ab alijs cum qbus nec suasione, nec consilio, nec actione moraliter coniunctus fuit, n̄ peccat mortaliter: qa respectu huiꝰ se hꝫ p accidens eō pter intentionem. Et sequeretur à Petro v.g. vnam dracħmam auferentem scientem alium ab eodem Petro 7 abstulisse plus peccare auferendo vnam, qm̄ illum auferendo 7. quod absurdissimum ē.

CAPVT III.

An peccatum veniale cum mortali coniunctum puniatur æterna poena in inferno. Propoō 1.a Veniale quoad culpam cum mortali pseuerans in inferno punitur æterna poena. Raō: poena non tollitur nisi sublata culpa: sed hæc in inferno ē æterna, cū ibi nullus sit actꝰ bonꝰ quo retractetur, aut sanctificans gpā qua remittatur: qa coniunctio venialis cum mortali, n̄ ē cdignitas poenæ æternæ, sed ē cditio constituens hoīem in statu in quo non possit venialis culpæ remissionem obtinere: quam diu a. n̄ remittitur culpa, cdignitas poenæ ei hæc pseuerat. ē tn̄ differentia: nam veniale ē dignum æterna poena p accidens ex accidentali scit. cōiunctione cum mortali, mortale v. per se eō ex sua naā.

Propoō 2.a Pctum veniale quoad culpam remissum punitur in inferno temporali ac finita poena. Raō. Poena in duroē æterna vt diximus respondet irremissibilitati culpæ: sed hæc vt supponimꝰ iam ē remissa. ergō n̄ respondet illi æterna sed temporalis poena. Nec obstat quod in inferni poena

non sol-

non soluatur per satisfactionem meritoriam, cum in tali loco actus meritorius non reperiatur: sufficit enim vt soluatur per satispassionem, vt constat in animabus purgatorij.

Propoo 3a. Casu quo quis discederet cum originali tm̄ et veniali, istud puniretur poena æterna sensus. Ita Suarez, Vazquez et DDes coiter. Rao, perseuerat irreparabilis culpa, et condignitas pœnæ sensus: go. locus v. punitionis n̄ ect infernum paratum Diabolo et angelis eius: esset enim Lymbi locus, vel alius à Deo assignabilis. Vtinam vero nos omni culpa ac pœna liberi, diuina amicitia ac sanctificanti forma nobilitati, æternam gloriam, felicem oīum Sanctorum sortem quorum crastina die festiuitatem in hac militante Ecclesia celebrabimus Xpo Jesu, et magna eius matre sine labe concepta fauentibus assequamur.

FINIS.

